

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\T\Twain, M\Twain_M-Dobrodružství Toma
Sawyera.pdb

PDB Name: Dobrodružství Toma Sawyera
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 25.5.2007
Modification Date: 25.5.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Dobrodružství Toma Sawyera
Mark Twain

1. Předmluva

Většina dobrodružných událostí, zaznamenaných v této knize, se skutečně přihodila; několik jsem jich zažil sám, ostatní zažili jiní chlapci, moji spolužáci. Huck Finn je kreslen podle skutečné předlohy. Tom Sawyer také, jenže nikoliv podle jednoho určitého modelu. Tom Sawyer je kombinací1 charakteristických2 znaků tří chlapců, jež jsem znal, a patří tudíž do skupiny staveb ve smíšeném slohu.

Podivné pověry, o nichž se zmiňuji, byly skutečně obecně rozšířeny mezi dětmi a otrocky na Západě v době, kdy se tento příběh odehrává – tedy před třiceti čtyřiceti lety.

Ačkoliv moje kniha byla napsána především k pobavení chlapců a děvčat, doufám, že se jí proto nebudou vyhýbat muži ani ženy. Neboť součástí mého plánu bylo osvěžit dospělým v milé paměti, jací kdysi sami byli, jak smýšleli, myslili a mluvili a do jakých roztodivných věcí se občas pouštěvali.

Hartford 1876

Autor

2. Nový chlapec

„Tome!“

Žádná odpověď.

„Tome!“

Žádná odpověď.

„Kam se ten chlapec jenom mohl podít? Tak, Tome!“

Stará paní si stáhla brejle a rozhlédla se přes ně po pokoji; pak si je nastrčila na čelo a dívala se zpod brýlí. Málokdy nebo nikdy se skrze ně nedívala po tak všedním předmětu, jako je chlapec, neboť to byly její parádní brýle, chloubou jejího srdce, a byly na podívanou, nikoliv na dívání – kolečky od sporáku byla by viděla stejně dobře. Stará paní vypadala chvíličku bezradně a řekla ne hněvivě, ale přece dost hlasitě, aby to slyšel nábytek: „To nic. Ale počkej, až tě chytím. Já...“

Větu nedokončila, neboť v tu chvíli už byla sehnutá a šťárala smetákem pod postel, a tak potřebovala všechen dech, aby dodala šťouchancům důrazu. Nevyšťárala nic, jenom kočku.

„To svět neviděl, co si ten chlapec dovoluje!“

Šla k otevřeným dveřím, postála v nich a dívala se ven mezi popínavá rajčata a bující durmanový plevel, jež tvořily zahradu. Tom nikde. Pozvedla hlas do výšky vypočtené na daleký donos a zahoukala „Tó-ó-ómééé!“

Něco se za ní šustlo a stará paní se obrátila ještě právě včas, aby mohla chytit chlapce za šos kabátu a zarazit jeho útěk.

„Tady jsi! Také jsem si mohla vzpomenout na spíž. Cos tam dělal?“

„Nic.“

„Nic? Podívej se na své ruce a podívej se na svá ústa. Od čeho jsou?“

„Já nevím, teto.“

„Ale já vím. Zavařenina to je. Stokrát jsem ti řekla, že s tebe stáhnou kůži, budeš-li mi chodit na zavařeninu. Podej mi rákosku.“

Rákoska se vznášela ve vzduchu – nebezpečí bylo zoufalé.

„Jejda! Za vámi, tetičko, za vámi!“

Stará paní se otočila jako na obrtlíku, shrnula si sukně ohrožené neznámým nebezpečím a chlapec se dal na útěk, vyšplhal se na vysoký plot a zmizel za ním. Jeho teta Polly překvapením na chvíličku ustrnula a pak propukla ve shovívavý smích.

„Vem ho nešť! Cožpak se jakživa ničemu nenaučím? Už se mně navyvával tolik kousků, že bych si na něho opravdu mohla dávat lepší pozor! Ale staré hlupačisko je nejhorší hlupačisko. A starého psa novým kouskům nenaučíš, jak se

říká. Ale ty má svatá dobroto, on ty svoje triky nikdy dvakrát neopakuje, a jak má člověk vědět, co vyvede zas nového? Vypadá to, jako by přesně věděl, jak dlouho mě může trápit, než se dopálím, a ví, že muže-li mě minutku zabavit nebo dokáže-li mě rozesmát, že ho pak už nemůžu ani plácnout. Pámbůh ví, že vůči chlapci nekonám svoji povinnost, a to je svatá pravda. Kdo zdržuje metlu svou, nenávidí syna svého, jak říká Písmo³. Vrším hříchy a odplatu na nás oba, dobře to vím. Je plný Belzebuba⁴, ale ty má svatá dobroto, je to nebožky mé vlastní sestry chlapec, chudinka malinká, a já jaksi nemám srdce ho bít. Po každé, když mu něco nechám projít, svědomí mě tolik hryže, a po každé, když ho plácnu, mé staré ubohé srdce málem puká. Inu inu, člověk narozený z ženy jest krátkého věku a plný lopotování, jak praví Písmo⁵, a už to takové bude. Dnes odpoledne jistě půjde za školu a mně nezbude, než abych ho za trest nechala zítra pracovat. Je to ukrutné, nutit ho, aby pracoval v sobotu, když všichni hoši mají volno⁶, ale Tom nenávidí práci víc než všechno na světě a já prostě musím vůči němu konat svou povinnost, sice budu zkázou toho dítěte.“

Tom ovšem za školu šel a měl se náramně dobře. Domů přišel tak-tak včas, aby mohl pomoci Jimovi – černošskému chlapci – nařezat na zítěk dříví a naštipat před večeří třísky – totiž, přišel včas, aby měl ještě kdy vypovědět Jimovi svá dobrodružství, zatím co černoušek konal tři čtvrtiny práce. Tomův mladší bratr (přesněji řečeno nevlastní bratr) Sid byl se svým úkolem (sbíráním třísek) již hotov, neboť to byl hoch tichý, bez dobrodružných a darebných spádů: Zatím co Tom jedl večeři a v příhodných chvílích kradl cukr, kladla mu teta Polly otázky lstivé a velmi zákeřné, neboť na Toma líčila a chtěla ho chytit do tenat zhoubných přiznání. Jako mnoho jiných prostých duší lichotila si i teta Polly sebeklamným přesvědčením, že má mimořádné nadání pro úskočnou a tajuplnou diplomacii⁷, a libovala si v nejprůhlednějších léčkách, jež pak považovala za vrcholné výkony a zázraky nejničemnější rafinovanosti⁸. Povídá: „Bylo notně teplo ve škole, Tome, víd?“

„Ano, prosím.“

„Bylo hrozné teplo, víd?“

„Ano, prosím.“

„Nechtělo se ti jít se koupat, Tome?“

V Tomovi trošinku hrklo – nemilé podezření mu problesklo hlavou.

Podíval se pátravě na tetu Polly, ale její tvář mu nic nepověděla. Proto řekl:

„Ne, prosím – totiž ani ne moc.“

Stará paní vztáhla ruku, sáhla na Tomovu košili a řekla:

„Ale nejsi ani moc uhřátý.“

Blažilo ji vědomí, že zjistila, že košile je suchá, aniž kdo věděl, že právě toto zjištění bylo účelem manévru. Netušila arci, že Tom už přece jen vystihl, odkud vítr vane. Proto také sáhl k bezpečnostnímu opatření proti případnému dalšímu tahu tety.

„Některí z nás jsme si pumpovali vodu na hlavu – mám ji ještě mokrou. Vidiš?“

Tetu Polly zamrzelo, že přehlédla tento detail⁹ nepřímého důkazu a že se jí tah nepovedl. Potom ji osvítilo nové vnuknutí:

„Tome, když jste si pumpovali vodu na hlavu, nemusel sis rozpárat límec, který jsem ti přišila? Rozepni kabát!“

Stín znepokojení s Tomovy tváře zmizel. Rozepjal kazajku. Límec byl bezpečně sešitý.

„I k šlaku! No tak zmiz! Já jen chtěla vidět, zda jsi nebyl za školou a zda ses nešel koupat. Ale to nic. Popálené dítě se ohně bojí, jak se říká. Jsi lepší, než si člověk myslí. Tentokrát.“

Zpola se mrzela, že její prohanost neuspěla, zpola se radovala, že Tom alespoň jednou nějakým řízením náhody byl hodný chlapec.

Ale Sidney řekl:

„Tak se mi všechno zdá, že jste jeho límec sešila bílou nití. Ale teď je sešitý černou.“

„Ovšem že jsem ho sešila bílou nití! Tome!“

Leč Tom nečekal na další vývoj událostí. Když mizel dveřmi, ještě řekl:

„Sidáčku, tohle ti osladím.“

V bezpečí Tom kriticky prohlédl dvě jehly, zabodnuté pod klopou kabátu a – omotané nitěmi. Kolem jedné byla nit bílá, kolem druhé černá. Řekl:

„Jakživa by si toho nebyla všimla, nebýt Sida. Kat aby to spral! Jednou to šije bílou nití, po druhé černou.

Krindypindy, proč se nedrží jedné barvy – kdo se v tom má vyznat? Ale se Sidem si to vyřídím, na to může dát krk. Já ho naučím!“

Tom nebyl vzorným košíčkem městyse. Ale vzorného hošíčka velmi dobře znal – a nenáviděl.

Do dvou minut nebo ještě rychleji na všechny své starosti zapomněl. Ne proto, že by jeho starosti byly třeba jen o poznání méně těžké nebo méně trpké, než jsou muži starosti muže, ale proto, že nad starostmi nabyl vrchu a starosti z jeho mysli vypudil mocný nový zájem – stejně jako muž zapomene na své neštěstí ve vzruchu nových podnikání.

Novým Tomovým zájmem byla cenná novinka v oboru hvízdání, kterou získal od kteréhosi černocha, a už se nemohl dočkat, až ji bude moci cvičit v nerušeném ústraní. Bylo to zvláštní, jakoby ptačí švitoření, jakési trylkování způsobené tím, že se při hvízdání melodie jazyk v krátkých přestávkách dotýká patra. Čtenář si patrně vzpomene, jak se to dělá, byl-li kdy chlapcem. Píli a úsilím Tom záhy přišel věci na kloub a kráčel ulicí a ústy plnými harmonie¹⁰ a s duší plnou radosti. Bylo mu, jak asi je hvězdáři, když objevil novou oběžnici – leč pokud jde o sílu, hloubku a čírost radosti, byla převaha na straně chlapce, nikoliv na straně hvězdáře.

Letní večery byly dlouhé. Ještě nebyla tma. A najednou Tom přestal hvízdát. Zhlédl cizince – hochu o poznání většího, než byl sám. Přespolní – bez ohledu na věk a pohlaví – představoval v zapadlém městyse Saint Petersburgu mocnou pozoruhodnost. A tento chlapec byl kromě toho ještě dobře oblečený – dobře oblečený ve všední den. Bylo to prostě

ohromující. Jeho čepice byla titěrná věcička, jeho upjatý kabát z modrého sukna byl nový a švihácký a totéž platilo o jeho dlouhých kalhotách. Měl boty, ačkoliv přece byl teprve pátek. Měl dokonce i vázanku uvázanou z křiklavé stuhy. Cizí hoch vyzařoval velkoměstskou atmosféru, jež se zažírala do Tomových útrob. Čím déle Tom civěl na tento skvoucí zázrak, tím více ohrnoval nos nad takovým hejskovstvím a tím omšelejší mu připadala vlastní výstroj. Žádný z chlapců nepromluvil. Pohnul-li se jeden, pohnul se i druhý – ale jenom stranou, bočně v kruhu. Po celou dobu jeden nespustil oko s druhého a po celou dobu byli k sobě obráceni tváří v tvář.

Konečně řekl Tom

„Že bych tě přepral!“

„Povídali, že mu hráli.“

„Přepral bych tě.“

„Nepřepral bys mě.“

„Přepral.“

„Nepřepral.“

„Přepral.“

„A že ne.“

„A že jo!“

„A že ne!“

Tísňivá odmlka. Potom řekl Tom:

„Jak se jmenuješ?“

„Do toho ti nic není.“

„Když budu chtít, tak mi do toho bude!“

„Tak proč nechceš?“

„Jestli ještě řekneš popel, tak...“

„Popel, popel, popel! No a?“

„Ty si myslíš, bůhvíjak nejsi chytrý, vid’?“ Já bych si mohl dát jednu ruku uvázat na záda a druhou bych tě mohl zmydlit, kdybych chtěl.“

„Tak proč to neuděláš? Pořád jenom říkáš, že bys mohl.“

„Když si budeš se mnou zahrávat, tak to udělám.“

„Takových už jsem viděl – ó já.“

„Ty chytráku, ty si myslíš, kdovíco nejsi, vid’? To je ale čepice, co máš na hlavě!“

„Když se ti nelíbí, tak se na ni neďivej! O co, že mi ji neshodíš? Kdo to zkusí, ten si to vypije.“

„Jsi lhář!“

„A ty ještě větší!“

„Pereš se jenom hubou, ale jinak si netroufáš.“

„Ztrat’ se odsud!“

„Povídám ti, nehraj si se mnou, nebo popadnu kámen a omlátím ti ho o hlavu.“

„Povídali, že mu hráli.“

„Uvidíš, že to udělám.“

„Tak proč to neuděláš? Proč jenom pořád říkáš, že to uděláš? Neuděláš to, protože máš strach.“

„Nemám strach.“

„Máš.“

„Nemám.“

„Máš.“

Další přestávka, další upřené pohledy, další boční kroužení jednoho kolem druhého. Teď stojí rameno proti rameni.

Tom řekl:

„Jdi odsud!“

„Co bych chodil! Jdi ty!“

„Nepůjdu.“

„Já taky ne.“

Tak tu oba stáli, rozkročmo, rameny proti sobě, a strkali se vši silou a civěli nenávistně jeden na druhého. Ale žádný z nich druhým nepohnul.

Když už byli oba námahou uhřátí a rudí, oba opatrně přestali strkat a Tom řekl:

„Jsi zbabělec a štěně. Povím to na tebe svému velkému bratrovi. Ten tě může zmlátit malíčkem a já mu taky řeknu, aby to udělal.“

„Nevidáno! Já mám ještě většího bratra a ten je tak silný, že by mohl tvého bratra hodit tuhle přes plot.“ (Oba bratři byli výplody obrazotvornosti.)

„To je lež.“

„Kdo nevěří, ať tam běží.“

Tom udělal palcem nohy rýhu do prachu a řekl:

„Jestli přežeš tuhle čáru, tak tě zmažu, že nebudeš vědět, čím jsi. A nehraj si se mnou!“

Nový chlapec čáru okamžitě překročil a řekl:

„Řekl jsi, že to uděláš – tak teď ukaž.“

„Necpi se na mě – a dej si pozor.“

„Řekl jsi, co uděláš – tak proč to neuděláš?“

„U všech všudy! Za dva krejcary to udělám.“

Nový hoch sáhl do kapsy, vytáhl dva měďáky a výsměšně je Tomovi podával.

Tom praštil do ruky a měďáky spadly.

V mžiku se oba hoši váleli a zmítali v prachu, zaklesnutí do sebe jako kocoři. Chvíli, snad minutu, jeden druhému škubal a rval vlasy a šaty, jeden druhého škrábal a bil do nosu, a hoši se pokrývali špínou a slávou. Poznenáhlu se splet ztvárnila a z mlhy bitevní vřavy se vynořil Tom. Seděl rozkročmo na novém chlapci a bušil do něho pěstmi.

„Křikni dost!“ řekl Tom.

Chlapec však sebou jenom zmítal a snažil se vyprostit. Brečel – hlavně vzteky.

„Křikni dost!“ – a bušení pokračovalo.

Konečně cizinec ze sebe vypravil dušené „dost!“ Tom ho nechal vstát a řekl: „Po druhé budeš chytřejší. Dáš si lepší pozor, s kým si něco začínáš.“

Nový chlapec odcházel. Cestou si oprašoval šaty, vzlykal, popotahoval a občas se díval zpátky, při čemž potřásal hlavou a vyhrožoval Tomovi, co mu všechno udělá, „až ho nachytá po druhé“. Tom to kvitoval¹² posměšky. Opouštěl bojiště v povznesené náladě; sotva byl obrácen zády, popadl nový hoch kámen, hodil jím, zasáhl Toma mezi lopatky a pak se otočil a uháněl jako jelen. Tom pronásledoval zákeřníka až domů a tak zjistil, kde bydlí. Oblehl a chvíli obléhal bránu, vyzýváje nepřítele, aby vylezl ven, nepřítel však se na něho jenom šklebil oknem a odmítal vyjít. Potom se objevila nepřítelova matka, nazvala Toma zlým, zpustlým a sprostým dítkem a kázala mu odejít. Tak odešel; ale řekl, že si „svatosvatě“ na toho chlapečka „posvítí“.

Domů se dostal velmi pozdě večer, a když opatrně vlezl oknem do své světnice, zjistil, že padl do leče v podobě své tety; když teta spatřila stav jeho šatů, její odhodlání změnit sobotní volno v zajetí s nucenou prací nabylo pevnosti skály.

3. Natírání plotu

Sobotní jítro nadešlo a celý letní svět zářil svěžestí a kypěl životem. Lidská srdce byla plna zpěvu; a bylo-li srdce mladé, píseň přetékala přes rty. Radost byla na každé tváři a pružnost v každém kroku. Rohovníky¹³ byly v plném květu a jejich vůně sytila vzduch.

Vrch Cardiff Hill – za městysem a nad ním – se zelenal vegetací¹⁴. Byl právě dost vzdálený, aby budil dojem Kýžené země, snivé, pokojné, vábívé.

Tom se objevil na chodníku s putnou vápna a se štětkou na dlouhé násadě. Změřil pohledem plot a radost vyprchala ze světa a hluboká trudnomyslnost se snesla na jeho duši. Bezmála třicet metrů solidního prkenného plotu, vysokého přes půl třetího metru. Život byl najednou pustý a prázdný a bytí nesnesitelné břímě. S povzdechem namočil štětku a přešel jí nejvyšší prkno; opakoval postup; opakoval ho znova; srovnal bezvýznamný nabílený proužek s nedozírnou pevninou nenabíleného plotu a malátně usedl na bednu. Jim s plechovým vědrem v ruce vyhopsal z branky, zpívaje si „Děvčátko z Buffalo“. Jít pro vodu k obecní pumpě byla dříve v Tomových očích vždy práce odporná; teď mu to najednou tak nepřípadalo. Vzpomněl si, že u pumpy je vždycky parta. Chlapci a děvčata – bílé, hnědé a černé děti – tam postávali a zatím co čekali, až na ně dojde, odpočívali, vyměňovali hranička, hádali se, prali se nebo vyváděli nějaká alotria¹⁵. A pak si Tom vzpomněl, že – ačkoliv pumpa je jenom nějakých dvě stě padesát kroků od domu – Jim se s vodou nevracel nikdy dřív než za hodinu, a to ještě pro něho zpravidla musel někdo doskočit. Tom řekl: „Povídám, Jime, přinesu vodu a ty zatím trochu natírej.“

Jim potřásl hlavou a řekl:

„Nemůžu, pane Tom. Stará paní mi řekla, abych skočil pro vodu a abych se nikde nezastavoval a s nikým se nebavil. A ještě řekla, že pan Tom asi bude po mně chtít, abych bílil, s tak mi zvlášť nakázala, abych si hleděl svého, a řekla, že se sama postará, aby se bílilo.“

„Na to nic nedej, Jime. Ona má vždycky takové řeči. Dej sem to vědro – za minutku budu zpátky a ona se to vůbec nedozví.“

„Já si netroufám, pane Tom. Stará paní by mi utrhla hlavu – určitě by to udělala.“

„Teta! Ta přece nikomu nic neudělá, nejvýš člověka ťukne náprstkem do hlavy – a to je přece pro legraci. Hrozně mluví, ale mluvení neboli – neboli to, dokud nepláče. Jime, dám ti kuličku. Dám ti velkou bílou kuličku!“

Jim začal kolísat.

„Velkou bílou kuličku, Jime! A je to nádherná mramorová kulička.“

„Jejda, to je krásná. kulička. jen co je pravda. Ale, pane Tom, já se hrozně bojím, stará paní...“

„A kromě toho, chceš-li, ukážu ti svůj bolavý palec.“

Jim byl jen člověk – návnada byla pro něho příliš silná. Postavil vědro, vzal kuličku a se soustředěným zájmem se sklonil nad palec nohy, zatím co Tom odmotával obvaz. V příští minutě Jim pelášil dolů ulicí s vědrem v ruce a s brněním v zádi, Tom energicky bílil a teta Polly opouštěla pole s bačkorou v ruce a s vítězoslavným výrazem v oku. Leč Tomova energie nebyla trvanlivá. Začal přemýšlet o zábavném programu, který si na dnešek sestavil, a jeho utrpení se násobilo. Věděl, že za chvíli se tudy začnou trousit svobodníci, neujařmení hoši, ubírající se na všelijaké slastné výpravy, a že si ho pro tu nucenou práci budou ukrutně dobírat; a už ta pouhá představa ho pálila jako oheň. Vytáhl z kapes všechny své pozemské statky a jal se je prohlížet. Byly to kousky hraček, kuličky a všelijaké trety; mělo to směnnou hodnotu, jež by snad mohla získat výměnou jinou práci, ale nebylo toho zdaleka dost, aby za to koupil třeba jen půl hodiny ryzí, opravdové svobody. Tom tedy vrátil své skrovné prostředky do kapsy a vzdal se plánu koupit si chlapce. A v této temné, beznadějné chvíli ho osvětil blesk vnuknutí! Opravdový blesk opravdového

vnuknutí. Chopil se štetky a začal klidně pracovat. Za několik okamžiků se objevil v dohledu Ben Rogers – právě a zrovna chlapec, jehož posměchu se nejvíc obával. Ben se pohyboval rytmem krok-sun-hop což samo o sobě bylo důkazem, že jeho srdce je lehké a očekávání veliká. Jedl jablko a vydával dlouhé, melodické16 houkání, střídané v intervalech17 hlubokým ding-dong-dong, ding-dong-dong, neboť představoval parník. Když připlul blíže, zpomalil rychlost, zarejdoval doprostřed ulice, naklonil se hluboko doprava a majestátně opsal okázalý, parádní oblouk – neboť představoval parolod' „Velké Missouri“18 a musel brát ohled na to, že má ponor dva metry osmdesát. Byl lodí, kapitánem a signálním zvonek zároveň, a musel si proto představovat, že stojí na své vlastní horní palubě, dává rozkazy a sám je provádí.

„Strojovno – stroje staví Cingi-ling-ling! Lod' ještě setrvačností kousek popojela a pak se málem zastavila a Ben Rogers se pomalu blížil k chodníku. „Strojovno – zpáteční páru! Cingi-ling-ling!“ Jeho paže se narovnaly podle těla a ztuhly. „Pravý stroj zpět! Cing-i-ling-ling! Šššš-š-š-úúú! ŠŠŠ!“ Jeho pravice opisovala velkolepé kruhy, neboť představovala dvanáctimetrové koleso. „Levý stroj – zpět! Ging-i-ling-ling! Šššš-š-ššš-úúú-šúú!“ Levice začala opisovat kruhy. „Pravý stroj- stát! Cing-i-ling-ling! Levý stroj – stát! Pravý stroj – malá rychlost vpřed – stát! Kormidlo – zvolna přitocit! Cing-i-ling-ling t ŠŠŠ-čk-čk! Vyhodte hlavní lano! Zčerstva! Zčerstva! Sem s tím bočním lanem – co tam s ním děláte? Hodte smyčku kolem toho pařezu! Připravit výsuvný můstek – dobrá! Pane kapitáne, stroje zastaveny. Cing-i-ling-ling!“

„Št! Š-t-Št!“ (Zkoušení pojistných záklopek.)

Tom bítil dál, nevšímaje si parníku. Ben chvíli vyjeveně, koukal a pak řekl:

„Hej, ty! Jsi v bryndě, vid'?“

Žádná odpověď. Tom zkoumavě, okem umělce, zíral na stopy posledního máchnutí štetce, znovu jemně přiložil štetku a díval se kriticky jako předtím. Ben si stoupl vedle něho. Tomovi se při pohledu na jablko sbíhaly sliny v ústech, ale vytrval při práci. Ben řekl:

„Povídám, musíš makat, vid'?“

„Ale, heleďme, Ben! Ani jsem tě neviděl.“

„Jářku, jdu se koupat. Já se jdu koupat. Nešel bys taky? Ale ovšem, ty raději pracuješ, že ano? To se ví.“

Tom se chvíli na něho díval a pak řekl: „Čemu říkáš práce?“

„No, copak tohle není práce?“

Tom se dal znovu do bílení a nedbale prohodil:

„Je a není. Podle toho, jak se to vezme. Ale Toma Sawyera to náhodou baví, to je jednou jisté.“

„Ale jdi! Snad mi nechceš namluvit, že to děláš rád?“

Štětka se nezastavila.

„Rád? Nevím, proč bych to neměl dělat rád Cožpak se každému chlapci poštěstí, aby mohl bílit plot?“

Toto prohlášení postavilo věc do odlišného světla. Ben přestal okusovat jablko. Tom pohyboval štetkou titěrně sem a tam – ustoupil krok, aby zkontroloval19 výsledek – tuhle a tamhle přidal stopu vápna – znova kriticky přehlédl, výsledek. Benův zájem stoupal s každým pohybem štetky.

Každým pohybem štetky byl víc a více očiřován. Za chvíli řekl:

„Jářku, Tome, nech mě trochu bílit.“

Tom uvažoval. Už chtěl svolit; ale rozmyslel si to: „Ne, ne; nejde to, Bene. Viš, tetě Polly na tomhle plotě hrozně záleží – je to do ulice, viš. – Kdyby to byl plot za humny, bylo by mi to jedno a jí by to bylo také jedno. Ale na tenhle plot si moc potrpí; musí se to dělat velmi opatrně. Myslím, že bys mezi tisícem, ba snad mezi dvěma tisíci chlapci nenašel druhého, který by to uměl udělat jaksepatří.“

„Vážně? Ale heleď, nech mě aspoň zkusit. Jenom chvilku. Já bych tebe nechal, Tome, kdybych byl na tvém místě.“

„Bene, já bych tě opravdu rád nechal, při velkém náčelníkovi! Ale teta Polly – co ti mám povídat, Jim chtěl bílit, a nenechala ho. Sid to chtěl dělat, a ani Sida nenechala. Tak vidíš, jak jsem na tom? Kdyby ses do toho plotu dal a něco se mu stalo...“

„Jdi do háje I Budu dávat hrozný pozor. Nech mě zkusit. Jářku – dám ti ohryzek svého jablka.“

„Podívej se, Bene, já bych rád – ale nejde to. Bojím se.“

„Dám ti celé jablko!“

Tom mu vydal štetku s neochotou ve tváři, ale s dychtivou ochotou v srdci. A zatím co nebožka parolod' „Velké Missouri“ pracovala a potila se v slunečním úpalu, seděl umělec na odpočinku v nedalekém stínu na soudku, klátil nohama, žmoulal jablko a plánoval vraždění dalších nevinátek. Materiálu bylo dost; co chvíli se sem přiloudal některý z chlapců; přicházeli a posmívali se, ale zůstávali a bílili. Ve chvíli, kdy Ben už nemohl hnout rukou, Tom prodal chvíli bílení Billymu Fisherovi za draka ve stavu schopném provozu, a když Bill byl vyčerpán, vkoupil se Johnny Miller za cenu mrtvé krysy s provázkem, na kterém ji šlo komíhat; a tak dále a tak podobně, hodinu za hodinou. Ráno byl Tom ubohý, takřka nuzným chlapcem. Odpoledne doslova tonul v bohatství. Kromě věcí, o nichž jsem se už zmínil, měl dvanáct kuliček, kousek brumajzlu20, sklíčko z modré láhve, kterým šlo koukat, dělo udělané z cívky, klíč, kterým nešlo nic odemknout, kousek křídý, skleněnou zátku, cínového vojáčka, dva pulce, šest prskavek, kotě, ale jenom a jedním okem, mosazný knoflík od dveří, psí obojek, ale bez psa, rukojeť nože, čtyři kousky pomerančové kůry a zpuchřelý okenní rám. A po celé odpoledne měl zlaté bezpracné časy – dostatek společnosti – a plot měl na sobě tři vrstvy nátěru! Kdyby Tomovi nebylo došlo vápno, byl by přivedl na mizinu všechny chlapce z městečka.

Tom si řekl, že svět konec konců přece jenom není tak pustý. Objevil, aniž si to uvědomil, velký zákon lidského počínání, totiž: chceme-li přimět muže či chlapce, aby po něčem toužil, je pouze třeba učinit věc obtížně dosažitelnou. Kdyby Tom byl býval velkým a moudrým filosofem21, jakým je pisatel této knihy, byl by teď pochopil, že práci je všechno, co člověk musí dělat, a hrou je všechno, co člověk nemusí dělat. To by mu pomohlo pochopit, proč vyrábění

umělých květin nebo otáčení žernovu²² je práce, kdežto porážení kuželek nebo šplhání na Montblanc je pouhou zábavou. V Anglii jsou bohatí páni, kteří v létě den co den jezdí se čtyřspřežním dostavníkem na pravidelné trati dlouhé třicet či čtyřicet kilometrů, protože je tato výsada stojí těžké peníze; ale kdyby jim někdo nabídl za tuto službu mzdu, jež by zábavu změnila v práci; nechali by toho.

4. Nové děvče

Tom okázale předstoupil před tetu Polly, která seděla u okna příjemného zadního pokoje, jenž byl ložnicí, jídelnou a knihovnou dohromady. Balšámový letní vzduch, pokojné ticho, vůně květin a uspávající bzučení včel se neminuly s účinkem a teta klímala nad svým pletením – neboť jedinou její společností byla kočka a ta jí spala na klíně. Brýle měla až na čele, aby se jim nic nestalo. Domnívala se, že Tom ovšem už dávno utekl, a divila se, – že se tak neohroženým způsobem vydává znova v její ruce. Tom řekl:

„Můžu si teď jít hrát, tetičko?“

„Cože, už? Kolik jsi toho nabídl?“

„Všecko, tetičko.“

„Tome, nelži. Nemohu to vystát.“

„Nelžu, tetičko. Je to všecko nabílené.“

Důvěra Lety Polly v takovouto svědeckou výpověď byla nevalná. Šla se přesvědčit na vlastní oči; a byla by bývala spokojena, kdyby byla našla Tomovo prohlášení opodstatněné na dvacet procent. Když našla celý plot nejen obilný, ale dokonce natřený několika vrstvami a ještě k tomu přidáný pruh při zemi, bylo její ohromení téměř nevýslovné.

Řekla:

„Na mou věru! Nedá se to popřít; umíš pracovat, když chceš, Tome.“ A pak rozředila chválu dodatkem: „Ale chceš hrozně málokdy, to musím říci. Tak si jdi hrát; ale nezapomeň se vrátit ještě tento týden, nebo dostaneš naplácáno.“

Byla tak ohromená oslnivostí jeho výkonu, že vzala Toma do špiže a vybrala mu nejkrásnější jablko. Dala mu je s mravoučným slovním doprovodem, s přednáškou o tom, oč lépe chutná a oč cennější je pochoutka, byla-li získána bez hříchu, ctnostným úsilím. A zatím co teta končila lekci vzletným citátem z Písma, Tom „ztopil“ koblihu.

Pak vyhopsal z domu a spatřil Sida, který právě vystupoval po zadních vnějších schodech vedoucích do prvního patra.

Hroudy byly po ruce a byl jich dostatek. A v mžiku se jimi vzduch jenom hemžil; létaly kolem Sida jako krupobití, a než se teta Polly mohla vzpamatovat a přispěchat na pomoc, šest nebo sedm hrud se Sida osobně dotklo a Tom byl přes plot a ten tam. V plotě byla sice branka, ale Tom byl zpravidla v příliš velké časové tísní, než aby jí mohl použít. Ted', když si se Sidem vyrovnal účet za žalobníkování o černé niti a za mrzutost z toho vzniklou, rozhostil se v Tomově duši hluboký mír.

Oběhl stavení a dostal se na polní cestu, vedoucí podle zadní zdi tetina kravína. Za chvíli byl bezpečně z dosahu zajetí a trestu a zamířil na náves, kde se sešly dvě „vojenské“ roty chlapců, aby se – ve smyslu předchozí dohody – nepohodly a utkaly v boji. Tom byl generálem jedné armády, Joe Harper (jeho nejlepší kamarád) byl generálem armády druhé. Slavní velitelé se nesnížili tak dalece, aby bojovali osobně; boj byl věcí jedinců méně významných. Oba vojevůdci seděli spolu na vyvýšenině a řídili polní operace prostřednictvím rozkazů, jež doručovali pobočníci. Po dlouhé a urputné bitvě dobyla Tomova armáda slavného vítězství. Pak spočítali mrtvé a vyměnili zajatce a obě strany se shodly na příští neshodě a ustanovily den pro vybojování příslušné bitvy. Načež armády nastoupily v řad a odpochoďovaly a Tom se vydal sám na cestu domů.

Když míjel dům, kde bydlel Jeff Thatcher, spatřil v zahradě nové děvčátko – líbezné modrooké stvořeníčko se zlatými vlasy, spletenými ve dva dlouhé copy, v bílých letních šatičkách, zpod nichž koukaly vyšívané okraje kalhotek. Hrdina, ověnčený čerstvými vavříny, kapituloval²³ bez jediného výstřelu. Jistá Amy Lawrencová vymizela z jeho srdce a nezanechala po sobě ani památku. Domníval se, že ji miluje až k nepřičetnosti; považoval svou vášeň za zbožňování; a ejhle – byla to jen obyčejná prchavá libůstka. Po měsíce se o ni ucházel a ona se mu vyznala ani ne před týdnem; před pouhými krátkými sedmi dny byl nejšťastnějším a nejpyšnějším chlapcem na světě; a teď, v jediném okamžiku, zmizela z jeho srdce jako nahodilý návštěvník, jehož návštěva skončila.

Kořil se v duchu tomuto novému andělu a díval se na dívku pokradmu až do chvíle, kdy viděl, že si ho všimla; pak začal předstírat, že o její existenci vůbec neví, a začal se „blýskat“ nesmyslným chlapeckým způsobem, aby získal její obdiv. Chvilí provozoval tyto výstřední pošetilosti, ale potom, uprostřed nebezpečné akrobatické produkce, se po očku podíval a viděl, že děvčátko odchází k domu. Tom přistoupil k plotu a opřel se sklíčený smutkem, ale v naději, že dívka ještě chvíli prodělá. Na schodech ne chvilíčku zastavila a potom se pohnula směrem ke dveřím. Tom zhluboka vzdechl, když vkročila na práh. Ale jeho tvář se rázem rozjasnila, neboť v okamžiku, než zmizela, mu hodila macešku. Chlapec oběhl plot, ale zarazil se několik kroků před květinou, potom si rukou zastínil oči a začal se napjatě dívat na druhý konec ulice, jako by byl postřehl, že se tam děje něco zajímavého. Pak zvedl stéblo slámy; naklonil hlavu daleko dozadu a začal je balancovat na špičce nosu; udržování rovnováhy vyžadovalo úkroky sem tam a Tom se pomalu a nenápadně přibližoval k macešce; konečně jeho bosá noha spočinula na květině, ohebné prsty se jí chopily a Tom po jedné noze odhopsal a zmizel se svým pokladem za roh. Ale zdržel se jenom minutku – jen co stačil připíchnout květinu

k podšívce kabátu nejbližší srdci – nebo možná nejbližší žaludku, neboť Tom nebyl příliš honěný v anatomii a nebyl vůbec žádný puntičkář.

Pak se hned zase vrátil a lelkoval kolem plotu až do setmění; „blýskaje“ se jako předtím; dívka se už neukázala, ale Tom se utěšoval nadějí, že stojí za nějakým oknem a že si je vědoma jeho pozornosti. Konečně se sebral a šel domů, nerad a s hlavou plnou vidin.

Při večeři byl po celou dobu tak bujný, že se teta hlasitě divila, „co do toho dítěte zase vjelo“. Musel vyslechnout perné vyhubování za to, že hroudoval Sida, ale zdálo se, že mu to vůbec nevadí. Pokoušel se krást tetě před nosem cukr, ale dostal za to přes prsty. Řekl:

„Tetičko, Sida nikdy neklepnete, když si bere.“

„Sid také člověka netrápí jako ty. Ty bys byl pořád v cukřence, kdybych na tebe nedávala pozor.“

Potom odešla do kuchyně a Sid, pyšný na svou imunitu²⁴, sáhl po cukřence a díval se při tom na Toma tak vítězoslavně, že to bylo přímo nesnesitelné. Ale ujely mu prsty a cukřenka spadla a rozbila se. Tom byl u vytržení – byl v takovém vytržení, že dokonce ovládl svůj jazyk a byl zticha. Uminil si, že neřekne ani slova, ani když se teta vrátí, ale že bude jako pěna a počká, až se teta zeptá, kdo to udělal; a pak to poví a nic na světě nebude krásnější než podívaná, jak to vzorný hošánek „schytává“. Tom byl tak nabitý jásavou radostí, že se stěží ovládl, když stará paní vstoupila a stanula nad troskami, metajíc blesky hněvu přes stažené brýle. „Teď to přijde!“ řekl si Tom. V příští vteřině ležel jak dlouhý, tak široký na podlaze! Silná dlaň byla pozdvižena k dalšímu úderu, když Tom vykřikl:

„Ne! Ne! Proč bijete mne? Sid to rozbil!“

Teta Polly se celá zkoprněla. zarazila a Tom se těšil na hojivé politování. Leč teta Polly, když zase nabyla řeči, jenom řekla:

„Hm! Ale škoda rány, která padne vedle. Jistě jsi prováděl jiná alotria, když jsem tu nebyla.“

Potom ji začalo kárat svědomí a toužila říci něco přívětivého a něžného; ale soudila, že by z toho Tom vyvodil přiznání, že se mýlila – a něco takového nedopouštěla zásada kázně. Proto mlčela a šla po svých se srdcem zkormouceným. Tom seděl v koutě, trucovala pěstoval své hoře. Věděl, že teta ho ve svém srdci prosí na kolenou za odpuštění, a toto vědomí mu dělalo škodolibou radost. Neprojeví žádnou ochotu ke smíru a žádných projevů udobřování si nebude všimnout. Věděl, že co chvíli na něho dopadá toužebný pohled z očí zkalených slzami, ale dělal, jako by neviděl.

Představoval si sám sebe, jak leží k smrti nemocen a teta se nad něho sklání a škemrá o jediné slovíčko odpuštění, ale on se odvrací ke zdi a umírá, aniž to slovíčko vyslovil. Ha, jak jí pak bude, Představoval si, jak ho přináší domů od řeky, vlasy má zplhlé, ubohé ruce navždy nehybné a zmučené srdce ztichlé. Viděl v duchu, jak se teta na něho vrhá a jak jí slzy tekou, jako když prší, a její rty se modlí k Bohu, aby jí vrátil jejího chlapce, že ho už nikdy, nikdy víc nebude hubovat! Ale on tu bude ležet studený a bledý a vůbec neprojeví známku života – ubohý malý trpětel, jehož žal došel konce. Tak se vžil do smutku těchto dramat, že musel pořád polykat, aby se nezalkl; a oči se mu topily ve vodě, jež při mžikání přetékala a stékala a kapala se špičky nosu. Pěstování a hýčkáni vlastního žalu bylo tak slastné – nesnesl prostě pomýšlení, že by se do žalu mohla hrubě vmísit nějaká světská bujarost nebo hlomozná, jásavá radost; žal byl příliš posvátný pro takovou svatokrádež. A zrovna v tu chvíli vstoupila tanečním krokem jeho sestřenice Mary, celá rozplešaná radostí, že po nekonečné, týdenní návštěvě na venkově je zase doma. I vstal Tom, a obklopen mrakem smutku a temnoty, vyšel jedněmi dveřmi, když Mary druhými vnášela do světnice píseň a sluneční jas. Šel a šel, vyhýbaje se zdaleka místům, kde si chlapci obvykle hrají, a vyhledával bezútešné končiny, jež byly v souladu s jeho duševním rozpoložením. Vor na řece ho zval a Tom si sedl na vnější okraj, díval se na pustou nekonečnost řeky²⁵ a přál si, aby mohl být utopený – hned a bezbolestně – aniž se musel podrobovat nepříjemným procedurám²⁶, které si příroda vymyslela. Pak si vzpomněl na svoji květinu. Vytáhl ji, pomačkanou a zvadlou, a pohled na ni mocně zveličil jeho ponuré štěstí. Ptal se sám sebe, zda by ho ona politovala, kdyby se to dozvěděla. Plakala by a přála by si, aby měla právo vzít ho kolem krku a utěšovat ho? Nebo by se chladně, bezcitně odvrátila, jak to učinil celý pustý svět? Tato představa ho zaplavila takovou vlnou příjemného utrpení, že ji v mysli převracel a obracel na všechny strany a vylepšoval ji novými podrobnostmi, až vyčichla. Konečně, zhluboka vzdychaje, povstala vydal se do tmy. Bylo kolem půl desáté nebo snad už deset hodin, když míjel dům, v němž neznámá zbožňovaná bydlela; zastavil se na chvíli, ale žádný zvuk nedolehl k jeho sluchu; svíčka vrhala matnou zář na záclonu okna v prvním poschodí. Bylo to Její okno? Přešel plot, opatrně, potichu a po špičkách prošel květinami, až stanul pod oknem; díval se vzhůru, dlouho a vzrušeně; pak si lehl na zem pod oknem. Položil se naznak, s pažemi zkříženými na hrudi, a ubohou zvadlou květinou v ruce. A takto zemře – venku pod syrou oblohou, bez krovu nad hlavou bezdomka, bez přátelské ruky, jež by mu z čela něžně setřela smrtelný pot, bez milující tváře, jež by se soucitně sklonila nad ním, až nadejde chvíle smrtelného zápasu. A takto ho opatří ona, až se podívá z okna v jasné jítro – a och! zdalipak aspoň jedinou slzičku uroní na jeho ubohou bezduchou tělesnou schránku, zdalipak aspoň jednou povzdechne nad slibným mladým životem tak krutě zmařeným, tak předčasně skoseným?

Okno se otevřelo, prozaický²⁷ hlas služebné znesvětil posvátné ticho a záplava vody pomácela ostatky kandidáta mučednictví.

Topený rek vyskočil a ulevil si zafuněním a odfrknutím. Vzduchem zasvištěl jakoby nějaký letící předmět, provázený bručivým zaklením, potom to cinklo, jako by se třítlo sklo, a matná postavička se přehoupala přes plot a zmizela ve tmě, jako když ji vystřelí.

Nedlouho potom, když Tom už svlečený ke spaní při svíčke prohlížel promáčené šaty, vzbudil se Sid; ale měl-li nejasný úmysl komentovat²⁸ situaci, rozmyslil si to a dal pokoj – neboť Tomovy oči věštily nebezpečí. Tom ulehl, odpustiv si další mrzutost modlení, a Sid si umínil, že si toto opomenutí zapamatuje.

5. Nedělní škola

Slunce vzešlo nad tichým světem a usmívalo se na městys, jako by jeho paprsky žehnaly tiché obci. Po snídani uspořádala teta Polly domácí pobožnost; začalo to modlitbou vybudovanou z kvádrových citátů z bible, spojených řídkou maltou vlastní výroby; a z vrcholu této stavby pak zahřímala ponurou kapitolu Mojžíšových zákonů jako z hory Sinai²⁹.

Potom Tom opásal bedra svá, lze-li to tak říci, a dal se do „svých“ veršů³⁰. Sid se svému úkolu naučil už před mnoha dny. Tom věnoval všechno úsilí na nadření pěti veršů a zvolil si část Kázání na hoře³¹, protože nenašel žádné verše, které by byly kratší.

Ke konci první půl hodiny měl Tom matnou obecnou představu o čem jde, ale nic víc, protože jeho mysl kroužila nad širými oceány lidského myšlení a jeho ruce se zaměstnávaly kratochvilemi, které tříštily pozornost. Mary mu vzala knihu, aby ho vyzkoušela, a Tom se snažil najít cestu v mlhách:

„Blahoslaveni... é... é...“

„Chudí...“

„Ano... chudí. Blahoslaveni chudí... é... é...“

„Duchem...“

„Duchem; blahoslaveni chudí duchem, nebo... nebo...“

„Jejich...“

„Nebo jejich. Blahoslaveni chudí duchem, nebo jejich... jest království nebeské. Blahoslaveni lkající – nebo oni...“

„Pot...“

„Nebo oni... é... é...“

„Pot...“

„Nebo oni pot... kam pot?“

„Potěšení...“

„Aha! Potěšení!... nebo oni potěšení budou... é... é lkáti budou... potěšení, ti kteří budou – budou – budou co? Proč mi nenapovíš, Mary? Proč jsi na mne taková?“

„Tome, Tome, hlavičko zabeďněná, já si tě nedobírám – to bych nikdy neudělala. Musíš jít a znovu se to učit. Jen nepozbývej odvahy, Tome, však ty to dokážeš, a dokážeš-li to, dám ti něco moc pěkného. Tak buď hodný chlapec a jdi se učit.“

„Dobrá! A co to bude, Mary? Pověz mi, co to bude?“

„Uvidíš, Tome. Víš, že když řeknu, že to bude něco pěkného, tak to bude něco pěkného.“

„To je pravda, Mary. Tak já se do toho dám ještě jednou.“

A také se do toho „dal“; a poháněn dvojitém tlakem – zvědavostí a vyhlídkou na hmotný zisk – činil se tak, že dosáhl oslnivého výsledku.

Mary mu dala zbrusu nový nůž značky „Barlow³²“, v krámské ceně dvanácti a půl centu; vlny radosti, jež zaplavovaly Tomovo nitro, otfásaly celou jeho bytostí do základů. Pravda, byla to napodobenina, kterou nešlo nic ukrojit, ale byl to „opravdický“ Barlow – a v kouzlu toho jména byla nepředstavitelná velkolepost. Tom dokázal udělat nožem několik vrubů do skříně a hodlal dát se do prádelníku, když ha zavolali, aby se hodil do parády pro nedělní školu.

Mary mu dala plechové umyvadlo s vodou a kus mýdla a Tom vyšel na dvorek a postavil umyvadlo na lavičku; potom ponořil mýdlo na chvilku do vody a zase je odložil; vyhrnul si rukávy; potichoučku vylil vodu na zem a pak vešel do kuchyně a začal si horlivě utírat tvář ručníkem, jenž visel u dveří. Ale Mary mu ručník vzala a řekla „že se nestydíš, Tome! Tohle se dělá? Voda ti neublíží.“

Tom byl nemile dotčen! V umyvadle se octla nová voda a tentokrát Tom nad ní chvíli postál a sbíral odhodlání; hluboce vdechl a začal. Když za chvíli vstoupil do kuchyně, máje zavřené obě oči a šmátraje rukama po ručníku, kapala mu s tváře voda s mydlinami, doklad to čestně splněného úkolu. Ale když se vynořil zpod ručníku, nebyl ještě uznán, neboť čisté území končilo u brady a u čelistí jako škraboška; za touto čarou a pod ní se prostíralo temné území nezavodněné hlíny, jež se táhlo vpředu dolů a vzadu kolem krku. Mary si ho chytila a přiložila ruku k dílu, a když s ním byla hotova, byl Tom zase mužem a bratrem bez rozdílu barvy a jeho štědře máčené pačesy byly čistě učešány a krátké kudrlinky byly pěkně a symetricky³³ natočeny ve slušivý účes. (Kudrlinky potom tajně a se značnými obtížemi a nesnáze narovnal a vlasy si připlácl k lebce, neboť považoval kučery za zženštilé a přirozené zvlnění jeho vlasů mu ztrpčovalo život.) Potom Mary přinesla oblek, který už po dva roky nosil jenom v neděli a kterému se prostě říkalo „ty druhé šaty“ – čímž jsme se seznámili s veškerou Tomovou garderobou³⁴. Když se Tom oblékl, Mary ho „dala do pořádku“; zapjala všechny knoflíky čisté kazajky až nahoru pod bradu, přeložila, velký límec přes ramena kabátu, okartáčovala ho a korunovala ho kropenatým slaměným kloboukem. Teď vypadal náramně zvelebeně a náramně nespůj; a také byl opravdu tak nespůj, jak vypadal, neboť čisté šaty a umytý stav představovaly omezení osobní svobody, které mu hýbalo žlučí. Doufal, že Mary zapomene na boty, ale doufal marně; Mary natřela boty vrstvou loje, jak se to tehdy dělávalo, a přinesla je. Tom se dopálil, vybuchl a řekl, že pořad musí dělat věci, které nechce. Ale Mary ho konejšivě přemlouvala: „Prosim, Tome... buď hodný chlapec.“

Vrčel, ale obul se. Mary byla brzy hotová a všechny tři děti se vydaly do nedělní školy, do podniku, který Tom z plna srdce nenáviděl; Sid s Mary však tam chodili rádi.

Vyučování ve „škole sedmého dne“ trvalo od devíti do půl jedenácté; potom byly služby boží. Dvě z tří dětí zůstávaly na kázání dobrovolně; třetí dítě zůstávalo také – z důvodů pádnějších. Tvrdé kostelní lavice s vysokými opěradly pojaly na tři sta lidí; kostel sám byl malý, prostý a na střeše měl jakousi prkennou bednu, která představovala věž. U vchodu zůstal Tom o krok pozadu a přitočil se k příteli rovněž nedělně oděnému:

„Bille, máš žlutý lístek?“

„Mám.“

„Zač by byl?“

„Co dáš?“

„Kus pendreku a háček na ryby.“

„Ukaž.“

Tom ukázal. Nabídka byla uspokojivá a zboží vyměnilo držitele. Potom Tom vyměnil dvě bílé kuličky za tři červené lístky a pár dalších tretek za dva lístky modré. Číhal ve dveřích na další chlapce, a jak přicházeli, kupoval od nich po deset nebo patnáct minut lístky různých barev. Pak vstoupil do kostela spolu s hejnem vydrhnutých a hlučných kluků a děvčat, odebral se na své sedadlo a začal hádku s prvním chlapcem, který byl po ruce. Učitel, vážný starší muž, zakročil; potom se na okamžik odvrátil a Tom zatahal za vlasy chlapce, jenž seděl v lavici před ním; když se chlapec otočil, byl Tom už zahlobán do své modlitební knížky; potom Tom píchl jiného chlapce špendlíkem, aby ho slyšel vykřiknout „au!“, a dostal další důtku od pana učitele. Celá Tomova třída byla z jednoho hnízda; kluci neposední, hluční a darební. Když měli odříkávat úkoly, žádný z nich svou lekci pořádně neznal a byl odkázán na stálé napovídání. Konečně se přece jen nějak protloukli a každý dostal odměnu v podobě modrých lístečků s natištěnými texty z bible; každý modrý lístek představoval odplatu za dva odříkané verše. Deset modrých lístků se rovnalo jednomu červenému a daly se v tomto poměru vyměnit; deset červených lístků se rovnalo jednomu žlutému. Za deset žlutých lístků dal pan ředitel nedělní školy žákovi velmi prostě vázanou bibli (v krámské ceně čtyřiceti centů³⁵ za oněch dnů láce). Kolik z mých čtenářů by mělo chuť a vytrvalost naučit se nazpaměť dvěma tisícům veršů – i kdyby za to měli dostat Doréovu³⁶ bibli? A přece Mary tímto způsobem získala už dvě bible; byla to práce dvou let; a jeden hoch německého původu dopracoval se takovým způsobem dokonce čtyř či pěti exemplářů. Jednou odříkal bez zastavení tři tisíce veršů; leč zatížení bylo pro jeho duševní schopnosti příliš velké a od osudného dne byl chlapec prakticky idiotem, což pro školu znamenalo bolestnou újmu, neboť při velkých příležitostech a před návštěvami pan ředitel nedělní školy chlapce obvykle vyvolával, aby se (jak to formuloval³⁷ Tom) – „naparoval“. Jen starší žáci dokázali udržet pohromadě lístky a vytrvat v duchamorném dření tak dlouho, aby mohli dostat bibli; i bylo udělení takovéto ceny událostí vzácnou a pozoruhodnou; úspěšný žák byl tak velkým a zářným hrdinou dne, že hrud' každého školáka rázem vzplanula novou ctižádostí, která vydržela někdy i dva týdny. Je možné, že Tomův duševní žaludek nikdy opravdu nehladověl po takové ceně, jeho bytost jako celek však nesporně už dávno toužila po slávě a senzaci, které byly jejím průvodním zjevem. Nadešla chvíle, kdy pan řídící učitel stanul na kazatelském stupínku; v ruce držel zavřený zpěvník, ukazováček měl zastrčený mezi dvě stránky a zjednal si pozornost. Když řídící učitel nedělní školy³⁸ pronáší obvyklý proslov, je zpěvník v jeho ruce stejně nutný jako nevyhnutelné noty v ruce zpěváka, který stojí v popředí podia a zpívá při koncertě sólo. Proč a nač, je záhada; neboť trpí se nikdy neuchyluje o pomoc ani ke zpěvníku, ani k notám. Tento řídící učitel byl hubené stvoření ve věku asi třiceti pěti let, s koží bradkou barvy nažloutlé a s krátkými vlasy barvy nažloutlé. Nosil vysoký tuhý límec, jehož horní okraj mu šel skorem až k uším a jehož ostré zahnuté rohy sahaly až do výše koutků úst. Hlava byla jako v kukani, která ho nutila dívat se přímo před sebe a otočit se celým tělem, chtěl-li se podívat stranou. Bradu mu podpírala velká rozložitá vázanka, která byla tak široká a dlouhá jako bankovka a byla lemovaná třásněmi; špičky jeho bot byly po tehdejší módě obráceny nahoru jako předek sanice; tato vymoženost byla plodem trpělivého a úmorného úsilí mladých mužů, kteří za tím účelem po dlouhé hodiny seděli a tiskli prsty noh ke zdi. Pan Walters byl muž velmi vážné tváře a velmi upřímného a počestného srdce; tak si vážil posvátných věcí a posvátných míst a tak je odděloval od světských záležitostí, že v nedělní škole mluvil bezděky odlišným, zvláštním hlasem, jaký nikdo z jeho úst neslyšel ve všední den. Začínával takhle:

„Tak tedy, děti, sed'te pěkně zpřímá a tak způsobně, jak to jen dokážete, a věnujte mi po několik minut veškerou pozornost. Tak, tak se mi to líbí: Tak se chovají hodní chlapci a hodná děvčata. Vidím ovšem jedno děvčátko, které se dívá z okna; patrně si myslí, že jsem někde venku, snad na některém stromě, a že mluvím k ptáčkům. (Uznalé chichotání.) Chtěl bych vám říci, jak krásné to je, vidět tolik čiperných čistých tváříček shromážděných na tomto místě, aby se naučily správnému počínání a dobru.“

A tak dále a tak podobně. Není třeba uvádět zde zbytek proslovu. Byl přesně podle šablony, jež se nemění a která je nám všem tak povědomá.

Poslední třetina řeči byla mařena tím, že zlí hoši obnovili přerušené šarvátky a jiné kratochvíle; neposednost a špitání se rozmáhalo v šíř i dál, až jeho vlny začaly omývat i tak ojedinelá a neochvějná skaliska, jako byli Sid a Mary. Ale pojednou všecken šum ustal, jako když utne, a to tím okamžikem, kdy přestal mluvit pan Walters. Konec projevu byl uvítán výbuchem vděčného ticha.

Velká část šepotu byla způsobena událostí více méně vzácnou – příchodem hostí; přišel advokát Thatcher a s ním vešli velmi starý, věkem sešlý pán, další pán, statný, středního věku, s ocelově šedivými vlasy, a důstojně vykračující dáma, jež byla zřejmě jeho manželkou. Dáma vedla za ruku dítě. Tom byl po celou dobu neposedný, šli s ním všichni čerti a měl, na všechno vztek – a měl také špatné svědomí: nemohl se podívat Amy Lawrencové do očí a nemohl snést její láskyplné pohledy. Když však spatřil maličkou přichozi, jeho duše v mžiku vzplanula veškerým blahem světa. V příští vteřině už „se blýskal“, seč byl – dloubal chlapce do žeber, tahal je za vlasy, šklebil se – zkrátka, užíval všeho umu a všech prostředků, o nichž se domníval, že mohou ohromit dívku a získat její přízeň. Čírost jeho vytržení byla kalena jen jediným příměskem – vzpomínkou na ponižení, jehož se mu dostalo v andělově zahradě; ale tento historický záznam,

vepsaný do písku, rychle zmizel, jsa smazáván vlnami štěstí, jež ho nyní zaplavovaly. Návštěvníkům byla vykázána sedadla na nejčestnějším místě a pan Walters, jakmile skončil kázání, představil hosty mládeži. Ukázalo se, že pán středních let je zázračnou osobností – byl to sám krajský soudce, nejvznešenější tvor, jakého tyto děti kdy viděly; přemýšlely, z jakého těsta asi je uhnětený, a chtěly ho slyšet řvát a zároveň se bály, že by se mohl opravdu rozeřvat. Přijel z Constantinopole, vzdálené osmáct kilometrů – byl tedy scestovalý a viděl svět – a tyto jeho oči hleděly na Krajský soud, jehož budova prý měla plechovou střechu. Důkazem zbožné úcty, vyvolané těmito úvahami, bylo impozantní39 ticho a řady vyjevených očí. Toto tedy byl velký soudce Thatcher, bratr jejich vlastního advokáta. Jeff Thatcher okamžitě vstal a šel dopředu, aby ukázal, že je s velkým mužem jedna rodina, a aby mu ostatní záviděli. Šepot dětí – kdyby mu byl rozuměl – byl by býval rajskou hudbou jeho uším:

„Koukej, Jime! On tam jde. – Jářku – podívej, uvidíš, že mu podá ruku; už mu ji podal. Já – nechtěl bys být na jeho místě?“

Pan Walters se jal „blýskat se“ vším možným úředním jednáním a počínáním. Dával rozkazy, rozhodoval spory, udílel směrnice všemi směry a na všechny možné strany. Knihovnick „se blýskal“, pobíhaje sem tam s náručí plnou knih a se značnou okázalostí a přičinlivostí tak oblíbenou v úředním životě hmyzu. Mladé učitelky „se blýskaly“, naklánějice se něžně k žákům před chvílí ještě pohlavkovaným, zvedajice krásné prstíčky varovně směrem k nehodným chlapečkům a poklepávajice láskyplně chlapečky, hodné. Mladí učitelé „se blýskali“ mírným káráním a jinými projevy autority40 a příkladně péče o kázeň; a většina učitelek i učitelů si vzpomněla, že má něco vyřídit v knihovně umístěné u kazatelny; a byly to věci, jež (ach, jak mrzutě!) vyžadovaly dvou až tří pochůzek ke knihovně. Děvčátka „se blýskala“ rozličnými způsoby a chlapci „se blýskali“ tak přičinlivě, že vzduch houstl létajícími papírovými kuličkami a tlumeným povykem šarvátek. A nad tím vším trůnil velký muž a dělil majestátní, soudcovsky nestranný úsměv na celé shromáždění a hrál se na výsluní vlastní velikosti, neboť i on „se blýskal“. Jen jedna věc chyběla panu Waltersovi k blaženosti dokonalé, totiž možnost udělit bibli jako cenu a předvést dvounohý zázrak. Četní žáci měli po několika žlutých lístcích, ale žádný jich neměl dost – pan Walters obešel primusy41 a pečlivě se na to přeptal. Byl by dal celý svět za to, kdyby zde měl toho německého chlapce, arci ve stavu přičetném:

A nyní v tuto chvíli, kdy naděje už pohasla, předstoupil Tom Sawyer a předložil devět žlutých lístků, devět červených lístků a deset modrých a požadoval bibli. Byl to blesk z jasného nebe. Kandidaturu42 z těchto míst Walters neočekával dřív než za deset let. Ale případ byl jasný – žadatel předložil ověřené poukázky a jejich pravost byla nepochybná. I byl Tom povýšen na úroveň soudce a ostatních vyvolených a velká novina byla oficiálně43 ohlášena z vrchního velitelství. Bylo to největší překvapení celého desítiletí; a sensace byla tak mocná, že pozvedla nového hrdinu do výše soudcovského majestátu a místo na jeden zázrak civěla škola na dva.

Závistí zelenali všichni hoši; ale nejvíce trpěli ti, kteří příliš pozdě přišli na to, že sami přispěli k nenáviděné nádheře; vždyť vyměnili lístky za bohatství, které Tom nahromadil tím, že jim prodával výsadu bílit plot. Opovrhovali sami sebou, protože se stali hejly, obětmi nízkého podvodu lstivého hada v trávě.

Odměna Tomovi udílená byla provázena největší řečností, kterou pan řídící učitel dovedl za daných okolností ze sebe vyždímat; leč projev neměl pravé šťávy, protože chudinka nějak cítil, že něco není v pořádku, že zde snad dokonce jde o záhadu, která by nesnesla denního světla. Bylo přece prostě nemyslitelné, že by tenhle chlapec dovedl ve svém mozečku uskladnit dva tisíce klasů biblické moudrosti – už tučet veršů by byl nepochybně napjal jeho schopnost až do krajnosti. Amy Lawrencová byla pyšná a šťastná a snažila se, aby to Tom viděl na její tváři; ale Tom ne a ne se na ni podívat. Divila se a uvažovala; potom byla trošilinku znepokojená; pak se vynořilo nejasné podezření a zase zmizelo – a vynořilo se znova; dávala pozor; potom jí kradmý pohled řekl všechno, všecičko – a pak jí puklo srdce a byla žárlivá a rozlícená a slzy vytryskly a Amy Lawrencová nenáviděla celý svět; Tom a nejvíce ze všeho, nebo si to alespoň myslila. Tom byl představen soudci; ale jeho jazyk byl ochromený; sotva dýchal, srdce se mu chvělo – zčásti to bylo důsledkem děsivé velikosti muže, hlavně však proto, že to byl její příbuzný. Byl by klesl na kolena a modlil se k němu, kdyby byla bývala tma. Soudce položil ruku na Tomovu hlavu a řekl mu, že je znamenitý mladý muž, a ptal se ho, jak se jmenuje. Chlapec něco zakoktal, zajíkl se a konečně ze sebe vypravil:

„Tom“

„Ó, nikoliv, nikoliv Tom. Jmenuješ se správně...“

„Tomáš.“

„Tak, tak je to správné. Hned jsem si pomyslel, že to snad bude delší. Tak to bychom měli. Ale předpokládám, že máš ještě jedno jméno. Vidíš, že mi je také povíš?“

„Pověz pánovi své druhé jméno, Tomáši,“ řekl Walters, „a musíš říci pane krajský sudí. Nesmíš zapomínat na své dobré vychování.“

„Tomáš Sawyer, pane krajský sudí.“

„Tak se mi to líbí. Jsi hodný chlapec. Jsi znamenitý chlapec. Znamenitý, mužný chasník. Dva tisíce veršů je veliké množství – velmi; velmi veliké množství. A nikdy nebudeš litovati námahy, kterou jsi vynaložil na jejich studium; neboť vědění je cennější než cokoliv jiného na světě; vědění se lidé stávají velkými a dobrými; jednoho dne i ty sám budeš velkým a dobrým mužem, Tomáši, a pak budeš vzpomínat na své mládí a řekneš: Za to všechno vděčím tomu, že se mi za chlapeckých let dostalo dobrodiní docházky do nedocenitelné nedělní školy; za to všechno vděčím svým drahým učitelům, kteří mě naučili učit se; za to vše vděčím dobrotivému řídícímu učiteli, který mě nabádal a bděl nade mnou a který mi dal darem krásnou bibli, nádhernou, divukrásnou bibli, kterou jsem si mohl ponechat a která mi patřila po celý život; za to všechno vděčím správné výchově! Toto jednoho dne řekneš, Tomáši; a ty dva tisíce veršů bys nedal za žádné peníze, za nic na světě. A nyní jistě budeš tak hodný a povíš mně a této dámě něco z toho, co ses naučil – vidíš, že nám něco povíš? Jsme totiž velmi pyšní na chlapce, kteří se dobře učí. Nepochybujeme, že znáš jména všech dvanácti apoštolů. Povíš nám, prosím, jména prvních dvou, kteří byli ustanoveni?“

Tom točil knoflíkem svého kabátu a tvářil se přihloupě. Potom se začervenal a sklopil zrak k zemi. Týmž směrem se ubíralo srdce pana Walterse. Není možné – řekl si pan Walters – aby tento chlapec mohl zodpovědět nejprostší otázku – proč u všech všudy se ho soudce musí vyptávat? Leč cítil, že je jeho povinností ozvat se, a řekl:

„Tak hezky pánovi odpověz, Tomáši – neboj se.“

Tom pořád ještě nevěděl kudy kam.

„Jistě to povíš mně,“ řekla dáma. „Jména prvních dvou apoštolů byla...“

„David a Goliáš!“44

Oponu milosrdenství spustíme nad závěrečnou částí této scény.

6. Ranní kázání

Kolem půl jedenácté začal křaplavý zvon kostelíka vyzvánět a vzápětí se počali lidé scházet na ranní kázání. Žactvo nedělní školy se rozptýlilo po kostele; děti zasedly v lavicích po boku svých rodičů, aby byly pod dozorem. Přišla i teta Polly a Tom a Sid a Mary seděli s ní; Tomovi bylo vykázano místo při uličce, aby byl co možná nejvíce vzdálen od otevřeného okna a tím i od svůdné letní scenerie45 zevního světa. Hloučky příchozích procházely uličkami; přišel starý a chudý poštmistr, jenž pamatoval lepší časy; starosta a jeho manželka – neboť obec měla kromě jiných zbytečností i starostu; smířčí soudce; vdova Douglasová, plavovlasá, elegantní a čtyřicetiletá, štedrá, dobrosrdečná a dobře situovaná46; její dům na pahorku byl jedinou výstavnou budovou městyse a zároveň nejpohostinnějším domem a dějištěm nejprepychovějších společenských podniků, jakými se Saint Petersburg mohl chlubit; přišel shrbený velebný major Ward s chotí; advokát Riverson, nový člen honorace; následovala místní krasavice, sledovaná stádem vyšňořených donjuanů47 oděných v plátěné obleky; pak vešli korporativně48 všichni mladí písaři, úředníci a prodavači, neboť stáli do poslední chvíle v předsíni, olizovali rukojeti svých špacírek49 a tvořili půlkruhovitou zeď napomádaných, světácky se tvářících znalců ženské krásy, dokud poslední dívka neproběhla uličkou jejich pohledů; a načisto nakonec přišel vzorný hošánek Viliček Muffersonů; vedl svoji matinku tak opatrně, jako by byla z broušeného skla. Viliček Muffersonů každou neděli přiváděl svoji matinku do kostela a místní paničky se v něm viděly. Kluci ho nenáviděli – byl tak hodný; a kromě toho jim ho dospělí tolik „otloukali o hlavu“. Viličkovi koukal ze zadní kapsy kapesník jako každou neděli, čirou náhodou ovšem. Tom kapesník neměl a považoval chlapce s kapesníkem za prázdné hlavy a za fintivé hejsky. Nyní, když obec věřících byla shromážděna, zaklinkal zvon ještě jednou, aby popohnal loudaly a opozdilce, a pak se v kostele rozhostilo slavnostní ticho, rušené toliko hihňáním a špitáním pěveckého sboru50 na kruchtě. Sbor se vždycky hihňal a vždycky špital po celé služby boží. Byl sice jednou jeden sbor kostelních zpěváků, který nebyl nevychovaný, ale už si nevzpomínám, kde to bylo. Bylo to před dávnými a dávnými lety a myslím, že to bylo někde v cizině.

Kněz oznámil název písně, jež se bude zpívat, a s chutí přečetl její text. Četl zvláštním způsobem, který se v místě těšil velkému obdivu. Jeho hlas začal ve střední poloze a pak rovnoměrně šplhal do výše, až dosáhl určitého bodu. Tam hlas zdůraznil příslušné slovo, načež skočil dolů jako plavec při saltu s můstkem do vody.

Zda jednou budu na nebesa vzat v náručí květnaté,
zatím co jiní krví brodí se za spásou duše své?

Byl považován za úžasného recitátora51. Na dýcháncích náboženské obce ho vždycky prosili, aby četl básně; a když dočetl, dámy zvedaly ruce a nechávaly je bezvládně klesat v klín a pak nýv zavíraly oči a potřásaly hlavami, jako by chtěly říci: „Slova chvály jsou nicotná; je to příliš krásné, je to příliš krásné pro tento pozemský svět.“ Když byla píseň u konce, změnil se Dp. Sprague v plakátovací desku a předčítal oznámení o schůzích, o společenských podnicích a o podobných věcech, až se zdálo, že to nevezme vůbec žádný konec a že bude číst do soudného dne; divný tento zvyk je dosud dodržován v Americe i v městech, a to i nyní v tomto našem novinami bohatě zásobeném věku. Často se stává, že čím méně je důvodů pro pokračování v tradici, tím obtížnější je tradice se zbavit. A teď se kněz začal modlit. Byla to velkorysá, kavalírská modlitba a pamatovala na všecko; orodovala za církve a za děťátka církve; za ostatní církve v městysi zastoupené52; za městys samotný; za kraj; za stát; za státní úředníky; za Spojené státy; za církve Spojených států; za Kongres53; za presidenta; za členy vlády; za ubohé námořníky zmítané rozbouranými oceány; za utiskované miliony, upějící pod okovanou botou evropských monarchií54 a orientálního despotismu55; za ty, jimž se dostalo světla a evangelií, ale kteří nemají oči k vidění ani uši k slyšení; za pohany na dálných ostrovech v moři; a končila úpěnlivou prosbou, aby tato slova došla milosti a přízně a byla jako sémě, jež padne v zemi dobrou a vydá, až nadejde čas, žeň dobra. Amen.

Rozlehlo se šustění šatů a stojící obec věřících se posadila. Hocha, jehož příběhy tato kniha podává, modlitba nebavila; jenom ji snášel – a ani to ještě není jisté. Po celou dobu byl neposedný; odškrtával v duchu jednotlivé body – podvědomě, neboť neposlušal, ale znal už dávno tento kus vinice Páně i způsob, jakým ho kněz zpravidla obdělává, a když kněz modlitbu vylepšil nějakou sebemenší novotou, chlapcovo ucho tu maličkost postřehlo a celé jeho já se proti tomu bouřilo; považoval přídavky za neslušné příkoří a za věc daremnou. Uprostřed modlitby usedla na opěradlo lavice před Tomem moucha a začala trýznit jeho ducha; klidně, klidně si totiž mnula ručičky, pak si pažemi objala hlavu a ležela ji tak energicky, že ji div neodtrhla od trupu a až tenký nitkovitý krček byl vystaven na

odiv; potom si moucha nožkami škrábala křídélka a hladila je k tělu jako šosy fraku; šlechtila a parádila se tak klidně, jako by se cítila naprosto bezpečná. Tento pocit byl v plné shodě se skutečností, neboť ačkoliv Toma hrozně svrběla ruka, netroufal si ji chytit – věřil, že by jeho duše byla okamžitě zahubena, udělal-li by něco takového, pokud se kněz modlí. Ale když kněz pronášel závěrečná slova, Tomova dlaň se začala zavírat v pěst a kradmo se blížila k mouše; a v okamžiku, kdy padlo „Amen“, byla moucha válečným zajatcem. Teta Polly čin zpozorovala a přinutila ho mouchu pustit.

Kněz přečetl text evangelia, o němž bude kázat, a pak spustil a monotónně⁵⁶ drmolil a drmolil rozklad, jenž byl tak nudný, že nejedna hlava začala klimbat; a přece to byl rozklad, jenž operoval⁵⁷ neomezeným množstvím ohně a síry a jenž decimoval⁵⁸ předurčené vyvolené⁵⁹ na tak malou hrstku, že sotva stála za spasení. Tom počítal stránky kázání; po kostele vždycky věděl, kolik jich bylo, ale málokdy věděl z kázání také ještě něco jiného. Tentokrát ho však řeč chvilku opravdu zaujala. Kněz totiž načrtl velkolepý a dojemný obraz shromáždění zástupů světa v den tisíciletí⁶⁰, kdy lev a ovečka ležeti spolu budou⁶¹ a malé pacholátko je povede. Leč dramaticnost, poslání a mravní poučení z velké podívané si u chlapce nepřišly na své; myslel pouze na to, jak přihlízející národy budou s obdivem civět na nositele hlavní role; jeho tvář zazářila při tomto pomýšlení a přál si, aby mohl být tím malým pacholátkem, arci za předpokladu, že lev bude ochočený.

Potom, když se kázání zase vrátilo do kolejí suchopárného rozkladu; vrátila se i nuda a utrpení. Za chvilku si vzpomněl na poklad, který měl u sebe, a hned ho vytáhl. Byl to velký černý brouk s hroznými kusadly, jemuž říkali „štípák“. Byl v krabičce od kapslí. První, co brouk udělal, bylo, že se zakousl chlapci do prstu. Hoch přirozeně ucukl, brouk letěl obloukem do uličky a raněný prst přímo do úst. Roháč dopadl na záda, mával bezmocnými nožičkami a nemohl se obrátit: Tom se na něho díval a rád by se ho byl zase zmocnil, ale brouk byl v bezpečí, mimo jeho dosah. I jiní lidé, rovněž unudění kázáním, považovali brouka za vítané rozptýlení a pozorovali ho také. Za chvilku se přiloudal pudl, který utekl z domova, melancholický v hloubi srdce, zlenivělý letní pohodou a tichem, unuděný dlouhým zaještěm a dychtící po vyražení. Zpozoroval brouka; schlipý očásek se pozvedl a zavrtěl. Podíval se důkladně na kořist; obešel ji; přičichl k ní z bezpečné vzdálenosti; obešel brouka znova; osmělil se a přičichl z menší vzdálenosti; ohnul pysk, hravě po brouku chňapl a o maličko chybil; chňapl ještě jednou; a ještě jednou; začalo ho to bavit; lehl si na břicho tak, že měl brouka mezi předními tlapkami, a pokračoval v pokusném chňapání; pak ho to omrzelo, začal být lhostejný a potom roztržitý. Hlava mu počala klimbat a brada potichoučku polehoučku klesala a klesala, až se dotkla nepřítel, jenž se jí chopil. Kostelem se rozlehlo ostré kviknutí, pudlík zatřásl hlavou, brouk odletěl několik kroků a přistál zase na zádech. Okolní diváci se natřásali tichou niternou radostí, četné obličeje zmizely za vějíři a kapesníky a Tom byl na vrcholu blaha. Pes se tvářil přehloupě a patrně si také hloupě připadal; ale v jeho srdci byl i hněv a touha po pomstě. Přistoupil tedy k broukovi a začal na něho opatrně dorážet; skákal na něho se všech stran a dopadal předními prackami na prst, na dva prsty od něho, chňapal po něm a trhavě potřásl hlavou, až se mu uši třepaly. Ale za chvíli ho to zase omrzelo; zkusil se bavit raději s mouchou, ale nenašel v tom uspokojení; sledoval s čenichem při podlaze mravence a brzo toho nechal; zív, odfrkl si, zapomněl načisto na brouka a sedl si na něho. Kostelem se rozlehlo divoké bolné zavytí a pudl letěl uličkou, jako když ho vystřelí; vytí a útěk nebraly konce; mihl se kolem oltáře a pádil zpátky druhou uličkou; mihl se kolem dveří; nasadil zoufalý finiš; ale úměrně s rychlostí se stupňovala i bolest, až nakonec byl už jenom chundelatou vlasatící, jež se žene svou vytčenou drahou s matným zábleskem a rychlostí světla. Konečně se poblázněný trpitel uchýlil z dráhy a skočil svému pánovi na klín; pán ho vyhodil oknem a hlas úzkosti rychle slábl, až v dáli ztichl.

V tu chvíli byla celá obec věřících potlačovaným smíchem už rudá ve tváři a napolo udušená, a kázání uvázlo na mrtvém bodě. Kněz sice za chvíli začal zase mluvit, ale mluvil bez vzletu a zadrhoval, neboli na upoutání pozornosti už nebylo ani pomýšlení; i nejvážnější výroky vyvolávaly v krytu zadních kostelních lavic tlumené výbuchy pohanského veselí, jako kdyby chudák velebníček byl řekl něco vzácně vtipného. Všichni si ze srdce oddechli, když trápení skončilo a když kněz udělil pozhnání.

Tom Sawyer šel domů v povznesené náladě. Říkal si, že i na službách božích něco je, jsou-li něčím zpestřeny. Jen jedno pomýšlení kalilo jeho radost: neměl nic proti tomu, aby si pes hrál s jeho „štípákem“, ale nepovažoval od psa za slušné, že si ho odnesl.

7. Nemoc

Pondělní jitro našlo Toma mrzutého a sklíčeného. Pondělní jitra ho nalézala vždycky v takovém rozpoložení, neboť zahajovala nový týden chronického školního utrpení. Zpravidla začínal tento den žehráním na sobotu a neděli, protože pomíjivá svoboda dvou dnů byla přitěžující okolností pro návrat do zajetí a pout.

Tom ležel a uvažoval. Záhy přišel na to, že by chtěl být nemocný, neboť v tomto případě by nemusel do školy. Nápad byl mlhavý, ale slibný. Začal pečlivě zkoumat svou tělesnou soustavu. Žádnou chorobu neobjevil a začal pátrat znovu. Tentokrát se mu zázrálo, že objevil příznaky koliky a v blahé naději je začal pěstovat. Leč příznaky ochabovaly a za chvíli odumřely docela. Přemýšlel dál. Pojednou něco objevil. Zub v horní čelisti se viklal. To byla trefa; už chtěl začít hekat „do počinku“, jak tomu říkal, ale zarazil se. Uvědomil si, že zub není vhodnou přílohou k žádosti a osvobození od

školy, neboť objeví-li se s takovým požadavkem před soudnou stolicí tety, teta bude zub trhat a to bude bolet. Umínil si proto, že si zub zatím nechá v rezervě a že bude hledat dál. Nějakou chvíli pátral marně, ale pak si vzpomněl, že slyšel lékaře vyprávět o jakémsi neduhu, který upoutal pacienta na lože dva tři týdny a který ho málem stál prst. Chlapec dychtivě vytáhl nohu zpod přikrývky a jal se zkoumat nemocný palec. Ale zase neznal příslušné příznaky. Nicméně to stálo za pokus, i začal chutě sténat.

Ale Sid spal jako dřevo.

Tom sténal hlasitěji a zdálo se mu, že palec opravdu začíná bolet.

Sid nic.

Ted' už Tom námahou hekal. Odpočinul si, potom nabral dech, a vyrobil sérii obdivuhodných stenů.

Sid chrápal dál.

Tom byl hluboce roztrpčen. Řekl: „Side! Side!“ a zatřásl jím. Toto opatření se osvědčilo a Tom začal zase sténat. Sid zívá, protáhl se, zafuněl a nadzvedl se, opřel se o loket a začal civět na Toma. Tom sténal dál. Sid řekl:

„Tome! Co je, Tome!“

Žádná odezva.

„Povídám, hej, Tome! Co je ti, Tome!“ Zatřásl jím a díval se mu úzkostlivě do tváře.

Tom bolně procedil skrze zuby:

„Ne, ne, Side, necloumej se mnou.“

„Co je ti, Tome! Zavolám tetičku.“

„Ale ne. Ono to snad přejde. Nikoho nevolej.“

„Ale musím zavolat tetičku! Nesténej tak, Tome, je to hrozné. Jak dlouho už je ti špatně?“

„Už moc a moc hodin. Au! Nevrt' se tak, Side. Zabiješ mě.“

„Proč jsi mě nezbudil už dřív, Tome? Nesténej tak – člověku z toho naskakuje husí kůže. A co je ti, Tome?“

„Odpouštím ti, Side. (Sten.) Všecko, cos mi udělal, ti odpouštím. A až zde nebudu...“

„Tome, snad neumřeš? Neumírej, Tome, neumírej! Snad...“

„Odpouštím všem, Side. (Sten.) Řekni jim to, Side. A, Side, ten okenní rám a to moje kotě s jedním okem dej tomu novému děvčeti, co se sem přistěhovalo, a řekni mu...“

Ale Sid už popadl své šaty a byl pryč. Tom nyní trpěl doopravdy, tak nádherně pracovala jeho obrazotvornost, a proto i jeho steny nabyly věrohodného zabarvení.

Sid seběhl dolů a řekl:

„Ó, teto Polly, pojd'te. Tom umírá!“

„Umírá!“

„Ano prosím, pojd'te honem!“

„Nesmysl! Nevěřím tomu!“

Ale nicméně letěla do schodů se Sidem a s Mary v patách. A její tvář zbledla a rty se jí třáslly. Když doběhla k lůžku, řekla zbytkem dechu:

„Tome! Tome, co se s tebou děje?“

„Ó, tetičko, já...“

„Co je ti – co je ti, dítě?“

„Ó, tetičko, můj nemocný palec umřel.“

Stará paní klesla na židli a trochu se smála a pak trochu plakala a pak dělala obě zároveň. Tím se jí ulevilo a řekla:

„Tome, tys mě ale polekal! A teď s tím nesmyslem přestaň a nech toho.“

Sténání ustalo a bolest z palce zmizela. Chlapec upadl do rozpaků a řekl:

„Tetičko Polly, ono to vypadalo, jako kdyby byl umřel, a tak to bolelo, že jsem vůbec zapomněl na ten zub.“

„Na jaký zub? Co zase máš se zubem?“

„Ale, jeden se viklá a hrozně bolí.“

„No tak, no tak, jen mi tu zase nezačínej sténat. Otevři ústa. Pravda, pravda, ten zub se skutečně kýve, ale na to neumřeš. Mary, přines mi hedvábnou nit a z kuchyně řěavé polínko.“

Tom řekl:

„Prosím vás, tetičko, netrhejte ho, on už vůbec nebolí. Ať se na místě propadnu, jestli ještě bolí. Prosím, prosím, tetinečko, netrhejte ho. A já nechci nejít do školy.“

„Tak ty nechceš nejít do školy? Tak všechen ten povyk byl jen proto, že sis myslel, že nebudeš muset do školy a že půjdeš na ryby? Tome, Tome, já tě tolik miluju a ty zatím zkoušíš všechny možné způsoby, jak svým darebáctvím drásat mé staré srdce.“

V tu chvíli bylo zubolékařské instrumentarium⁶² již připraveno. Stará paní připevnila hedvábnou nit smyčkou k Tomovu zubu a druhý konec niti uvázala k pelesti postele. Potom se chopila polena s řěavým koncem a náhle zamávala ohněm Tomovi před tváří. Zub se komíhal na hedvábné niti podle pelestě.

Leč zkoušky osudu přinášejí i odměnu. Když se Tom po snídani ubíral do školy, záviděli mu všichni chlapci, které potkal. Neboť dík mezeře v chrupu horní čelisti byl s to plivat novým, obdivuhodným způsobem. Shromáždil kolem sebe početnou družinu hochů, kteří se zájmem sledovali jeho výkony; a chlapec, který se řízl do prstu a do této chvíle byl středem pozornosti a obecného holdu, octl se najednou bez jediného stoupence a přívržence a byl padlou veličinou. S těžkým srdcem a s pohrdáním, jež necítil, řekl, že plivat jako Tom Sawyer nic není; ale jiný hoch řekl „kyselé hrozný“ a chlapec odešel – hrdina, jehož doba minula.

Za chvílečku se Tom střetl s mladistvým místním pariou⁶³, s Huckleberrym Finnem, synem obecního opilce. Všechny matky Huckleberryho srdečně nenáviděly a také kvůli němu trnuly strachy, protože podle jejich názoru Huckleberry byl

darmošlap, neuznával zákony a byl sprostý a zlý; a nenáviděly ho proto, že jejich děti se mu tolik obdivovaly, že se kochaly jeho zakázanou společností a že si přály mít tolik kuráže, být jako on. S Tomem to bylo načisto stejné jako s ostatními chlapci z dobrých rodin. Záviděl Huckleberrymu jeho romantický život vyvrhele a měl přísně zakázáno si s ním hrát. Z toho důvodu si s ním hrál po každé, když k tomu našel příležitost. Huckleberry byl vždy oblečen do odhozených šatů dospělých mužů a jeho oblek byl v trvalém rozpuku a samý vlající cár. Jeho klobouk byl obrovskou zříceninou a z obruby byl vykousnut kus ve tvaru půlměsíce; kabát – měl-li jaký na sobě – mu sahal skorem až k patám a zadní knoflíky byly hluboko pod pasem; kalhoty držely jen na jediné kšandě; zadnice visela dolů a neobsahovala nic; roztržené nohavice brouzdaly blátem, nebyly-li vyhrnuté. .

Huckleberry přicházel a odcházel, jak se mu zlíbilo. Spal na zápražích, bylo-li pěkně, a v prázdných sudech, když přšelo; nemusel chodit do školy ani do kostela, nebyl nikomu poddán a nemusel nikoho poslouchat; mohl se jít koupat nebo jít chytat ryby kamkoliv a kdykoliv se mu zachtělo a mohl tam zůstat, jak dlouho chtěl; nikdo mu nenakazoval, aby se nepral; mohl zůstat vzhůru tak dlouho, jak chtěl; byl vždycky prvním chlapcem, který na jaře vyšel bos, a posledním, který se na podzim zase obul; nikdy se nemusel mýt ani oblékat nové šaty a uměl nádherně klít. Zkrátka – všechno, co činí život vášnivým, ten kluk měl, směl a mohl. Tak myslel jeden každý ze sužovaných, sekýrovaných, slušných chlapců městyse Saint Petersburgu. Tom radostně pozdravil romantického vyvrhele:

„Nazdar, Huckleberry!“

„Taky tak. Koukej, jak se ti to líbí?“

„Co to máš?“

„Mrtvou kočku.“

„Ukaž mi ji, Hucku. Jejda, je pěkně tuhá. Kdes ji vzal?“

„Koupil jsem ji od jednoho kluka.“

„Cos mu za ni dal?“

„Modrý lístek a měchýř, který jsem dostal na jatkách.“

„Odkud jsi měl ten modrý lístek?“

„Koupil jsem ho před čtrnácti dny od Bena Rogerse za tyčku k obroučce.“

„A nač je mrtvá kočka, Hucku?“

„Nač? Na odstraňování bradavic.“

„Vážně? Opravdu? Ale na bradavice já znám něco lepšího.“

„A že neznáš! Co to má být?“

„No, kurážná voda.“

„Kurážná voda! Zlámanou grešli bych nedal za kurážnou vodu.“

„Že by ne? A už j si to někdy zkusil?“

„Já ne. Ale Bob Tanner to zkusil.“

„Kdo ti to řekl?“

„No, on to řekl Jeffovi Thatcherovi a Jeff to řekl Johnymu Bakerovi a Johnny to řekl Jimovi Hollinsovi a Jim to řekl Benovi Rogersovi a Ben to řekl černochovi a černocho to řekl mně. Tak vidíš!“

„To je toho! Všichni jsou lháři – aspoň všichni kromě toho černocho. Toho černocho neznám. Ale ještě jsem neviděl černocho, který by nelhal. Jdi do háje! A prosím tě, jak to ten Bob Tanner dělal?“

„No, šel a strčil ruku do shnilého pařezu, kde byla dešťová voda.“

„Ve dne?“

„Tot' se ví, že ve dne.“

„A s tváří obrácenou k pařezu?“

„Ano, aspoň myslím, že ano.“

„A říkal něco?“

„Myslím, že ne. Ale určitě to nevím.“

„Tak tady to máš. Bude mi něco povídat o léčení bradavic kurážnou vodou, když to dělá tak pitomě! To se ví, že mu to nemůže být nic platné. To člověk musí jít sám do hustého lesa, kde je pařez s kurážnou vodou, a přesně o půlnoci se musí otočit zády k pařezu a vrazit do něho ruku a říct:

Indián, Indián, večere, jitnice,

kurážná vodo, spolkní ty bradavice!

a pak musí zčerstva odejít. Musí udělat jedenáct kroků se zavřenýma očima a potom se musí třikrát otočit a jít domů a s nikým nemluvit. Protože kdybys s někým promluvil, bylo by kouzlo v tahu.“

„Na tom by něco mohlo být; ale tak to Bob Tanner nedělal.“

„To víš, že to tak nedělal; je pořád ještě samá bradavice. Má jich nejvíc z celého města. A neměl by ani jednu, kdyby byl věděl, jak se s kurážnou vodou musí zacházet. Já už jsem si, Hucku, sundal takovým způsobem tisíce bradavic se svých ruk. Já si, Hucku, hraju tolik s žabami, že se mi pořád dělají nové. Někdy si je sundávám fazolemi.“

„Fazole jsou na to dobré, také jsem to s nimi dělal.“

„Ty taky? Jaks to dělal?“

„No, vezmu fazoli, rozpůlím ji, potom říznu do bradavice tak, aby vyšlo trochu krve, a tu krev dám na tu jednu půlku fazole a pak vykopu díru do země a zakopu tu půlku o půlnoci na křižovatce, když nesvítí měsíc, a potom tu druhou půlku fazole spálím. Víš, ta půlka fazole, co má v sobě krev, táhne a táhne a chce přitáhnout tu druhou polovičku k sobě a to pomáhá krvi stáhnout bradavici a netrvá dlouho a bradavice sleze.“

„To je ono, Hucku – tak to je; ale ještě lepší je, když při tom zakopávání říkáš: ‚Fazole hloub! Bradavice pryč! Nevracej se a nezlob mě víc!‘ Tak to dělá Joe Harper a Joe byl skoro až v Coonvillu a skoro všude. Ale –jak se léčí bradavice

mrtvými kočkami?“

„No, to vezmeš tu svou kočku a kolem půlnoci jdeš a vlezeš na hřbitov, kde pochovali nějakého hříšníka; a o půlnoci si pro něho přijde čert, nebo taky někdy, dva nebo tři čerti; nevidíš je, jenom slyšíš něco jako vítr nebo je snad taky slyšíš mluvit; a když odnášejí toho mrtvého, hodíš za nimi tu kočku a řekneš: ‚Čerte, za mrtvolou – kočko, za čertem – bradavice, za kočkou – já tě mám dost.‘ A po tom sleze každá bradavice.“

„Zní to rozumně. Už jsi to zkusil, Hucku?“

„Ne. Ale bába Hopkinsová mi to pověděla.“

„To už to tedy bude takové, protože ona je prý čarodějnice.“

„Prý? Já vím, že je čarodějnice. Uhranula tátu. Táta sám to říká. Jednoho dne ji potkal a viděl, že čaruje a že ho chce uhranout. Tak vzal kámen, a kdyby se nebyla uhnula, byl by ji trefil. A ten samý večer se skutálel se střechy kolny, na které ležel opilý, a zlomil si ruku.“

„To je hrozné. A jak věděl, že ho chce uhranout?“

„Panečku, táta to pozná okamžitě. Táta říká, že když se na tebe upřeně dívají, že čarují, obzvlášť když si při tom něco drmolí. Protože když drmolí, tak to odřikávají Otčenáš pozpátku.“

„No, a Hucku, kdy to půjdeš zkusit s tou kočkou?“

„Dnes v noci. Myslím, že si dnes přijdou pro starého Koňského Williamse.“

„Ale on měl pohřeb už v sobotu, Hucku. Neodnesli ho už v sobotu, Hucku? Neodnesli ho už v sobotu v noci?“

„Jak můžeš takhle žvanit? Copak mohli něco dělat před půlnocí? A potom byla neděle. Čerti se v neděli moc neukazují, pokud já vím.“

„Na to jsem nevzpomněl. Máš pravdu. Můžu jít a tebou?“

„To se ví – jestli se nebojíš.“

„Já a bát se? Zamňoukáš?“

„Ano. A ty taky zamňoukej, když budeš moci. Posledně jsi mě nechal mňoukat tak dlouho, až starý Hays po mně začal házet kamením a křičel: ‚Kat aby spral tu kočku!‘ Tak jsem vzal šutr a břinkl jsem mu ho do okna – ale ne abys to na mne řekl.“

„Neřeknu. Tenkrát jsem nemohl mňoukat, protože mě teta hlídala; ale dneska zamňoukám. Jářku, Hucku – co to máš?“

„To nic, to je jenom klišť.“

„Kdes ho sebral?“

„V lese.“

„Zač ho dáš?“

„Nevím, – já ho nechci prodat.“

„Tak si ho nech! Je to beztak hrozně malé klišť.“

„To dovede každý hanět klišť, když mu nepatří. Mně stačí. Pro mne je velké dost.“

„Nevidáno! Klišťat je plno. Mohl bych jich mít tisíce, kdybych chtěl.“

„Tak proč nechceš? Víš dobře, že bys nesehnal ani jedno. Tohle je náramně rané klišť. Je to první, které jsem letos viděl.“

„Poslyš, Hucku – dám ti za ně zub.“

„Ukaž ho.“

Tom vyndal kousek papíru a opatrně ho rozmotal. Huckleberry zíral na zub toužebně. Pokušení bylo převeliké.

Konečně řekl: „A je doopravdovský?“

Tom ohrnul ret a ukázal prázdnou parcelu.

„Dobrá,“ řekl Huckleberry, „platí, pláceme si.“

Tom zavřel klišť do krabičky od kapslí, jež byla do nedávna vězením „štípáka“, a hoši se rozešli. Každý z nich měl dojem, že jeho jmění vzrostlo.

Když Tom došel ke škole – nevelkému dřevěnému domku o samotě – vstoupil křepce s výrazem muže, jenž poctivě pilil k svému cíli. Pověsil klobouk na věšák a hodil sebou do lavice se svižností velmi zaměstnaného člověka: Učitel, trůnící na výsostech v lenošce slámou vypletené, podřimoval, jsa ukolébáván ospalým bzučením učícího se žactva. Hluk spojený a Tomovým příchodem ho probudil.

„Tomáší Sawyere!“

Tom věděl, že vyslovení plného jména věští nesnáze.

„Prosím, pane učiteli.“

„Pojď sem. A pročpak jste, vašnosti, ráčil přijít pozdě – jako obvykle?“

Tom se už-ž chystal uchýlit se o pomoc ke lži, když spatřil dva dlouhé zlaté copy splývající na zádech, jejichž totožnost mu prozradila elektrická jiskra lásky; a místo v lavici vedle ní bylo jediné volné místo v dívčím oddělení třídy. Okamžitě řekl: „Z A S T A V I L J S E M S E N A K U S Ř E Č I S H U C K L E B E R R Y M F I N N E M!“

Učitelův tep se na okamžik zastavil a učitel bezmocně vyvaloval oči. Bzučení učících se ustalo; žáci přemýšleli, zda se tento šíleně odvážný hoch snad nezbláznil. Učitel řekl:

„Co – co jsi dělal?“

„Zastavil jsem se na kus řeči s Huckleberrym Finnem.“

Nedorozumění nebo přeslechnutí bylo vyloučeno.

„Tomáší Sawyere, toto je nejúžasnější přiznání, jaké jsem kdy slyšel; pouhá rákoska nestačí na odčinění tohoto provinění. Odlož kabát.“

Učitelova paže dělala své dílo, dokud se neunavila a dokud síla dopadů rákosky citelně neochabla. Potom následoval rozkaz:

„A teď jdi a poraď se k děvčatům! A budiž ti to výstrahou.“

Hihňání, jež se šířilo po třídě, uvádělo chlapce zdánlivě do rozpaků, ve skutečnosti však byly rozpaky spíše důsledkem zbožné bázně před neznámým božstvem a před úžasnou rozkoší, kterou mu přešťastná náhoda poskytla. Posadil se na koneček hoblinové lavice a dívka si od něho odsedla rázně, až se jí hlava zatřepala. Třída se pošuchovala, mrkala na sebe a šeptala si, ale Tom seděl klidně, s pažemi na dlouhé desce nízkého stolu, a tvářil se, jako by se učil z čítanky. Poznenáhlu přestal být středem pozornosti a obvyklé bzučení zase stoupalo do stojatého vzduchu třídy. Teď se chlapec začal kradmo dívat po děvčeti. Zpozorovala to, zaškaredila se na něho a poskytla mu podívanou na téměř své hlavy. Když se po chvíli a opatrně zase pootočila čelem vpřed, ležela před ní broskev. Odstrčila ji; Tom ji jemně postrčil na původní místo; odstrčila ji znovu, ale méně příkře. Tom ji trpělivě zase pošoupl; nechala ji tam. Tom napsal na svou tabulku: „Prosím, vezmi si ji, mám jich víc.“ Děvče mrklo na tabulku, ale nedalo na sobě nic znát. Teď začal chlapec něco kreslit na svou tabulku, ale zakrýval levicí svůj výrobek. Dívka nějakou chvíli předstírala, že nic nepozoruje; potom se však její lidská zvědavost začala projevovat příznaky sotva postřehnutelnými. Hoch pracoval dál, jako by nic nepozoroval. Dívka podnikla, nezávazný pokus podívat se, ale teď zase chlapec nedal znát, že si toho je vědom. Konečně se poddala a váhavě zašeptala:

„Ukaž mi to.“

Tom částečně odhalil hroznou čmáraninu domu se dvěma vikýři a s vývrtkou, která jako kouř stoupala z komína. Dívčina pozornost se počala soustředit na dílo a holčička zapomněla na všechno kolem. Když byl dům hotový, chvíli se naň upřeně dívala a pak zašeptala:

„To je hezké. – Udělej muže.“

Umělec zkonstruoval v zahradce před domkem muže, jenž připomínal jeřáb. Byl by mohl beze všeho dům překročit; dívka však nebyla přemrštěně kritická; obluda se jí líbila; zašeptala:

„To je krásný muž – a teď udělej mne, jak přicházím.“

Tom nakreslil přesýpací hodiny s úplňkem a se slámkovitými údy a obdařil roztažené prsty honosným vějířem. Dívka řekla:

„Jejda, to je krásné – kdybych jenom uměla také kreslit!“

„To je lehké,“ zašeptal Tom. „Já tě to naučím.“

„Opravdu? Kdy?“

„V poledne. Půjdeš domů na oběd?“

„Když chceš, zůstanu zde.“

„Platí. Jak se jmenuješ?“

„Becky Thatcherová. A jak ty se jmenuješ? Ale já vím. Tomáš Sawyer.“

„Tomáš mi říkájí, jenom když mám být bit. Když jsem hodný, jsem Tom. Budeš mi říkat Tom, vid?“

„Budu.“

Teď začal Tom něco drápat na tabulku, ale napsaná slova zakrýval tak, aby je děvče nevidělo. Nyní se však už neupejpala. Prosila, aby jí to ukázal. Tom řekl:

„Ale to nic není.“

„Jistě to něco je.“

„Nic to není; a nemůže tě to zajímat.“

„A zajímá mě to. Opravdu. Prosím, ukaž mi to.“

„Ty bys to na mne řekla.“

„Neřeknu a ne a ne a neřeknu.“

„Vůbec nikomu to neřekneš? Až do nejdelší smrti to nikomu neřekneš?“

„Ne. Neřeknu to vůbec nikomu. A teď mi to ukaž.“

„Ale jistojistě tě to nebude zajímat.“

„A když jsi takový, tak to zrovna chci vidět, Tome“ – položila svou ruku na jeho ruku a tak se začala šarvátko, za níž Tom dělal, jako by vážně odporoval, ale ve skutečnosti si nechával postupně ruku odstrkovat, až se ukázala napsaná slova: „Miluji Tě.“

„Nezbedo!“ A pleskla ho energicky přes ruku, ale začervenala se a bylo na ní vidět, že má radost.

Právě v tomto závažném okamžiku pocítil Tom, jak se jeho ucha zmocňuje pomalu, ale s osudovou neodvratností čísi ruka, jež vykonává soustavný tah kolmo vzhůru. V tomto svěráku byl Tom transportován napříč celou třídou a usazen za sborového smíchu všeho žactva na své obvyklé místo. Učitel postál nad ním několik zlověstných chvil, ale konečně se vrátil na svůj trůn bez dalších poznámek. A ačkoliv Toma boltec – páčil, jeho srdce jávalo.

Když se třída utišila, pokoušel se Tom skutečně poctivě učit, ale vzrušení v jeho nitru bylo příliš veliké. Když byl vyvolán ze čtení, utřil ostudu; v zeměpise měnil jezera v hory, hory v řeky a řeky v pevniny, až se svět zase vrátil do stavu původního chaosu; v pravopise nadělal tolik hrubek, za něž by se musel stydět školáček první třídy, že ho pan učitel posadil a vzal mu cínovou medaili, kterou Tom s velkou okázalostí po mnoho měsíců nosil.

8. Becky Thatcherová

Čím více se Tom snažil soustředit pozornost na učení, tím více se jeho myšlenky rozutíkávaly a toulaly. A tak konečně

začal vzdychat a zívát a nechal toho. Zdálo se mu, že se polední přestávky už vůbec nedočká. Vzduch byl načisto stojatý. Ani váneček se nepohnul. Byl to nejospalější ze všech ospalých dnů. Monotónní pobroukávání dvaceti pěti učenců uspávalo duši jako kouzlo obsažené v bzučení včel. V dálí, pod plamennou záplavou slunce, zvedal vrch Cardiff Hill své něžně zelené stráně do tetelícího se oparu vedra, do závoje zabarveného nachem vzdálenosti; několik ptáků plachtilo na líných křídlech vysoko ve vzduchu; žádného jiného živočicha nebylo vidět – až na několik krav a ty spaly.

Tomovo srdce prahlo po svobodě nebo alespoň po něčem, co by ho bavilo a co by pomohlo zabít nudný čas. Ruka bezděky vklouzla do kapsy a jeho tvář zazářila vděčností, jež byla modlitbou, i když si toho nebyl vědom. Potom se nenápadně objevila krabička od kapslí. Tom vypustil klíště a dal je na dlouhou plochou desku stolu. I zvíře patrně v tu chvíli zazářilo vděčností, jež se rovnala modlitbě, než byla to vděčnost předčasná; neboť když se chtělo s díky odporučit, Tom je špendlíkem odvrátil a donutil je dát se odlišným směrem.

Vedle Toma seděl jeho nejlepší přítel; nudil se stejně smrtelně, jako se předtím nudil Tom, a okamžitě projevil vděčný zájem o povyražení. Tímto nejlepším přítelem byl Joe Harper. Oba chlapci byli nejvěrnějšími kamarády šest dní do týdne a zapísašnými, v bitvách ostřílenými nepřáteli v sobotu. Joe vytáhl z klopky svého kabátu špendlík a začal Tomovi pomáhat cvičit vězně. Sport nabyl okamžitě nového půvabu. Tom však záhy konstatoval, že jeden překáží druhému a že z toho pak nikdo nemá plný užitek. Proto položil na lavici Joeovu tabulku a udělal na ní uprostřed čáru odshora až dolů.

„A teď,“ řekl, „dokud bude na tvé polovičce, můžeš ho popohánět a já ho nechám na pokoji; ale když ti uteče a dostane se na mou stranu, zase ho necháš ty, dokud si ho uhlídám, aby nepřešlo k tobě.“

„Platí. Pohni s ním.“

Klíště za chvílečku Tomovi uteklo a překročilo rovník. Joe je chvíli proháněl a pak mu uniklo a překročilo zase hraniční čáru opačným směrem. Změna územní svrchovanosti se opakovala často. Zatím co jeden chlapec v hlubokém zaujetí klíště cvičil, druhý s neménějším zájmem přihlížel; obě hlavy se skláněly nad tabulkou a obě duše nic jiného nevnímaly. Svět pro ně přestal existovat. Konečně se zdálo, že se štěstěna přidala na Joeovu stranu s konečnou platností. Klíště se pokoušelo tak i onak a ještě jinak, už bylo vzrušené a stejně zaujaté jako chlapci sami, ale po každé, když už mělo vítězství tak říkajíc na dosah ruky a když Toma už svrběly prsty, aby mohl začít, Joeův špendlík klíště dovedně obrátil a Joe zůstal jeho pánem. Konečně to Tom už nevydržel. Pokušení bylo příliš silné. Natáhl ruku a přísazoval si svým špendlíkem. Joe se obratem dopálil:

„Necháš ho, Tome!“

„Já ho chci jenom trošinku popíchnout, Joe.“

„Nikoliv, vašnosti, to se nepatří. Jen ho pěkně nech.“

„Jdi do háje, já ho budu honit jen trošinku.“

„Říkám ti, nech ho!“

„Nenechám.“

„Necháš – je na mé polovičce.“

„Hele, koukej, Joe Harpere, čím je to klíště?“

„Mně je jedno, čím je – je na mé polovičce a ani se ho netkneš.“

„Povídali, že mu hráli. Je to moje klíště a budu si s ním dělat, co chci!“

Buchta jak hrom dopadla na Tomova záda a její druhé nezměněné vydání na záda Joea Harpera; dvě minuty se prášilo z obou kabátů a dvě minuty se z rozptýlení radovala celá třída. Chlapci byli tak zahloubáni, že si nevšimli náhlého ticha, jež se před chvílí rozhostilo ve třídě, když učitel po špičkách sešel se stupínku, přikradl se k nim a stál nad nimi. Učitel hodnou chvíli koukal a zhlédl velkou část představení, než začal sám přispívat ke zpestření programu.

Když nadešla polední přestávka, letěl Tom k Becky Thatcherové a zašeptal jí do ucha:

„Nasad' si čepec a dělej, jako bys šla domů; a až budeš na rohu, zbav se jich a jdi alejí a přijď zpátky. Já půjdu druhou stranou a taky jim vezmu draka a vrátím se.“

A tak Becky šla s jednou skupinou žactva a Tom s druhou. Za chvílečku se oba setkali na konci aleje, a když přišli do školy, měli celou budovu pro sebe. Potom seděli spolu s tabulkou na stole a Tom dal Becky písátka a vedl jí ruku a tak stvořil další mimořádný dům. Když zájem o umění ochabl, začali si povídat. Tom tonul v blahu. Řekl:

„Máš ráda krysy?“

„Ne, nemůžu je ani vidět.“

„Totiž já taky ne, když jsou živé. Ale já myslím, jestli máš ráda mrtvé krysy, které jdou houpat na provázku.“

„Ne, já vůbec o krysy nestojím. Já mám ráda žvýkáci gumu.“

„To ti věřím. Škoda, že žádnou nemáme.“

„Já mám. Nechám tě chvíli žvýkat, ale pak mi ji zase musíš vrátit.“

Tom na podmínku přistoupil, a tak střídavě žvýkali, klátili nohama a v přemíře pohody okopávali lavici.

„Bylas už někdy v cirkusu?“ otázal se Tom.

„Byla, a tatínek mě zase jednou vezme, když budu hodná.“

„Já už jsem byl v cirkusu třikrát nebo čtyřikrát – mockrát. Kostel je hadr proti cirkusu. V cirkusu se pořád něco děje. Až budu velký, budu cirkusovým šaškem.“

„Jejda, opravdu? To bude hezké. Jsou tak krásně pomalováni.“

„To máš pravdu. A pobírají řůru peněz – skoro dolar denně, jak říká Ben Rogers. A Becky, bylas už někdy zasnoubená?“

„Co to je?“

„No, zasnoubená na vdávání.“

„Ne, nebyla jsem zasnoubená.“

„A chtěla bys být?“

„Myslím, že bych chtěla. Nevím. A jak se to dělá?“

„Jak se to dělá? To je jako nic. Prostě řekneš některému chlapci, že si nikdy, nikdy, nikdy, nikdy nevezmeš nikoho jiného, a pak si dáte hubičku a už to je. To dovede každý.“

„Hubičku? A nač to?“

„No, totiž, víš – to jaksi patří k tomu a tak to dělají všichni.“

„Všichni?“

„Všichni, kteří jsou do sebe zamilovaní. Pamatuješ, co jsem ti napsal na tabulku?“

„A – ano.“

„Co to bylo?“

„Neřeknu.“

„Mám já to říct tobě?“

„Ano, ale – až někdy jindy.“

„Ne, teď hned.“

„Ne, ne teď – až zítra.“

„O ne, teď. Prosím, prosím Becky – já ti to zašeptám. Já ti to zašeptám načisto potichu.“

Když Becky váhala, vyložil si Tom mlčení jako souhlas, objal ji kolem pasu a s ústy u jejího ucha zašeptal tichounce své prohlášení. A pak dodal:

„A teď to zašepť ty mně – zrovna tak.“

Chvilí se zdráhala a pak řekla:

„Tak se dívej pryč, abys mě neviděl, a já ti to povím. Ale nesmíš to nikomu říct. Vid', že to nikomu neřekneš, Tome? Řekneš to někomu?“

„Ne, neřeknu. Opravdu ne. Tak, Becky!“

Odvrátil tvář. Becky se k němu bojácně naklonila, až její dech zčeřil jeho kučery, a zašeptala: „Miluji – tě.“

Pak odskočila a běžela kolem stolů a kolem lavic, Tom za ní. Konečně utekla do rohu a zakryla si bílou zástěrkou tvář.

Tom ji vzal kolem krku a přemlouval a škemral: „Tak, Becky, už to máš odbyté – už jenom tu hubičku. Neboj se – vůbec nic to není. Prosím, prosím, Becky.“ A snažil se odtáhnout zástěru.

Pomaloučku polehoučku přestala odporovat a spustila ruce; její tvář, celá červená od zápasu, se objevila a podvolila se. Tom políbil rudé rty a řekl:

„Teď je to všechno, Becky. A od té chvíle už nesmíš milovat nikoho jiného než mne a nesmíš si vzít nikoho jiného než mne, co živa budeš, nikdy a nikdy a vůbec nikdy. Vid', že ne?“

„Ne, nikdy nebudu milovat nikoho jiného než tebe a nikdy si nevezmu nikoho jiného než tebe a ty si také nesmíš vzít žádnou jinou než mne.“

„Tot' se ví, že ne, to se rozumí. To už patří k tomu. A když půjdeš do školy nebo ze školy, musíš jít se mnou, když se nikdo nebude dívat; a na výletech, nebo když jsou hry, musíš si vybírat mne a já si budu vybírat tebe, protože tak se to dělá, když jsou lidé zasnoubení.“

„Jejda, to je hezké. A ani jsem o tom nevěděla.“

„Ó já, to je velká švanda! To když jsme já a Amy Lawrencová...“

Vyjevené oči Tomovi ukázaly, jak hrozné chyby se dopustil. Zarazil se a zmateně umkl.

„Ó, Tome! Tak já nejsem první, s kterou jsi byl zasnoubený!“

Dítě se dalo do pláče. Tom řekl:

„Neplač, Becky. Já už o ni vůbec nestojím.“

„To není pravda, Tome, sám víš, že o ni stojíš.“

Tom se pokusil vzít ji kolem krku, ale odstrčila ho, obrátila se tváří ke zdi a plakala dál. Tom se pokusil znova, s chlácholivým slovním doprovodem, a byl znova odmrštěn. Nato vzkypěla jeho pýcha. Vzдорovitě odešel. Vyšel před školu a postával před vchodem zneklidněný a nesvůj; co chvíli se díval do dveří, neboť doufal, že bude litovat a že za ním kajícím přijde. Ale nepřicházela. Potom mu začalo být úzko a začal se bát, že vina je na něm. Vnitřní boj byl tuhý, ale nakonec se vzmušil a vstoupil do třídy, odhodlán nabídnout ještě jednou udobření. Becky tam pořád ještě stála v koutě, tváří ke zdi, a vzlykala. Pocítil výčitky svědomí. Došel za ní, chvíli postál, nevěda, jak postupovat. Potom řekl zajíkávě:

„Becky – já – já – já nestojím o nikoho, jenom o tebe.“

Žádná odpověď, jenom vzlyky.

„Becky,“ prosebně, „Becky, tak přece něco řekni!“

Další vzlyky.

Tom vytáhl svůj nejvzácnější klenot, mosazný knoflík, jenž kdysi zdobil kozu65 u krbu, strčil ruku mezi zed' a děvčátko, aby Becky knoflík viděla, a řekl:

„Tu máš, Becky – nechtěla bys to?“

Vyrazila mu knoflík z ruky, až padl na zem. Nato Tom vypochoďoval ze školy a šel a šel přes hory a doly, do dálných dálav, neboť toho dne se do školy už vrátit nemínil. Za chvílečku byla Becky jata neblahým podezřením. Běžela ke dveřím – po Tomovi ani vidu, ani slechu; letěla na hřiště za školou, nebyl tam. Potom začala volat:

„Tome! Tome, pojď zpátky!“

Napjatě naslouchala, ale nikdo neodpovídal. Jen ticho a osamění byly nyní jejími druhy. Posadila se a dala se znova do

pláče a dělala si výčitky; a teď už se začali scházet školáci a musela skrýt svůj žal, umlčet puklé srdce a vzít na sebe kříž dlouhého, suchopárného, bolného odpoledne ve společnosti cizinců, mezi nimiž nebylo nikoho, s kým by mohla sdělit svůj bol.

9. Hra na zbojníky

Tom kličkoval sem tam postranními uličkami, aby se dostal bezpečně z oblastí oživených vracejícími se školáky, a pak se sklesle loudal směrem za město. Dvakrát třikrát překročil stružku, protože podle pověry rozšířené mezi mládeží překročení vody zmate pronásledovatele. O půl hodiny později mizel už za Douglasovou vilou na vrchu Cardiff Hill; školní budovu dole v údolí bylo odsud již sotva vidět. V kročil do hustého lesa a zamířil, nedbaje cestiček, přímo k jeho středu; tam se posadil na mech pod rozložitý dub. Bylo naprosté bezvětrí; mrtvé polední vedro umlčelo i zpěv ptáků; příroda byla jako zakletá do ticha, jež nebylo rušeno leda občasným tukaním vzdáleného datla; a tento zvuk jako by ještě prohluboval mlčení a osamělost tohoto místa. Chlapcova mysl byla prosycena melancholií; jeho pocity byly ve šťastném souladu s okolím. Dlouho seděl s lokty opřenými o kolena, s bradou v dlaních, a dumal. Zdálo se mu, že život i v nejlepším případě není sic než samé trápení, a záviděl – víc než jen trochu – Jimmymu Hodgesovi, který toho všeho byl nedávno zproštěn. Musí to být moc pěkné, pomyslel si, ležet a dřimat a snít na věky věkův, zatím co vítr šelestí ve stromech a laská travu a květiny na hrobě, a člověk se nemusí ničím trápit a s ničím se zlobit. Ochotně by umřel a rád by to měl všecho odbyté, jen kdyby si nebyl pokaždé svou pověst v nedělní škole. A pokud jde o to děvče, prosím, co zlého jí udělal? Nic. Měl nejlepší úmysly a ona s ním zacházela jako se psem – jako a opravdovým psem. Jednoho dne bude litovat – a to už asi bude pozdě. Ach, kéž by jen mohl umřít na chvíli!

Leč pružné srdce mládí se nedá nadlouho stlačit do jednoho nepřírozeného tvaru. Tomovy myšlenky se nepozorovaně zase vracely k věcem tohoto světa. Jakkak kdyby teď všeho nechal a kdyby záhadně zmizel? Jakkak kdyby odešel za sedmery hory, do neznámých zámořských zemí – a nikdy se už nevrátil! Jak by jí potom bylo? Vzpomněl si, že chtěl být cirkusovým šaškem, ale tato myšlenka se mu teď hnusila. Neboť skotačení, žerty a pomalované trikotové kalhoty se vyjímaly odporně v mlhavé, vznešené říši romantiky, do níž se nyní povznosl jeho duch. Ne, bude vojákem a vrátí se po mnoha letech, poznamenaný stopami válek a slavný. Ne, ještě raději se dá k Indiánům, bude lovit buvolky a vydá se na válečnou stezku v horských oblastech a v nekonečných pláních Dálného Západu a potom, po letech letoucích, přijde zpátky jako velký náčelník; jeho čelenka se bude ježít spoustou per, strach půjde z jeho pomalování a jednoho ospalého letního rána vejde hřmotně do nedělní školy s válečným pokřikem, při němž tuhne krev, a všichni spolužáci budou závistí vyvalovat oči a nic jim to nepomůže. Ale ne, je tu něco ještě velkolepějšího než toto. Bude pirátem! To je ono! Teď se budoucnost před ním už rýsovala naprosto jasně a zářila nepředstavitelnou nádherou. Jeho jméno se bude rozléhat celým světem a lidé se při jeho zvuku budou třást hrůzou. Jak nádherně bude brázdřit rozbouřená moře na své rychlé, nízké, černě natřené plachetnici, jež se bude jmenovat „Vidina bouří“. A na předním stěžni bude vlát jeho příšerná vlajka! Na vrcholu své slávy pak se náhle objeví v rodné obci, opálený a ošlehaný větrem, a pyšným krokem vejde do kostela, v černém sametovém kabátci, v honosných kalhotách a vysokých botách, s krvavě rudou šerpou, za pasem plno pistolí s dlouhými hlavněmi, po boku široký zahnutý meč, rezavý krví zločinně prolitou; na hlavě širák s vlajčímí pery, v ruce rozvinutý černý prapor s lebkou a zkříženými hnáty; a hrud' se mu bude dmout vytržením, až uslyší šepot: „Je to Tom Sawyer, pirát! Černý mstitel Karibského moře67!“

Vyřízeno! Otázka povolání je vyřešena s konečnou platností. Uteče z domu a dá se na pirátství. A to hned zítra ráno! Proto musí začít s přípravami. Především musí shromáždit své hmotné prostředky. Došel k nedalekému ztrouchnivělému kmeni a začal kapesním nožem odhrabávat hlínu pod jedním jeho koncem. Záhy se dohrabal dřeva, jež znělo dutě.

Položil na ně ruku a pronesl obřadně zařikávací slovo:

„Co tam nepřišlo, ať tam přijde! Co tam je, ať tam zůstane!“

Pak odškrabal hlínu a objevil se šindel. Hoch ho zvedl a otevřel tím úhlednou malou skrýš, pokladnici, jejíž dno a stěny byly z šindelů. Ve skrýši ležela kulička. Tomovo ohromení bylo bezmezné! Celý tumpachový drbal. si hlavu a řekl:

„Tak to přestává všechno!“

Potom kuličku vztekle zahodila začal dumat. Stalo se totiž toto: jedna z jeho pověr selhala; pověra, kterou on a jeho kamarádi považovali za neomylnou. Zakopeš-li kuličku za příslušného zařikávání a necháš-li ji v zemi čtrnáct dní a pak ji za zařikávání, jehož právě užil, vyhrabeš, najdeš pohromadě všechny kuličky, které jsi kdysi poztrácel nebo prohrál, bez ohledu na to, jak daleko se dostaly. Ale hle, věc opravdu a nesporně selhala. Celá soustava Tomovy víry byla otřesena do základů. Často slýchal o úspěchu této metody, ale nikdy se nedoslechl o selhání. Neuvědomil si, že to sám už předtím několikrát zkoušel, ale že potom nikdy nemohl skrýš najít. Chvilí přemýšlel a luštil záhadu, až si řekl, že asi zasáhla nějaká čarodějnice a kouzlo zmařila. Uminil si, že se přesvědčí, bylo-li tomu tak; hledal v okolí, až našel kousek půdy pokrytý pískem a v písku maličkou trychtýřovitou prohlubeň. Lehkl si, přiložil k prohlubni ústa a volal:

„Broučku, broučku, pověz mi, co bych vědět chtěl!“

Broučku, broučku, pověz mi, co bych vědět chtěl!“

Písek se začal hýbat a za chvíli se objevil černý brouček. Pozdržel se jen vteřinku a potom zase ulekaně zmizel.

„Netroufá si to říct! Tak mi to zkazila čarodějnice. „Já to hned věděl.“

Dobře věděl, že je marné přít se s čarodějnicí, a tak pozbyl odvahy a všeho nechal. Ale napadlo mu, že kuličky, kterou zahodil, je přece jen škoda; šel ji hledat a hledal velmi trpělivě, ale nenašel ji. Šel tedy zpátky k zakopané pokladnici a postavil se přesně tak, jak stál, když kuličku zahazoval; potom vytáhl z kapsy jinou kuličku a hodil ji stejným způsobem, říká k tomu:

„Sestro, běž, najdi svou sestru!“

Díval se, kam dopadla a kde se zastavila, a šel se tam podívat a hledal. Ale kulička buď letěla příliš daleko, nebo nedoletěla dost daleko; tak to zkusil ještě dvakrát. Poslední repríza⁶⁸ byla úspěšná. Obě kuličky ležely tři decimetry od sebe.

Právě v této chvíli sem labyrintem stromů proniklo slabé zatroubení dětské trumpet. Tom odhodil kabát a kalhoty, přepásal se kšandou jako opaskem a rozhrnul křoví za ztrouchnivělým kmenem. Byl tam neuměle vyrobený luk a šíp, dřevěný meč a plechová trumpeta. Popadl všechny věci a rozběhl se, až mu košile plandala kolem nahých stehů. Za chvílečku se zastavil pod jilmem, zatroubil v odpověď a pak se začal pohybovat po špičkách, rozhlížeje se ostražitě všemi směry. Řekl polohlasem – domnělé rotě:

„Zadržte, dobří mí lidé! Ve skrytu zůstaňte, až znamení dám trubkou.“

Teď se objevil Joe Harper, stejně lehce oděný a všestranně vyzbrojený jako Tom. Tom zvolal:

„Stůj! Kdo to přichází sem do sherwoodského hvozdů bez mého glejtu?“

„Guy z Guisbornu nepotřebuje ničí glejt. Kdo jsi ty, jenž – jenž...“

„Se odvažuješ tak troufale se mnou hovořit?“ řekl Tom napovídaje, neboť mluvili, „jak to stojí v knize“.

„Kdo jsi ty, jenž se odvažuješ tak troufale se mnou hovořit?“

„Kdo že jsem? Máš to zvědět! Jsem Robin Hood, jak záhy tvá sprostná mršina pozná.“

„Tak tys vskutku slavný onen zbojník a vyvrhel? S radostí v boji s tebou se utkám o průchodní právo těmito libými hvozdy. Braň se, umíš-li!“

Chopili se svých dřevěných mečů, zahodili ostatní fidlátka, zaujali šermířský postoj, dotýkajíce se jeden druhého předkročenou nohou, a pustili se do úporného opatrného souboje podle formule „každý sekne dvakrát shora a dvakrát zdola“. Za chvíli řekl Tom:

„Tak, a teď, když už to umíš, budeme to dělat doopravdy!“

Tak to dělali „doopravdy“, až se z nich lilo a až námahou hekali. Za chvíli Tom vykřikl:

„Padni! Padni! Proč nepadáš?“

„Nepadnu! Proč nepadneš ty? Ty jsi bit.“

„Kams dal rozum? Já nemůžu padnout. Tak to není v knize. V knize stojí, že ‚Potom hřbetnou ranou⁶⁹ skolil nebohého Guye z Guisbornu‘. Tak ty se musíš obrátit, abych ti mohl dát ránu do hřbetu.“

Proti autoritám není odvolání, i obrátil se Joe, dostal ránu do zad a padl.

„A teď,“ řekl Joe vstávaje, „musíš ty zas nechat mne zabít tebe. Jináč nehraju.“

„Ale to nejde. Tak to v knize není.“

„To je ale sprosté, to ti tedy řeknu.“

„Ale povídám, Joe, můžeš být mnich Tuck⁷⁰ nebo Much, mlynářův syn, a můžeš mě srazit kyjem; nebo já budu šerif nottinghamský a ty budeš chvíli Robinem Hoodem a můžeš mě zabít.“

Návrh byl shledán přijatelným a dobrodružství byla sehraha. Pak se Tom stal opět Robinem Hoodem a zrádná jeptiška⁷¹ dala jeho síle vykrváct ze zanedbané rány. A nakonec Joe, představující celou tlupu kvílících zbojníků, smutně odvedl umírajícího, vložil luk do jeho slábnoucích rukou a Tom řekl: „Tam, kam padne tento šíp, tam pochovejte ubohého Robina Hooda pod zelenajícím se stromem.“ Potom vystřelil šíp a padl naznak a byl by umřel, ale padl do koprů a vyskočil mnohem čiperněji, než je zvykem mrtvol.

Chlapci se obleku, skryli svou zbroj a dali se na cestu domů, litující, že už není zbojníků; marně si lámali hlavu, co moderní civilizace může uvést na svou omluvu a čím chce lidstvo odškodnit za ztrátu, kterou utrpělo zánikem zbojnictví. Řekli si, že by raději byli rok zbojníky v sherwoodském hvozdě, než nadosmrti presidenty Spojených států.

10. Noční výprava

V půl deváté téhož večera poslala teta Polly Toma a Sida jako obvykle spát. Odřikali modlitby a Sid za chvílečku usnul. Tom, sžíraný netrpělivostí, zůstal vzhůru. Když se mu zdálo, že už každou chvíli musí začít svítat, slyšel hodiny. Bily desátou! Zmocnilo se ho čiré zoufalství. Nervy si žádaly, aby se v posteli převracel s boku na bok a aby sebou šil, ale bál se, že by probudil Sida. Ležel tedy nehnutě a díval se upřeně do tmy. Kolem bylo skličující ticho. Pomaloučku polehoučku se z ticha začaly nořit nepatrné, sotva postřehnutelné zvuky.

Ozvalo se tikání hodin a stalo se neodbytným. Staré trámy začaly záhadně prskat. Schody začaly slabě vrzat. Bylo zřejmé, že duchové jsou na obchůzce. Ze světnice tety Polly sem pronikalo odměřené tlumené chrápání. A teď začalo otravné cvrkání cvrčka, zvířete, které ne a nenajdeš, kdybys dělal co dělal. Hned nato vylekal Toma červotoč, tikající ve zdi u hlav postele – znamení, že něčí dnové jsou sečteny⁷². Potom odkudsi z dálky stouplo k nočnímu nebi vytí psa. Vytí z dálky ještě větší mu odpovědělo. Tom vytrpěl muka. Nakonec už byl přesvědčen, že čas se zastavil a že začala věčnost; ubránil se spánku, ale začal podřimovat; hodiny odbily jedenáctou, ale neslyšel je. A potom se do rodících se mlhavých snů začalo mísit velmi melancholické kočičí mňoukání. Otvírání okna někde v sousedství ho vyrušilo. Výkřik „Táhni k čertu!“ a řinkot prázdné láhve, třísící se o zadní stěnu tetiččina dřevníku, ho probudil úplně; v jediné minutě byl oblečen a z okna venku a plazil se po všech čtyřech po střeše přístavku. Cestou několikrát potichu zamňoukal;

potom seskočil na střechní dřevník a s ní na zem. Čekal tam Huckleberry Finn se svou mrtvou kočkou. Chlapci se vydali na cestu a zmizeli ve tmě. Za půl hodiny už se brouzdali vysokou trávou na hřbitově. Byl to hřbitov starého západního typu, na návrší, asi dva kilometry za městečkem. Byl obehnaný sešlým lanovým plotem, jenž se na některých místech nakláněl dovnitř a na ostatních místech ven, ale kolmo nestál nikde. Tráva a býlí bujelo na celém krchově. Všechny staré hroby byly propadlé a na hřbitově nebyl ani jeden kamenný náhrobek. Červotočivé dřevěné desky s obilým vrškem vrávoraly nad hroby, hledající oporu tu i tam, ale opory nenalézající. „Zde v Pánu odpočívá“ ten a ten, bylo kdysi na nich napsáno, ale většina nápisů byla nyní už nečitelná, i kdyby bylo bývalo světlo.

Slabý vítr naříkal ve stromech a Tom se bál, aby to nebyli duchové zemřelých, stěžující si na vyrušení. Hoši mluvili málo, a to ještě polohlasem, neboť noční doba, místo, velebná atmosféra a ticho je tísnilo. Našli nový, čerstvě navršený rov, který hledali, a uchýlili se pod ochranu tří velkých jilmů, které rostly pohromadě několik málo kroků od hrobu.

Pak mlčky čekali a zdálo se jim, že čekají velmi dlouho. Houkání vzdálené sovy bylo jediným zvukem, jenž rušil mrtvé ticho. Tomovy myšlenky byly čím dál tím tísnivější. Musel prostě vynutit nějakou konverzaci. Řekl šeptem:

„Myslíš, Huckoušku, že to těm mrtvým nevadí, že jsme tady?“

„To bych taky rád věděl. Je to tady nějak hrozně divné, vid?“

„To tedy je.“

Nastala delší přestávka, za které chlapci námět v duchu rozebírali. Potom Tom zašeptal:

„Ty, Huckoušku, myslíš, že Koňský Williams slyší, co si říkáme?“

„To víš, že nás slyší. Aspoň jeho duch určitě.“

Tom po odmlce:

„Měl jsem říct pan Williams. Nechtěl jsem ho urazit. Ale každý mu říká Koňský.“

„Člověk si nemůže dát dost dobrý pozor, jak mluví o mrtvých, Tome.“

To byla studená sprcha a konverzace znovu odumřela.

Najednou chytil Tom svého kamaráda za paži a řekl:

„Pšt!“

„Co je, Tome?“ A oba kluci se přitiskli jeden k druhému. Srdce se jim rozbušila.

„Pšt! Už zas! Neslyšíš?“

„Já...“

„Poslouchej! Už to slyšíš?“

„Pámbůh s námi, už jdou! Jsou to oni. Co uděláme?“

„Nevím. Myslíš, že nás uvidí P“

„Tome, Tome, oni vidí po tmě jako kočky. Neměl jsem sem chodit.“

„Nic se neboj, já nemyslím, že by nám něco udělali. My nic zlého neděláme. Když budeme zticha, možná, že si nás ani nevšimnou.“

„Já to zkusím, Tome, ale mráz mi běhá po zádech.“

„Poslouchej!“

Chlapci dali hlavy dohromady a sotva dýkali. Z nejbližšího konce hřbitova sem pronikaly tlumené hlasy.

„Koukej! Podívej se!“ zašeptal Tom. „Co to je?“

„To je oheň z pekla. Och, Tome, to je hrozné!“

Několik nezřetelných postav se blížilo tmou. Houpaly staromódní plechovou lucernou, která kropila zem nesčíslným množstvím světelných skvrnek. Huckleberry zděšeně zašeptal:

„Jsou to čerti, žádná mýlka. A jsou tři. Pámbíčku, Tome, s námi je konec. Umíš se modlit?“

„Zkusím to, ale nic se neboj. Nic nám neudělají. Andělíčku, můj strážníčku...“

„Pšt!“

„Co je, Hucku?“

„Jsou to lidi! Aspoň jeden z nich. Jeden z nich je hlas starého Muffa Pottera.“

„Vážně?“

„Spolehni se na mne, já ho znám. Ani se nehni a ani nepípej. Nebude dost při sobě, aby nás našel. Je jistě opilý jako obyčejně – starý otrapa.“

„Dobře. Já, budu zticha. Teď jsou nahanáni. Nemůžou to najít. Ale už zase jdou. Přihořívá. Samá voda. Zas přihořívá.

Pálí! Teď jdou správným směrem. Povídám, Hucku, já znám další hlas; je to Joe Indián.“

„Máš pravdu, je to ten míšenecký zabiják! Než Joea Indiána, to radš potkat čerty. Co tu můžou pohledávat?“

Teď už šepot ustal úplně, neboť tři muži došli až ke hrobu a stáli pouhých několik kroků od úkrytu chlapců:

„Zde to je,“ řekl třetí hlas; jeho majitel pozvedl lucernu a světlo padlo na tvář mladého doktora Robinsona.

Potter a Joe Indián nesli ruční vozík⁷³, na kterém bylo lano a dvě lopaty. Muži složili své břímě a začali otvírat hrob⁷⁴.

Doktor postavil lucernu do hlav rovu, poodstoupil, sedl si a opřel se zády o jeden z jilmů. Byl tak blízko, že by se ho chlapci mohli dotknout.

„Pospěšte si!“ řekl potichu. „Měsíc může každou chvíli vyjít z mraků.“ Zabručeli nějakou odpověď a kopali dál. Nějakou chvíli nebylo slyšet nic než skřipání lopat, jež nabíraly a odhazovaly hlínu a štěrk. Bylo to velmi jednotvárné. Konečně jedna z lopat zavadila temně a dutě o rakev a za několik minut muži rakev vytáhli na povrch. Vypáčili lopatami víko, vytáhli tělo a hrubě je pohodili na zem. Měsíc vyplul z mračen a posvítíl na zsinanou tvář. Muži přitáhli vozík, položili na něj mrtvolu, přikryli ji pokrývkou a zajistili provazem. Potter vytáhl velkou kudlu, stiskl pero, čepel vyskočila a Potter jí odřízl přebytečný kus provazu, jenž se plouhal po zemi. Potom řekl:

„Tak tady ho máte, mastičkáři, a teď vysolíte další pětku, nebo tady zůstane.“

„Moje řeč!“ řekl Joe Indián.

„Co to má znamenat?“ řekl doktor. „Žádali jste zaplacení předem a zaplatil jsem vám.“

„Jo, a udělal jste ještě něco,“ řekl Joe Indián a přistoupil k doktorovi, jenž zatím vstal. „Před pěti lety jste mě jednou večer vyhnal z kuchyně svého otce, když jsem přišel prosit o něco k jídlu, a řekl jste, že bůhvíco nekalého mám za lubem; a když jsem přísahal, že si to s vámi vyrovnám, i kdybych měl čekat sto let, dal mě váš otec zavřít pro tuláctví. Myslíte si, že jsem zapomněl? Nemám v sobě indiánskou krev pro nic a za nic. A teď vás mám a vy budete klopit, rozumíte?“

V tu chvíli už doktorovi hrozivě šerموval pěstí před obličejem. Doktor neočekávaně udeřil a srazil neurvalce k zemi.

Potter upustil nůž a vykřikl:

„Počkat, počkat, mého kamaráda nebudete bít!“ a v příštím okamžiku skočil po doktorovi; chytili se do křížku a zápasili spolu vši silou, zadupávající trávu a boříce se podpatky do hlíny. Joe Indián vyskočil; oči mu planuly záští; zvedl Potterův nůž a sehnutě, plíživě jako kočka začal obcházet zápolící muže a čekal na vhodný okamžik. Pojednou se doktor vyprostil, chopil se těžkého prkna, jež označovalo Williamsův hrob, a srazil jím Pottera k zemi. V téže vteřince míšenec postřehl příležitost, na kterou čekal, a vrazil nůž až po rukojeť do prsou mladého muže. Doktor zavrával, padl hrudí na Pottera a zaplavil ho krví. V tu chvíli mračna zahalila hrůznou podívanou a oba vyděšení chlapci se dali na útěk.

Když se měsíc zase vynořil, stál Joe Indián nad oběma ležícími postavami a díval se na ně. Doktor zašeptal něco nesrozumitelného, několikrát křečovitě vdechl a potom ztichl. Míšenec zabručel:

„Tak tenhle účet by byl vyrovnaný – a vezmi tě čert.“

Potom mrtvého obral, vložil osudný nůž do Potterovy otevřené dlaně a sedl si na rozebranou rakev. Tři – čtyři minuty, pět minut minulo a Potter se pohnul a začal sténat. Prsty sevřely rukojeť nože; Potter pozvedl ruku, podíval se na nůž, otřásl se hrůzou a nůž zahodil. Potom se posadil, odstrčil bezvládné tělo, chvíli na ně civěl a pak se začal zmateně rozhlížet. Jeho pohled se setkal s pohledem Joeovým.

„Joe, proboha, co se stalo?“ řekl.

„Je zle,“ řekl Joe a ani se nehnul. „Proč jsi to udělal?“

„Já? Já jsem to neudělal.“

„Podívej se na něho! Kecáním se z toho nedostaneš.“

Potter se začal třást a zesinal.

„Já myslel, že jsem vystřízlivěl. Já jsem dnes večer neměl pít. Ale stouplo mi to do hlavy – jsem na tom teďka hůř, než jsem byl, když jsme sem šli. Mám to v palici všechno pomotané; vůbec se skoro na nic nepamatuju. Řekni mi, Joe, řekni mi poctivě, starý kamaráde, udělal jsem to? Já jsem nic takového udělat nechtěl, na mou čest a na mou duši, já nerad, Joe. Řekni mi, jak to bylo, Joe. Je to hrozné – takový mladý člověk a takový nadaný.“

„No, pral ses s ním a on ti jednu trhl tuhle deskou a ty ses natáhl; a potom jsi vyskočil a potácel ses a vrával a ... a pak jsi popadl nůž a vrazil ho do něho zrovna ve chvíli, kdy tě tou deskou přetáhl po druhé, a pak jsi tady ležel jako špalek do téhle chvíle.“

„Bože, Bože, já nevěděl, co dělám. Ať tu na místě umřu, jestli jsem věděl, co dělám. To všechno je jistě jenom tou kořalkou a tím rozčilením. Jakživ jsem předtím ještě nepoužil zbraně, Joe. Prát, to jsem se pral, to jo, ale nikdy s nožem. Všichni mi to dosvědčí. Joe, neudávej mě. Řekni, že mě neudáš; buď tak dobrý – já tě měl vždycky rád a taky jsem byl při tobě. Nepamatuješ se? Že mě neudáš, Joe, vid', že mě neudáš?“ A chudák klekl před chladnokrevným vrahem na kolena a prosebně sepjál ruce.

„Neudám tě, Muffe Pottere. Choval ses ke mně vždycky slušně a já tě nezradím. No tak, no tak – víc přece nikdo nemůže udělat.“

„Ó, Joe, jsi anděl. Budu ti za to žehnat do nejdelší smrti.“ A Potter začal plakat.

„Tak už toho nech. Na brekot není kdy. Ty zmiz tímhle směrem a já půjdu tudy. A hni sebou a nenechávej po sobě žádné stopy.“

Potter se dal do klusu, jenž záhy přešel v úprk. Míšenec stál a díval se za ním. Pak zabručel:

„Opravdu je tou ranou do hlavy tak omámený a rumem tak zpitomělý, jak vypadá. Na nůž si vzpomene, teprve až bude tak daleko, že se neodváží vrátit se sám na takové místo – třasořitka!“

Za několik minut díval se na zavražděného muže, na zabalenou mrtvolu, na rakev bez víka a na otevřený hrob už jenom měsíc. A ticho bylo zase dokonalé.

11. Přísaha

Oba chlapci přechali a přechali směrem k městečku němí hrůzou. Občas se bojácně ohlédli, jako by se báli, že je někdo

pronásleduje. Každý pařez, jenž se objevil v jejich cestě, vypadal jako člověk a nepřítel a vyražel jim dech; a když utíkali podle usedlostí ležících za městem, štekot probuzených hlídacích psů jako by dával křídla jejich nohám.

„Já už nebudu moci,“ zašeptal trhaně a bez dechu Tom. „Jen abychom se dostali aspoň do staré jirchárny, než padneme.“

Těžké oddychování bylo Huckleberryho jedinou odpovědí; hoši upjali zrak na cíl svých nadějí a soustředili se na úsilí dosáhnout ho. Nepolevovali, vzdálenosti ubývalo a konečně proletěli současně otevřenými dveřmi a vděčně a vyčerpaně sebou hodili na zem do ochranného stínu. Pomaloučku polehoučku se jejich tep uklidnil a Tom zašeptal:

„Huckleberry, co myslíš, že z toho bude?“

„Když doktor Robinson umře, bude z toho šibenice.“

„Myslíš?“

„Nemyslím. Vím to, Tome.“

Tom chvíli přemýšlel a pak řekl:

„A kdo to poví? My?“

„Co tě vede. Dejme tomu, že se něco stane a že Joea Indiána nepověsí, tak nás dřív nebo později zabije tak jistě, jako že tady ležíme.“

„Na to jsem právě taky myslel, Hucku.“

„Když to má někdo říct, ať to řekne Muff Potter, je na to dost hloupý. Je ostatně většinou tak opilý, že to možná udělá.“

Tom neřekl nic – přemýšlel dál. Potom zašeptal:

„Hucku, Muff Potter o tom neví. Jak by to mohl říct?“

„Jak to, že o tom neví?“

„Zrovna přece dostal po hlavě, když to Joe Indián udělal. Myslíš, že mohl něco vidět? Myslíš, že vůbec něco ví?“

„Prach set, to máš pravdu, Tome!“

„A kromě toho, koukej, možná, že ta rána byla tak silná, že je i po něm!“

„To sotva, Tome. Byl plný kořalky; to jsem poznal; a kromě toho je vždycky plný kořalky. A víš, když má táta nabráno, mohl bys ho přetáhnout barákem a nic bys mu neudělal. Sám to říká. A s Muffem Potterem to je zrovna tak. Kdyby střízlivý člověk dostal takovou ránu, snad by ho oddělala. Ale nevím.“

Další dumavá přestávka. Tom řekl:

„Huckoušku, umíš držet jazyk za zuby?“

„Tome, my oba musíme držet jazyk za zuby. Sám to dobře víš. Ten indiánský čert by nás utopil jako kořata, kdybychom o tom něco vyžvanili a oni ho pak neoběsili. Hele, koukej, Tome, měli bychom jeden druhému přísahat – ano, to je ono, měli bychom jeden druhému přísahat, že budeme zticha.“

„Jsem pro, Hucku; bude to nejlepší. Podáme si ruku a budeme přísahat...“

„Kdepak, to by na tohle nestačilo. To stačí na obyčejné hlouposti a na všední věci – obzvláště s děvčaty, protože holky tě pak beztak nechají na holičkách a všecko vyžvaní, když dostanou vzteka. Ale v tomhle případě, když jde o tak velkou věc, by se to mělo napsat. A krví.“

Tomova celá bylost nadšeně přijala tento návrh. Bylo to mimořádné, ponuré a strašidelné; noční doba, okolnosti i prostředí byly slohové. Tom sebral čistý jedlový šindel, jenž ležel v měsíčním svitu, vytáhl z kapsy úlomek červené hlínky, sedl si tak, aby mu měsíc svítil na práci, a začal psát, pomáhaje si jazykem, který vystrkoval při stínovaných tazích a zatahoval při tazích nahoru.

Napsal:

Tomova písácká zručnost a vybranost jeho mluvy naplnila Huckleberryho obdivem. Okamžitě vytáhl z klopů kabátu špendlík a chystal se jím píchnout, Tom však řekl:

„Počkat! Nedělej to. Špendlík je z mědi. Mohla by na tom být měděnka.“

„Co je to měděnka?“

„Jed. Je to jed. Jen toho trochu spolkni – a uvidíš.“

A Tom odmotal nit s jedné ze svých jehel a Huck i on se píchli do bříška palce a vymáčkali kapku krve.

Postupem času, po mnohém mačkání, se Tomovi podařilo napsat malíčkem začáteční písmena svého jména a příjmení.

Pak ukázal Huckleberrymu, jak namalovat H a F, a přísaha byla zpečetěna. Šindel pohřbili za ponurých obřadů a zařikadel; bylo vzato za prokázané, že jejich rty jsou uzamčeny na zámek a klíček že byl zahozen.

Dírou v druhém konci zřícené budovy se teď tiše vplížila další postava, ale hoši ji nezpозorovali.

„Tome,“ zašeptal Huckleberry, „a nesmíme to říct vůbec nikdy?“

„To se rozumí, že to nesmíme říct, ať se stane co se stane. Propadli bychom se do země – copak to nevíš?“

„Vím. Už to takové bude.“

Ještě chvíli si šeptali. Najednou se v bezprostřední blízkosti, nějakých pět kroků venku za zdí, ozvalo dlouhé, žalné zavýtí psa. Chlapci se v záchvatu strachu k sobě přitulili.

„Koho z nás myslí?“ zahekal Huckleberry.

„Nevím, podívej se škvírou – honem!“

„Ne, podívej se ty, Tome!“

„Nemůžu – opravdu nemůžu, Hucku!“

„Prosím tě, podívej se, Tome. Už zase vyje.“

„Chvála Bohu!“ zašeptal Tom. „Ten hlas znám. Je to Harbisonův Bulík.“

„To je štístko – říkám ti, Tome, já už jsem byl strachy skoro mrtvý; a byl bych se vsadil, že to je toulavý pes.“
Pes zavyl znova. A hoši se zase vylekali.

„Jejda, jejda, to není Harbisonův Bulík!“ zašeptal Huckleberry. „Tome, jdi se podívat!“

Tom se třepal strachy, ale dal si říci a přiložil oko ke škvíře. A potom šeptal tak tiše, že mu bylo sotva rozumět:

„Jé, Hucku, je to T O U L A V Ý P E S!“

„Honem, Tome, honem! Koho myslíš?“

„Hucku, musí myslet nás oba – vždyť jsme načisto pohromadě.“

„Už je po nás, Tome. A taky je načisto jisté, kam já se dostanu. Já byl takový hříšník.“

„Kat aby to spral! To je z toho, že člověk chodí za školu a dělá vůbec všechno, co mu říkají, aby nedělal. Mohl jsem být tak hodný jako Sid, kdybych se byl snažil – ale kdepak, to se ví, že jsem se nesnažil. Ale jestli z toho tady vyvážnu, já budu nedělní školu doopravdy hltat!“

A Tom začal malininko natahovat moldánky.

„Ty že jsi špatný?“ A Huckleberry začal natahovat také. „Jdi do háje, Tome Sawyere, ty jsi proti mně učiněný andílek. Ach, pámbičku v nebičku, pámbičku v nebičku, já bych byl rád, kdybych měl aspoň půl vyhlídky, jakou máš ty.“

Tom odstoupil od škvíry a řekl:

„Podívej se, Huckoušku! Je k nám obrácený zády!“

Huckoušek se podíval a radost zaplavila jeho srdce:

„Na mou, je k nám obrácený zády! A tak stál od začátku?“

„Ano, ale já hlupák si to neuvědomil. To je ohromné. Ale teď mi řekni, koho může myslet?“

Vytí ustalo. Tom zbystřil sluch.

„Pšt! Co to je?“ zašeptal.

„Zní to, jako – jako by chrochtala prasata. Ne – to někdo chrápe, Tome.“

„Ano, někdo chrápe! Ale kde, Hucku?“

„Myslím, že je to někde na druhém konci. Aspoň to tak zní. Táta tam někdy spával s prasaty, ale řeknu ti, když chrápe táta, tak nadsakuje střecha. A krom toho myslím, že se už do města nikdy nevrátí.“

Dobrodružný duch se začal v srdci chlapců ozývat znova.

„Huckoušku, šel by ses podívat, kdybych šel napřed?“

„Moc se na to netřesu, Tome. Co kdyby to byl Joe Indián?“

V Tomovi hrklo. Ale za chvíli se pokušení ozvalo znova a silně a chlapci se dohodli, že to zkusí – s tím, že prásknou do bot, jakmile by chrápání ustalo. A tak se vydali potichoučku, po špičkách, jeden za druhým. Když se dostali na pět kroků od spáče, Tom šlápl na kousek dřeva a to se zlomilo a zapraštilo. Muž zasténal, trochu se pohnul a na jeho tvář dopadlo světlo měsíce. Byl to Muff Potter. Když se muž pohnul, zastavila se srdce – a také těla – chlapců, ale teď se už nebáli. Po špičkách, vyšli dírou v dřevěné zdi a opodál se zastavili, aby se rozloučili. A zase se ozvalo táhlé, smutné vytí. Obrátili se a viděli cizího psa; stál několik kroků od místa, kde ležel Potter, byl k němu obrácen hlavou a čenich měl pozdvížený k nebi.

„Jejda, jejda, tak on myslí jeho!“ řekli současně oba chlapci.

„Víš, Tome – toulavý pes prý se o půlnoci potloukal a vyl kolem domu Johnnyho Millera, je tomu asi čtrnáct dní; a sýček přiletěl ten samej večer a posadil se na plot a houkal; a ještě tam nikdo neumřel.“

„To vím. No a? Cožpak Gracie Millerová hned v sobotu nespadla v kuchyni do ohně a hrozně se nepopálila?“

„To ano, ale není mrtvá. Ba ještě k tomu se jí vede líp.“

„Jen počkej a uvidíš. Je s ní konec tak jistě, jako že je po Potterovi. Černoši to říkají a černoši se v takových věcech vyznají, Hucku.“

Pak se zamyšleně rozešli.

Když Tom vlezl oknem do svého pokoje, bylo skoro už ráno. Veleopatrně se odstrojil a usnul, blahopřeje si k tomu, že nikdo o jeho zástoji neví. Nevěděl ovšem, že mírně pochrupující Sid je ve skutečnosti vzhůru a že byl vzhůru už hodinu. Když se Tom probudil, byl Sid už oblečený a pryč. Světlo bylo již velmi denní a celkové ovzduší usvědčovalo pokročilé hodiny. Tom byl ohromen a zneklidněn. Proč ho nezbudili a proč ho – jak bylo zvykem – nehonili z postele? Zlé tuchy se rozhostily v jeho duši. Do pěti minut byl oblečený a dole; byl ospalý a jako polámaný. Rodina seděla ještě u stolu, ale už byli po snídani. Nebylo výtek, ale byly odvrácené oči; ticho ve světnici a truchlivě slavnostní ovzduší sáhly ledovou rukou po viníkově srdci. Posadil se a snažil se vypadat vesele, ale byla to dřina a nedařilo se mu to; nevyvolalo to úsměv ani odezvu; ztichl a už nebránil srdci, jež se propadalo do hlubin.

Po snídani ho teta vzala stranou a Tom skoro zaplesal při pomýšlení, že bude bit; mýlil se však. Teta nad ním plakala a ptala se ho, jak jenom může takhle dupat po jejím starém srdci; a nakonec mu řekla, aby si jen šel a propadl zkáze a utrápil její šediny k smrti, protože už udělala, co mohla, a nebylo to nic platné. To bylo horší než tisíc výprasků a Tomovo srdce nyní bolelo ještě víc než jeho tělo. Plakal a prosil za odpuštění a znova a znova sliboval polepšení a konečně byl propuštěn; cítil však, že dosáhl odpuštění jen nedokonalého a že získal důvěru jen nevalnou.

Odešel z domu tak poničený, že ani nepocítil pomstychtivost vůči Sidovi; s tak Sidův kvapný ústup zadními dvířky byl zbytečný. Loudal se do školy sklesle a smutně a přijal – spolu s Joem Harperem – výprask za včerejší neomluvené hodiny s postojem člověka, jehož srdce je zaměstnáno větším hořem a jenž nemá kdy párat se s drobnými podřadnostmi. Pak se odebral do své lavice, položil lokty na stůl a bradu do dlaní a zíral na zeď kamenným pohledem utrpení, jež dosáhlo nejzazších hranic a nemůže se stupňovat. Jeho loket spočíval na čemsi tvrdém. Po dlouhé chvíli se pomalu a smutně narovnal a s povzdechem vzal přednět do ruky. Byl zabalen v papíru. Rozbalil to. Dlouze, táhle a nesmírně povzdechl a jeho srdce puklo. Byl to jeho mosazný knoflík!

Bylo to sté nic, jež ho umožilo.

12. Příšerná novina

Těsně k poledni byla celá obec náhle elektrizována příšernou novinou. Nebylo třeba telegrafu, o němž se tenkrát ještě nikomu ani nesnilo. Zpráva letěla od člověka k člověku, od hloučku k hloučku, od domu k domu rychlostí, jež rychlosti telegrafu zadala jen maličko. Pan učitel dal přirozeně dětem odpoledne volno; lidé by se mu také byli hrozně divili, kdyby to nebyl udělal.

Zkrvavený nůž byl nalezen poblíž zavražděného a někdo – tak pravila pověst – v noži poznal majetek Muffa Pottera. A tvrdilo se, že občas, jenž se někde pozdržel, narazil kolem jedné či druhé hodiny na Pottera, jak se ve strouze myje, a že se Potter ihned odplížil. Byly to podezřelé okolnosti, zejména to mytí, jež nebylo Potterovým zvykem. A také se říkalo, že ve městě byla uspořádána šťára na „vraha“ Pottera (neboť veřejnost je hned hotová s vážením důkazů a neokolkuje s vynesemím rozsudku), ale Potter nebyl nalezen. Jezdci na koních se rozjeli po všech cestách vedoucích z městyse a šerif „si byl jist“, že stíhaný bude dopaden, než se setmí.

Celé město táhlo ke hřbitovu. Tomův světobol vyprchal a chlapec se přidal k průvodu ne proto, že by tam chtěl jít – neboť by byl tisíckrát raději šel kamkoliv jinam, ale že ho tam táhlo hrozné, nevysvětlitelné nutkání. Po příchodu na příšerné místo provrtal se nevelký chlapec zástupem do první řady a před jeho očima se otevřela ponurá podívaná. Zdálo se mu, že uplynula věčnost od chvíle, kdy zde byl naposled. Někdo ho štípl do paže. Obrátil se a jeho pohled se setkal s pohledem Huckleberryho. Pak se oba okamžitě odvrátili každý jinam a přemýšleli, zda snad někdo něco nevyčetl z jejich spikleneckého pohledu. Ale kdekdo vykládal a nespouštěl oči s děsné podívané.

„Chudák!“ – „Chudák, takový mladý člověk!“ „Je to výstraha všem, kdo znesvěcují hroby!“ – „Za tohle bude Muff Potter viset, jestli ho chytí!“ Taková byla trest poznámek; a kněz řekl: „Byl to soud boží; Jeho ruka dopadla.“

Ted' se Tom zachvěl od hlavy k patě, neboť jeho pohled padl na nehybnou tvář Joea Indiána. V tu chvíli se lidé začali vrtět a otáčet a ozvaly se hlasy: „Je to on! Je to on! Sám sem přichází!“

„Kdo? Kdo?“ z dvaceti hrdel.

„Muff75 Potter!“

„Počkat! Zastavil se! – Dejte pozor, obrací se! Nenechte ho utéci!“

Lidé ve větvích stromu nad Tomovou hlavou říkali, že se nesnaží utéci, že se jenom zkoprněle a udiveně rozhlíží.

„Pekelná drzost!“ řekl nějaký zevloun. „Chtěl se přijít pěkně v klidu podívat na své dílo – nečekal, že tu bude mít společnost.“

Dav se rozestoupil a šerif prošel uličkou, veda okázale Pottera, kterého držel za paži. Ubožákova tvář byla strhaná, strach mu hleděl z očí. Když stanul před zavražděným, chvěl se jako člověk stížený třesavkou, zakryl si rukama tvář a propukl v pláč.

„Já to neudělal, přátelé,“ vzlykal, „na mé čestné slovo, já to neudělal.“

„A kdo tě obviňuje?“ vykřikl nějaký hlas.

Zdálo se, že výkřik řál do živého. Potter zvedl tvář a rozhlížel se očima, v nichž se zračila dojemná bezmocnost. Spatřil Joea Indiána a zvolal:

„Ó, Joe Indiáne, slíbila mi, že nikomu...“

„Je to váš nůž?“ řekl šerif a zašermoval mu nožem před očima

Potter by se byl skácel, kdyby ho nebyli zachytili a nepomohli mu posadit se na zem. Potom řekl:

„Něco mi pořád říkalo, že jestli se nevrátím a neodnesu...“ Otrásl se; pak mávl bezvládnou rukou a po tomto gestu76 kapitulace řekl: „Pověz jim to, Joe, jen jim to pověz – už je to všechno marné.“

Potom Huckleberry a Tom – jako zařezaní – stáli a ztrnule koukali a slyšeli bezcitného lháře odříkávat jeho výmysl; čekali, že každou chvíli z jasného nebe uhoří boží blesky do lhářovy hlavy, a nechápali, proč má blesk takové zpoždění. A když Joe Indián domluvil a pořád tu ještě stál živý a celý, plápolající úmysl chlapců porušit přísahu a zachránit život ubohého podvedeného vězně zablikal a uhasl, neboť bylo zřejmé a jasné, že se tento zlosyn zaprodal Satanovi, a bylo by osudové podnikat něco proti majetku takovéto mocnosti.

„Proč jste neutekl? Nač jste se sem vracel?“ řekl kdosi.

„Já si nemohl pomoci – já si nemohl pomoci,“ sténal Potter. „Chtěl jsem utéct, ale ať jsem šel kam jsem šel, pořád jsem šel sem.“ A začal vzlykat nanovo.

Joe Indián opakoval svou výpověď několik minut poté stejně klidně pod přísahou před coronerem77; a chlapci, vidouce, že se blesky pořád ještě nedostavují, byli utvrzeni v přesvědčení, že se Joe zaprodal čertu. Joe se nyní pro ně stal nejzajímavější osobností, s jakou se kdy setkali, strašidelně odpuzující a zároveň neodolatelně přitahující, a nebyli s to odtrhnout své fascinované78 oči od jeho tváře. Umiňovali si v tichosti, že ho budou – půjde-li to – v noci pozorovat, v naději, že tak aspoň na okamžik zhlédnou jeho obávaného pána.

Joe Indián pomohl zvednout zavražděného a naložil ho na vůz, který ho měl odvézt; v zástupu si lidé rozechvěle šeptali, že rána začala trochu krváčet79! Chlapci si mysleli, že tato šťastná okolnost obrátí podezření správným směrem; byli však zklamáni, neboť nejeden divák podotkl:

„Krvácela, když Potter byl od mrtvolky necelý metr.“

Hrozné tajemství a hryzácí svědomí pronásledovaly Toma po celý týden i ve spánku; a jednoho rána řekl u snídane Sid:

„Tome, ty sebou tak házíš a tolik mluvíš ze spaní, že skoro vůbec nemůžu spát.“

Tom zbledl a sklopil zrak.

„To je špatné znamení,“ řekla vážně teta Polly. „Copak tě trápí, Tome?“

„Nic. Aspoň o ničem nevím.“ Ale chlapcova ruka se třásla tak, že rozlil kávu.

„A říkáš takové divné věci,“ pokračoval Sid. „Dnes v noci jsi říkal: ‚Je to krev, krev to je!‘ A pořád jsi to říkal dokola. A řekl jsi: ‚Netýrejte mě tak – já vám to povím.‘ „Co povíš? Co jim chceš povědět?“

Tomovi se udělaly mžítka před očima. Kdo ví, co by se teď bylo stalo, kdyby starost nebyla vymizela z tetiny tváře a kdyby mu nebyla bezděky přispěla na pomoc. Řekla:

„To je z toho! To je všechno z té hrozné vraždy. Mně samotné se o tom zdá skoro každou noc. Někdy se mi zdá, že jsem to udělala sama.“

Mary prohlásila, že trpí týmiž příznaky. Sid se tvářil, jako by považoval věc za vyřízenou. Tom se vytratil, co nejdříve tak mohl nenápadně učinit, a pak si po týden stěžoval na bolení zubů a každého večera si šátkem svazoval čelisti.

Nikdy se nedověděl, že Sid je každou noc vzhůru, že mu často snímá obvaz a že potom, opřen o lokty, dlouho naslouchá; pak obvaz zase Tomovi navléká na hlavu. Tomovo duševní utrpení postupně polevovalo, bolení zubů začalo být na obtíž a bylo odloženo. Dokázal-li Sid vybrat si něco z Tomova nesouvislého brebentění, nechával si to pro sebe.

Tom měl dojem, že jeho spolužáky jakživo neomrzí pořádat coronerova řízení o mrtvých kočkách a že mu nikdy nepřestanou připomínat takovým způsobem jeho starosti. Sid si povšiml, že Tom nebyl ani u jednoho řízení coronerem, ačkoliv jinak zásadně hrál při všech takových podnicích titulní roli; také si všiml, že Tom nikdy nevystoupil jako svědek – a to bylo prapodivné; a Sid nepřehlédl ani skutečnost, že Tom dokonce projevuje odpor proti tomuto druhu zábavy a že se těmto řízením, pokud může, vyhýbá. Sid se divil, ale mlčel. Tak či onak, i coronerova řízení vyšla nakonec z módy a přestala týrat Tomovo svědomí.

Každý den nebo ob den, kdykoliv našel možnost nenápadně se vytrazit, Tom v této době žalu docházel k zamřížovanému okénku věznice a podstrkával „vrahovi“ drobná přilepšení, jež se mu podařilo sehnat. Věznice byla cihlový domeček, postavený za obcí uprostřed bažinaté louky, a obec nevyhazovala peníze na vězeňský personál. Ba i vězení samo bylo zpravidla prázdné. Tyto obětiny valnou měrou pomáhaly Tomovi konejšit svědomí.

Lidé ve městě měli tisíc chutí natřít Joea Indiána za znesvěcení hrobu dehtem, vyválet ho v peři a povozit ho na trámě, ale z jeho pověsti šel takový strach, že se nenašel nikdo, kdo by byl ochoten podnik zorganizovat, a tak toho nechali.

Joe Indián si dal dobrý pozor a začal své svědecké výpovědi líčením rvačky, aniž se přiznal k předcházejícímu nedovolenému otevření hrobu; proto se zdálo, že bude moudřejší nezahajovat s ním zatím trestní řízení.

13. Léčebná kúra

Jedním z důvodů, proč Tomova mysl začala pozapomínat na tajné soužení, bylo, že si našla nové, závažné téma, kterým se obírat. Becky Thatcherová přestala docházet do školy. Po několik dní Tom bojoval o hrdost a snažil se pustit děvče k vodě. Ale nešlo to. Když nadešel večer, ani nevěděl jak, a už stál před domem jejího otce a smutně a sklíčeně tam lelkoval. Byla nemocná. Což kdyby tak umřela! Ta představa byla k zbláznění. Už ho nezajímaly války, ba ani piráctví. Kouzlo vyprchalo ze života a nezůstalo nic než suchopár. Tom odložil obruč a odložil pátku – už mu k ničemu nebyly. Teta byla znepokojená; začala na něm zkoušet, léčiva všech druhů. Teta Polly byla z lidí, kteří jsou zbláznění do „záračných medicín“⁸⁰, a přísahala na kdejaký nově „objevený“ způsob, jak zdraví vyrobit nebo vyspravit. V tomto směru byla nepolepšitelný experimentátorem⁸¹. Kdykoliv se objevila nějaká novinka tohoto oboru, celá se třásla nedočkavostí, aby to mohla ihned vyzkusit – ne na sobě, neboť jí samé nikdy nic nebylo, ale na komkoliv, kdo jí přišel pod ruku. Měla předplacené všechny „zdravovědné“ časopisy a všechny časopisy frenologických taškářů; a pavědecké nesmysly, jimiž tyto publikace byly nafouknuté, byly pro ni vzduchem, bez něhož nemohla žít. Všechny otištěné nesmysly o větrání, o tom, jak chodit spát a jak vstávat, co jíst a co pít a kolik chodit, v jakém duševním rozpoložení se udržovat a jak se odívat – každé slovo brala jako božské zjevení pravdy a nikdy si nevšimla, že nové číslo jejího „zdravovědného“ časopisu zpravidla zakazovalo všechno, co doporučovalo číslo předchozí. Byla duše prostá a poctivá a byla tedy snadnou obětí. Sebrala své šarlatánské časopisy a své mastičkářské medicíny a takto ozbrojena smrtí – řečeno obrazně – proháněla se na svém plavém koni „a peklo šlo za ní“. A jakživa by si nebyla připustila myšlenku, že snad není pro trpící sousedy uzdravujícím andělem ani dvounohým balšámem galádským.

Vodol léčba byla právě nejnovější vymožeností, a proto Tomova skleslost byla pro tetu Polly trefou. Každý den za svítání ho vytáhla do kolny a topila ho záplavami studené vody; a pak ho vydrbala ručníkem jak struhadlo a odnesla ho domů. Potom ho zabalila do mokrého prostěradla, položila ho do postele a naložila na něho přikrývek, až se potila i jeho duše, „a její poskvřny pouštěly a cedily se kůži ven“, jak Tom říkal.

Ale navzdory tomu všemu chlapec upadal do trudnomyslnosti čím dál tím hlubší a chřadl a scházel. Teta přidala horké koupele a sedací koupele a sprchové koupele a polevy. Chlapec byl pořád ponurý jako pohřební vůz. Začala tedy podporovat účinek vody nemastnou dietou ovesných vloček a hořčičnými náplastmi. Vypočítala si chlapcův krychlový obsah, jako by šlo o džber, a plnila ho denně až po okraj mastičkářskými všelékky.

V tomto stadiu Tom už vůči persekuci otupěl a tato fáze sklíčila srdce staré paní. Apatii bylo třeba zlomit za každou cenu. Dozvěděla se právě o novince jménem „Universální bolehoj“. Objednala si okamžitě větší množství najednou. Ochutnala ho a byla šťastná. Byl to prostě oheň ve skupenství kapalném. Rázem upustila od vodol léčby a ode všeho ostatního a upjala víru v Universální bolehoj. Dala Tomovi čajovou lžičku a s úzkostlivým napětím pozorovala výsledek. Všechny její starosti rázem zmizely a v duši se jí okamžitě zase rozhostil mír; „apatie“ byla v mžiku ta tam. Chlapec by nebyl mohl reagovat prudčeji a nebyl by mohl jevit srdečnější zájem, ani kdyby pod ním byla rozdělena oheň.

Tom cítil, že je na čase se probudit; dosavadní způsob života byl zajisté romantický a přiměřený jeho zuboženému stavu; ale když je něčeho příliš, je toho mnoho, a dlouhé léčení začalo vykazovat velký nedostatek jemnosti a velký přebytek dotěrné pestrosti. Přemýšlel tedy, jak se toho zbavit, a posléze kápl na nápad, že bude předstírat lásku k bolehoji. Žádal o něj znova a znova a obtěžoval tetu tak dlouho, až se teta dopálila a řekla, aby si bral sám a neobtěžoval ji. Kdyby bylo šlo o Sida, nebyl by se do její radosti vloudil žádný disharmonický tón nedůvěry; protože to však byl Tom, tajně láhev hlídala. Zjistila, že léku opravdu ubývá, ale nenapadlo jí, že chlapec touto medicinou zvelebuje zdravotní stav škvíry v podlaze obývacího pokoje.

Jednoho dne, právě když Tom zase škvíře podával obvyklou dávku, přišel do pokoje tetin zrzavý kocour. Předl a žádostivě koukal po lžici ucházející se o trochu té dobroty. Tom řekl:

„Petr, nekoleduj si o to, jestli to opravdu nechceš.“

Petr dal na srozuměnou, že to opravdu chce.

„Raději si to rozmysli.“

Petr si to už rozmyslel.

„Tak když si o to říkáš, tak ti to dám, protože já nejsem člověk nepřející; ale když ti to pak nebude chutnat, nesmíš se na mne zlobit a musíš si to přičíst sám sobě.“

Petr souhlasil. A tak mu Tom otevřel tlamičku a nalil mu do hrdla lžičku Universálního bolehoje. Petr vyskočil metr padesát do výše, pak vyrazil válečný pokřik a vydal se na závodnický okruh kolem světnice, bouchaje do nábytku, převrácje květináče a vyrábje obecné boží dopuštění. Potom se zvedl na zadní packy, v záchvatu radosti poskakoval s nakloněnou hlavou po světnici a jeho hlas vykřikoval do světa zprávu o blahu téměř nesnesitelném. Potom začal znovu obíhat světnici, vyoráváje brázdu chaosu a zkázy. Teta Polly vstoupila do pokoje právě ve chvíli, kdy Petr metal kotrmelce; potom vyrazil mocné závěrečné hurá a vyplachtil oknem, bera s sebou poslední přeživší květináče. Stará paní, zkamenělá překvapením, stála a dívala se přes stažené brejle. Tom ležel na podlaze a svíjel se smíchy.

„Tome, u všech všudy, co se té kočce stalo?“

„Já nevím, teto,“ zalykal se Tom.

„Jakživa jsem něco takového neviděla. Proč ten kocour tak vyvádí?“

„Já opravdu nevím, teto Polly; ale tohle kočky dělají vždycky, když jim je dobře.“

„Že by?“ V tetině hlasu bylo něco, co se Tomovi nelíbilo.

„Prosím ano. Totiž, myslím, že to vždycky dělají.“

„Myslíš?“

„Prosím ano.“

Stará paní se shýbla a Tom sledoval její počínání se zájmem zbystřeným obavou. Příliš pozdě uhodl, kam směřuje vývoj událostí. Koneček zrádného doličného předmětu, lžičky, vykukoval zpod přehozu postele. Teta Polly lžici vzala a ukázala ji Tomovi. Tom se odsunul a sklopil zrak. Teta Polly zvedla chlapce za obvyklou rukojeť – za ucho – a t'ukla ho náprstkem pořádně do hlavy.

„A teď mi laskavě řekni, proč jsi to té ubohé němé tváři udělal?“

„Já jsem to udělal proto, že mi ho bylo líto, protože on nemá žádnou tetičku.“

„Že nemá žádnou tetičku! – Ty vrtáku! Co to má s tím co dělat?“

„Moc. Protože kdyby měl tetičku, byla by ho vylouhovala sama! A byla by v něm upekla vnitřnosti a nebyla by s ním nadělala víc cavyků, než kdyby to byl člověk!“

„Tetu Polly bodlo u srdce. Tohle vrhlo na věc nové světlo; co bylo ukrutností vůči zvířeti, mohlo by být ukrutností i vůči chlapci. Začala jihnout; začala chlapce litovat. Její oči se trochu zamžily; položila Tomovi ruku na hlavu a řekla něžně:

„Já to mínila dobře, Tome. A Tome, ono ti to také dobře udělalo.“

Tom vzhledl do její tváře a jeho vážností malilinko problesklo rošťáctví:

„Já vím, tetinečko, že jste to se mnou myslela dobře, a já to taky myslel dobře s Petrem. A jemu to taky udělalo dobře. Ještě nikdy jsem ho neviděl tak vesele poskakovat...“

„Ztrať se odsud, Tome, než mě zase dopálíš. A zkus, jestli bys pro změnu nemohl jednou dělat dobrotu; a tu medicínu

už brát nemusíš.“

Tom přišel do školy mnohem dříve, než bylo třeba. Neušlo obecné pozornosti, že se tento mimořádný úkaz poslední dobou opakuje denně. A teď – stejně jako vždycky poslední dobou – lelkoval kolem vrat do dvora, místo aby si hrál s kamarády. Říkal, že je nemocný, a také na to vypadal. Tvářil se, jako by se díval všemi směry, jen ne tím, kterým se díval opravdu, totiž na cestu vedoucí ke škole. Za chvíli se na obzoru ukázal Jeff Thatcher a Tomova tvář se rozjasnila. Chvilí se napjatě díval s pak se smutně odvrátil. Když Jeff Thatcher procházel branou, Tom se k němu přidal a opatrným diplomatickým způsobem „usměrňoval konverzaci“ tak, aby Jeff mohl utrousit poznámku o Becky, nechápavý chlapec však nikdy nezabral. Tom vyhlížel a vyhlížel, a kdykoliv se v dále ukázaly letní šatičky, zadoufal, a pak vždycky zanevřel na jejich majitelku, když zjistil, že to není ta pravá. Konečně se šatičky přestaly objevovat a Tom upadl do beznadějně melancholie⁸²; vstoupil do prázdné třídy a sedl si, aby trpěl. Potom prošly branou ještě jedny šatičky a Tomovo srdce poskočilo. V příštím okamžiku byl Tom venku a řádl jak Indián; výskal, smál se, honil kluky, skákal krkolomně přes plot, metal kozelce, dělal stojky – podnikal a prováděl všechny heroické kousky, na něž si vzpomněl, a celou dobu po očku koukal, zda si ho Becky Thatcherová všimá. Ale zdálo se, že vůbec o ničem neví; ani se na něho nepodívala. Cožpak je vůbec možné, aby nevěděla, že je zde? Přenesl svou produkci do její bezprostřední blízkosti; prolétl dvorem, vyraňuje válečný pokřik, strhl nějakému chlapci čepici a hodil ji na střechu školy, rozrazil v běhu skupinu kluků, až se káceli na všechny strany, a praštil sebou na zem, jak byl dlouhý, tak byl široký, těsně před Becky Thatcherovou, div ji neporazil – a ona ohrnula nos, odvrátila se a Tom slyšel, jak říká: „Hm! Někteří lidé si myslí, kdovíjak nejsou chytří – a pořád se vytahují!“

Tom zrudl. Vstal, sebral se a odplížil se, zdeptaný a ponížený.

14. Jacksonův ostrov

Ted' byl Tom rozhodnut. Propadl se do hlubin žalu a byl zoufalý. Je lidmi i světem opuštěný – říkal si – člověk bez přítele; nikdo ho nemá rád; až zjistí, do čeho ho vehnali, snad budou litovat; snažil se dělat dobrotu a protlouci se životem, ale nenechali ho; a když se ho mermomocí chtějí zbavit, nedá se nic dělat; ať je po jejich; a až se dostaví důsledky, budou vinu svalovat na něho; ať si. Cožpak má psanec právo si stěžovat? Ano, konečně se jim podařilo dohnat ho k tomu: povede život zločince. Neměl na vybranou. – V tu chvíli už byl skoro na konci Luční cesty a zvonění, oznamující začátek vyučování, dolehlo slabounce k jeho sluchu. Zavzlykal při pomyšlení, že už nikdy, nikdy neuslyší povědomé cinkání – bylo to ukrutné, ale bylo mu to vnuceno; a když už byl vypuzen do širého světa, musí si dát líbit všechno – ale odpouští jim. Potom se už vzlykání nethlo.

Právě v tomto stadiu se setkal se svým nejlepším přítelem a nejbližším druhem, s Joem Harperem. Joe Harper měl v očích tvrdý pohled a v srdci zřejmě velké a ponuré odhodlání. Bylo jasné, že jde o případ „dvou těl a jedné duše“. Tom, utíraje si rukávem oči, začal přerývaně říkat něco o odhodlání uniknout surovému zacházení a nedostatku porozumění, jež je doma jeho údělem, a jít se toulat širým světem a nikdy více se nevrátit; a zakončil projevem naděje, že Joe na něho nezapomene.

Ukázalo se však, že toto je právě požadavek; který Joe chtěl vznést na Toma, a že tato žádost byla důvodem, proč Joe Toma vystopoval. Jeho matka mu nabíla, protože vypil nějakou smetanu, ačkoliv se jí ani nedotkl a ani o ní nevěděl; bylo jasné, že ho matka má až po krk a že se ho chce zbavit; je-li toto postoj vlastní matky, nezbyvá mu než se podvolit; doufá, že matka bude šťastná a že nikdy nebude litovat, že vyhnala svého ubohého chlapce do bezcitného světa, aby tam trpěl a umřel.

Žalem skličení chlapci pokračovali v cestě a za chůze uzavřeli novou slavnostní úmluvu, že budou stát při sobě a že si budou bratry a že jeden druhého nikdy neopustí, dokud je smrt nevysvobodí z jejich soužení. Potom začali kout plány. Joe byl pro to, aby se stali poustevníky a žili o suchém chlebě v nějaké vzdálené jeskyni, kde jednoho dne zemřou zimou, strádáním a žalem; když však vyslechl Toma, uznal, že život zločince má řadu nápadných předností, a tak svolil, že bude pirátem.

Pět kilometrů pod městečkem Saint Petersburgem, v místech, kde řeka Mississippi byla široká bezmála dva kilometry, byl dlouhý, úzký, zalesněný ostrov s písečnou mělčinou při horním konci; byl jako stvořen ke schůzkám. Byl neobydlený a ležel daleko při druhé straně řeky, jejíž břehy byly v těchto místech pokryty hustými lesy, v nichž skoro nikdo nežil. Ze všech těchto důvodů padla volba na Jacksonův ostrov. Na čí útraty bude provozována pirátská živnost, to byla okolnost, již si hlavu nelámali. Potom vyhledali Huckleberryho Finna, jenž se přidal okamžitě, protože mu bylo lhostejné, jaké povolání bude vykonávat; bylo mu to docela jedno. Za chvíli se rozešli s tím, že se sejdou na opuštěném místě při řece asi tři kilometry nad městem v hodinu oblíbenou – totiž půlnocí. Na tomto místě srazu byl malý vor, který minili zabrat. Každý měl přinést rybářské vlny a háčky a jídlo, pokud je bude moci ukrást nejtajemnějším a nejzáhadnějším způsobem, jak se sluší a patří na zloděje; a po celé odpoledne se kochali sladkou slávou; šířili zprávu, že město co nevidět „bude stříhat ušima“.

A každému, komu se dostalo tohoto mlhavého náznaku, bylo doporučeno, – aby „byl zticha a vyčkával“.

Kolem půlnoci přišel Tom s vařenou šunkou a několika zákusky a zastavil se v hustém podrostu na strmém břehu, odkud bylo vidět dolů na podbřeží, na místo schůzky. Nebe zářilo hvězdami; vládlo naprosté ticho. Mohutná řeka byla klidná jako odpočívající moře. Tom chvíli naslouchal, ale žádný zvuk nevyrušil hluboký mír. Potom Tom zahvízdal tichý, ale pronikavý signál. Z podbřeží se ozvala odpověď. Tom zahvízdal ještě dvakrát; podbřeží odpovědělo tímž způsobem. Potom řekl obezřetně tlumený hlas: „Kdo tam?“

„Tom Sawyer, Černý mstitel Karibského moře. Kdo jste vy?“

„Huck Fin, Krvavá ruka, a Joe Harper, Postrach oceánů.“ Tom dodal tyto tituly, čerpané z jeho oblíbené literatury.

„Dobře. A heslo?“

Dvoje hlasivky zasípaly současně do dusné noci jedno a totéž Hrozné slovo: „K R E V!“

Potom Tom skutálel dolů šunku a sám se klouzal za ní, k částečné újmě svého šatstva a kůže. K podbřeží vedla pohodlná, vyšlapaná stezka, ale té se nedostávalo vlastností, jichž si pirát tolik cení; totiž nepohodlí a nebezpečnosti. Postrach oceánů přinesl šrůtu slaniny a hrozně se její dopravou utahal. Finn, Krvavá ruka, ukradl pánev a zásobu z polá usušených tabákových listů a přinesl také několik kukuřičných klasů, aby z nich udělal dýmky. Ale nikdo z pirátů kromě něho nekouřil ani nežvýkal tabák. Černý mstitel Karibského moře prohlásil, že se nelze vydat na cestu bez ohně, což byl dobrý postřeh; sirky byly tehdy v onom kraji skorem neznámé. Viděli doutnající ohniště na velkém voru, vzdáleném asi sto metrů, a potichu se tam vydali pro řevavé polínko. Udělali z toho ohromující dobrodružství. Říkali co chvíli „pšt!“ a náhle se zastavovali s prstem na rtech; dělali jako by sahal po dýkách; hrobovým hlasem šeptali rozkazy: Jestli se „nepřítel“ pohne, „vhroužit čepel až po rukojeť“ do jeho hrudi, neboť „mrtví nežvaní“. Věděli velmi dobře, že voráci jsou dole ve městě a nakupují zásoby nebo se povyrazují v hostinci, ale to přece nemohlo být omluvou, proč provádět tuto operaci způsobem nepirátským.

Za chvíli pod Tomovým velením odrazili od břehu. Huck byl u zadního vesla, Joe u předního. Tom stál uprostřed „lodi“ se svaštělým obočím a zkříženými pažemi a dával rozkazy tichým, přísným šeptem:

„Směr návětrný!“

„Rozkaz, rozkaz, pane kapitáne!“

„Přímý směr – přímý směččč!“

„Přímý směr, pane kapitáne!“

„Popustit o stupeň!“

„O stupeň, pane kapitáne!“

Jelikož hoši rejdovali vor neochvějně a stejnoměrně do středu proudu, rozumělo se asi samo sebou, že povely jsou pro „parádu“, a ne pro řízení plavidla.

„Jaké plachty máme nahoře?“

„Dolní čtyřhranné, řadu dvě, malý trojhran, pane kapitáne.“

„Rozviňte horní královské! Šest mužů nahoru! Rozvinout lehkou pomocnou na třetím stěžni! Zčerstva, zčerstva!“

„Rozkaz, rozkaz, pane kapitáne!“

„Hlavní plachtu na hlavní stožár! K lanům. Do toho, čačtí mí námořníci!“

„Rozkaz, rozkaz, pane kapitáne!“

„Stočit po větru – plný levý směr! Pozor na výkyv! Levý směr! Zčerstva, vy tam! Přímóóó!“

„Přímó, pane kapitáne!“

Vor byl teď už za polovinou řeky; hoši obrátili jeho předeek po proudu s vložili se do vesel. Řeka nebyla rozvodněná a její rychlost nepřesahovala tři čtyři kilometry. Po následující tři čtvrti hodiny sotva který z chlapců promluvil. Teď vor míjel – ve značné vzdálenosti – městys. Dvě tři světélka ukazovala, kde pokojně spí za obrovskou, hvězdami vyšperkovanou hladinou vody, aniž věru tušil, k jak otřásající události se schyluje. Černý mstitel stál nehnutě se zkříženými pažemi a „vrhal poslední pohled“ na dějiště svých někdejších radostí a pozdějších žalostí a přál si, aby „ona“ ho mohla vidět, kterak stojí na palubě zmítané bouřlivým mořem, kterak neohroženým srdcem čelí nebezpečstvím a smrti a kterak jde vstříc své záhubě s posupným úsměvem na rtech. Jeho obrazotvornost snadno a rychle odsunula Jacksonův ostrov z dohledu městečka, a tak „vrhal své poslední pohledy“ s puklým a spokojeným srdcem. Ostatní piráti rovněž vrhali poslední pohledy; a vrhali je tak dlouho, že je proud málem odnesl od ostrova. Postřehli však nebezpečí včas a jakž takž je v poslední chvíli odvrátili.

Kolem druhé hodiny ranní najel vor na písčitou mělčinu, vzdálenou asi dvě stě metrů od horní špičky ostrova, a chlapci se brodili sem a tam, dokud neodnosili věci na ostrov. K výbavě voru patřila i stará plachta; natáhli ji nad mýtinu v křoví, takže měli stan, do kterého ukryli zásoby; oni sami ovšem budou za dobrého počasí spát pod širým nebem, jak se sluší a patří na zloděje.

Při velkém vyvráceném kmeni v nitru temného hvozdů, asi dvacet či třicet kroků od břehu, rozdělali oheň a potom

usmažili na pánvi k večeři trochu slaniny a spotřebovali skoro polovičku zásob kukuřičných bochánků, které si přinesli. Cítili, že hodovat tímto divokým, nespoutaným způsobem v panenském hvozdu na neprobádaném a neobydleném ostrově daleko od lidských brlohů je slavná vymoženost, a řekli, že se už nikdy nevrátí do civilizace. Plápolající oheň jim osvětloval tváře a vrhal rudou zář na stromové sloupoví jejich lesní hodovní síně, na lesklé listí a na fáborny psiho vína. Když zmizel poslední plátek slaniny a poslední přiděl bochánků, natáhli se chlapci do trávy, sytí a spokojení. Byli by našli chladnější místo, ale nechtěli si odepřít tak romantický rys jako táborák, který je opékal.

„Není to ohromné?“ řekl Joe.

„Je to prima,“ řekl Tom.

„Co by říkali kluci, kdyby nás viděli?“

„Co by říkali? Dali by nevim co, kdyby tu mohli být s námi – vid', Huckoušku?“

„Taky si myslím,“ řekl Huckleberry; „mně aspoň se to líbí. Nic lepšího si nepřeju. Jakživ se nenajím dosyta – aspoň většinou ne – a sem aspoň nemůže nikdo přijít utahovat si z člověka a člověkovi nadávat.“

„Tohle je život pro mne,“ řekl Tom. „Nemusíš ráno vstávat a nemusíš chodit do školy a mýt se a dělat všecky ty zatracené hlouposti.“

„Víš, Joe, pirát nemusí dělat vůbec nic, když je na souši, ale poustevník aby se pořád modlil – a taky neužije žádnou, švandu, když je pořád tak sám.“

„To máš pravdu,“ řekl Joe, „víš, já jsem o tom moc nepřemýšlel. Ale teď, když jsem to zkusil, tak budu opravdu mnohem radši pirátem.“

„Víš,“ řekl Tom, „lidi si dneska už na poustevníky tolik nepotrpí jako kdysi za starých časů, ale pirát je vážený pořad. A poustevník musí spát na, nejtvrdějším místě, které najde, a musí si dávat na hlavu zíněné roucho a popel a stát venku v dešti a...“

„Proč si musí dávat na hlavu zíněné roucho a popel?“ informoval se Huck.

„Já nevim. Ale musejí. Poustevníci to musejí dělat. Kdybys byl poustevník, taky bys musel.“

„Tudle! Jakživ bych to nedělal.“

„No, a co bys dělal?“

„Nevím. Ale nic bych si na hlavu nedával.“

„Ale, Hucku, musel bys. Jak by ses z toho vyzul?“

„Já bych si to nedal líbit. Já bych prostě utekl.“

„Utek! Ty bys mi byl parádní poustevník! To by ale byla ostuda.“

Krvavá ruka neodpověděla, jsouc zaměstnána užitečněji. Huck skončil výrobu dýmky, hloubení kukuřičného klasu, zastrčil do něho kousek rákosu, nacpal tabák, přitiskl k němu řezavý konec větvičky a vypustil oblak voňavého kouře; byl na vrcholu labužnické požívačnosti. Ostatní piráti mu záviděli tuto vznešenou neřest a v tichosti si umiňovali, že se jí co nejdříve naučí. Za chvíli řekl Huck:

„A co piráti dělají?“

Tom řekl:

„Jé, ti mají zlaté časy – zmocňují se lodí a spalují je a shrabují peníze a zakopávají je na svých ostrovech na strašidelných místech, kde je hlídají duchové a podobní, a na lodích kdekoho zabíjejí a posílají lidi projít se po, prkně.“

„A ženy odvázejí na svůj ostrov,“ řekl Joe, „ženy nezabíjejí.“

„Ne,“ dotvrdil. Tom, „ženy nezabíjejí, na to jsou příliš šlechetní. A ženy jsou také vždycky krásné.“

„A ta paráda, panečku, co mají na sobě! Samé zlato a stříbro a démanty,“ řekl nadšený Joe.

„Kdo to má na sobě?“ řekl Huck.

„No piráti.“

Huck se smutně a beznadějně podíval na své, ošacení.

„Tak to já asi nebudu moct být pirátem,“ řekl lítostivě, „ale já jiné nemám.“

Ale oba chlapci mu řekli, že bude mít krásné šaty co nevidět, jen co začnou dobrodružství. Vyložili mu, že jeho ubohé hadry do počinku stačí, i když je zvykem, že lepší piráti už začínají s přiměřenou výbavou.

Jejich hovor pozvolna tichl a spánek se začal snášet na víčka sirotečků. Dýmka vypadla z prstů Krvavé ruky a Krvavá ruka spala spánkem těch, kdo nevědí, co je svědomí, a jsou unaveni. Postrach oceánů a Černý mstitel Karibského moře měli s usínáním potíže větší. Modlitby odřikali potichu a vleže; neboť nebyl přítomen nikdo nadaný mocí světskou, kdo by je mohl přimět, aby si klekli a říkali je hlasitě; má-li býti dán průchod pravdě; chlapci si dokonce zahrávali s myšlenkou nemodlit se vůbec, neodvážili se však jít do takové krajnosti v obavě, že bytím na své Hlavy přivolali z nebe náhlý a výhradně jim určený blesk. Potom ihned dosáhli rozhraní spánku, ale zůstali na jeho krajíčku, neboť se přihnul vetřelec, který se nedal odehnat. Bylo to svědomí. Začali pociťovat neurčitý strach, že se útekem z domu dopustili něčeho zlého; a hned nato si vzpomněli na ukradené maso – a teď začalo opravdové trápení. Chtěli z toho vykličkovat odkazem na to, že si už dříve nesčetněkrát opatřovali bez vědomí a svolení majitele cukroví a jablka; svědomí se však nedalo obalamutit tak průhlednými triky. Nakonec se jim zdálo, že nelze popřít strohou skutečnost, že brát cukroví je jenom „ztopení“, kdežto brát slaninu a šunku a podobné cennosti je prostá, obyčejná krádež – a o té je řeč v Desateru Božích přikázání. A tak si v duchu řekli, že po celíčkové době, co budou v tomto oboru, jejich pirátství zůstane neposkvrněno zločinem krádeže. Svědomí jim povolilo příměří a podivně nedůslední piráti pokojně usnuli.

15. Sladký život pirátů

Když se Tom ráno probudil, nevěděl; kde je. Posadil se, mnul si oči a rozhlížel se; potom si vzpomněl. Svítání bylo chladné a šedivé, a hluboké mlčení tichého lesa bylo prosyceno sladkým mírem a pokojem. Ani lísteček se nehýbal; ani hlásek nerušil zadumání Přírody. Perličky rosy seděly na listech a travinách. Bílá vrstva popela přikrývala ohniště, z něhož stoupala kolmo do vzduchu tenounká modrá spirála kouře. Joe a Huck ještě spali. A teď se nedaleko v lese ozval

pták; jiný mu odpověděl; za chvílečku bylo slyšet ťukání datla. Chladná a matná šed' jitra začala postupně bělet a stejně postupně násobily se zvuky a projevoval se život. Záraz Přírody, setřásající spánek a jdoucí do práce, rozvíjel se před zasněným chlapcem. Objevil se zelený červík; lezl po zarosném listu, zvedaje občas do výše dvě třetiny svého těla, a „čenichal“ kolem sebe; pak šel zase kousek dál, neboť „bral míru“, řekl Tom; a když se mu červ z vlastního popudu blížil, seděl Tom zticha, jako zkamenělý, a jeho naděje stoupala a klesala podle toho, zda tvoreček lezl směrem k němu nebo zda vypadal, jako by se mýnil brát směrem jiným; potom – s pozdviženým tělíčkem – se hrozně dlouho rozmýšlel, a když se s konečnou platností rozhodl a vlezl na Tomovu nohu a nastoupil po ní cestu, byl chlapec bezmezně šťastný, neboť to znamenalo, že dostane nový oblek – bez nejmenších pochybností honosnou pirátskou uniformu. Teď se jakoby z čista jasna objevilo procesí mravenců a pílilo za svým zaměstnáním; jeden mravenec se udatně vlekl s mrtvým pavoukem pětkrát větším, než byl sám; nesl ho v náručí a lopotil se s ním vzhůru po pařezu. Sedmitečné slunečko šplhalo po stéble do závratné výše a Tom se k němu naklonil a řekl mu:

„U vás hoří, let' domů, broučku,
děti ti pláčí na paloučku.“

Slunečko rozezpalo křídélka a letělo se podívat – což chlapce nepřekvapilo, neboť odjakživa věděl, že slunečka jsou, pokud jde o požáry, velmi lehkověrná, a už mnohokrát hřešil na jejich prostoduchost. Pak přišel chrobák, opírající se energicky do kuličky, a Tom se brouka dotkl, aby viděl, jak krčí nožky k tělu a staví se mrtvým. V tu dobu už ptáci přímo řádili. „Kočičák“, posměváček Severní Ameriky, usedl na strom nad Tomovou hlavou a v radostném opojení trylkoval napodobeniny hlasů okolního ptactva; potom se snesla křiklavá sojka, záblesk modrého plamene, a přistála na větvi skorem v dosahu chlapcovy ruky; naklonila hlavičku na stranu a koukala na cizince s bezmeznou zvědavostí; přihnali se šedá veverka a čtvernohý chasník podobný lišce; občas zapanáčkovali, aby si mohli chlapce lépe prohlédnout a aby jim mohli říci pár slov, neboť tyto děti divočiny asi ještě nikdy neviděly člověka a nevěděly, mají-li se bát nebo ne. Příroda byla už úplně vzhůru a v plném ruchu; dlouhé světelné oštěpy protínaly všude kolem hustou střechu listů a na scénu se přitřepotalo několik motýlů.

Tom probudil ostatní dva piráty, všichni tři halasně odběhli a za několik minut už byli svlečení a honili a poráželi se ve vlažné nehluboké vodě bílé písečné mělčiny. Nikterak netoužili po městě, jež spalo v dáli za majestátní pouští vody. Náhodný nápor proudu nebo slabé stoupnutí hladiny odneslo jejich vor, ale to chlapce jenom těšilo, neboť to bylo něco jako spálení mostů mezi nimi a mezi civilizací.

Vrátili se do tábora nádherně osvěžení, rozjaření a hladoví jak vlci; a za chvílečku měli oheň zase rozdmýchaný a plápolající. Huck našel nedaleko pramen čiré studené vody, hoši si udělali poháry z širokých listů dubu a ořechu a měli dojem, že voda, slazená takovýmto kouzelným divokým zálesáctvím, je plnocennou náhražkou za kávu. Když Joe začal krájet slaninu, řekli mu Tom a Huck, aby s přípravou snídaně ještě chvílečku počkal; seběhli k slibné tůni v mělčině a hodili do ní udice; byli odměněni skoro okamžitě. Joe ještě ani neměl kdy začít být netrpělivý, když už byli zpátky a nesli několik pěkných okounů, dva candáty a malého sumce – dostatečnou zásobu i pro početnou rodinu. Usmažili ryby na slanině a byli ohromeni, neboť ještě žádná ryba jim nikdy tak nechutnala. Nevěděli, že sladkovodní ryba je tím lepší, čím dříve se po chycení octne na pánvi, a nebrali také v úvahu, jak znamenitým kořením je spánek pod širým nebem, pohyb pod širým nebem, koupání a také velká přísada hladu.

Po snídani se povalovali v trávě, zatím co si Huck zakouřil, a pak se vydali do lesa na průzkumnou výpravu. Vesele si vyšlapovali, přelézali trouchnivé kmeny, prodírali se spleť podrostu mezi velebnými monarchy lesa, ověšenými od temene až k zemi splývajícím královským ornátem popínavého vína. Občas přišli na útulný palouček pokrytý kobercem trávy a vyšperkovaný květinami.

Našli spoustu věcí, jež je bavily, ale žádnou, která by je překvapila. Objevíli, že ostrov je dlouhý zhruba pět kilometrů a široký nějakých čtyři sta metrů a že je od nejbližšího břehu oddělen úzkým ramenem řeky, které neměří ani dvě stě metrů. Každou hodinku si zaplavali, takže skoro půl odpoledne už bylo pryč, když se vrátili do tábora. Byli příliš hladoví, než aby šli napřed chytat ryby, ale znamenitě se najedli studené šunky a pak sebou hodili do stínu, aby si popovídali. Ale přestávky mezi větami byly pořád delší a delší – a pak hovor odumřel docela. Ticho, velebnost, která se klenula nad lesem, a pocit opuštěnosti, všechno dohromady začalo působit na náladu hochů. Upadli v zádumčivost. Zmocňovala se jich zvláštní, neurčitá touha. Znenáhla nabyla mlhavého obrysu – byl to klíč či stesk po domově. I Finn, Krvavá ruka, začal snít o svých zápražích a o svých prázdňných sudech. Ale všichni se styděli za svou slabost a žádný z nich nebyl dost statečný, aby své myšlenky vyslovil.

Už nějakou chvíli chlapci vnímali z dálky zvláštní zvuk, asi jako člověk někdy vnímá tikání hodin, kterého si jinak vědomě nevšímá. Ale teď záhadný zvuk už zněl důrazněji a vynutil si, aby byl vzat na vědomí. Hoši sebou trhli, podívali se jeden na druhého a pak všichni zbystřili sluch a naslouchali. Nastalo dlouhé, hluboké ticho, ničím nerušené; potom sem dolehly z velké dálky vlny hlubokého, sveřepého „bum!“

„Co je to?“ vykřikl polohlasem Joe.

„Nevím,“ odpověděl šeptem Tom.

„Hrom to není,“ řekl Huckleberry polekaně, „protože hrom...“

„Pst!“ řekl Tom. „Poslouchejte – nemluvte.“

Čekali chvíli, jež se jim zdála nekonečná, a potom táž tlumená rána rozrušila velebné ticho.

„Pojďme se podívat.“

Vyskočili a běželi na břeh obrácený k městu. Rozhrnuli keře u mělčiny a vyhlíželi přes vodu. Převozní parníček byl asi

půl druhého kilometru pod městysem a dával se unášet proudem. Jeho paluba byla podle všeho přeplněná lidmi. Kolem parníku byla spousta loděk a člunů, jejichž osazenstvo zčásti veslovalo, zčásti se dalo unášet proudem, ale chlapci nemohli rozpoznat, co lidé v těch člunech dělají. Za chvíli vyrazil z boku parníku velký chuchvalec bílého kouře, a když se chuchvalec rozrůstal v líné mračno, dolehl k pozorovatelům týž dunivý zvuk.

„Už vím!“ vykřikl Tom. „Někdo se utopil!“

„To je ono,“ řekl Huck; „taky to tak dělali loni v létě, když se utopil Bill Turner; střelí z kanónu nad vodu a utopenec musí vyplavat na hladinu. A taky berou pecny chleba a dávají do nich rtuť a pak to dávají na vodu a pecny plavou rovnou tam, kde je nějaký utopenec, a tam se zastaví.“

„Ano, o tom jsem slyšel,“ řekl Joe. „Čím to může být, že to ten chleba dělá?“

„To není ani tak tím chlebem,“ řekl Tom, „jako tím, co nad ním říkají, než ho položí na vodu.“

„Ale oni nad ním nic neříkají,“ řekl Huck, „já je viděl a neřekli nic.“

„To je divné,“ řekl Tom. „Ale možná, že to říkají potichu, jen pro sebe. To se ví, tak to je. To dá rozum.“

Oba ostatní chlapci uznali, že to bude, jak říká Tom, protože se rozumí samo sebou, že od nemyslicího, nevzdělaného kusu chleba nelze očekávat, že by bez poučení a zařikávání něco pořídil v tak vážném poslání.

„Jejda, jejda, to je škoda, že tam teď nejsem,“ řekl Joe.

„Taky bych tam chtěl být,“ řekl Huck. „Moc bych za to dal, kdybych věděl, kdo se utopil.“

Chlapci naslouchali a koukali dál. Najednou probleskla Tomovi hlavou objektivná myšlenka. Zvolal:

„Kluci, vím, kdo se to utopil, To jsme my!“

Okamžitě se cítili hrdiny. Toto byl nádherný, fantastický triumf; postrádali je; oplakávali je; srdce pro ně pukala; prolévaly se slzy; vzpomínky na nevlídné zacházení s ubohými chlapci se vracely a vznášely obžaloby; obecné lítostivé a pozdní bycha honění se konalo na jejich památku; a nejlepší ze všeho – draží zesnulí byli výhradním tématem hovoru ve městě a předmětem závidosti všech chlapců, pokud jde o tento oslnivý druh věhlasu. Bylo to ohromné. Stálo přece jen za to být pirátem.

Když se začalo smrákat, vrátil se převozní parník ke své obvyklé práci a čluny zmizely. Piráti se vrátili do tábora. Jásali ješitností v pocitu nové velkoleposti a u vědomí slavného pozdvižení, které způsobili. Nachytali ryb, udělali si večeři, najedli se a pak začali přetřásat, co asi město o nich myslí a říká; obraz, který si utvořili o státním smutku, jenž pro ně v obci zavládl, byl – s jejich hlediska – lichotivý a příjemný. Ale .když je zahalil stín noci, přestávali mluvit a seděli, dívající se do ohně, zatím co jejich myšlenky se toulaly jinde. Vzrušení už pominulo a Tom a Joe se nemohli zbavit myšlenek na jisté osobnosti doma, které z tohoto jemného šprýmu nemají tak velký požitek jako oni sami. Ozývaly se nemilé tuchy a chlapci posmutněli a zvadli; několik povzdechů se jim vydralo, ani o tom nevěděli. A pomaloučku polehoučku začal Joe velice od lesa „sondovat“ půdu, co prý by ostatní soudili o návratu do civilizace – ne teď hned, ale – Tom ho zpražil výsměchem! Huck, který se ještě nekompromitoval, přidal se k Tomovi a kolísavá třtina začala rychle „vysvětlovat“. Joe byl na' konec rád, že se z bryndy dostal s kůží poměrně zdravou, nepoznamenanou příliš silnými šmouhami peciválské zbabělosti. Vzpouza byla aspoň pro tuto chvíli zažehnána.

Když nastala úplná noc, Huck začal klimbat a nakonec chrápat; po něm usnul Joe. Tom ležel delší dobu nehnutě, opřen o lokty, a napjatě oba pozoroval. Potom opatrně vstal, a plaze se po kolenou, hledal při plápolajících záblescích táboráku něco v trávě. Zvedl a prohlédl několik velkých svítek tenké bílé kůry platanu a konečně si vybral dva, které se mu zřejmě hodily. Pak si klekl u ohně a pracně na každý z nich něco červenou hlinkou napsal; jeden kus kůry smotal a dal do kapsy svého kabátu, druhou kůru položil do Joeova klobouku, který odnesl kousek od jeho majitele. Do klobouku dal rovněž několik drahocenných kusů své školácké klenotnice, kusy hodnoty takřka nezměrné, mezi jiným kus křídý, gumový míč, tři udice a kuličku převzácného druhu, zvaného „opravdický křišťál“. Potom se opatrně po špičkách odplížil mezi stromy. Když si byl jist, že už je mimo doslech, dal se do běhu a zamířil přímo k písečné mělčině.

16. Pohřešování

O několik minut později byl už Tom v mělké vodě písčiny a brodil se směrem k illinoiskému břehu. Dříve než mu voda začala sahat po pás, měl polovičku cesty za sebou; proud zde byl už tak silný, že nebylo možno dále se brodit, proto se ponořil do vody a začal klidně plavat, aby překonal zbývajících sto metrů. Plaval proti vodě, ale byl přece proudem unášen rychleji, než předpokládal. Nicméně nakonec dosáhl druhé strany a dal se nést proudem, až našel kousek nízkého břehu, kde vylezl. Ohmatal si rukou kapsu kabátu, zjistil, že kůra je na místě, a pak se v crčících šatech dal lesem podle řeky. Krátce před desátou hodinou přišel na volné prostranství naproti městy, ležícímu na druhé straně řeky, a spatřil převozní parník, kotvící ve stínu stromů a vysokého břehu. Pod blikajícími hvězdami bylo ticho. Chlapec se opatrně, s očima na stopkách, spustil s břehu dolů, vklouzl do vody, udělal tři čtyři tempa a vlezl do loďky, jež u zádi parníku zastávala funkci „joly“. Skrčil se pod lavičky, oddychoval a čekal. Za chvílečku zazněl křaplavý zvon a nějaký hlas dal rozkaz „uvolnit lana“. Za několik minut voda, zavírající se za parníkem, zvedla před člunu a cesta se začala. Tom byl velmi pyšný na svůj úspěch, neboť věděl, že to je pro dnešek poslední cesta parníku. Po dlouhých dvanácti či patnácti minutách se kola zastavila. Tom sklouzl do vody a doplaval ve tmě na břeh nějakých padesát metrů dolů po proudu; vylezl na souš v místech, kde byl bezpečný před pozdními chodci. Letěl liduprázdnými uličkami a cestami a dorazil, zanedlouho k humnům tetiččiny usedlosti. Přešel plot, doplížil se k přístavku a podíval se do okna obývacího pokoje, neboť tam hořelo světlo. Seděli tam pohromadě teta Polly, Sid, Mary a matka Joea Harpera a hovořili. Byli u postele tak, že postel byla mezi nimi a mezi dveřmi. Tom došel ke dveřím a začal tichounce zvedat petlici; potom

jemňoučce zatlačil a dveře se pootevřely; tlačil opatrně dál; po každé, když dveře vrzly, v něm hrklo; konečně se mu zdálo, že by se už mohl na kolenou protáhnout; strčil hlavu do světnice a začal se pomaloučku a opatrně soukat.

„Proč ta svíčka tak plápolá?“ řekla teta Polly. Tom přidal tempo. „No ovšem, dveře jsou asi otevřené. Opravdu, jsou. Pořád se dějí takové divné věci. Jdi a zavři je, Side.“

Tom tak tak stačil zmizet pod postelí. Počkal, až se mu uklidní dech, a pak popolezl dál. Dostal se tak daleko, že by byl mohl bezmála sáhnout tetě na nohu.

„Ale jak jsem říkala,“ řekla teta Polly, „nebyl zlý, jak se říká, jenom daremný. Jenom trochu do větru a neposedný. Nemohl za to víc, než může hříbě ze své skotačiny. On to nikdy zle nemyslel, byl to nejdobrosrdečnější chlapec, jakého si člověk dovede představit,“ a dala se do pláče.

„Zrovna tak to bylo a mým Joem – samá rošťárna a kdejaké darebáctví mohl provést, ale o poslední by se byl s každým rozdělil, a jak uměl být milý I A ty má svatá dobroto, když si povážím, že jsem šla a natloukla mu, že vzal smetanu a že jsem jako na smrt zapomněla, že jsem ji sama vylila, protože zkysla – a už ho nikdy na tomto světě neuvidím, nikdy, nikdy, chudinku ublíženou!“ A paní Harperová vzlykala, jako kdyby jí mělo puknout srdce.

„Myslím, že Tomovi je lépe tam, kde je,“ řekl Sid, „ale kdyby se v některém ohledu byl choval slušněji...“

„Side!“ Tom cítil rozhořčený pohled staré paní, i když ho nemohl vidět. „Ani slovo proti mému Tomovi teď, když nám odešel. Pánbůh se o něho postará – ty sis ním nemusíš lámat hlavu, panáčku. Ach, paní Harperová, já nevím, co si bez něho počnu! Byla to moje radost a útěcha, i když mě týral, div mé staré srdce neutýral.“

„Pán dal, Pán vzal. Budiž jméno Páně pochváleno! Ale je to tak těžké – ó, je to tak těžké! Ještě minulou sobotu mi můj Joe hodil před nohy prskavku a já mu dala lepanec, že se natáhl jak dlouhý, tak široký. Jakkak jsem mohla vědět, že tak brzo – ach, ach; kdyby mi, to udělal ještě jednou, popadla bych ho do náruče a žehnala bych mu za to.“

„Ano, ano, vím, jak vám je, paní Harperová, vím moc dobře, jak vám je. Vždyť ještě včera v poledne můj Tom chytil kocoura a nalil do něho bolehoj a já myslela, že to zvíře zboří dům. A Pánbůh mě netrestej, ale já ťukla Toma náprstkem do hlavy, chudinku, nebohou chudinku. Ale teď už to má všechno odbyté. A poslední jeho slova byla výčitka, že...“

Ale tato vzpomínka byla příliš silná a přemohla starou paní tak, že se úplně zhroutila. V tu chvíli Tom už sám popotahoval – lítostí spíš nad sebou než nad kýmkoliv jiným. Slyšel Mary, jak pláče a jak sem tam o něm říká pochvalné slovo. Začal o sobě mít vznešenější mínění než kdy dříve. Byl však žalem své tety dostatečně dojat, aby pocítil touhu vyřítit se zpod postele a ohromit ji radostí – a nádherná takového divadelního efektu rovněž lahodila jeho povaze – ale odolal a zůstal zticha ležet. Poslouchal dál a z nárážek a poznámek vyrozuměl, že se lidé zprvu domnívali, že hoši utonuli při koupání; potom byl pohřešován malý vor; potom někteří chlapci řekli, že pohřešovaní naznačovali, že město bude co nevidět „stříhat ušima“; moudré hlavy podumaly a rozhodly, že hoši ujeli na voru a že se zanedlouho vynoří v sousedním městě doleji při řece; ale kolem poledne byl vor nalezen zaražený do missourského břehu nějakých osm nebo devět kilometrů pod městem a teď naděje uhasla; jistě se utopili, jinak by je hlad byl přihnál domů do setmění, ne-li ještě dříve. Skutečnost, že pátrání po tělech utonulých zůstalo marné, byla vysvětlována jediné tím, že zřejmě utonuli uprostřed řeky, ve splavném korytu, jinak by se hoši, dobří plavci, byli dostali na břeh. Teď byla středa večer. Zůstanou-li hoši nezvěstní do neděle, nebude už nikdo doufat v jejich návrat a v neděli dopoledne budou za ně slouženy zádušní služby boží. Tom se zachvil.

Paní Harperová dala vzlykavě „dobrou noc“ a popošla ke dveřím. Potom si však obě pozůstalé ženy jakoby stejným vnuknutím padly do náruče, poplakaly si, trochu si tím ulevily a pak se rozešly. „Dobrou noc“, kterou teta Polly dala Sidovi a Mary, vyzněla nad její obyčej něžně. Sid trochu popotahoval a Mary odešla, usedavě plačíc.

Teta Polly poklekla a modlila se za Toma tak dojemně, tak úpěnlivě a s tak bezmeznou láskou ve slovech, pronášených starým třesoucím se hlasem, že Tom byl promáčen slzami dřív, než teta Polly modlitbu skončila.

Ještě dlouho poté, co šla spát, musel být Tom zticha, neboť teta co chvíli srdceryvně zanaříkala, neklidně sebou házela a převracela se s boku na bok. Ale konečně ztichla a jenom ze spaní trochu sténala. Teď chlapec vylezl a pomalu vedle postele povstal, zastínil svíčku rukou a stál tu, dívaje se na ni. Jeho srdce bylo plné soucitu. Vytáhl svůj svítek platanové kůry a položil ho vedle svíce. Ale potom mu něco napadlo, otálel a přemýšlel. Jeho tvář se rozjasnila šťastným řešením, na které připadl; chvatně strčil svítek kůry zase do kapsy, pak se sehnul, políbil zvadlé rty a rovnou se vykradl ze světnice a zavřel za sebou dveře na petlici.

Opatrně se doplížil k přívozu; nikdo se tam nepotuloval a chlapec bez okolků vstoupil na parník, neboť věděl, že na lodi nebývá nikdo kromě hlídače, který však vždycky někam zaleze a spí jako dřevo. Tom odvázal od zádi člun, sedl do něho a za chvílečku už opatrně vesloval proti proudu. Když se dostal asi půl druhého kilometru nad město, zamířil napříč proti proudu a opíral se do vesel, seč byl. K přistavišti přívozu na druhé straně se dostal velmi pěkně a přesně, neboť na tomto kusu vody byl doma. Měl sto chutí člun zabavit a říkal si, že člun je vlastně loď a tudíž dovolená kořist piráta, ale věděl, že by po člunu byla shánka a že pátrání po něm by mohlo vést k odhalení. Vyskočil proto na břeh a skočil do lesa. Sedl si, aby si odpočinul, s velkou námahou se bránil usnutí a pak nastoupil opatrně poslední etapu cesty. Noc se chýlila ke konci. Byl den, než se dostal k místu; proti kterému ležela mělčina ostrova. Zase odpočíval a do vody skočil, až když slunce bylo pořádně nad obzorem a zlatilo svou září velikou řeku. Nedlouho potom stanul na prahu tábora. Z šatů mu crčela voda. Slyšel, jak Joe právě říká:

„Ne. Na Toma je spoleh, Hucku, a určitě se vrátí. Není to žádný zběh. Ví, že utéct by byla pro piráta hanba, a Tom je na něco takového příliš hrdý. Jistě má něco za lubem a rád bych věděl, co to bude.“

„Ale věci nám stejně patří, vid’?“

„Skoro, ale ještě ne úplně, Hucku. Napsal, že, jsou naše, nevrátí-li se do snídaně.“

„Což učinil!“ vykřikl Tom s dramatickým efektem a velkolepě vtáhl do tábora.

Bohatá snídaně, slanina a ryba, byla záhy připravena, a zatím co se chlapci do ní dali, Tom znova vyprávěl (a vylepšoval) svá dobrodružství. Když domluvil, byl z tří chlapců ještětný a chlubitivý spolek hrdinů. Potom Tom zalezl do stinného kouta, aby se do oběda prospal, a ostatní piráti se hotovili k rybolovu a na výzkumnou výpravu.

17. Bouře

Po obědě se celá tlupa vydala hledat na mělčině želví vajíčka. Šťouchali dřívky do písku, a když našli měkké místo, klekli si a hrabali rukama. Někdy vybrali i padesát až šedesát vajíček z jednoho hnízda. Vajíčka měla tvar dokonalé koule, byla bílá a zvící menšího vlašského ořechu. Usmázili si je, měli znamenitou večeři a ještě v pátek znamenitou snídani. Po snídani běželi výskajíce a poskakujíce na mělčinu a honili se kolem dokola, odhazujíce přitom postupně šaty, až byli nazí, a pak pokračovali ve skotačení na samém konci mělčiny v silném proudu, jenž jim občas podrazil nohy a přispíval tím podstatně k obecnému veselí. Chvillemi zase utvořili skupinu a dlaněmi si vzájemně šplíchlali vodu do obličeje a blížili se jeden k druhému s odvrácenou tváří, aby unikli spršce, a, nakonec se dostali do křížku a zápasili tak dlouho, až zdatnější zápasník potopil svého souseda, a pak se potopili všichni, tvoříce spleť bílých paží a nohou, a zase se zároveň vynořili, prskajíce, funíce a lapajíce po dechu.

Po každé, když už byli vyčerpaní, odběhli na souš, natáhli se tam do horkého písku, zahrabali se do něho a za chvíli zase běželi do vody a začali vyvádět nanovo. Konečně jim napadlo, že jejich nahá pleť je celkem věrohodná napodobenina „tělového trikotu“; tak udělali do písku kruh a měli cirkus – se třemi šašky, neboť nikdo, se nechtěl ve prospěch svého bližního vzdát této nejvznešenější funkce.

Pak vytáhli kuličky a hráli „tukanou“ a „odráženou“ a „nejvíc bere“, pokud tato zábava nevyčichla. Potom si Joe a Huck šli ještě jednou zaplavat, ale Tom se do vody neodvážil; zjistil totiž, že když v bujnosti se sebe strhl kalhoty a odkopl je, zároveň strhl a odkopl provázek s chřestýšními chřestítky, který měl ovázaný kolem kotníku, a divil se, že ho nechtyla křeč, když plaval bez ochrany tohoto tajemného amuletu. Netroufal si do vody, dokud ho nenašel, ale to už ostatní dva byli unaveni a chtěli si odpočinout. Každý si šel loudavě lehnout jinam a pomaloučku začali ztrácet náladu a toužebně koukat přes širokou řeku, kde v sluneční záři ospale leželo městečko. Tom se přistihl, že napsal palcem nohy do písku slovo Becky; smazal je a měl na sebe pro tento projev slabostí vztek. Ale nicméně napsal slovo znova; nemohl si pomoci. Zase je smazal a pak se zabezpečil proti pokušení tím, že sehnal oba chlapce dohromady a přidal se k nim.

Ale Joeova nálada poklesla pod bod mrazu a zdálo se, že na rozmrazení už není žádná vyhlídka. Bylo mu tak smutno po domově, že lítostí nevěděl co dělat. Slzy měl na nejkrajnějším krajičku. I Huck byl trudnomyslný. Tom byl skleslý, ale snažil se, aby to na něm nebylo znát. Měl tajemství, které ještě nechtěl prozradit, ale nepodaří-li se mu brzo zdolat tuto povstaleckou sklíčenost, nezbude mu než se s tajemstvím vydat. Řekl s velmi okázalou bujarostí:

„Vsadil bych se, hoši, že na tomto ostrově byli už před námi nějakí piráti. Pojďme ostrov prohledat ještě jednou. Někde zde ukryli poklady. Nemáte snad chuť kápnout na ztrouchnivělou truhlu plnou zlata a stříbra? Co?“

Výzva vzbudila jen chabé nadšení, jež vyprchalo, aniž se projevilo odpovědí. Tom zkusil ještě několik dalších svodů – ale všechny stejně selhaly. Byla to nevděčná práce. Joe seděl, šťáral dřívkem v písku a tvářil se velmi sklíčeně.

Nakonec řekl:

„Ale, kluci, nechme toho. Já chci domů. Je to tady moc opuštěné.“

„Kdepak, Joe. Bude se ti to líbit čím dál tím víc,“ řekl Tom. „Jen se podívej, jak tady berou ryby.“

„Co je mi do ryb! Já chci domů!“

„Ale, Joe, takové místo na koupání nikde jinde nenajdeš.“

„Nestojím o koupání; vůbec mě nějak nebaví, když tu nikdo není, kdo by mi říkal, abych nechodil daleko do řeky. Já jdu domů.“

„Jdi do háje, miminko! Tak už se ti stýská po mamince, vid’?“

„A stýská, a tobě by se po mamince taky stýskalo, kdybys nějakou, měl. Já nejsem o nic větší miminko než ty.“ A Joe trochu popotahoval.

„Tak tedy to ubřečené nynátko pustíme, aby si šlo za maminkou, vid’, Hucku? Chudinka malinká – chce k mamince. A tak k ní půjde. Tobě se zde líbí, vid’, Hucku? My tu zůstaneme, že ano?“

Huck řekl: „A-ano,“ ale bez jakéhokoliv nadšení.

„Já s vámi nemluvíím a do smrti s vámi mluvit nebudu,“ řekl Joe a vstal. „A dělejte si, co chcete.“ Nakvašeně poodešel a začal se oblékat.

„Nevidáno!“ řekl Tom. „Nikdo o tvoje mluvení nestojí. Jdi si domů, a ať se ti všichni vysmějí. Ty jsi mi povedený pirát! Huck a já nejsme žádná ubřečená miminka. My tu zůstaneme, vid’, Hucku? Když chce jít, jen ať si jde. My se tu bez něho snad obejdeme.“

Nicméně byl Tom nespokojený, když viděl, jak se Joe trucovitě obléká. A také bylo nemilé vidět Hucka, jak závistivě kouká na Joeovy přípravy a jak zachovává zlověstné mlčení. A potom se Joe – bez slůvka rozloučení – začal brodit směrem k illinoiskému břehu. Tomovo srdce počalo klesat. Podíval se na Hucka. Huck pohled nevydržel a sklopil oči. Potom řekl:

„Já chci taky odsud, Tome; bylo to zde beztak smutné a teď to bude ještě horší. Pojďme taky, Tome.“

„Nepůjdu; a pro mě a za mě jděte si všichni. Já zde zůstanu.“

„Tak, Tome, já teda půjdu.“

„No jdi – kdo tě drží?“

Huck začal sbírat své rozházené šatstvo. Řekl:

„Tome; pojď raději taky. Rozmysli si to – my na tebe na břehu počkáme.“

„To si počkáte – víc ti neřeknu.“

Huck se vydal ustaraně na cestu, Tom se za ním díval a jeho srdcem cloumala silná touha přemoci pýchu a jít také.

Doufal, že se chlapi zastaví, ale Joe i Huck se pomalu brodili dál a dál. Náhle Tom pocítil, že ostrov je pojednou velmi tichý a opuštěný. Ještě jednou se chytil do křížku se svou pýchou, pak se rozběhl za svými kamarády, volaje z plna hrdla:

„Počkejte! Počkejte! Musím vám něco říct!“

Hoši se zastavili a obrátili. Když se k nim dobrodil, začal před nimi rozvíjet svůj plán; mrzutě naslouchali, až konečně pochopili „vtip“ plánu, pak na znamení nadšeného souhlasu vyrazili válečný pokřik a řekli, že to je „ohromné“, a kdyby jim to byl řekl dřív, nebyli by odešli. Vymluvil se jim; ale skutečným důvodem byla obava, že ani tajný plán je na ostrově dlouho neudrží, a proto si ho nechal v rezervě⁸³ jako poslední svod.

Chlapci se radostně vrátili, vrhli se zase s novou chutí do skotačení a po celou dobu mluvili o Tomově ohromujícím plánu a obdivovali se jeho geniálnosti. Po labužnickém obědě – měli ryby a vajíčka – Tom řekl, že by se teď chtěl naučit kouřit. Joe se toho chytil a řekl, že by to také rád zkusil. Tak Huck vyrobil dýmky a nacpal je. Novicové dosud nikdy nekouřili, leda doutníky udělané z listů vína, a takové smotky „kousaly“ do jazyka a beztak nebyly považovány za důstojné mužů.

Teď se rozvalili, opřeli se o lokty a začali bafat, opatrně a s nevalnou důvěrou. Kouř chutnal dost nepříjemně a tak trochu se jim zdálo, jako by měli v ústech roubík, ale Tom řekl:

„Jejda, to vůbec není těžké. Kdybych byl věděl, že to je tak lehké; byl bych se to naučil už dávno.“

„Já taky,“ řekl Joe, „ono to vůbec nic není.“

„A to já, když jsem viděl lidi kouřit, jsem si často říkal: ‚Kdybych to jenom uměl!‘ Ale nikdy jsem nemyslel, že bych to dokázal,“ řekl Tom.

„Zrovna, ale zrovna tak je to se mnou, vid', Hucku? Že už jsi mě slyšel, když jsem říkal načisto to samé? At' Huck sám řekne, jestli jsem to často neříkal.“

„Ano, mockrát,“ odpověděl Huck.

„Já jsem to taky už mockrát říkal,“ řekl Tom; „stokrát a ještě častěji. Jednou tam dole u jatek, nepamatuješ se, Hucku?

Bob Tanner byl u toho a Johnny Miller a Jeff Thatcher, když jsem to řekl. Nepamatuješ se, Hucku, že jsem to říkal?“

„Pamatuju se,“ řekl Huck. „Bylo to den po tom, co jsem ztratil bílou kuličku – ba ne, bylo to den před tím.“

„Vidíš, co jsem ti povídal?“ řekl Tom, „Huck se na to pamatuje.“

„Řeknu ti, že bych mohl kouřit tuhle dýmku celý den,“ řekl Joe, „mně není špatně.“

„Mně taky ne,“ řekl Tom. „Já bych mohl kouřit celý den, ale vsadím se s tebou, že by to Jeff Thatcher nedokázal.“

„Jeff Thatcher! Dva bafy by ho položily. Ten by to tak mohl zkusit; ten by koukal!“

„To víš – a Johnny Miller jak by smet. Johnnyho Millera bych chtěl vidět, kdyby to zkusil.“

„A myslíš, že já bych ho nechtěl vidět?“ řekl Joe. „Vsadím se s tebou, že by to nedokázal za nic na světě. Jednou by si čuchl a už by byl vyřízený.“

„Moje řeč, Joe. A povídám – škoda, že nás teď nevidí, kluci.“

„Velká škoda!“

„Podívejte, kluci, nikomu z kluků o tom neříkejte, a až jednou budou pohromadě, já přijdu k tobě a řeknu: ‚Joe, máš u sebe dýmku? Rád bych si zakouřil.‘ A ty řekneš, víš, tak načisto samozřejmě, jako kdyby to vůbec nic nebylo, řekneš: ‚Mám u sebe svou starou dýmku a ještě jednu, ale můj tabák není moc dobrý.‘ A já na to řeknu: ‚Ale to nic, jenom když je dost silný.‘ A pak vytáhneš dýmky a zapálíme si klidně jako nic a budeme se dívat, jak kluci budou koukat!“

„To bude švanda, Tome! Už aby to bylo!“

„Taky bych rád. A potom jim řekneme, že jsme se to naučili, když jsme byli pryč jako piráti, a kluci budou litovat, že nebyli s námi.“

„To teda budou! Na to můžeš dát krk, že budou litovat.“

V tomto smyslu si povídali dál; ale zanedlouho řeč začala kapánek váznout a pozbývat plynulosti; přestávky mezi slovy a větami se dloužily; ruch plivání zázračně vzrostl. Zdálo se, že každý pór v dutině ústní se stal chrlícím vodotryskem; tak tak že stačili vynášet vodu ze sklepů pod jazyky, aby zabránili zátopě. Přes veškeré úsilí však přetekla co chvíli splaška povodně do krku a vyvolala po každé okamžité krknutí. Oba chlapci byli teď už velmi bledí a ztrápení. Joeovi vypadla dýmka z bezvládných prstů. Tomova dýmka následovala. Oba vodotrysky pracovaly zuřivě a obě pumpy odčerpávaly, seč byly. Joe řekl slabým hlasem:

„Ztratil jsem někde kapesní nůž. Musím se jít po něm podívat.“

Tom řekl chvějícími se rty a zajíkávě:

„Já ti pomůžu hledat. Ty jdi tam na tu stranu a já budu hledat kolem pramene. Ne, Hucku, nemusíš chodit s námi – my to najdeme sami.“

Tak si Huck zase sedl a čekal hodinu. Potom mu bylo samotnému smutno a šel kamarády hledat. Byli v lese, daleko od sebe; oba byli velmi bledí a oba velmi tvrdě spali. Ale něco mu povědělo, že měli-li nějaké potíže, že už se jich zbavili. Toho dne nebyli u večere řeční; vypadali zkroceně, pokorně; a když Huck po jídle nacpal svou dýmku a chtěl nacpat i jejich, řekli, že ne, že jim není moc dobře; pokazili si žaludek něčím, co snědli k obědu.

Kolem půlnoci se Joe probudil a vzbudil oba hochy. Bylo bezvětrí a velké dusno, jež nevěstilo nic dobrého. Chlapci si sesedli a vyhledali přívětivou společnost ohně, ačkoliv dusné vedro stojatého vzduchu bylo k zalknutí. Seděli zticha a napjatě čekali. Kam neproniklo plápolání ohně, byla všude vůkol temnota zevnitřní. Za chvíli se zatetelila zář, jež

nakrátko matně osvětlila listoví. Zanedlouho se rozsvítilo znova, už trochu silněji. Potom ještě jednou. Potom koruny a větve hvozdů tichounce zavzdychaly a hoši pocítili na skráních jakoby letný dech a zachvěli se v domněnce, že kolem nich šel Duch noci. Chvilí nebylo nic. Teď však vzplál strašidelný blesk, jenž změnil noc v den a ukázal jasně a přesně každé jednotlivé stébélko trávy, jež jim rostlo u nohou. A ukázal také tři bledé, vystrašené tváře. Hrom temně zaduněl, s rachotem se valil po obloze dolů, a ztrácejí se v dáli, ještě reptala nakvašeně huboval. Vlna chladného vzduchu se převalila přes tábor; zaharašila všemi listy a udělala z vločkovitého popela nad ohněm chumelenici. Další prudká záře osvětlila les a hned za bleskem následovala třaskavá rána, jako by blesk trhal koruny stromů nad hlavami chlapců. V ponuré tmě, jež pak nastala, přitiskli se vyděšení hoši jeden k druhému. Několik velkých dešťových kapek dopadlo s pleskotem na listy.

„Rychle, kluci, pod stan!“ zvolal Tom.

Vyskočili a běželi nazdařbůh, klopýtajíce ve tmě přes kořeny a šlahouny, a každý utíkal jiným směrem. Zuřivý nápor větru zahučel větvemi a rozezvučel všecko, co stálo v jeho cestě: Oslivé blesky šlehaly jeden za druhým a ohlušující rachot se netrhl. A teď také zadalo lít jak z konve a zvedající se vichřice hnala před sebou stěny deště. Hoši na sebe křičeli, ale jejich hlasy úplně zanikaly v hučící vichřici a v dunícím hromobití.

Ale nakonec se přece jen všichni doškobrtali ke stanu a ukryli se pod plachtou; bylo jim zima, byli vystrašení a teklo z nich, než skutečnost, že jsou v té mizérii aspoň pohromadě, byla jim jakous takous útěchou. Nemohli mluvit, neboť i kdyby nebylo bývalo ostatního hluku, stará lodní plachta pleskala příliš divoce. Zuřivost bouře rostla a rostla a najednou se plachta utrhlá, a mávající cípy jakoby křídly, odletěla s vichřicí. Hoši se vzali za ruce a utekli a klopýtajíce dostali se s mnohými modřinami pod kryt velkého dubu na břehu řeky. Teď dosahovala bitva vrcholu. Ve svitu splývajících blesků, jimiž hořela obloha, rýsovala se země a všechno na ní jasně v tvrdém světle beze stínů: ohýbající se stromy, rozbouraná řeka, jejíž hladina zbělela pěnou, proudy bičované dešťové vody, kterou vítr hnál před sebou; matné obrysy vysokého srážného břehu na druhé straně zjevovaly se v mezerách mezi plujícími chuchvalci mraků a šikmou clonou proudícího deště. Co chvíli některý z obrů hvozdů vzdal boj a s rachotem padl do mladšího lesa; a neutuchající kanonáda blesků nabyla rázu ohlušujících třaskavých výbuchů, ostrých, pronikavých a nevýslovně děsivých. Bouře vyvrcholila jedinečným nápor, jakoby pokusem najednou a zároveň ostrov roztrhat na kusy, zatopit ho až po vrcholky stromů, odfouknout ho a ohlušit všechno živé tvorstvo na něm. Byla to divoká noc, v jaké není venku dobře mladým hlavám, jež se nemají kde složit.

Než konečně byla bitva dobojována a voje ustoupily s výhrůžkami a repotem slabším a slabším a vláda míru se zase rozhostila vůkol. Chlapci se vrátili do tábora notně zkfisnutí a zakřiknutí. Ale našli přece jen něco, co je potěšilo: velký platan, jenž strměl jako štít nad jejich stanem, ležel nyní v troskách; blesky ho rozdrtily a oni nebyli pod ním, když k neštěstí došlo. Všecko v táboře bylo promáčené, i ohniště; neboť to byli přece jen nerozumní kluci, jak už ta dnešní mládež je, a neučinili proti dešti žádných opatření. Tohle byl důvod ke sklíčenosti, protože chlapci byli promoklí na kůži a celí prokřehlí. Výmluvně si na svou neutěšenou situaci naříkali; ale za chvíli objevili, že se oheň prokousal tak hluboko pod mohutný vyvrácený strom, při kterém táborák rozdělali, že trocha ohně v rozměru dlaně zůstala na živu (tam, kde kmen byl trochu vyklenutý a nepřiléhá k zemi); trpělivě přikládali kousičky suché kůry a tříště, kterou vyhrabávali zpod spodní strany vyvrácených stromů, a podařilo se jim přimět skomírající oheň, aby se znovu rozhořel. Potom přiložili vrchovatě uschlých větví, až měli planoucí výheň, a byli zase rádi na světě. Usušili vařenou šunku a hodovali a potom seděli kolem ohně a probírali a zvelebovali své půlnoční dobrodružství až do rána, neboť nikde nebylo suchého místečka, na které by se byli mohli uložit ke spánku.

Když slunce začalo polehoučku na chlapce svítit, padla na ně ospalost a šli na okraj mělčiny, lehli si do písku a usnuli. Netrvalo dlouho a vedro je zpola upeklo a zahnal, tak šli a začali si mátožně chystat snídani. Po jídle se jim zdálo, že jsou jako polámaní a přeražení, a také je zase trochu popadl stesk po domově. Tom zpozoroval příznaky a začal piráty rozveselovat, seč byl. Ale nezajímaly je ani kuličky, ani cirkus, ani plavání, ani nic jiného. Připomněl jim znamenité tajemství a vyvolal tím aspoň náznak lepší nálady. Za tepla je rychle získal pro nový nápad: zanechat na chvíli pirátství a být pro změnu Indiány. Myšlenka se setkala s úspěchem; netrvalo dlouho a všichni byli svlečeni a pomalováni od hlavy k patě pruhy černého bahna, že vypadali jako zebry; každý z nich byl ovšem pohlavěrem s hnali se hvozdem útočit na anglickou usedlost.

Postupem doby se rozdělili ve tři nepřátelské kmeny a řtili se s hrozným válečným řevem jeden na druhého ze zálohy a zabíjeli a skalpovali jeden druhého po tisících. Byl to krvavý den, a tudíž uspokojivý den.

Při slunce západu se sešli v táboře k večeři, hladoví a šťastní. Ale teď vznikla nesnáz – nepřátelští Indiáni nemohou spolu lámat chléb pohostinství, aniž předem uzavřeli mír, a uzavření míru bylo holou nemožností bez vykouření dýmky míru. O žádném jiném způsobu jakživi neslyšeli. Dva z divochů málem litovali, že nezůstali piráty. Jelikož však nebylo východiska, požádali ve vši bujarosti, kterou v sobě dokázali roznítit, o dýmku, aby kolovala, a zabafali si, jak to obřad vyžadoval. A ejhle, byli rádi, že se dali na divoštví, neboť něco přece jen získali: uvědomili si, že nyní už mohou chvíli kouřit, aniž musí jít hledat ztracený nůž; neudělalo se jim špatně natolik, aby jim bylo opravdu zle. Příliš si vážili této slibné vyhlídky, než aby ji nedostatkem píce promarnili. Nikoliv. Po večeři cvičili kouření opatrně a s velmi slušným úspěchem, a tak strávili jásavý večer. Byli na novou vymoženost pyšnější a měli z ní větší radost, než kdyby byli skalpovali všech Šest národů. Necháme je, ať si zatím kouří, povídají a chlubí se, jelikož je pro tuto chvíli k ničemu nepotřebujeme.

18. Návrat domů

V městečku však onoho tichého sobotního odpoledne nebylo vůbec veselo. Harperovi a rodina tety Polly si zdrceně a plačky pořizovali smutek. Nezvyklé ticho se klenulo nad obcí, která i jindy bývala věru dost tichá. Lidé vyřizovali své věci jako duchem nepřítomní a mluvili málo; zato často vzdychali. Sobotní volno připadalo dětem jakoby na obtíž. Obvyklé kratochvíle je nebavily a každé hry brzo nechaly.

Becky Thatcherová bezděky zašla na opuštěný školní dvůr, obcházela tam a byla velmi zkormoucená. Ale nenašla nic, co by ji potěšilo. Vedla monolog:

„Ach, kdybych aspoň měla ten jeho mosazný knoflík! Ale tak nemám na něho vůbec žádnou památku,“ a stěží potlačila vzlyk.

Za chvílečku se zastavila a řekla sama sobě:

„Zrovna tady jsem stála. Ach, kdyby to udělal ještě jednou, už bych to neřekla – za nic na světě bych to neřekla. Ale už je pryč; a už ho nikdy; nikdy, nikdy neuvidím.“

Tato myšlenka jí dodala; loudala se pryč a slzy jí tekly po tváři. Potom přišla větší skupina chlapců a děvčat, kamarádů a kamarádek Toma a Joea; stáli a foukali přes latkový plot a tlumeně si povídali, jak Tom udělal to či ono, když ho viděli naposled, a jak Joe řekl to a ono; byly to zdánlivé maličkosti (ale nabitě zlověstnými předtuchami, jak teď jasně viděli); a každý mluvčí přesně vyznačil místo, kde ztracení chlapci tenkrát stáli, a potom dodal v té či oné obměně „a já jsem stál tady – zrovna tady, kde stojím teď, a jako kdybys ty byl on – tak blízko něho jsem stál – a on se usmál, asi takhle – a potom jako by něco na mne sáhlo, jako by – no, bylo to hrozné – a já tenkrát ovšem nevěděl, co to znamená, ale teď už to vím!“

Pak vznikla rozepře, kdo viděl mrtvé chlapce naposled živé, a mnozí se ucházeli pro sebe o toto ponuré vyznamenání a nabízeli o tom důkazy více méně účelně přizpůsobené; a když bylo konečně rozhodnuto, kdo opravdu zesnulé viděl naposled a vyměnil s nimi poslední slova, vítězné sporné strany se zahalily v plášť posvátné důležitosti a všichni ostatní na ně závistivě koukali. Jeden chudinka, jenž se nemohl vykázt žádnou jinou vznešeností, řekl s očividnou pýchou na tuto vzpomínku:

„A mně Tom Sawyer jednou nabídl.“

Ale tento pokus strhnout slávu na sebe byl předem odsouzen k nezdaru. Většina chlapců mohla říci totéž a množství nabídky prudce snížilo cenu tohoto vyznamenání. Skupina se loudala pryč a ještě cestou tlumeným hlasem vzpomínala na ztracené reky.

Když příštího rána bylo po nedělní škole, zazněl zvon z kostela, ale nevyzváněl jako obvykle, nýbrž zvonil rytmem umíráčku. Byl velmi tichý nedělní den a smutný zvuk jako by byl v souladu s dumavým mlčením přírody. Obyvatelé se začali scházet; každý se chvíli pozdržel v předsíni kostela, aby šepem vyměnil několik slov o smutné události.

V kostele samém však nešeptal nikdo; tam bylo v tichu slyšet jen pohřební šešest šatů, když ženy usedaly do lavic. Nebylo pamětníka, že by kostelík byl kdy býval tak plný. Nastala přestávka; shromáždění čekali v zaraženém tichu, a potom vstoupila teta Polly, za ní Sid a Mary a rodina Harperova, všichni v černém, a věřící včetně starého kněze uctivě povstali a stáli, dokud truchlící pozůstali neusedli v první řadě lavic. Zase se rozhostilo soustrastné ticho, rušené jen tlumeným vzlykáním, a pak kněz rozepjal ruce a modlil se. Potom se zpívala dojemná píseň a kněz oznámil slova Písma, o nichž bude kázat: „Já jsem vzkříšení a život.“

A jak kázání pokračovalo, kněz vyličil kouzelné vlastnosti, neodolatelnost a vzácnou slibnost zesnulých chlapců v tak nebeských barvách, že kdekdo z přítomných, domnívaje se, že v záhném obraze poznává ztracené kluky, pocítil výčitky svědomí, když si vzpomněl, jak musel být zatvrzele zaslepený, že tyto vlastnosti vůbec neviděl, ba že se stejnou zatvrzelostí nalézal na ubohých chlapcích jen chyby a hnidy. Kněz také vyprávěl o nejednom dojemném příběhu ze života chlapců, jenž svědčil o jejich něžné, jemné, dobrosrdečné povaze, a lidé nyní jasně rozpoznali, jak ušlechtilé a krásné činy to byly, a s lítostí si uvědomovali, že v době, kdy se tyto události odehrály, činy vypadaly jako darebná alotria, za která patří přehnout přes koleno. Věřící byli – jak jímavé líčení pokračovalo – čím dál tím dojatější, až se nakonec celá společnost zhroutila a připojila se k plačícím pozůstalým sborovým usedavým vzlykáním. I kněz, přemožený dojetím, plakal na kazatelně.

S kůru se ozvalo harašení, kterého si nikdo nepovšiml; chvílku nato vrzly dveře kostela; kněz pozvedl usazené oči nad kapesník a zůstal jako zkamenělý! Napřed jedna dvojice očí a potom další a další sledovaly knězův pohled a pak jako na povel celá obec věřících povstala a třesla oči, zatím co tři mrtví kluci pochodovali uličkou ode dveří k oltáři. Tom vedl, za ním šel Joe, a Huck, zřícenina schlipých cářů, se rozpačitě loudal za nimi. Hoši byli do této chvíle schováni v nepoužívané části kůru a poslouchali svůj vlastní nekrolog!

Teta Polly, Mary a Harperovi se vrhli na své znova nalezené, dusili je polibky a chrlili díkyvzdání, zatím co chudák Huck tu stál rozpačitý a nesvůj, nevěda co dělat nebo kam se schovat před tolika nežádoucími a nehostinnými pohledy. Přeshlapoval a právě se chystal vytratit, když ho Tom chytil a řekl:

„Teto Polly, to není spravedlivé. Někdo musí být rád, že se Huck vrátil.“

„Máš pravdu – a někdo také rád bude! Jsem ráda, že ho vidím, chudinku sirotečka!“ A láskyplné uvítání, jimž teta Polly Hucka zahrnula, byla právě ta jediná věc, která mohla Huckovy rozpaky ještě zvětšit.

Pojednou zvolal kněz z plna hrdla: „Chvalme Boha, zdroj to všeho dobra – Z P Í V E J T E! – zpívejte z plna srdce!“

A zpívali. Prastará Stovka zazněla a vzrostla v triumfální fortissimo, až se trámový kostelík trásl; zatím se Tom Sawyer, pirát, rozhlížel a koukal na závistivou omladinu a přiznal si v srdci, že toto je nejpýšnější chvíle jeho života.

A když se „doběhnutá“ obec věřících troušila z kostela, všichni říkali, že by se ochotně dali zesměšnit znova, jenom aby ještě jednou slyšeli starou Stovku takhle zpívanou.

Onoho dne dostal Tom – podle výkyvů tetiny nálady – víc štulců a víc polibků než jindy za celý rok; a nevěděl, čím teta vyjadřuje vděčnost Bohu a lásku k němu samému vroucněji, zda těmi polibky nebo těmi štulci.

19. Na výsluní

To tedy bylo Tomovo velké tajemství – nápad vrátit se s kolegy piráty domů a účastnit se vlastního pohřbu. Preplavili se v sobotu za soumraku na vyvráceném stromě přes missourské rameno a přistali sedm či osm kilometrů pod obcí. Přespali v lese na pokraji města a potom, právě před svítáním, se proplížili postranními uličkami a humny a dospali v kostele na kůru v haldě polámaných a vyřazených lavic.

Při snídani v pondělí ráno byly teta Polly i Mary k Tomovi velmi něžné a dělaly, co mu viděly na očích. Konverzace byla nad obyčej živá. V jejím průběhu teta Polly řekla:

„Já neříkám, že to nebyl znamenitý žert, Tome, nechat tu kdekoho trápit se skoro celý týden jenom proto, abyste se, kluci, poměli dobře; ale je mi líto, že jsi měl to srdce nechat i mne, abych se trápila. Když ses mohl dostat přes řeku na kládě, abys šel na svůj vlastní pohřeb, mohl ses sem dostat také už dřív a dát mi nějak vědět, že nejsi mrtvý, ale žeš jenom utekl.“

„Ano, Tome, tos mohl udělat,“ řekla Mary, „a já věřím, že bys to taky byl udělal, kdyby sis na to byl vzpomněl.“

„Byl bys to udělal, Tome?“ řekla teta Polly a její tvář se toužebně rozjasnila. „Pověz: byl bys to udělal, kdyby sis na to byl vzpomněl?“

„Já – víte, já nevím. Ono by se to tím bylo všechno pokazilo.“

„Tome, já doufala, že mě máš dost rád,“ řekla teta Polly smutným hlasem, který chlapce zabořil, „aby sis na to vzpomněl. I kdybys to pak nebyl udělal, už ta myšlenka sama by byla bývala aspoň něco.“

„To neznemá, že vás nemá rád, tetinečko, přimlouvala se Mary, „Tom už je takový do větru a má vždycky tolik naspěch, že nemá kdy na něco myslet.“

„Tím hůř. Sid by si na to byl vzpomněl. A Sid by také byl přišel a byl by mi dal vědět. Však počkej, Tome, jednoho dne, až bude pozdě, si to všechno uvědomíš a budeš litovat; že ti na mě víc nezáleželo, ačkoliv by tě to nebylo nic stálo.“

„Ale, tetinečko, sama víte, že mně na vás záleží,“ řekl Tom.

„Věděla bych to líp, kdyby ses podle toho choval.“

„Mně je líto, že jsem na to nevzpomněl,“ řekl Tom kajícím hlasem; „ale aspoň se mi o vás zdálo. To je přece taky něco, no ne?“

„Moc to není – kočce se taky zdají sny – ale je to lepší než nic. Copak se ti zdálo?“

„No ve středu v noci se mi zdálo, že jste seděla tamhle u postele a Sid seděl u truhlíku a Mary vedle něho.“

„To je pravda, tak jsme seděli. Tak sedáváme vždycky. Jsem ráda, že se tvůj sen s námi alespoň tak dalece obtěžoval.“

„A zdálo se mi, že tu byla maminka Joea Harpera.“

„Počkat, ta zde byla! Zdálo se ti ještě něco?“

„Ještě moc a moc. Ale už je to takové mlhavé.“

„Tak jen zkus a vzpomínej! Vzpomeneš si?“

„Nějak se mi zdá, že vítr – že táhlo – že táhlo na...“

„Vzpomínej, Tome, vzpomínej! Táhlo na něco. Na co?“

Tom si přitiskl prsty k čelu a po minutě napjatého ticha řekl:

„Už to mám! Už to mám! Táhlo na svíčku!“

„Smiluj se nad námi! Dál, Tome, co dál?“

„A tak se mi zdá, že jste řekla: ‚Myslím, že dveře jsou...‘, „

„Dál Tome! Co bylo dál?“

„Nechte mě chvílečku přemýšlet – jenom chvílečku. Ano, řekla jste, že myslíte, že dveře jsou otevřené.“

„Jako že tu sedím, to jsem řekla! Že jsem to řekla, Mary? A co dál?“

„A potom – a potom – nevím určitě, ale zdá se mi, jako byste byla řekla Sidovi, aby šel a... a...“

„A co? A co? Co jsem mu řekla, aby udělal, Tome? Co jsem mu řekla, aby udělal?“

„Řekla jste mu – řekla jste – ano, řekla jste mu, aby šel a zavřel dveře.“

„Ty moje svatá dobroto! Jakživa jsem něco takového neviděla! Ať mi už nikdo neříká, že na snech nic není. Tohle se musí dozvědět Sereny Harperová, než se hodina s hodinou sejde. Jsem zvědavá, jak se z toho vykroutí, když je vždycky taková chytrá, a kdepak prý, všechno jsou samé pověry. A co bylo dál, Tome?“

„Teď už si na to na všechno vzpomínám docela jasně. Potom jste řekla, že nejsem zlý, jenom darebný a do větru, a že za to nemůžu; jako za to nemůže ani – ani – myslím, že to bylo hříbě nebo něco takového.“

„Tak to bylo! Ty moje svatá dobroto! A dále, Tome!“

„A potom jste začala plakat.“

„To je pravda, plakala jsem. A ne po prvé. A potom...“

„Potom se dala do pláče paní Harperová, a řekla; že to s jejím Joem bylo zrovna takové a že ho neměla bít, že vzal smetanu, když ji sama vylila...“

„Tome! Duch sestoupil na tebe! Byl jsi jasnovidný – ano, měl jsi vidění! Ty má svatá dobroto! A co dál, Tome, dál!“

„Potom Sid řekl – řekl...“

„Já jsem nic neřikal,“ řekl Sid.

„Ba jo, říkal jsi, Side,“ řekla Mary.

„Buďte zticha a nechte mluvit Toma! Co řekl, Tome?“

„Řekl – myslím, že řekl, že mně je líp tam, kde jsem, ale kdybych se byl aspoň někdy choval slušněji...“

„Ty tady, slyšíš? Doslova tak to řekl.“

„A vy jste ho přísně okřikla.“

„To bych řekla! Anděl zde musel být. Někde zde musel být anděl!“

„A paní Harperová vám vyprávěla, že ji Joe postrašil prskavkou, a vy jste povídala o Petrovi a o bolehoji...“

„Svatá pravda!“

„A pak se moc mluvilo o tom, jak nás lovili v řece, a o tom, že v neděli bude pohřeb, a potom jste si vy a stará paní Harperová padly do náruče a plakaly jste a ona potom odešla.“

„Zrovna tak to bylo! Zrovna tak to bylo, jako že tady na tom místě sedím. Nemohla to, Tome, líp popsat, ani kdybys to byl viděl na vlastní oči. A co bylo potom? Jak to bylo dál, Tome?“

„Potom se mi zdálo, že se za mne modlíte – a já vás viděl a slyšel jsem každé vaše slovo. A pak jste si šla lehnout a na mne přišla taková lítost, že jsem vzal kus platanové kůry a napsal na to: ‚My nejsme mrtví – my jsme se jenom dali na pirátství‘, a položil jsem to na stůl vedle svíčky; a vy jste ve spaní vypadala tak milá a hodná, že jsem šel a naklonil se k vám a políbil vás na ústa.“

„Opravdu, Tome? Opravdu jsi to udělal? Už jenom za to jediné ti všechno odpouštím!“ Popadla chlapce do drtivého objetí a Tom měl v tu chvíli pocit, že je nejpádlejší ze všech podlých padouchů.

„Bylo to velmi laskavé, i když to byl pouhý sen,“ řekl Sid jakoby pro sebe, ale aby to přece bylo trochu slyšet.

„Buď zticha, Side! Člověk ve snu dělá právě to, co by dělal, kdyby byl vzhůru. Tu máš, Tome, srdcové jablíčko, které jsem ti schovala pro případ, že by ses nám přece ještě vrátil. A teď běž do školy. Jsem vděčná za to, že tě zase mám, Bohu a Otci nás všech, jenž je trpělivý a milosrdný k těm, kdo v něho věří a zachovávají Jeho přikázání, ačkoliv Pánbůh ví, že toho nejsem hodna, ale kdyby jenom ti, co toho jsou hodni, dostávali Jeho požehnání a Jeho pomocnou ruku, aby překonali nesnáze, málokdo by se na tomto světě usmíval a málo by bylo těch, kdo vejdou v Jeho pokoj, až nadejde dlouhá noc. Jděte si, Side a Mary, Tome, ztrat’ se odsud – už jsi mě zdržel dost dlouho.“

Děti odešly do školy a stará paní na návštěvu k paní Harperové, rozdrtit její realismus pomocí Tomova zázračného snu. Sid se měl na pozoru, aby neřekl nahlas, co si myslel, když opouštěl dům. Bylo to toto:

„Pěkně slabé v podpatcích – takový dlouhý sen a bez jediné chyby!“

Jakým hrdinou se Tom teď stal! Cestou do školy nehopsala neposkakoval, nýbrž pohyboval se důstojným krokem ze široka, jak se patří na piráta, jenž, cítí, že na něho jsou upřeny zraky veřejnosti. A skutečně také byly; snažil se cestou nevidět pohledy a neslyšet poznámky, ale byly pro něho nejvyšší slasti. Hoši menší než on sám se k němu přidávali a šli za ním, tak pyšní na to, že jsou viděni v jeho společnosti a že je neodhání, jako by Tom byl bubeníkem v čele průvodu nebo slonem, jenž uvádí do města zvěřinec. Chlapci stejně staří jako Tom dělali, jako by nevěděli, že byl vůbec pryč, ale stejně zelenali závistí. Byli by dali všechno na světě za Tomovu snědou, opálenou barvu a za jeho třpytivou proslulost a Tom by to nebyl dal ani za cirkus.

Ve škole děti nadělaly s ním a s Joem takové círáty a zaplavovaly je pohledy tak výmluvně obdivnými, že se oba hrdinové za chvíli nesnesitelně nafoukli. Začali líčit svá dobrodružství lačnému obecenstvu – ale jen začali; konce to nemohlo vzít, když obrazotvornost chlapců, jako byl Tom a Joe, dodávala materiál. A když nakonec vytáhli dýmky a začali se procházet, vznešeně báňajíce, dosáhli úplného vrcholu slávy.

Tom si řekl, že teď už se může bez Becky Thatcherové obejít. Sláva mu stačila. Bude žít jen slávě. Nyní, když se stal věhlasným, bude se Becky snad pokoušet o „smířovačky“. Prosím, ať se pokouší – uvidí, že on umí být stejně nepřístupný jako jistí lidé. Za chvílečku se dostavila: Tom dělal, jako by ji neviděl. Poodešel a přidal se ke skupině chlapců a děvčat a začal mluvit. Záhy zpozoroval, že Becky vesele skotačí a pobíhá po dvoře sem a tam, červená v tváři a se čtveráckým výrazem v očích, a že je zdánlivě plně zaměstnána honěním svých spolužaček; kvičela radostí, kdykoliv se jí podařilo některou chytit, ale všiml si, že se jí to daří výhradně v jeho blízkosti a že také v takových chvílích po něm významně hází očima. Lichotilo to veškeré jeho hříšné ješitnosti; a tak, místo aby ho tím získala, jen ho utvrzovala v nadutosti a Tom si tím víc dával pozor, aby neprozradil, že o její přítomnosti ví. Za chvílečku Becky přestala skotačit, procházela se nerozhodně bez cíle po dvoře, několikrát si povzdechla a podívala se kradmo, toužebně po Tomovi. Potom si všimla, že Tom teď mluví více s Amy Lawrencovou než s kýmkoliv jiným. Bodlo ji u srdce a byla rázem znepokojená a nesvá. Chtěla odejít, ale nohy byly zrádné a nesly ji místo toho opačným směrem – ke skupině. S vyumělkovanou živostí řekla dívce, jež stála skoro těsně u Tomova lokte:

„Koukejme, Mary Austinová! No počkej! – Proč jsi nebyla v nedělní škole?“

„Ale já tam byla – cožpak jsi mě neviděla?“

„Neviděla. Tys tam byla? A kde jsi seděla?“

„Byla jsem ve třídě slečny učitelky Petersové, vždycky tam chodím. Já tě viděla.“

„Opravdu? To je zvláštní, že já jsem tě neviděla. Chtěla jsem ti něco říci o pikniku.“

„Jé, to je hezké. U koho bude?“

„U nás. Maminka mi dovolila.“

„To je prima; doufám, že mě pozve.“

„Určitě. Je to piknik pro mne. Pozve každého, koho chci, a já chci, abys přišla.“

„To je ohromné. A kdy to bude?“

„Už brzo. Snad o prázdninách.“

„To bude švanda! Pozveš všechny chlapce. a děvčata?“

„Všechny, co jsou se mnou zadobře – nebo chtějí být se mnou zadobře,“ a podívala se docela nenápadně po Tomovi, ale Tom byl zahloubán do hovoru s Amy Lawrencovou, které právě vyprávěl o hrozném bouři na ostrově a jak blesk rozbil obrovský platan „načisto na cucký“ a on v té chvíli stál „metr od toho“.

„Můžu taky přijít?“ řekla Gracie Millerová.

„Ano.“

„A já?“ řekla Sally Rogersová.

„Ano.“

„A já taky?“ řekla Zuzanka Harperová. „A Joe?“

„Ano.“

A tak dále, až si s radostným tleskáním vyprosila pozvání celá skupina, kromě Toma a Amy. Potom se Tom chladně odvrátila odvedl Amy Lawrencovou s sebou. Becky Thatcherové se roztřáslly rty a slzy jí stouply do očí; zakryla tyto příznaky vynucenou veselostí a štěbetala dál, ale piknik ztratil veškerý půvab a ostatní věci také; odešla, a jakmile se jí naskytla příležitost, schovala se a – jak tomu říkají ženy – „s gustem si zabřečela“. Potom seděla a kabonila se, raněná ve své hrdosti, až zazvonilo. Energicky povstala, teď už s pomstychtivým zábleskem v očích, potřásla spletenými opentlenými copy a řekla, že ví, co udělá.

O přestávce Tom s bujnou sebelibostí pokračoval ve flirtu s Amy Lawrencovou a procházel se s ní, hledaje Becky, aby ji drásl podívanou. Konečně ji zhlédl, ale hřebínek mu rázem splaskl. Seděla za školní budovou na lavičce přitulená k Alfredu Templovi a prohlížela si s ním obrázkovou knihu; a byli tak zahloubáni a jejich hlavy, skloněné nad knihou, byly tak těsně u sebe, že zřejmě o ostatním světě vůbec nevěděli. Řeřavá žárlivost prolétla Tomovými žilami. Začal se nenávidět, že promrhal příležitost, když Becky nabízela smír. Spílal si hlupáků a dával si všechna zlá jména; na která si vzpomněl. Bylo mu vzteky a litostí do breku. Amy vešle štěbetala, jdouc po Tomově boku, neboť její srdce jávalo, ale Tomův jazyk pozbyl schopnosti zastávat svou funkci. Neslyšel, co Amy říká, a kdykoliv se odmlčela a očekávala odpověď, nezmohl se na víc než na koktavý projev nemotorného souhlasu, jenž ve většině případů nedával smysl. Znova a znovu usměrňoval procházku za školní budovu, aby mučil své oči odpornou podívanou, jež se tam skýtala. Nemohl si pomoci. A dopalovalo ho k nepřičetnosti, když viděl – a domníval se, že to zřetelně vidí – že Becky Thatcherové vůbec nepřichází na mysl, že by někde snad mohl existovat nějaký Tom. Becky ho ovšem viděla a věděla, že vítězství se kloní na její stranu, a byla ráda, že Tom trpí, jako před chvílí trpěla ona. Šťastné žvatlání Amy Lawrencové se stávalo nesnesitelným. Tom naznačoval, že jsou věci, jež musí zařadit; věci, které musejí být obstarány; a že čas kvapí. Všechno marné – dívka cvrlikala dál. Tom si pomyslel: „Kat aby ji spral, cožpak se jí nadosmrti nezbavím?“ Konečně řekl, že už musí opravdu jít ty věci zařadit; řekla prostoduše, že po škole „bude tady“. Tom od ní pospíchal a nenáviděl ji pro to.

„Kdyby to byl aspoň jiný kluk,“ pomyslel si Tom a skřípal zuby. „Kdyby to byl kterýkoliv jiný kluk města, jenom ne tenhle velkoměstský hejsek ze Saint Louisa s tím jeho parádním oblečením a s tou vznešeností. Ale to nic, vašnosti, já jsem vám namlel první den, když jste se zde ukázal, a já vám namelu zase! Počkej, jen co tě nachytám. Já tě popadnu a...“

Začal šermovat rukama a mlátit neviditelného chlapce – štulcoval a kopal a drápal vzduch.

„Tak ty tak? Že by? Křičíš dost? Vidiš! Podruhé si dáš lepší pozor!“

A tak pomyslný výprask skončil k jeho spokojenosti.

V poledne Tom utekl domů. Jeho svědomí nevydrželo další projevy Amyina vděčného štěstí a jeho žárlivost nesnášela už další dávky druhého utrpení. Becky se dala zase do prohlížení obrázků s Alfredem, ale jak tak minuty pomalu mýjely a žádný Tom nepřicházel trpět, začalo se jásavé nebe jejího triumfu zatahovat a pozbývala zájem; padala na ni zádušnost, začala být roztržitá a potom melancholická; dvakrát třikrát zbystřila sluch, když se blížily kroky, ale byla to naděje šalivá; Tom nepřicházel. Nakonec až byla úplně zdrcená a litovala, že věci hnala do takové krajnosti. A když chudák Alfred, vida, že ji ztrácí, a nevěda proč, pořád vykřikoval: „Jé, tohle je pěkný obrázek! Podívej se na to!“, přešla ji posléze trpělivost a řekla: „Dej mi pokoj! Mne to nezajímá!“, propukla v pláč, vstala a odešla.

Alfred klusal vedle ní a chtěl ji uchláholit a potěšit, ale ona řekla:

„Jdi pryč a dej mi pokoj! Nemůžu tě ani vidět.“

Hoch se zarazil a přemýšlel, co jí jenom udělal – neboť Becky původně řekla, že se bude dívat na obrázky po celou polední přestávku – a děvče šlo plačky dál. Potom zadumaný Alfred vstoupil do opuštěné školy. Byl ponížený a rozhněvaný. Snadno se domyslel pravdy – děvče ho prostě použilo jako pomůcky, aby si zchladilo žáhu na Tomu Sawyerovi. Tento postřeh nikterak nepřispěl k tomu, aby Toma nenáviděl méně než předtím.

Toužil najít nějaký způsob, jakým toho chlapce dostat do bryndy bez přílišného osobního rizika. Jeho pohled padl na Tomovu mluvnici. Zde byla kýžená příležitost. S radostí v knize listoval, až našel stránku s cvičením, které se bude dnes odpoledne probírat, a vydatně ji polil inkoustem.

Becky, jež se právě v tu chvíli podívala oknem za Alfredovými zády, viděla jeho čin a šla dál, aniž prozradila svou přítomnost. Teď se vydala na cestu domů; mínila vyhledat Toma a říci mu, co se stalo; Tom bude vděčný a bude po mrzutosti a po nevěli. Ale než byla na půli cesty domů, rozmyslila si to. Vzpomínka na to, jak s ní Tom zacházel, když mluvila o pikniku, se vynořila a páčila a zahanbovala. Rozhodla se, že nechá Toma schytat výprask za poškozenou učebnici a že ho bude nádvkem nenávidět do nejdelší smrti.

Tom přišel domů v poničené náladě a první slova tety mu ukázala, že přinesl své starosti na trh, kde po nich nebyla pražádná poptávka.

„Tome, mám sto chutí stáhnout s tebe kůži za živa.“

„Tetinečko, co jsem vám udělal?“

„Ještě se ptej! Já staré hlupačisko běžím k Sereně Harperové a myslím si, že mi uvěří všechny ty plácaniny o tom snu, když zatím – ejhle a nastojte! – ona už věděla od Joea, že jsi zde byl a že jsi slyšel všechno, co jsme si toho večera napovídaly. Nevím, nevím, jak to v životě dopadne s chlapcem, který dělá takové věci. Je mi načisto špatně při pomýšlení, že jsi ani nemukl a žeš mě mohl nechat jít k Sereně Harperové a dopustit, abych ze sebe udělala takového kašpara!“

Tohle byl nový pohled případu. Dosud se Tomovi jeho ranní taškařina zdála náramně vtipná a nesmírně duchaplná. Teď vyhlížela jenom sprostě a uličnický.

Svěsil hlavu a chvíli nevěděl, co říci; potom řekl:

„Tetinečko, neměl jsem to dělat – ale já jsem nemyslel...“

„Dítě, dítě, ty nikdy nemyslíš. Ty nikdy nemyslíš na nic jiného než na sebe. Uměl sis vymyslet, že sem přijedeš až z Jacksonova ostrova, aby ses mohl smát našim starostem, a uměl sis vymyslet, že si ze mne uděláš blázna s nějakým snem; ale nemyslels na to, že bys nás měl politovat a ušetřit nás trápení.“

„Tetinečko, já vím, že to bylo sprosté, ale já jsem to tak nemyslel. Opravdu ne, na mou duši. A kromě toho, já jsem sem tenkrát v noci nepřišel, abych se vám smál.“

„Tak proč jsi přijel?“

„Já jsem vám přijel říct, abyste si o nás nedělala starosti, že jsme se neutopili.“

„Tome, Tome, já bych byla nejšťastnější člověk na světě, kdybych mohla věřit, že jsi měl takový šlechetný nápad, ale sám víš, že to není pravda – a já to vím taky.“

„Tetinečko, je to pravda pravdoucí – ať se na místě propadnu, jestli to není pravda.“

„Ach, Tome, nelži – nelži. Lež to ještě stokrát zhoršuje.“

„To není lež, tetinečko; je to pravda. Chtěl jsem, abyste se netrápila – a jenom proto jsem přišel.“

„Dala bych všechno na světě, abych tomu mohla uvěřit – odčinilo by to spoustu hříchů, Tome. Kdyby to byla pravda, byla bych skoro ráda, že jsi utekl a že jsi, byl takový zlý. Ale přičí se to rozumu; protože – proč jsi mi to tedy neřekl, dítě?“

„Víte, tetinečko, když jste začaly mluvit o pohřbu, najednou mě posedl nápad, abychom přišli a schovali se v kostele – a já jsem se nějak nemohl přimět k tomu pokazit to. Tak jsem jednoduše tu kůru dal zase zpátky do kapsy a byl jsem zticha.“

„Jakou kůru?“

„No, tu kůru, co jsem na ni napsal, že jsme se dali na pirátství. Škoda, že jste se nevzbudila, když jsem vám dal hubičku – je to opravdu škoda.“

Přísné rysy v tetině tváři zjihly a náhlá něžnost zjasnila její oči.

„Opravdu jsi mi dal hubičku, Tome?“

„No, ano, opravdu.“

„Víš to určitě, Tome?“

„No, vím to, tetinečko – jistojistě.“

„A proč jsi mě políbil, Tome?“

„Protože jsem vás tak miloval a že jste ležela a vzdychala a mně vás bylo tak líto.“

Slova zněla pravdivě. Stará paní nedovedla přemoci chvění hlasu, když řekla:

„Polib mě ještě jednou, Tome! – A teď se ztrať a utíkej do školy a už mě nezlob.“

Sotva byl pryč, běžela ke skříni a vytáhla zříceninu kabátu, v kterém Tom provozoval pirátství. Potom – s kabátem v ruce – se zarazila a řekla si:

„Ne, netroufám si. Chudinka, asi lhal – ale je to svatá lež, požehnaná lež a je v ní tolik útěchy. Doufám, že Pánbůh – vím, že mu to Pánbůh odpustí, protože to řekl ze své velké dobrosrdečnosti. Ale já si nechci dokázat, že to byla lež.“

Nepodívám se.“

Odložila kabát a chvíli zadumaně stála. Dvakrát vztáhla ruku po kabátě a dvakrát toho zase nechala. Ještě jednou po něm sáhla a tentokrát se obrnila myšlenkou: „Jé to dobře myšlená lež – a nebude mě to trápit.“

A začala hledat kapsu. V příštím okamžiku četla Tomův kus kůry skrz řinoucí se slzy a řekla „Za to bych tomu chlapci odpustila, kdyby byl spáchal milion hříchů.“

21. Láska je věc záhadná

Ve způsobu, jakým ho teta Polly políbila, bylo něco, co zaplašilo Tomovu skleslost a vrátilo mu bujnost a dobrou náladu. Vydal se do školy a štěstí mu přálo: na konci Luční cesty spatřil Becky Thatcherovou. Nálada vždycky určovala jeho činy. Bez vteřinky váhání k ní běžel a řekl:

„Byl jsem dnes velice sprostý, Becky, a moc mě to mrzí. Už to jakživ víckrát neudělám – prosím, nechceš se se mnou udobřit?“

Dívka se zastavila a podívala se mu opovržlivě do tváře:

„Budu vám povděčna, když mě ušetříte svých pozorností, pane Tomáši Sawyere. Nikdy už s vámi mluvit nebudu.“

Pohodila hlavou a šla dál. Tom byl tak omráčený, že neměl ani tolik duchapřítomnosti, aby řekl: „A kdo se vás o to prosí, slečno Chytrá?“ Když si na to vzpomněl, příhodná chvíle byla už ta tam. Neřekl tedy nic. Ale hrozný vztek měl stejně. Přiloudal se posupně na školní dvůr a přál si, aby byla kluk, a představoval si, jak by ji seřezal, kdyby klukem byla. Za chvílečku ji potkal, a mijeje ji, prohodil štiplavou poznámku. Becky mu hodila na hlavu oplátku a hněvivý rozkol byl dokonalejší. Becky tak planula pomstychtivostí a hněvem, že se ani nemohla dočkat začátku vyučování; už chtěla vidět, jak je Tom bit za pokažkanou knihu. Měla-li váhavý úmysl odhalit Alfreda Templa, Tomova urážlivá poznámka úmysl úplně potřela.

Chuděrka nevěděla, jak rychle na ni samu kvačí pohroma. Učitel, pan Dobbins; dosáhl středního věku s neukojenou ctižádostí. Snem jeho snů bylo stát se lékařem, ale chudoba rozhodla, že nebude ničím víc než venkovským učitelem. Každého dne vytahoval ze svého stolu záhadnou knihu a hřížil se do ní, když žádná třída nic nahlas neodříkávala: Knihu choval pečlivě pod zámek. Ve škole nebylo jediného rošťáka, který by nebyl zmíral zvědavostí a touhou na knížku alespoň okem mrknout, ale příležitost se nikdy nenaskytla. Každé dítě mělo o povaze knihy svoji teorii; ale ani dvě teorie se nekryly a možnosti proniknout k objektivní pravdě nebylo. A nyní, když Becky mýjela učitelův stůl, jenž stál poblíž dveří, všimla si, že v zámku je klíč! Byl to jedinečný okamžik. Ohlédla se; zjistila, že je sama, a o vteřinku později už měla knihu v ruce. Titulní strana – profesor Tak a tak: Anatomie84 – jí nic neřekla; začala tedy listovat. Jakmile obrátila první list, přišla na krásně rytý a barvený frontispice – na lidskou postavu. V tu chvíli padl na stránku stín, Tom Sawyer vstoupil do dveří a zahlédl obrázek. Becky strhla knihu k sobě, snažíc se ji zavřít, a při tom se jí stalo neštěstí; natrhla obrázkovou stránku až do poloviny. Vrazila knihu do zásuvky, otočila klíčem a studem a vzteky se rozbrečela:

„Tome Sawyere, jsi největší sprostáček, když špehuješ člověka a díváš se, na co se dívá.“

„Jak já jsem mohl vědět, že se na něco díváš?“

„Styď se, Tome Sawyere; to se ví, že to na mne řekneš; ach, co si já nešťastná jenom počnu, co já si jenom počnu! Budu bita a já ještě nikdy ve škole bita nebyla.“

Pak dupla nožkou a řekla:

„Ať si! Buď si sprostý, když chceš! Já taky něco vím, já vím, co se stane. Však počkej, uvidíš! Ty protivo, protivo, protivo!“ A za nového výbuchu pláče vyletěla ze třídy.

Tom stál zticha, ohromen tímto přívalem. Za chvílečku si řekl:

„Děvčata jsou ale divná a hloupá. Jaktěživa nedostala ve škole nářez! Nářez – to je toho! Ať jde do háje. Ale takové už holky jsou – mají tenkou kůžičku a kuráž jako slepice. To se ví, já to starému Dobbinsovi na tu hloupou holku neřeknu, protože jsou jiné, ne tak sprosté způsoby, jak si s ní vyrovnat vroubek. Ale co na tom? Starý Dobbins se bude ptát, kdo mu tu knížku roztrhl. Nikdo se neozve. A pak to udělá stejně jako jindy – bude se ptát jednoho po druhém – a až dojde na děvče, které to udělalo, bude to vědět bez říkání. Obličej vždycky děvčata prozradí. Holky nemají žádný charakter. Dostane bití. Málo naplat, Becky Thatcherová je v úzkých, protože z toho není žádné východisko.“ Tom o věci ještě chvíli dumal a pak dodal: „Nedá se nic dělat; a konečně, ona by mě ráda viděla ve stejné bryndě – tak ať si to vypije.“

Tom se přidal ke školákům, kteří venku skotačili. Za několik minut přišel učitel a vyučování začalo. Tom nepocíťoval zvláštní zájem o své studium. Kdykoliv zabrousil kradmým pohledem do dívčího oddělení, zabořila ho tvář Becky Thatcherové. Když se to tak vezme, neměl důvodu ji litovat; a přece měl co dělat, aby ji nelitoval: Nemohl v sobě vzbudit žádný pocit vítězoslavy, který by byl hoden tohoto označení. Za chvílečku byl odhalen případ mluvnice a Tomova mysl byla po nějakou dobu plně zaměstnána vlastními záležitostmi. Becky procitla z lhostejnosti duševní tísně a jevila živý zájem o rozvíjející se děj.

Nečekala, že by se Tom dostal z bryndy zapíráním a tvrzením, že si knihu inkoustem nepolíil sám, a měla pravdu.

Zapírání zřejmě Tomovi jenom přitěžovalo. Becky očekávala, že z toho bude mít radost, a snažila se tomu také věřit, ale zjistila, že si tím teď není nijak jistá. Když se už schylovalo k nejhoršímu, pocítila popud vstát a říci to na Alfreda Templa, ale násilím se přemohla a přinutila se zůstat sedět a být zticha, protože si řekla, že „on jistě na mne poví, že jsem roztrhla obraz. Neřeknu nic, ani kdybych mu tím mohla zachránit život!“

Tom mužně přijal výprask a vrátil se na své místo vůbec nezdeptán, neboť si myslel, že snad přece jen při nějakém skotačení ten inkoust na mluvnici vylil sám; popřel to jenom, aby si nezadal a protože zapírání bylo tradičním zvykem, a setrval pak při popírání z důvodů zásadních.

Uplynula celá hodina; učitel seděl na svém trůně a tloukl špačky, atmosféra byla uspávající bzučením učících se žáků.

Pomaloučku polehoučku se pan Dobbins napřimil, zívá a sáhl po své knize, nevěda ještě, má-li ji vytáhnout nebo ne. Většina žáků pozvedla zraky netečně, dva mezi nimi však sledovali učitelovo počínání pohledy napjatými. Pan Dobbins si chvíli duchem nepřítomně s knihou hrál, pak ji vytáhl a usadil se pohodlně v křesle, aby si počtl.

Tom se podíval po Becky. Viděl kdysi šťavaného a bezmocného králíka, jenž se díval zrovna tak, když mu hlaveň pušky mířila na hlavu. Okamžitě zapomněl, že se pohněvali. Honem, něco se musí stát! A bleskurychle! Ale bezprostřednost nebezpečí ochromila jeho vynalézavost. Výborně! Měl záblesk vnuknutí! Skočí, popadne knihu, vyběhne dveřmi a uteče! Leč rozhodnutí na vteřinku zakolísalo a příležitost minula, učitel knihu otevřel. Kdyby se příležitost jen chtěla vrátit! Bylo příliš pozdě; Becky Thatcherové už není pomoci, řekl si. V příštím okamžiku učitel zvedl hlavu a podíval se na třídu. Všechny zraky se sklopily před jeho pohledem; bylo v něm cosi, co i nevinného zdeptalo strachem. Bylo ticho, co by do deseti napočítal; učitel mobilizoval svůj hněv. Pak promluvil:

„Kdo roztrhl tuto knihu?“

Hluboké ticho. Špendlík by bylo bývalo slyšet padnout na zem Ticho nebralo konce; učitel se zkoumavě díval do jedné tváře po druhé pátraje po příznacích viny.

„Benjamin Rogersi, roztrhl jsi tuto knihu?“

Benjamin Rogers podezření odmítl. Další přestávka.

„Josefe Harpere, udělal jsi to ty?“

Josef Harper podezření odmítl. Pomalá muka vyšetřování deptala Toma čím dál tím více. Učitel přehlédrl řady žáků, chvíli přemýšlel a pak se obrátil k dívkám:

„Amy Lawrencová?“

Potřesení hlavy.

„Gracie Millerová?“

„Zuzano Harperová, udělala jsi to?“

Další zápor. Příští děvče byla Becky Thatcherová. Tom se vzrušením a pocitem beznadějnosti situace chvěl od hlavy k patě.

„Rebeko Thatcherová“ (Tom se rychle podíval na její tvář; byla bílá hrůzou) „roztrhala jsi – ne, ne, dívej se mi do očí“ (její ruce se prosebně pozvedly) – „roztrhala jsi tuto knihu?“

Myšlenka jako blesk šlehla Tomovým mozkiem. vyskočil a vzkřikl:

„Já jsem to udělal!“

Třída zírala ztuhlá na tuto neuvěřitelnou pošetilost. Tom chvíli stál, aby uspořádal své rozprášené myšlenky; a když šel podstoupit trest, zdálo se mu překvapení, jež se zračilo v očích ubohé Becky, a vděčnost a zbožňování, jež z nich na něho sálaly, dostatečným odškodněním třebas i za sto výprasků. Povznášen zámností vlastního činu, přijal bez hlesnutí nejnemilosrdnější bití, jaké pan Dobbins kdy komu uštědřil; a přijal klidně i kruté zstřžení trestu – rozkaz zůstat dvě hodiny po škole, neboť věděl, kdo bude venku čekat až do chvíle, kdy skončí jeho zjetí, a že ani ona nebude považovat tento čas za zbytečně ztracený.

Onoho večera Tom uleh s hlavou plnou plánů, jak se pomstít Alfredu Templovi; neboť zahanbená a kající se Becky mu vypověděla všechno a nezapomněla ani na vlastní zrádnost; ale i touha po pomstě musela záhy ustoupit námětům příjemnějším, a když Tom konečně usínal, zněla mu v uchu sladce a snivě Beckynčina poslední slova:

„Jak jsi jen mohl být tak šlechetný!“

22. Zkoušky

Prázdniny se blížily. Učitel, vždycky přísný, byl den ze dne ještě přísnější a kladl na žactvo nároky ještě větší než jindy, neboť chtěl, aby se škola v den veřejných zkoušek ukázala ve světle co nejlepším. Jeho rákoska a ukazovátka teď skoro vůbec nezahálely, alespoň ne mezi žactvem menším. Jen největší hoši a mladé dámy věku osmnácti či dvaceti let unikali výpraskům. A výprasky, jež uštědřoval pan Dobbins, byly věru pádné; neboť ačkoliv pod parukou měl hlavu dokonale lysou a lesklou, dosáhl teprve středních let a jeho svaly nevykazovaly žádné příznaky chabnutí. Čím víc se blížil velký den, tím ostřeji vystupovala na povrch tyranská povaha jeho nitra; vypadalo to, jako by si s radostí vyléval své životní zklamání trestáním i nejmenších nedostatků a přestupků. Důsledkem toho bylo, že dny nejmenších hochů byly vyplněny strachem a utrpením a jejich noci plánováním pomsty. Nevynechali žádnou příležitost, aby učitel vyvedli nějaký kousek: Ale učitel měl pořad náskok. Odveta, jež následovala po každém úspěšném pokusu o mstu, byla tak drtivá a tak ohromující, že chlapci nakonec vždycky dopltili. Konečně dali hlavy dohromady a připadli na nápad, jenž sliboval oslnivé vítězství. Vzali pod přísahu lakýrníkova chlapce, vyložili mu bitevní plán a žádali o jeho pomoc. Hoch měl osobní důvody, proč být plánem nadšen, neboť učitel bydlel u jeho rodičů a zavalď chlapci bohatě přičin k nenávisti. Učitelova žena měla za několik dní odjet na návštěvu na venkov, takže se plánu nestavěla do cesty žádná překážka; pan učitel se na velkou událost vždycky připravoval tím, že se pěkně nachmelil, a lakýrníkův chlapec řekl, že až „kantor“ v podvečer dne zkoušky dosáhne přiměřeného stupně, že „věc zaonačí“ v době, kdy učitel bude podřimovat ve svém křesle; potom se postará o to, aby byl probuzen až v posledním okamžiku, kdy už bude muset utíkat do školy.

Když se naplnili příslušní dnové, nadešla chvíle onoho zajímavého podniku. V osm hodin večer byla škola oslnivě osvětlená a vyzdobená věnci a girlandami z listů a květů. Učitel trůnil na svém velkolepém křesle na vyvýšeném stupni před tabulí. Vypadal poněkud podroušeně. V třech řadách lavic po jeho levici a v šesti řadách před ním seděla honorace města a rodiče žáků. Po jeho levici, za lavicemi občanstva, byla pro dnešek postavena prostorná tribuna, na níž bylo shromážděno žactvo, jež mělo účinkovat na večerním představení; řady chlapečků, zoufale vymydlených a nacpaných do svěracích kazajek svátečních obleků; řady klackovitých neohrabaných výrostků; sněhové závěje dívek a mladých dam oblečených do plátna a mušelínu, nesvých a rozpačitých, neboť dnes měly nahé paže, drobné starobylé šperky po babičkách, růžové a modré stužky a květiny ve vlasech. Ostatek třídy byl vyplněn žactvem, jež se zkoušek neúčastnilo.

Předvádění začalo. Velmi malý chlapeček vstal a ostýchavě recitoval: „To jistě nikdo nečekal, že někdo malý jako já by na jeviště cupital“ atd. a doprovázel sám sebe trapně přesnými a křečovitými gesty, jako by byl automat – ovšem automat poněkud porouchaný. Zhostil se však – ač ukrutně vystrašený – svého úkolu a sklídl velmi slušný potlesk, když udělal naučenou poklonu a odcházel.

Maličká stydlivá holčička zašílala říkanku o ovečce, udělala pukrle, nad níž by se kámen ustrnul, dostala svou výslužku potlesku a sedla si, červená ve tváři a šťastná.

Tom Sawyer předstoupil s ješitnou sebedůvěrou a rovnými nohama skočil do nesmrtelné, nezničitelné řeči: „Dejte mi svobodu – nebo vezměte mi život!“ Hřímá jsi s nádherným zápallem a divokými posuňky a v prostředku uvázl, jako když utne, a nevěděl dál. Zmocnila se ho příšerná tréma, kolena se mu podlamovala a myslel, že se udusí. Pravda, obecnostvo zřejmě s ním cítilo, ale také s ním mlčelo a toto ticho bylo ještě horší než soucit. Učitel se zamařil a to katastrofu dovršilo. Tom ještě chvíli bojoval a pak se dal na ústup, na hlavu poražený. Zazněl nesmělý pokus o

potlesk, ale zemřel mlád.

Následovalo „Na hořící palubě chlapec stál“, jakož i „Když Asyřan přitáhl s valným vojem“ a podobné deklamační klenoty. Potom přišlo čtení a soutěž v pravopisu. Nepočtená latinská třída obstála v četbě se ctí. Teď byl na programu zlatý hřeb večera – původní „kompozice“ čili slohová cvičení mladých dam. Jedna po druhé předstupovala na kraj podia, odkašlala si, pozvedla rukopis (sešitý titěrnou stužkou) a jala se číst s přehnaným důrazem a s přehnaným vyznačováním interpunkce. Témata byla totožná s těmi, která při podobných příležitostech zpracovávaly už jejich matky, jejich babičky a nepochybně všichni předkové po přeslici zpátky až do dob křížáckých válek. „Přátelství“ bylo jedním z témat; jiná byla: „Vzpomínky na zašlé dny“; „Náboženství v dějinách“; „Země snů!“, „Přednosti kultury“; „Vládní formy – porovnání a vytyčení jejich protikladů“; „Melancholie“; „Láska k rodičům“; „Touhy srdce“ atd. atd. Vynikajícím rysem těchto slohových cvičení byla vědomě pěstovaná a hýčkaná trudnomyslnost; jiným rysem byla zbytečná a rozmařilá záplava „vznešených“ slov; dále se cvičení vyznačovala sklonem přechovat do posluchače ve velkém a do omrzení určitá zvlášť vzletná slova a rčení; a konečně byly kompozice poznamenány a hanobeny nepolepšitelným a nesnesitelným mravoučným kázáním, které na konci jednoho každého slohového cvičení vrtělo zmračeným ocáskem. Necht' byl námět jakýkoliv, autorka nelitovala námahy a nedala, dokud do kompozice nenacpala také ještě něco, nad čím spravedlivá a pobožná dušička mohla rozjímat a povznášet se. Zřejmě, do očí bijící neupřímnost těchto mravoučných kázání nepostačila vypudit tento zvyk ze škol a nedokázala to ani dosud; a patrně to nedokáže, pokud svět bude světem. Není v naší zemi školy, kde by se mladé dámy necítily povinovány zakončit svá slohová cvičení kázáním, a povšimněte si, že mravokárné kázání dívky z celé školy nejfrivolnější a nejméně pobožné je vždycky nejdelší a nejemilosrdnější pobožné. Než dost. Pro pravdu se lidé nejvíce zlobí. Vraťme se ke zkouškám. Jako první byla čtena kompozice s názvem „A toto že se nazývá životem?“ Snad čtenář ve zdraví přečká výtažek: S jak okouzujícími záchvěvy radosti dovede mladinka mysl, spoutaná všedností šedých dnů, jásat v ústřety očekávané scenerii plesu! Obrazotvornost pilně maluje v růžovoučkých barvách obrazy bujarého veselí. Smyslným radostem holdující poddaná módy vidí v myšlenkách sama sebe, ona je uprostřed plesajících jako střed všeobecné pozornosti. Její elegantní postava, zahalená v sněhobílý úbor, víří figurami radostného tance; její zornice jsou nejzářivější, její nožka nejlehčí z celého plesajícího shromáždění. Za tak rozkošných vidin čas rychle míjí a kýžená hodina vstupu do elysejského světa, o němž snila tak sladké sny, je tu. Jak pohádkově se všecičko jeví očarováným zrakům! Každý nový výjev je leště kouzelnější než minulý. Ale za kratičko přichází na to, že pod tímto svůdným pozlátkem povrchu je všecko marnost; lichotky, jež kdysi okouzlovaly její duši, nyní skřipavě drásají ucho; plesová dvorana pozbyla půvabu; a s promrhaným zdravím a zatrpklým srdcem odvrací se v přesvědčení, že pozemské radovánky nemohou ukojiti touhy duše!

A tak podobně a tak dále. Průběhem čtení ozýval se občas souhlasný šum, provázený šeptanými povzdechy „Jak krásné!“ – „Jak výmluvné!“ – „Ba! Ba!“ atd., a když to skončilo obzvláště odporným mravoučným kázáním, zazněl nadšený potlesk.

Pak povstala štíhlá, melancholická dívka, jejíž tvář měla onu „interessantní“ bledost, která pochází od zácpy a pilulek, a přečetla „báseň“. Dvě sloky postačí:

MISSOURSKÉ DĚVY ALABAMĚ „VALE!“

Buď sbohem, Alabamo, miluji tě vřele!
A přec tě opouštím, doufám jen přechodně!
Ach, smutek skličuje mé srdce smělé,
když vzpomínek se v mysli rojí pochodně.
Neb znám já libosady luzné tvoje zcela,
mých toulek ráj, a tallapooské břehy.
Já naslouchala, mocná Tallasse mi pěla;
po boku Coosy čekala jsem Aurořiny něhy.

A proto nehanbím se za své srdce zjhlé,
ni zardívám se, že mě slzy máčí,
neb ti, s nimiž se loučím, lidé tihle
mi nejsou cizinci, ne před cizími pláči.
Za vlastní přijali mě Alabamští vřele,
jichž nivy, háje jest mi nyní tratit.
A mohu, mon amour, říci dnes směle,
že spíš než k Alabamě lásku, dech bych mohla ztratit.

Mezi přítomnými bylo velmi málo těch, kdo věděli, co znamená „mon amour“, báseň však byla nicméně velmi uspokojivá.

Jako další předstoupila mladá dáma temné pleti, černých očí, černých vlasů; chvíli efektně mlčela, pak zaujala tragickou pózu a poté jala se číst odměřeným, slavnostním tónem:

VIDINA

Temná byla to věru a burácející noc. Kolkolem vůkol trůnu na výsostech jedinká nemihotala se hvězda; leč nastojte! Temné intonace těžkého hřímání bez ustání rozechvívaly sluch; a úděsný blesk zpupně a hněvivě lomožil oblačnými komnatami nebes, jako by se chtěl rouhavě bouřiti proti okovům, jimiž jeho děs spoutal věhlasný Franklin! I prudké, hlučné větry přišly z mystických svých zdrojů, jako by svou pomocí, chtěly ještě stupňovat divokost scény. V takovýto čas, tak ponurý, tak drtivý, duše mé duše samotná vzdychala po lidském účastenství. Leč místo téhož,

nastojte, tu náhle...

Má přítelkyně nejdražší, má útěcha a světlo, když je noc,
se zjevila, nesouc mi štěstí mé a jdouc mi na pomoc.

Kráčela jako jedna z divučárných bytostí, jaké si romantika a mládí kreslí, ony se procházejí po slunných stezkách vysněného ráje Edenu, královna krásy, nezdobená leč vlastní nevýslovnou, nadzemskou líbezností. Tak něžný byl její krok, že zůstal neslyšitelným, a nebýt magického rozechvění, jež vyvolal její etherický dotek, byla by mě minula nevnímána a nezpozorována jak jiné delikátní krasavice, jež na sebe neupozorňují. Zvláštní smutek spočíval na jejich rysech jak ledové slzy na ornátu Prosince, když poukázala na stěťající se živly vůkol nás a kázala mi, abych pozorovala a uvažovala o dvou bytostech, které představují.

Tento špatný sen trval nějakých deset stránek rukopisu a končil mravoučným kázáním tak drtivým pro posmrtné vyhlídky všech, kdož nebyli presbyteriány, že dostal první cenu. Kompozice byla uznána za nejlepší výkon celého večera. Starosta městyse odevzdal autorce cenu a učinil přitom vřelý projev, ve kterém řekl, že to byl „nejvýmluvnější kousek, který kdy slyšel“, a že by „Daniel Webster sám naň mohl být pyšný“.

Budiž mimochodem poznamenáno, že počet komposic, v nichž se to hemžilo slovem „divučárný“ a v nichž se lidské příběhy označovaly jako „stránky z knihy života“, dosahoval obvyklého průměru.

23. Nemoc a nudné prázdniny

Tom vstoupil do nového Řádu kadetů abstinence, neboť ho lákal okázalý ráz jejich „odznaků hodnosti“. Slíbil, že se zdrží také kouření, žvýkání tabáku a klení tak dlouho, pokud bude členem Řádu. A nyní objevil něco nového – totiž že slib něco nedělat je nejjistějším způsobem na světě, jak v člověku vzbudit chuť jít a právě to udělat. Tom náhle zjistil, že je sžíráán a týrán touhou pít a klnout; touha se tak, stupňovala, že pouze naděje v příležitost blýsknout se veřejně červenou šerpou ho zdržela od rezignace na členství. Blížil se Čtvrtý červenec, ale na toto datum záhy přestal sázet – přestal dříve, než úpěl v poutech svého slibu osmačtyřicet hodin, a upjal naději k starému sudímu Frazerovi, smířcímu soudci, který byl podle všeho na smrtelné posteli a který – jako úředník tak vysoký – bude jistě mít parádní funus. Po tři dny Tom úzkostlivě sledoval soudcův zdravotní stav a pídil se po nejnovějších zprávách. Občas svítla naděje, někdy svítla tak jasně, že Tom tajně vytáhl šerpu s příslušenstvím a točil se v tom na zkoušku před zrcadlem. Ale se soudcem byly jenom mrzutosti a nebylo na něho spolehnutí; každou chvíli mu bylo jinak. A nakonec bylo řečeno, že překonal krizi, a potom už byl dokonce prohlášen rekonvalescentem. Tom byl zhnusen; a kromě toho měl také pocit, že mu bylo ukrivděno. Okamžitě oznámil, že se vzdává členství v Řádu, a téže noci se soudcova nemoc vrátila a soudce umřel. Tom si umínil, že už jakživ nebude nikomu tak důvěřovat. Pohřeb byla prvotřídní událost. Kadeti vyrukovali v plné parádě – zřejmě jen proto, aby bývalý člen pukl závistí.

Nicméně – Tom byl zase svobodným mužem; a to také stálo za něco.

Tedť směl pít a klnout a byl velmi překvapen, že se mu najednou nechce ani pít, ani klít. Prostá skutečnost, že smí, mu vzala chuť a připravila obě o kouzlo.

Zanedlouho si Tom s velkým překvapením uvědomil, že kýžené prázdniny začínají být poněkud nudné.

Pokusil se vést deník, ale tři dny se nic nestalo, tak toho nechal.

První „černošské divadlo“ vůbec přišlo do města a vzbudilo senzaci. Tom a Joe Harper sestavili divadelní tlupu a byli po dva dny šťastni.

Ani slavný Čtvrtý červenec se v jistém smyslu nevydařil, neboť lilo jako z konve; následkem toho odpadl průvod a pan Benton, opravdovský senátor Spojených států a (v Tomově představě) největší muž na světě, byl drtivým zklamáním, neboť neměřil sedm a půl metru, ba ani se tomuto standardu nepřiblížoval.

Pak přijel cirkus. Chlapci si hráli na cirkus po tři následující dny ve stanech, vyrobených z pytloviny – vstupné tři špendlíky pro chlapce, dva pro dívky – a potom cirkus upadl v zapomenutí.

Frenolog a mesmerista přijeli a odjeli a městečko bylo nudnější a prázdnější než předtím.

Bylo sice několik dětských svačin a výletů, ale bylo jich tak málo a byly tak kouzelné, že bolestný suchopár mezi nimi byl jenom ještě bolestnější.

Becky Thatcherová byla na prázdniny u rodičů v Constantinopoli, takže život nevykazoval vůbec žádné světlé stránky. Hrozná tajemství vraždy bylo utrpením, chronickým⁸⁵ a bolestivým jako rakovina.

Potom přišly spalničky.

Po dva dlouhé týdny byl Tom zajatcem, odříznutým od světa a jeho událostí. Byl těžce nemocný a nic ho nezajímalo. Když konečně vstal a slabý jako moucha se loudal do města, zjistil změnu, jež zatím nastala; všichni a všechno bylo pod mrakem trudnomyslnosti. V městyse totiž zatím bylo „nábožné shromáždění“ a kdekdo se „dal na víru“. Nejen dospělí, ale i hoši a děvčata. Tom chodil ulicemi a nutil se do naděje, že někde s boží pomocí spatří aspoň jednu bezbožnou tvář, ale kamkoliv se vrtl, všude to bylo stejné. Našel Joea Harpera, jak studuje Nový Zákon, a smutně se odvrátil od této skličující podívané. Hledal Bena Rogerse a našel ho; Ben Rogers nesl koš plný náboženských letáků a šel navštěvovat chudé. Vylídl Jim Hollise, který ho upozornil na nedocenitelné požehnání, jež představují spalničky jako boží výstraha. Každý hoch, kterého potkal, přidal další hořkou kapku do kalichu jeho skličivosti; a když – už zoufalý – běžel, aby se utekl do náruče Huckleberryho Finna, a byl uvítán citátem z Písma puklo jeho srdce a odplížil se domů do postele, neboť si uvědomil, že on jediný z celého města je ztracen a zatracen na věky věkův.

A téže noci přišla hrozná bouřka s průtrží mračen, s děsným hromobitím a s oslnivými blesky, které vždycky osvětlily půl oblohy. Tom schoval hlavu pod peřinu a ve zděšeném napětí čekal na svůj konec; neboť neměl ani stínu pochybnosti, že všechno tento povyk se koná kvůli němu. Věřil, že pokoušel trpělivost vyšších mocností nad hranici její únosnosti a to že má z toho. Snad by si byl pomyslel, že zabíjet brouka palbou dělostřelecké baterie je plýtvání municí a režijními pomůckami, ale nezdálo se mu nijak neúměrné použít tak nákladné bouřky ke shození píďalky, jako byl on, se stébka trávy.

Postupem času se bouře vybila a zanikla, aniž splnila svůj úkol. Prvním chlapcovým pocitem byla vděčnost, první myšlenkou dát se na pokání a polepšit se. Jeho druhou myšlenkou bylo počkat – neboť třeba už další bouřka nebude.

Druhého dne už tu zase byli lékaři; Tom dostal recidivu. Tři týdny, které tentokrát proležel v posteli, zdály se úplnou věčností. Když konečně směl zase vyjít, skoro ho ani netěšilo, že zůstal zachován při životě, neboť se pamatoval, jak je osamělý, bez přátel a opuštěný. Malátně bloumal ulicí a našel Jima Hollise, kterak zastává funkci soudce v mládežnickém tribunálu, který soudí pro vraždu kočku za přítomnosti její oběti, ptáčka. V postranní ulici našel Joea Harpera a Hucka Finna, kteří jedli ukradený meloun. Chudáčci, stejně jako Tom i oni byli stíženi recidivou.

24. Svědectví u soudu

Konečně, konečně rozruch zčeřil ospalé prostředí, a zčeřil je vydatně; hlavní přelíčení o vraždě bylo stanoveno.

Nastávající přelíčení se stalo jediným a nepřeborným námětem hovorů v městě. Ať se vrtl kam se vrtl, Tom řečem o tom neunikl. Při každé zmnice o vraždě přeběhl mu po zádech mráz, neboť jeho znepokojené svědomí a strach ho málem přesvědčily, že lidé o tom v jeho doslechu mluví proto, aby ho „otřukali“; nedovedl si sice představit, jak by ho někdo mohl podezírat z jakýchkoliv vědomostí o vraždě, ale stejně mu při věčném přetřásání případu bylo nedobře. Žil v ustavičném strachu. Vzal Hucka na opuštěné odlehlé místo, aby sis ním promluvil. Potřeboval sejmout na chvíli s jazyka pečeť mlčení; potřeboval rozdělit se o břímě soužení se spolutrpítelem. A především: chtěl se ujistit, že Huck zachoval mlčení.

„Hucku, řekl jsi někomu – o tom?“

„O čem?“

„Však ty víš.“

„O tom? Toť se ví; že ne.“

„Ani slovo?“

„Ani jediné slovo, jako je nade mnou... A proč se ptáš?“

„Jen tak. Já jsem se bál.“

„Pře bychom nezůstali na živu ani dva dny, kdyby to prasklo; Tome Sawyere. Sám to dobře víš.“

Tomovi se ulevilo. Po odmlce:

„Hucku, vid' že by tě nikdo nemohl přinutit, abys to řekl?“

„Přinutit mě? Kdybych chtěl, aby mě ten čertův mišenec utopil, tak by mě přinutit mohli. Ale jinak by to nedokázali.“

„Tak pak je to všecko v pořádku. Myslím, že se nám nemůže nic stát, dokud budeme držet jazyk za zuby. Ale přísahejme znova. Je to jistější.“

„Já jsem pro.“

Tak přísahali znova, s hrůznou obřadností.

„Co se o tom povídá po městě, Hucku? Já toho slyšel spoustu.“

„Co se povídá? Nic než samé Muff Potter, Muff Potter, Muff Potter pořád dokola. Je mi z toho tak nanic, že bych nejraději někam zalezl.“

„Zrovna tak to melou u nás. Myslím, že je s ním už amen. Není ti ho někdy líto?“

„Je, skoro pořád – skoro pořád. Nic po něm není, ale také nikdy nikomu nic neudělal. Jenom trochu chytá ryby, aby měl peníze na pití, a flinká se a nic nedělá; ale, Pane na nebi, to my děláme všichni – nebo aspoň většina z nás – kazatelé a podobní. Ale má dobré srdce, jednou mi dal půl ryby, ačkoliv jí nebylo dost ani pro jednoho; a mockrát byl při mně, když jsem měl smůlu.“

„A mně spravoval draky, Hucku, a přiděloval mi háčky k udicím. Kdybychom ho tak mohli dostat z vězení!“

„Kdepak, Tome, to bychom nedokázali. A krom toho by to nebylo nic platné. Zase by ho chytli.“

„To je pravda – chytli by ho. Ale já už nemůžu poslouchat, jak mu lidi nadávají, když to přece neudělal.“

„Já už to taky nemůžu poslouchat. Pane na nebi, prý mu vraždy koukají z očí a je prý to nejhorší vrah z celé Ameriky a že nechápou, že nebyl oběšen už dávno.“

„Ano; takhle mluví pořád dokola. A taky říkali, že kdyby ho soud pustil, že ho zlynčují.“

„A taky by to udělali.“

Chlapci si povídali dlouho, ale žádné východisko nenašli. Když se smrákalo, zjistili, že bezděčně obcházejí osamocené domek vězení snad v nejasné naději, že se tam stane něco, co rozřeší jejich nesnáze. Nestalo se však nic; žádný anděl ani žádná víla se zřejmě nezajímali o tohoto uvězněného smolaře.

Chlapci i dnes – jako často předtím – zašli k mříži kobky a dali Potterovi trochu tabáku a sirky. Byl v přízemí a stráží

nebylo. Jeho vděčnost za dary už i dříve drásala jejich svědomí, ale dnes je to ještě hlouběji než kdy jindy. Považovali se za zbabělce a za zrádce nejpodlejšího řádu, když Potter řekl:

„Byli jste na mne hrozně hodní, chlapci, hodnější než kdo jiný v tomhle městě. A já to nezapomenu. Často si říkám: Všem chlapcům jsem spravoval draky a všechno a ukazoval jsem jim, kde berou ryby, a dělal jsem jim pomyšlení, ale teď, když starý Potter je v neštěstí, všichni na něho zapomněli; ale Tom nezapomněl a Huck taky ne; ti dva na něho nezapomínají,“ si říkám, „a já nezapomenu na ně.“ Málo naplat, chlapci, udělal jsem hroznou věc – musel jsem být opilý a pominutý, jinak si to nedovedu vysvětlit – a teď za to budu višet a dobře mně tak. Je to spravedlivé a taky nejlepší, si říkám; aspoň doufám. Ale nebudeme o tom mluvit. Nechci, abyste se vy tím trápili, když jste byli na mě takoví hodní. Ale co jsem chtěl říct, je tohle: Nikdy se neopíjejte, a když se nebudete opíjet, nikdy se nedostanete sem. Stoupněte si kousek dál od okna – tak, tak; když je člověk v takovém svrabu, dělá to dobře, vidět přívětivou tvář – a krom vás sem nikdo nechodí. Dobré, přívětivé tváře – dobré, přívětivé tváře. Stoupněte si jeden druhému na záda, ať vás můžu pohladit po tváři. Tak, tak. Podejte mi ruku – vaše ruka se mřížemi protáhne, moje je moc velká. Malé ručičky a slabé, ale pomohly Muffovi Potterovi, hromadu dobrého mu udělaly – a udělaly by ještě víc, kdyby mohly.“

Tom šel domů sklíčený a zničený a jeho sny byly této noci plné hrůz. Příští a přes příští den se potloukal kolem domu, kde zasedal soud, přitahován takřka neodolatelnou silou, jež ho nutila, aby vstoupil; ale přemohl se a zůstal venku.

Huckovi se vedlo stejně. Jeden druhému se pečlivě vyhýbali. Každou chvíli některý z nich odešel, ale stejně ponuré kouzlo ho co nevidět zase přitáhlo zpátky. Tom zbystřil sluch, kdykoliv ze soudní síně vyšel některý ze zevlounů, aby se protáhl, ale vždycky slyšel jen zdrcující noviny; tenata86 se kolem chudáka Pottera zadrhovala nemilosrdněji a, nemilosrdněji. Na sklonku druhého dne město jednomyslně prohlašovalo, že svědecká výpověď Joea Indiána zůstala pevná a neotřesená; a že není nejmenší pochybnosti o tom, jaký bude výrok poroty.

Tom byl onoho večera dlouho venku a šel spát oknem. Byl nesmírně vzrušený a rozčilený. Trvalo hodiny, než usnul. Ráno se celá obec hrnula k soudu, neboť dnešek měl být velkým dnem. V přeplněné soudní síni byla obě pohlaví zastoupena celkem stejnoměrně. Po dlouhém čekání vešla husím pochodem porota a zaujala místo; krátce poté byl předveden spoutaný Potter, bledý, se strhanými rysy, vyděšený a zoufalý. Byl posazen tak, že všechny zvědavé oči na něho viděly; nemenší pozornosti obecnost se těšil Joe Indián, s tváří nehybnou jako vždycky. Nastala další přestávka, pak se dostavil soudce a šerif prohlásil soud za ustavený. Následovalo obvyklé šeptání právníků mezi sebou a rovnání papírů. Tyto drobnosti a prodlení s nimi spojené vytvořily atmosféru očekávání, jež byla stejně působivá jako fascinující.

Konečně byl předvolán svědek, jenž potvrdil, že v časných ranních hodinách onoho dne, kdy byla vražda objevena, našel Muffa Pottera, kterak se myje ve strouze, a že se Muff Potter ihned odplížil. Po několika dalších otázkách státní zástupce řekl:

„Vezměte si svědka.“

Obžalovaný na okamžik pozvedl oči, ale ihned je zase sklopil, když jeho obhájce řekl:

„Nemám otázek.“

Další svědek prokázal, že nedaleko mrtvol byl nalezen nůž. Státní zástupce řekl:

„Vezměte si svědka.“

„Nemám otázek,“ řekl Potterův advokát.

Třetí svědek odpřisáhl, že tento nůž často viděl u Pottera.

„Vezměte si svědka.“

Potterův obhájce odmítl dávat otázky.

Tváře obecnost začaly projevovaly rozmrzelost. Cožpak tento advokát miní zahodit život svého klienta, aniž hne prstem?“

Četní svědci vypověděli o tom, jak Potter, byv přiveden na místo činu, svým chováním přiznával vinu. Svědci byli propuštěni, aniž byli podrobeni křížovému výslechu.

O každé podrobnosti usvědčujících událostí, které se sebehly onoho dne na hřbitově a na něž se všichni přítomní tak dobře pamatovali, byli vedeni důvěryhodní svědci, ale žádnému z nich obhájce nepoložil otázku. Překvapení a nespokojenost obecnost se projevíly repotem, jenž měl vzápětí soudcovskou důtku. Teď státní zástupce řekl:

„Přísežnými svědectvími občanů, jejichž prosté slovo je povzneseno nad pochybnost, jsme prokázali jasně a nesporně, že hrozným tímto zločinem je vinen tento nešťastný obžalovaný. Obžaloba považuje případ za prokázaný a končí průvodní řízení.“

Z hrudi nešťastného Pottera se vydralo záupění; skryl tvář v dlaních a kýval se malátně dopředu a dozadu; v soudní síni zavládlo bolestivé ticho. Mnohý muž byl dojat a soucit mnoha žen se projevil slzami. Obhájce povstal a řekl:

„Vaše Ctihodnosti, v prohlášení při zahájení tohoto přelíčení jsme naznačili, že hodláme prokázat, že se náš klient dopustil tohoto hrozného skutku v nepříčetném a neodpovědném deliriu, vyvolaném požitím alkoholu. Změnili jsme svůj úmysl; nemíníme přednést takovouto obhajobu.“ (Potom k zapisovateli.) „Předvolejte Tomáše Sawyera.“

Na všech tvářích v soudní síni – Potterovu nevyjímaje – se rázem objevil výraz zmateného úžasu. Všechny zraky nechápavě a zvědavě utkvěly na Tomovi, když vstal a zaujal místo na stanovišti svědků. Chlapec vypadal zděšeně, neboli měl opravdu zle nahnáno. Byl vzat do přísahy.

„Tomáši Sawyere, kde jste byl dne sedmáctého července kolem hodiny půlnoci?“

Tom se podíval po nehybné tváři Joea Indiána a jazyk mu selhal. Obecnost naslouchalo se zatajeným dechem, ale Tom ze sebe nemohl vypravit slovo. Nicméně po několika okamžicích se zase trochu vzpamatoval a zmohl se natolik, že dokázal říci hlasem, který byl slyšitelný alespoň v části soudní síně:

„Na hřbitově.“

„Trochu hlasitěji, prosím. Ničeho se neobávejte. Byl jste...“

„Na hřbitově.“

Opovrhlivý úsměv přelétl tvář Joea Indiána.

„Byl jste někde poblíže hrobu Koňského Williamse?“

„Ano, prosím.“

„Mluvte trošinku hlasitěji. Jak blízko jste mu byl?“

„Tak blízko, jak jsem vám.“

„Byl jste schován, či nebyl?“

„Byl jsem schován.“

„Kde?“

„Za jilmy, co jsou na kraji hrobu!“

Joe Indián sebou neznatelně trhl.

„Byl někdo s vámi?“

„Ano, prosím. Šel jsem tam s...“

„Okamžik – počkejte okamžik. Zatím není třeba jmenovat vašeho druha. Předvoláme ho v danou chvíli sami. Měli jste tam něco s sebou?“

Tom zaváhal a vypadal rozpačitě.

„Jen to řekněte, hochu, jen se neostýchejte. Pravda je vždycky důstojná. Co jste tam vzali s sebou?“

„Jenom – jenom – chciplou kočku.“

V soudní síni se ozvalo veselí, jež soudce ihned zarazil.

„Předložíme jako doličný předmět kostru té kočky. A nyní, hochu, nám povězte všechno, co se stalo; řekněte nám to vlastními slovy – nic nevynechávejte a nebojte se.“

Tom začal; mluvil zprvu zajímavě, ale když zapomněl na všechno kolem a soustředil se na příběh, vybavovala se mu slova plynuleji a plynuleji; všechno umlklo a ztichlo a bylo slyšet jen jeho hlas; všechny oči se upřely na něho; s pootevřenými ústy a zatajeným dechem hltalo obecnstvo jeho slova, zapomínalo na čas, uchváčeno strašidelným příběhem. Napětí vybičovaného vzrušení dosáhlo vrcholu, když chlapec řekl: „... a jak se doktor ohnal prknem a Muff Potter spadl, Joe Indián vyskočil s nožem v ruce a...“

Břink! Rychlostí blesku skočil míšenec k oknu, rozrazil lidi, kteří mu stáli v cestě, a byl ten tam!

25. Výčitky svědomí

Tom byl zase zářným hrdinou – miláčkem starých, závistí mladých. Jeho jméno vyšlo dokonce nesmrtelným tiskem, neboť místní časopis mu věnoval oslavný článek. Byli lidé, kteří říkali, že bude ještě prezidentem, nebude-li dříve pověšen.

A jak to bývá, vrtkavý, nemyslivý svět si přivinul Muffa Pottera k hrudi a hýčkal ho stejně bezmezně, jako ho dříve tupil. Takovéto chování slouží však světu ke cti, a proto je nebudeme kritizovat.

Tomovy dny byly naplněny nádherou a bujarostí, ale jeho noci byly údobím hrůzy. Joe Indián zamořil všechny jeho sny a v očích míšence Tom vždycky četl svou zkázu. Nebylo skoro nic, co by bylo mohlo chlapce vylákat z domu po setmění. Chudák Huck byl stejně poničený a vyděšený, neboť v předvečer závěrečného dne přelíčení Tom vyklopil celý příběh advokátovi a Huck byl bez sebe strachy, že by mohl vyjít najevo i jeho podíl na podniku, ačkoliv útěk Joea Indiána ho uchránil před utrpením vypovídat před soudem. Chudinka, vyprosil si sice na advokátovi slib mlčelivosti, ale „prosím vás, co to už je? Tomovo usouzené svědomí umělo donutit chlapce, aby v noci běžel do advokátova bytu, a dokázalo vyrvat hrozné vyličení z úst, jež byla zapečetěna nejponuřejšími a nejhroznějšími přísahami. Od té doby byla Huckova důvěra v lidstvo minimální. Ve dne, pod dojmem Potterových projevů vděčnosti, byl Tom vždycky rád, že promluvil. V noci vždycky litoval, že neudržel jazyk za zuby a na zámek. Zpola se Tom bál, že Joe Indián nebude nikdy dopaden; zpola se bál, že dopaden bude. Tom si byl jist, že nebude mít v životě klidného okamžiku, dokud míšenec nebude mrtev a dokud neuvidí jeho mrtvolu.

Odměny byly vypsány, kraj byl prohledán, ale Joe Indián nikde. Exemplář vševědoucích, nadlidských zázraků, detektiv ze Saint Louisu přijel, slídl, potrásal hlavou; tvářil se moudře a dosáhl sensačního úspěchu, kterého členové jeho řemesla zpravidla dosahují. To znamená, že „našel stopu“. Ale „stopu“ nemůžete pověsit pro vraždu, a tak když detektiv byl v koncích a jel domů, Tom se bál stejně jako předtím.

Dny pomalu mýjely a každý zanechával za sebou břímě obav poněkud nadlehčené.

26. Jak se hledá poklad

V životě každého správného chlapce nadejde jednou okamžik, kdy ho uchvátí plamenná touha někam jít a vykopávat poklady. Tato touha posedla jednoho dne Toma. Běžel hledat Joea Harpera, ale nepochodil. Potom šel za Benem Rogersem; ale Ben Rogers byl na rybách. Za chvílečku potkal náhodou Hucka Finna, Krvavou ruku. Huck vyhovoval požadavkům. Tom ho vzal stranou na opuštěné místo a důvěrně ho informoval, o čem jde. Huck byl svolný. Huck byl vždycky ochoten přisadit si, šlo-li o věc, jež skýtala zábavu a nevyžadovala provozního kapitálu, neboť měl trapný přebytek onoho druhu času, jenž nejsou peníze.

„Kde budeme kopat?“ řekl Huck.

„No což, skoro všude.“

„Copak jsou všude zakopané poklady?“

„Ne, to zas ne. Ale jsou ukryté na moc zvláštních místech, Hucku, někdy na ostrovech, někdy ve ztrouchnivělých truhlách pod větví starého uschlého stromu, zrovna tam, kam o půlnoci padá stín; ale nejvíc jsou pod podlahou domů, kde straší.“

„Kdo tam ty peníze schovává?“

„No, loupežníci, to se rozumí – nebo kdo si myslíš? Řídící učitelé nedělních škol?“

„Nevím. Ale kdyby byly moje, já bych je neschovával; já bych je utratil a dobře bych se poměl.“

„Já taky; ale loupežníci to tak nedělají; oni peníze vždycky ukrývají.“

„A vůbec si pro ně nechodí?“

„Ne. Oni si myslí, že si přijdou, ale obvykle zapomenou, jakým znamením označili místo, kam to dali, nebo umřou. Zkrátka, dlouho to tam leží a rezaví to; a potom někdo najde starý zažloutlý papír, kde stojí, jak ta znamení najít – ten papír se musí luštit déle než týden, protože to jsou většinou značky a hýroglyfy.“

„Hýro – jak se to jmenuje?“

„Hýroglyfy – obrázky a tento, víš, co vypadají, jako by nic neznamenal.“

„Máš nějaký takový papír, Tome?“

„Ne.“

„No, a jak chceš to znamení najít?“

„Já žádná znamení nepotřebuju. Vždycky to ukrývají pod dům, ve kterém straší, nebo na ostrově nebo pod uschlým stromem, který má vyčnívající větev. No, Jacksonův ostrov jsme už trochu vyzkoušeli a můžeme to někdy zkusit ještě jednou; a u Tichého potoka je starý strašidelný dům a potom je tu řůra uschlých stromů; je jich habaděj.“

„A poklad je pod každým?“

„Jak můžeš takhle žvanit? Ovšem že ne!“

„Tak jak budeš vědět, kde ho máš hledat?“

„Budeme hledat všude!“

„Ale, Tome, to bude trvat celé léto.“

„No a? Ale co budeš říkat, když najdeš mosazný hrnec a v něm sto prima rezavých dolarů, nebo ztrouchnivělou truhlu plnou diamantů?“

Huckovi zaskvěly oči.

„To by bylo ono, to by zabralo! Mně postačí těch sto dolarů a o žádné diamanty nestojím.“

„Jak chceš. Ale můžeš dát krk, že já diamanty zahazovat nebudu. Některé mají cenu až dvacet dolarů za kus. A snad žádný z nich bys nedostal laciněji než za šedesát centů nebo za dolar.“

„No ne! Vážně?“

„Vážně – můžeš se zeptat. Cožpak jsi ještě žádný neviděl, Hucku?“

„Neviděl, pokud se pamatuju.“

„Králové jich mají jako smetí.“

„Ale já žádné krále neznám.“

„To ti věřím. Ale kdybys jel do Evropy, viděl bys jich hromadu. Kam se podíváš, tam nějaký poskakuje.“

„Oni poskakují?“

„Poskakují? Starou betu. Ne!“

„Tak proč říkáš, že poskakují?“

„Jdi do háje! Já jenom myslel, že je vidíš – ne poskakovat, to se rozumí, nač by poskakovali? Já jenom myslel, že je vidíš kolem sebe, tak všeobecně. Jako na příklad toho starého hrbáče Richarda.“

„Richarda? Jak se jmenuje ještě?“

„Jmenuje se jenom Richard. Králové mají jenom křestní jméno.“

„Vážně?“

„Opravdu.“

„Když jim to stačí, Tome, mně je to jedno; ale já bych nechtěl být král a mít jenom křestní jméno jako černocho. A kde začneme s kopáním?“

„Abych řekl pravdu, ani nevím. Ale snad bychom to mohli zkusit s tím uschlým stromem na kopci na druhé straně za Tichou struhou.“

„Dobře.“

Tak sehnali starý krumpáč a lopatu a vydali se na pětikilometrovou pout. Došli uhřátí a udýchaní a sekli sebou do stínu blízkého jilmu, aby si odpočinuli a zakouřili.

„Mně se to líbí,“ řekl Tom.

„Mně taky.“

„Povídám, Hucku, když tu najdeme poklad, co uděláš se svým podílem?“

„Budu si každý den kupovat paštiku a sklenici sodovky a půjdu do každého cirkusu, který sem přijede. Spolehni se, že si budu žít.“

„A nic si z toho nedáš stranou?“

„Stranou? Nač?“

„No, abys měl později z čeho být živ.“

„Kdepak, to by nebylo k ničemu. Táta se jistě jednoho dne vrátí sem do města, a když si nepospíším, drapl by to a říkám ti, táta by to roztočil hezky zčerstva. A co ty uděláš se svým podílem, Tome?“

„Já si koupím nový buben a doopravdovský meč a červenou vázanku a štěně, buldoka, a ožením se.“

„Oženíš se?“

„Jo.“

„Tome, ty – ty ses zbláznil.“

„Počkej – uvidíš.“

„Tak teda to je největší pitomost, jakou bys mohl provést, Tome. Jen se podívej na tátu a mou matku. Samá rvačka! Prali se v jednom kuse. Já se na to moc dobře pamatuju.“

„To je něco jiného. Děvče, které já si vezmu, se nebude prát.“

„Tome, dej na mne, jsou všechny stejné. Každá člověka oškube. Raději si to ještě dobře rozmysli. Povídám ti, nehrň se do toho. A jak se ta holka jmenuje?“

„To není žádná holka – je to děvče.“

„To máš jedno; někteří říkají holka a jiní děvče, ale myslím, že to přijde na jedno. A jak se teda jmenuje, Tome?“

„Já ti to jednou povím – později, ne teď.“

„Jak chceš, já to vydržím. Jenomže až se oženíš, nebudu už mít vůbec nikoho.“

„Kdepak, ty se k nám nastěhuješ a budeš bydlet s námi. A teď už toho nech a pojďme kopat.“

Pracovali a potili se půlhodiny. Žádný výsledek. Dřeli další půl hodiny. Pořád ještě žádný výsledek. Huck řekl:

„A to to zakopávají vždycky tak hluboko?“

„Někdy, ne vždycky. Obvykle ne. Myslím, že jsme nekápli na správné místo.“

Tak si vybrali jiný bod a začali znova. Práce se trochu vlekla, ale přece jen postupovala. Nějakou chvíli se pachtili mlčky. Potom se Huck opřel o lopatu, rukávem si setřel kapky potu s čela a řekl:

„Kde budeš kopat potom, až budeme mít tady tu díru hotovou?“

„Myslím, že se pak dáme do toho starého stromu, co je tamhle na vrchu Cardiff Hill za vdovinou usedlostí.“

„Máš pravdu, to bude dobré místo. Ale nevezme nám to vdova, Tome? Je to na jejím pozemku.“

„Ona a vzít nám to? Jen ať to zkusí! Kdokoliv najde nějaký zakopaný poklad, patří mu to. Vůbec na tom nezáleží, či pozemek to je.“

Tato informace byla uspokojivá. Práce pokračovala. Za chvíli Huck řekl:

„Kat aby to spral, jistě jsme zase vedle. Co myslíš?“

„Je to moc divné, Hucku. Nerozumím tomu. Někdy se do toho pletou čarodějnice. Myslím, že nám to kazí čarodějnice.“

„Jdi do háje! Čarodějnice nemají ve dne žádnou moc.“

„To je pravda. Na to jsem nepomyslel. Už vím, čím to je. Jsme my to ale spolek pitomců! Musíš zjistit, kam o půlnoci padá stín větve, a tam potom musíš kopat!“

„Tak u všech všudy, to jsme se tady dřeli za nic a pro nic. K šlaku, teď abychom sem přišli ještě jednou, v noci. Je to hrozný kus cesty. Budeš se moci dostat z domu?“

„Na to můžeš dát krk. Musíme to udělat dnes v noci, protože kdyby někdo viděl tyhle díry, našup by věděl, co tu je, a dal by se do toho.“

„Tak já se pro tebe v noci stavím a zamňoukám.“

„Dobře. Ale teď musíme schovat nářadí do křovin.“

Chlapci byli téže noci na místě ještě před stanovenou dobou. Seděli ve stínu a čekali. Místo bylo opuštěné a hodina strašidelná starými tradicemi. Duchové šeptali v šelestícím listí, strašidla číhala v temných koutech; z dálky sem doléhalo vytí velkého psa; sova mu odpovídala hrobovým hlasem. Hoši byli zakřiknutí tajuplností prostředí a mluvili málo. Po nějaké době usoudili, že půlnoc už nadešla; označili místo, kam padal stín, a počali kopat. Jejich naděje začala stoupat. Jejich zájem sílil a píle držela se zájmem krok. Díra byla hlubší a hlubší; jejich srdce poskočilo po každé, když krumpáč o něco zavadil, ale po každé následovalo zklamání, neboť to byl buď kámen, nebo kus dřeva.

Nakonec Tom řekl:

„K ničemu to nevede, Hucku, jsme zase vedle.“

„Ale nemůžeme přece být vedle. Vždyť jsme stín vyznačili na puntík.“

„Já vím, ale je tu ještě něco jiného.“

»Copak?«

„No, my jsme určili čas jenom od oka. Je docela možné, že bylo moc brzo nebo moc pozdě.“

Huck upustil lopatu.

„To bude ono,“ řekl. „V tom to vězí. Budeme toho tady muset nechat. Jakživi nebudeme vědět, kolik je doopravdy hodin, a kromě toho je to moc strašidelná fuška, kopat v noci tady, kde to je samá čarodějnice a samé strašidlo. Já mám pocit, jako by pořád něco stálo za mnou; a bojím se obrátit, protože třeba zrovna přede mnou jsou jiná strašidla, která číhají na příležitost po mně skočit. Já jsem samá husí kůže od té chvíle, kdy jsme sem přišli.“

„Abych se přiznal, Hucku, já taky. Oni skoro vždycky, když zakopávají pod strom poklad, dávají k tomu mrtvého muže, aby jim to hlídal.“

„Propána!“

„Ano, dělávají to. Moc jsem o tom slyšel.“

„Tome, já se nerad ochomýtám tam, kde jsou mrtví lidi. Než se člověk naděje, už by mohl kvůli nim být v nějaké bryndě.“

„Já sis nimi taky nechci nic začínat, Hucku. Co kdyby tak ten zdejší vystrčil lebku a něco řekl!“

„Tome, ani o tom nemluv! Je to hrozné.“

„Je, Hucku, ale už to takové je. Mně samému není na dvakrát.“

„Ty, Tome, nechme toho tady a zkusme to někde jinde.“

„Dobrá. Myslím, že to bude lepší.“

„A kde to zkusíme?“

Tom chvíli uvažoval a pak řekl:

„V strašidelném domě. To je ono.“

„Jejda, Tome, já nemám rád domy, kde straší. Strašidla jsou ještě o moc horší než mrtví. Umrlci třeba mluví, ale neplíží se za tebou v rubáši, když o tom nevíš, a nejukají ti znenadání přes rameno a neskřípají zubama, jak to dělají strašidla. Já bych něco takového nevydržel, Tome – nikdo by to nevydržel.“

„Ano; ale Hucku, strašidla se potloukají po světě jenom v noci, ve dne nám nebudou překážet v kopání.“

„To je pravda. Ale moc dobře víš, že lidi nechodí do blízkostí strašidelného domu ani ve dne, ani v noci.“

„Ano, ale to je spíš tím, že lidi vůbec nechodí rádi tam, kde někdo byl zavražděn. Ale nikdo tam kolem v noci nic neviděl – ledaže se u okna mihlo nějaké modré světlo, ale to nebylo opravdické strašidlo, jak se patří.“

„No jo, ale když vidíš blikat modré světlo, můžeš se spolehnout, že hnedle u něho je někde nějaké strašidlo. To dá rozum. Protože víš, že modrým světlem si nesvítí nikdo, leda strašidla.“

„Ano, to je pravda. Ale stejně se nezjevují ve dne, tak nač bychom se jich báli?“

„Jak chceš. Když myslíš, dáme se do toho strašidelného domu. Ale povídám ti, že to není jenom tak.“

V té chvíli už byli na cestě s kopce dolů. Před nimi, uprostřed údolí zaplaveného měsíčním světlem, stál „strašidelný“ dům, ukrutně osamělý; jeho oplocení bylo už dávno zhroutené, i schody u vchodu byly pokryty hustým býlím, komín zřícený k nepotřebě, okenní rámy prázdné, jeden roh střechy propadlý. Chlapci chvíli napjatě koukali a skoro trošinku čekali, že uvidí za nějakým oknem záblesk modrého světla; potom, mluvíce tlumeným hlasem, jak to odpovídalo době a okolí, dali se daleko doprava, udělali kolem strašidelného domu veliký oblouk a zamířili domů lesem, jenž zdobil zadní svah vrchu Cardiff Hill.

27. Strašidelný dům

Kolem poledne následujícího dne chlapci dorazili k uschlému stromu; přišli si pro náradí. Tom se už nemohl dočkat, aby byl ve strašidelném domě; i Huck jevil stopy netrpělivosti, ale pojednou řekl:

„Ty, Tome, víš, co je dnes za den?“

Tom v duchu odříkal dny týdne a potom rychle pozvedl oči s výrazem překvapení.

„Jejda, to mně vůbec nenapadlo, Hucku!“

„Mně taky ne, ale najednou mě trklo, že je pátek.“

„Kat aby to spral; člověk si nemůže dát dost dobrý pozor, Hucku. Kdybychom se do takové věci pouštěli v pátek, mohli jsme se dostat do pěkné kaše.“

„Neříkej mohli! Určitě bychom se byli dostali do nějaké bryndy. Jsou snad nějaké šťastné dny, ale pátek mezi nimi rozhodně není.“

„To ví každý trouba a nemyslím, žeš to objevil ty, Hucku.“

„Copak jsem řekl, že jsem to objevil? A není to jenom ten pátek. Měl jsem na dnešek mizerný sen – zdálo se mi o krysách.“

„Vážně? To je špatné znamení. A praly se?“

„Ne!“

„To je dobře, Hucku, je to aspoň něco. Když se neperou, znamená to jenom, že se někde stane nějaké neštěstí. Bude stačit, když si budeme dávat dobrý pozor a budeme se tomu neštěstí vyhýbat. Pro dnešek toho necháme a budeme si hrát. Znáš Robina Hooda87, Hucku?“

„Ne. Kdo to je Robin Hood?“

„Jejda, to byl jeden z největších mužů Anglie – a nejlepší. Byl to loupežník.“

„Panečku, to bych chtěl být taky. A koho olupoval?“

„Jenom šerify a biskupy a bohaté lidi a krále a takové podobné. Ale nikdy nic neudělal chudým. Ty miloval. Vždycky se s nimi poctivě dělil.“

„To musel být správný člověk!“

„To víš, že byl, Hucku. Ó, byl to nejušlechtilejší člověk, jaký kdy žil. Dnes už takoví lidé nejsou, to ti řeknu. Mohl v Anglii přeparat každého, a jednou rukou! A svým tisovým lukem mohl na dvě míle proděravět pětník, kdykoliv si zamanul.“

„Co je to tisový luk?“

„Nevím. Je to nějaký druh luku, to se ví. A když trefil pětník jenom do okraje, sedl si a plakal – a klel. Pojďme si hrát na

Robina Hooda, je to vznešená švanda. Já tě to naučím.“

„Jsem pro.“

Tak si celé odpoledne hráli na Robina Hooda a čas od času toužebně pohlédli dolů na strašidelný dům a vyměnili pár slov o zítřejších vyhlídkách a o možnostech, jež tam kynou. Když se slunce začalo schylovat k západu, dali se na cestu domů; šli dlouhým stínem stromů a zanedlouho zmizeli z dohledu ve hvězdech vrchu Cardiff Hill.

V sobotu, hned po poledni, byli hoši už zase u uschlého stromu. Zakouřili si a popovídali ve stínu a potom se ještě porýpali v poslední jámě, ne s valnou nadějí, ale jenom proto, že – jak řekl Tom – se tak často stává, že lidé přestanou kopat, když už jsou na pár prstů od pokladu, a potom se tam namane někdo jiný, odhodí lopatku hlíny a poklad najde. Věc však tentokrát selhala a tak si hoši hodili nářadí na ramena a odešli s pocitem, že své štěstí nezahodili, ale že splnili všechny povinnosti spořádaných hledačů pokladů.

Když dospěli ke strašidelnému domu, bylo mrtvé ticho, jež zde vládlo pod pražícím sluncem, tak ponuré a přízračné a osamělost a zpuslost místa tak tísnivá, že se chlapci chvíli neodvážili vstoupit. Potom se přikradli ke dveřím a s velkým strachem jukli dovnitř. Viděli místnost býlím zarostlou, bez podlahy, bez omítky, starý krb, prázdná okna, zchátralé schodiště; a kolkolem všude visely roztrhané, opuštěné pavučiny. Za minutku tiše vstoupili, se zrychleným tepem, dorozumívajíc se šeptem, uši zbystřené, aby zaslechli i nejslabší zvuk, a svaly napjaté a připravené k okamžitému ústupu.

Za chvílečku se osmělili, nad strachem zvítězila zvědavost a hoši si místnost kriticky a se zájmem prohlédli, při čemž se obdivovali vlastní odvaze, nad kterou sami žasli. Potom se jim zachtělo podívat se do prvního patra. Znamenalo to vlastně odříznout si ústup, ale začali si jeden druhého dobírat a jeden nad druhého se vytahovat a výsledek mohl ovšem být jenom jediný – hodili nářadí do kouta a podnikli výstup. Nahoře byly stejné známky rozkladu. V jednom rohu našli kumbálek, jenž sliboval tajemství, ale slib byl podvodný – v kumbálku nic nebylo. Jejich odvaha byla teď už znamenitá a bujná. Právě se chystali, že zase půjdou dolů a dají se do práce, když tu...

„Pst!“ řekl Tom.

„Co je?“ zašeptal Huck a bledl strachy.

„Pst! Tam! Slyšíš?“

„Ano! Jejda, jejda! Utečme!“

„Ticho! Ani se nehni! Přicházejí rovnou ke dveřím.“

Hoši se natáhli na podlahu, oči měli přitisknuté ke škvíráv v podlaze, leželi a čekali, zbědovaní strachem.

„Teď zůstali stát. – Ne. – Přicházejí. – Už jsou tady. Už ani nemukej, Hucku, ani nešeptej. Ty má svatá dobroto, proč jsem sem jenom lezl!“

Vstoupili dva muži. Oba chlapci si v duchu řekli:

„Tohle je ten starý hluchoněmý španěl, který se nedávno několikrát ukázal ve městě, toho druhého jsem jakživ neviděl.“

„Ten druhý“ byl otrhaný, špinavý muž s tváří pramálo příjemnou. Španěl byl zahalen do serape; měl husté bílé kníry, dlouhé bílé vlasy mu splývaly zpod sombrera a měl zelené brýle. Když vstoupili, „ten druhý“ tiše mluvil; sedli na zem, s tváří obrácenou ke dveřím a zády ke zdi, a mluvčí pokračoval. Jeho chování bylo nyní méně ostražitě a jeho slova zřetelnější, když řekl:

„Ne, já jsem si to všechno rozmyslel a nelíbí se mi to. Je to nebezpečné.“

„Nebezpečné!“ zavrčel „hluchoněmý“ španěl k nesmírnému překvapení chlapců. „Vařbucht!“

Hlas klukům vyrazil dech a zatřásl jimi. Byl to hlas Joea Indiána! Chvilí bylo ticho. Potom Joe řekl:

„Co by mohlo být nebezpečnější než ta věc tam nahoře – a nic se nestalo.“

„To je něco jiného. Vysoko nahoře u řeky a daleko široko žádné jiné stavení. A ostatně se o tom vůbec nikdo nedozví, když se nám to nepodaří.“

„Dejme tomu, ale co může být nebezpečnější než přijít sem za bílého dne? – Každý, kdo by nás viděl, by nás podezíral.“

„Já vím. Ale po té hlouposti, co jsme provedli, jsme neměli moc na vybranou. A já chci pryč z téhle barabizny. Už jsem chtěl odejít včera, ale nemohli jsme se odsud hnout, dokud si tam na kopci hráli ti zatracení kluci. Byli by nás viděli jako na dlani.“

„Ti zatracení kluci“ se znova zachvěli, když uslyšeli tato slova, a řekli si, jaké měli štěstí, že si vzpomněli na datum a že se proto rozhodli počkat ještě den. Jenom v hloubi srdce litovali, že nepočkali raději rok. Oba muži vytáhli nějaké jídlo a připravili si oběd. Po dlouhém dumavém tichu Joe Indián řekl:

„Koukej, chlapče, jdi si nahoru k řece, kam patříš. Tam čekej, až ti dám vědět. Já to risknu a půjdu se ještě jednou podívat do města. Tu nebezpečnou věc uděláme, až to trochu vyšpehuju a až uvidím, že to je zralé. A potom hajdy do Texasu! Poklušeme tam spolu.“

Návrh byl uspokojivý. Za chvíli začali oba muži zívát a Joe Indián řekl:

„Já už pro ospalost ani nevidím. Na tobě je řada hlídat.“

Stočil se mezi býlím a brzo začal chrápat. Jeho druh ho několikrát šťouchl a Joe Indián ztichl. Za chvílečku začal hlídač klimbat; hlava mu klesala a klesala; netrvalo dlouho a chrápali oba.

Chlapci si úlevou zhluboka oddechli. Tom zašeptal:

„Pojď – teď to musíme zkusit!“

Huck řekl: „Nemůžu – bylo by po mně, kdyby se probudili.“

Tom naléhal, Huck se zpěchoval. Konečně Tom vstal, pomalu a tiše, a dal se na cestu sám. Ale pod prvním jeho krokem stará podlaha tak ohavně zapraštila, že si Tom zase lehl, polomrtv strachy. Po druhé už to nezkusil. Hoši leželi a počítali vlekoucí se okamžiky, až se jim zdálo, že čas umřel a že věčnost už zešedivěla; a potom si s radostí všimli, že slunce konečně zapadá.

Ted' jedno chrápání ustalo. Joe Indián se posadil, díval se vyjeveně kolem sebe, posupně se usmál, když jeho pohled padl na druhá, jehož hlava spočívala na kolenou, šťouchl do něho nohou a řekl:

„Hej! Ty jsi mi hlídač! Vid? Ale nevadí – nic se nestalo.“

„No ne! Snad jsem nespál?“

„Ó, kdepak, jenom trochu, jenom trochu. Bude na čase, abychom se odsud hnuli, kamaráde. Co uděláme s tou trochou hmátky, co nám ještě zbyla?“

„Nevím, snad abychom to tu nechali, jak jsme to vždycky dělávali. Nemá smyslu brát to odsud, dokud nevyrazíme na jih. Šest set a padesát dolarů ve stříbře, s tím se člověk pronese.“

„Dobrá, já proti tomu nic nemám – můžeme si sem pro to kdykoliv zaskočit,“

„Jo – ale myslím, že bychom sem měli přijít v noci, jak jsme to dělávali, je to lepší.“

„Ano, ale podívej: může trvat hezkou chvíli, než se mi naskytne dobrá příležitost provést tu věc; ledaco se může přihodit a prachy tu nejsou moc dobře schované; pořádně je zakopejme – a musíme je zakopat hluboko.“

„Dobrý nápad,“ řekl kamarád, došel na druhý konec místnosti, klekl, zvedl jeden ze zadních kamenů ohniště a vytáhl vak, v němž to příjemně cinkalo. Vzal z něho dvacet či třicet dolarů pro sebe a stejně tolik pro Joea Indiána a potom podal vak Joeovi, který klečel v koutě a dlabal tesákem díru.

Hoši rázem zapomněli na všechny strach, na všechno utrpení. S očima navrch hlavy sledovali každý pohyb. Štěstí! – Jeho velikost a nádhera přesahovaly meze představitosti! Šest set dolarů – to stačilo udělat boháče z půl tuctu chlapců! Toto zde bylo zlatokopectví v nejideálnější podobě – zde nebude žádné otravné nejistoty, kde kopat. Pošťuchovali se každou chvíli – byly to výmluvné šťouchance a snadno srozumitelné, neboť znamenaly: „No, a nejsi teď rád, že jsme tady?“

Joeův nůž o něco zavadil.

„Hej!“ řekl.

„Co je?“ řekl jeho druh.

„Poloshnilá deska – ne, je to myslím bedna. Povídám, pojď mi pomoci, podíváme se, nač to tady je. Už nic – já jsem do toho udělal díru.“

Strčil do otvoru ruku a zase ji vytáhl.

„Člověče, jsou tam peníze!“

Oba muži prohlíželi hrst penězů. Byly zlaté. Hoši nad nimi byli stejně vzrušení jako oni a ve stejném vytržení.

Joeův druh řekl:

„S tím si snadno poradíme. Zrovna před chvílí jsem si všiml, že tam v rohu za krbem je mezi býlím starý rezavý krumpáč.“

Běžel a přinesl nářadí chlapců, krumpáč a lopatu. Joe Indián krumpáč vzal, chvíli si ho kriticky prohlížel, potřásl hlavou, něco si zabručel a pak se začal krumpáčem ohánět.

Dřevěná bedna byla brzo vykopána. Nebyla příliš velká; byla potažena železnými obručemi a byla velmi pevná, než ji dodala neúprosná léta. Muži se chvíli koukali na poklad v blaženém mlčení.

„Kamaráde, tady jsou tisíce dolarů,“ řekl Joe Indián.

„Vždycky se říkávalo, že se tady jednoho léta ukrývala Murrelova tlupa,“ poznamenal cizinec.

„To vím,“ řekl Joe Indián; „a tohle tady by tomu nasvědčovalo.“

„Ted' už nebudeš muset dělat tu věc.“

Míšenec se zamračil. A řekl:

„To mě neznaš. Nebo aspoň nevíš, oč vlastně jde. Není to jenom vloupání – je to msta!“ a v očích se mu objevil zlý záblesk. „Potřebuju k tomu tvou pomoc. A až to uděláme – potom rovnou do Texasu! Jdi domů k ženě a k dětem a buď připravený, až tě zavolám.“

„Jak chceš. A co uděláme s tímhle? Zase to zakopeme?“

„Ano.“ (Jásavé nadšení v prvním patře.) „Ne! Při velkém Sachemovi, ne!“ (Hluboké utrpení v prvním patře.) „Málem bych byl zapomněl. Na tom krumpáči byla čerstvá hlína!“ (Chlapcům se zděšením udělalo nanic.) „Jak se sem ten krumpáč a ta lopata vůbec dostaly? Odkud se na nich vzala čerstvá hlína? Kdo je sem přinesl a kam se ti lidi poděli? Slyšels někoho? – Viděls někoho? Co? Zase to zakopat, aby se mohli vrátit a aby viděli rozrytou podlahu? To tak! To tak! Vezmeme to a odneseme to do mého doupěte.“

„To se ví! Že mně to nenapadlo už dřív! Míniš číslo jedna?“

„Ne – číslo dvě – pod křížem: To druhé místo je už moc okoukané.“

„Dobrá. Už je dost velká tma, mohli bychom jít.“

Joe Indián vstal, šel od okna k oknu a opatrně vykukoval. Potom řekl:

„Kdo jenom sem mohl přinést to nářadí? Nemyslíš, že by ještě mohli být nahoře?“

Chlapcům selhal dech. Joe Indián položil ruku na svůj tesák, chvíli nerozhodně postál a pak se obrátil ke schodům. Hoši si vzpomněli na kumbálek, ale byli strachy ochrnutí. Vrzající kroky stoupaly po schodech – nesnesitelná tíseň situace vzkřísila jejich omdlelý úmysl – už už se hotovili skočit do kumbálku, když se rozlehl praskot shnilého trámův a Joe Indián přistal dole v hromadě trosek zhrouceného schodiště. Vstával a klel a jeho druh řekl:

„Nech toho. Jestli tam nahoře někdo je, nech ho tam – co je nám do něho? Chce-li ted' skočit dolů a něco si s námi začít, ať skočí. Za čtvrt hodiny bude tma – ať si nás pak stopuje, má-li chuť. Podle mého názoru ti, co sem tyhle věci přinesli, nás zmerčili a považovali nás za duchy nebo d'ábly nebo za co. Vsadil bych se, že v tuhle chvíli ještě utíkají.“

Joe chvíli brblal; potom dal svému příteli za pravdu, že je moudřejší užít zbytku denního světla na dokončení příprav k odchodu. Krátce poté v houstnoucím soumraku vyklouzli ze dveří a vzdalovali se s drahocennou bedničkou směrem k řece.

Tom a Huck povstali, slabí, ale se silným pocitem úlevy, a dívali se za nimi škvírami mezi kládami zdi. Stopovat je? Ani jim nenapadlo. Byli rádi, že se dostali dolů, aniž si zlomili vaz, a dali se pěšinou, jež vedla přes kopec do města. Mnoho toho nenamluvili, neboť byli pilně zaměstnáni vztekem, každý na sebe a vztekem na smůlu, že tam přinesli krumpáč a lopatu. Nebýt toho, Joe Indián by nikdy nebyl pojal podezření. Byl by ukryl stříbro se zlatem, aby poklad tam na něho čekal, až si uleví tou „pomstou“, a potom by byl s nelibostí viděl, že nic nevidí a že peníze jsou veškeré žádné. Jaká to trpká, trpká smůla, že přinesli to nářadí! Umínili si, že budou dávat pozor, přijde-li Španěl do města špehovat a obhlížet příležitost k provedení mstivého úmyslu, a stopovat ho, až půjde do „čísla dvě“, ať už to znamená cokoliv. Potom Tomovi napadlo něco příšerného.

„Pomsta? Nemíní snad nás, Hucku?“

„Ani to nevyslovuj,“ řekl Huck, na kterého šly mrákoty.

Rozebírali to se všech stran, a když vešli do městečka, usnesli se věřit, že snad míní někoho jiného – nebo při nejmenším, že míní jedině Toma, když před soudem vypovídal jedině Tom.

Pro Toma bylo útěchou věru nepatrnou, že je v nebezpečí sám! Mít druhá v utrpení by bylo skutečně hmatatelným zlepšením situace, pomyslí si.

28. Číslo dvě

Dobrodružství, jež prožil ve dne, Toma v noci ve snách velmi trýznilo. Čtyřikrát držel v rukou bohatý poklad a čtyřikrát se mu rozplynul mezi prsty v nic, když se probudil – a bdění mu připomnělo tvrdou skutečnost nezdaru. Časně ráno, když ležel v posteli a vzpomínal na podrobnosti velkého dobrodružství, všiml si, že jsou jaksi podivně tlumené, matné a odlehlé, jako kdyby se byly zběhly v jiném světě nebo před dávnými časy. Potom mu napadlo, že celé velké dobrodružství se mu jenom zdálo a bylo pouhým snem! Pro tento výklad mluvil velmi pádný argument, totiž že množství mincí, jež viděl, bylo příliš veliké, než aby mohlo být skutečné. Nikdy předtím neviděl pohromadě ani padesát dolarů a podobal se ostatním hochům téhož věku a téže společenské vrstvy tím, že považoval všechny zmínky o „stech“ a „tisících“ za pouhé ozdobné řečnické obraty a nevěřil, že takové částky vůbec na světě existují. Nikdy nečekal, že by u jednotlivce bylo možno najít tak velkou částku jako sto dolarů v opravdových hotových penězích. Kdyby někdo byl rozebral jeho představu o skrytých pokladech, byl by zjistil, že ji tvoří hrst opravdových desetníků a putna mlhavých, třpytivých, nehmotných dolarů, na něž si nelze sáhnout.

Když však usilovně přemýšlel a přemítal vzpomínky znova a znova, začaly se jednotlivosti dobrodružství rýsovat čím dál tím ostřeji a jasněji, takže se počínal klonit k dojmů, že věc snad přece nebyla pouhým snem. Této nejistotě musel být učiněn rázný konec. Rychle zhltně něco k snídani a půjde vyhledat Hucka.

Huck seděl na postranici nákladního člunu, netečně klátil nohama ve vodě a vyhlížel velmi melancholicky. Tom si umínil, že počká, až Huck sám na to přivede řeč. Nezačne-li o tom mluvit, bude to důkaz, že dobrodružství bylo jen snem.

„Pozdrav tě, Hucku!“

„Taky tak.“

Minuta ticha.

„Tome, kdybychom byli nechali to zatra nářadí u uschlého stromu, byli bychom ty – peníze dostali. Není to hrozné?“

„Tak to nebyl sen, tak to nebyl sen! A skoro jaksi lituju, že se mi to jen nezdálo. Ať se propadnu, jestli mě to nemrzí.“

„Co nebyl sen?“

„Ale, ten včerejšek. Už jsem si skoro myslel, že se mi to jenom zdálo.“

„Zdálo! Nebýt toho, že se propadly ty schody, byl bys koukal, jaký sen to je. Já z toho měl snů až hanba. Celou noc mě honil ten obrejený španělský lotr. Ar jde k šípku!“

„Kdepak k šípku! Ať jde sem! Ať přijdeme na stopu peněz!“

„Tome, toho už jakživi nenajdeme. Taková hromada peněz – to se člověku stane jenom jednou a my jsme to propásli. A ostatně, taky by mně notně drkotala kolena, kdybych ho potkal.“

„No, mně taky; ale stejně bych ho rád vystopoval k jeho číslu dvě.“

„Číslo dvě; ano, to je ono. Já jsem na to moc myslel. Ale nic jsem nevymyslel. Víš ty, co by to mohlo být?“

„Nevím. Je to na mne moc záhadné. Ale, Hucku, třeba je to číslo domu!“

„Jejda! – Ale ne, Tome, to nemůže být. A jestli to je číslo domu, není to tady, v tomhle Zastrkově. Tady domy nemají čísla.“

„To je pravda. Počkej minutku. Už to mám – je to číslo světnice – v hostinci, víš!“

„To je ono! A jsou tu jenom dva hostince. To můžeme zjistit našup.“

„Zůstaň tady, Hucku, až se vrátím.“

Tom odběhl. Nikterak nedychtíl ukazovat se s Huckem na veřejnosti. Byl pryč půl hodiny. Zjistil, že v nejlepším hostinci obývá pokoj číslo dvě už dlouhou dobu mladý advokát, jenž tam stále ještě bydlí. V méně honosném domě bylo číslo dvě záhadou. Chlapec hostinského řekl, že pokoj je stále zamčený a že nikdy neviděl nikoho tam vcházet nebo odtamtud vycházet, leda v noci; proč tomu tak je, to nevěděl; sám byl trošku zvědavý, ale byla to zvědavost jenom chabá; vytěžil ze záhady, co se dalo, tím, že si říkal, že v pokoji straší; všiml si, že minulé noci tam hořelo světlo. „Tohle jsem zjistil, Hucku; myslím, že to je zrovna to číslo dvě, které hledáme.“

„Vypadá to, že máš pravdu, Tome. A co teď budeš dělat dál?“

„Nech mě myslet.“

Tom myslel velmi dlouho. Potom řekl:

„Tak já ti to povím. Zadní dveře toho čísla dvě jsou dveře, které vedou do té malé úzké uličky mezi hostincem a tou roztrhanou chalupou, kde je skládka cihel. Ty jdi a seber všechny klíče, které uvidíš, a já ztopím všechny tetiččiny klíče a v první tmavou noc tam půjdeme a vyzkoušíme je. A nezapomeň vyhlížet Joea Indiána, protože řekl, že přijde do města a bude ještě jednou špehovat, jak zaonačit tu svou pomstu. Když ho uvidíš, jdi prostě za ním; a jestli nepůjde do toho čísla dvě, tak se ví, že to číslo dvě není ono.“

„Krindypindy, já za ním sám nepůjdu!“

„A proč ne? Bude to přece v noci. Třeba tě ani neuvidí – a i kdyby tě nakrásně viděl, vůbec si tě snad nevšimne.“

„No, když bude opravdu tma, tak ho třeba budu stopovat. Ale nevím – nevím. Zkusím to.“

„Já bych za ním šel, kdyby byla tma, Hucku, na to můžeš dát krk! Jen si představ, vždyť on třeba přišel na to, že nemůže tu svoji mstu provést, a půjde si rovnou pro ty peníze.“

„To je pravda, Tome, to je pravda. Já za ním půjdu. U všech všudy, půjdu za ním.“

„To je řeč! A ne abys zas dostal strach, Hucku. Já se taky nebudu bát.“

29. Záhadný pokoj

Téhož večera byli Tom a Huck připraveni k plánovanému dobrodružství. Potloukali se v okolí hostince až přes devátou hodinu; jeden hlídal zpozvzdálí uličku, druhý vchod do hostince. Nikdo do uličky nevešel, ani z ní nevyšel; nikdo podobný Španělovi nevešel do dveří hostince, ani z nich nevyšel. Vypadalo to na jasnou noc; Tom šel tedy domů; chlapi se dohodli, že setmí-li se žádoucí měrou, Huck přijde a zamňouká, načež Tom vyklouzne a zkusí klíče. Noc však zůstala jasná, Huck odtroubil strážní službě a ke dvanácté hodině se odebral na lože v prázdném sudě.

V úterý měli chlapi stejnou smůlu. I ve středu. Ale čtvrté noci byla slibnější. Tom vyklouzl z domu časně a vzal s sebou tetinu starou plechovou lucernu a velký ručník, kterým by ji mohl obalit, aby světlo nebylo vidět. Schoval lucernu v Huckově sudě a hlídání začalo. Hodinu po půlnoci hostinec zavíral a jeho světla (jediná v této končině) zhasla. Žádný Španěl viděn nebyl. Nikdo do uličky nevešel, ani z ní nevyšel. Všechno podniku přálo. Všude kolem byla tma jako v pytli, hluboké ticho bylo rušeno jen tu a tam bručením vzdáleného hromu.

Tom vzal svoji lucernu, rozžehl ji v sudě, zabalil ji důkladně do ručníku a oba dobrodruzi se temnotou plížili k hostinci. Huck nastoupil stráž a Tom se dotápal do uličky. Následovalo údobí úzkostného čekání, jež tížilo Hudcovu mysl jako balvan, jako hora. Začal toužit aspoň po záblesku z lucerny – vyděsil by ho, ale aspoň by mu ukázal, že Tom je ještě na živu.

Zdálo se mu, že uplynuly hodiny od chvíle, kdy Tom zmizel. Jistě omdlel; možná, že je mrtvý; možná, že mu puklo srdce hrůzou a rozčilením. Soužený Huck se bezděky blížil k uličce; bál se všech možných hrozných věcí a čekal, že každou chvíli dojde ke katastrofě, jež mu vyrazí dech. Nebylo v podstatě co vyrážet, protože stísněné plíce nevdechovaly větší dávky, než co by se do náprstku vešlo, a srdce se beztak co nevidět umoří hrozným způsobem, jímž bije. Najednou se záblesklo světlo a Tom se řítit kolem něho:

„Utíkej!“ řekl. „Utíkej, je-li ti život milý!“

Nemusel to opakovat; jednou stačilo; Huck se pohyboval rychlostí padesáti šedesáti kilometrů za hodinu ještě dříve, než byla vyslovena opakovaná výzva. Chlapi se nezastavili, dokud nedoběhli do kolny opuštěných jatek na dolním konci městečka. Jedva byli pod střechou, zadula vichřice a spustil se lijavec. Jakmile se Tom trochu zotavil, řekl:

„Hucku, to ti bylo hrozné! Zkusil jsem dva klíče, jak nejtížeji jsem uměl; ale dělaly takový hrozný rámus, že jsem strachy nemohl ani dýchat. Ale klíče zámkem nehnuly. A potom, ani nevím jak, jsem vzal za kliku a dveře se ti otevřely! Nebyly vůbec zamčené! Já hajdy dovnitř, sundal jsem ručník a – velkého Caesara duch!“

„Co? – Co jsi viděl, Tome?“

„Hucku! Já málem šlápl Joeovi Indiánovi na ruku!“

„Ne!“

„Ano. On tam ležel na podlaze a spal jako dřevo; měl na oku tu svou starou klapku a paže měl rozhozené.“

„Propána, a cos udělal? Probudil se?“

„Ne, ani se nehnul. Asi byl opilý. Jenom jsem popadl ručník a už jsem byl venku!“

„Já bych si na ten ručník nebyl vzpomněl, to ti řeknu!“

„Já zas jo. Teta by mě šeredně prohnala, kdybych ho ztratil.“

„A Tome, viděls tu bedničku?“

„Hucku, já jsem se tam moc nezdržel a na rozhlížení jsem neměl kdy. Neviděl jsem bedničku a neviděl jsem kříž. Neviděl jsem nic než láhev a plechovou odlivku na podlaze vedle Joea Indiána! Jo, a ještě jsem ve světnici viděl dva sudy a hromadu dalších lahví. Už víš, co v té světnici straší?“

„Co?“

„No, kořalka tam straší. Možná, že všechny abstinenční hostince mají pokoj, kde straší, vid', Hucku?“

„Už to asi takové bude. Kdo by si to byl pomyslí? Ale povídám, Tome, teď by byla opravdu vhodná chvíle dostat tu bedničku, když Joe Indián je opilý.“

„Máš pravdu. Zkus to!“

Huck se otřásl.

„Totiž – ne – raději ne.“

„A já taky raději ne, Hucku. Jedna jediná láhev vedle Joea Indiána není dost. Kdyby tam ležely tři, byl by dost opilý a udělal bych to.“

Nastala dlouhá přestávka věnovaná úvahám a pak Tom řekl:

„Heleď, koukej, Hucku, nebudeme se raději už o to pokoušet, dokud nebudeme vědět, že Joe Indián není doma. Je to moc strašidelné. Ale když budeme dávat pozor, jistojistě ho dřív nebo později uvidíme odcházet a potom bedničku chňapneme rychlostí namydleného blesku.“

„Jsem pro. Já budu dávat pozor celou noc a třeba každou noc, když ty obstaráš tu druhou polovičku.“

„Dobrá, obstarám. Stačí, když doběhneš kousek do Obručnické ulice a zamňoukáš – a kdybych spal, hodíš na okno pár kamínků a já přiletím.“

„Platí – jak všichni svatí.“

„Už neprší, Hucku, tak já jdu domů. Za dvě hodiny už bude svítat. Půjdeš zpátky hlídat?“

„Řekl jsem, že budu hlídat, a hlídat budu, Tome. Já kolem té hospody budu strašit každou noc třeba rok. Budu celý den spát a celou noc hlídat.“

„Tak je to v pořádku. A kde budeš spávat?“

„V seně na půdě u Bena Rogerse. On mě tam nechává spát a černoch jeho táty, strýc Jake, mě tam taky nechává. Já strýci Jakeovi nosím vodu, když mi o to řekne, a kdykoliv ho poprosím, dá mi nějakou maličkost k snědku, když sám má. Je to náramně hodný černoch, Tome. Má mě rád, protože nikdy nedělám, jako bych byl víc než on. Někdy si dokonce rovnou k němu sednu a jím s ním. Ale to nemusíš nikomu povídat. Když člověk má hrozný hlad, udělá někdy něco, co by nastalo dělat nechtěl.“

„Dobrá. Když tě nebudu ve dne potřebovat, Hucku, nechám tě spát. Nebudu tě chodit otravovat. A když se v noci něco hne, zaskoč k nám a zamňoukej.“

30. Vdova Douglasová

První, co Tom v pátek ráno slyšel, byla dobrá novina – rodina soudce Thatcherera se včera večer vrátila do města. Joe Indián a poklad klesli v pořadí důležitosti a Becky zaujala nejvyšší místo na žebříčku chlapcových zájmů. Sešel se s ní a moc pěkně si zahráli – do vyčerpání programu a sil – s houfem spolužáků a spolužáček na slepou bábu a na hastrmana. Den byl zakončen a korunován zvlášť uspokoivým způsobem: Becky uprosila maminku, aby určila příští den pro piknik tak dlouho slibovaný a tak dlouho odkládaný. Radost dítěte byla bezmezná a Tomovo nadšení o nic umírněnější. Pozvání byla rozeslána před slunka západem a mládež v městečku rázem propadla horečce příprav a radostného očekávání. Vrušení umožnilo Tomovi zůstat vzhůru dlouho do noci; velmi doufal, že uslyší Huckovo „mňau“ a že bude moci pokladem ohromit Becky a účastníky pikniku; doufal marně. Žádný signál oné noci nezazněl.

Konečně nadešlo jitro, mezi desátou a jedenáctou shromáždila se v domě soudce Thatcherera bujná dovádějící společnost a všechno bylo připraveno k odjezdu. Nebylo zvykem, aby starší lidé kazili dětem piknik svou přítomností. Děti byly svěřeny péči několika mladých dam věku osmnácti let a několika mladých pánů kolem třidvaceti a tato ochrana byla považována za dostatečnou. Pro výlet byl najat starý převozní parník; za chvíli rozjařený zástup, obtížený košíky s jídlem, pochodoval hlavní ulicí. Sidovi bylo špatně, a proto se musel vzdát účasti na skvělém podnikání. Mary zůstala doma, aby mu nebylo smutno. Poslední, co paní Thatcherová řekla své dceři Becky, bylo:

„Vrátíte se asi velmi pozdě. Bude lépe, dítě, zůstaneš-li na noc u některé dívky, která bydlí blízko přivozu!“

„Tak já zůstanu u Zuzanky Harperové, mami.“

„Dobře. Nezapomeň na své vychování, a ne abys tam zlobila.“

Cestou řekl Tom:

„Becky, víš co, já ti povím, co uděláme. Místo abychom šli k Joeovi Harperovi, vylezeme rovnou na kopec a zůstaneme u vdovy Douglasové. Vdova bude mít zmrzlinu! Má, ji skoro každý den – a mívá jí fůru. Vdova bude hrozně ráda, že jsme u ní.“

„Jé, to bude hezké!“

Potom Becky chvíli přemýšlela a pak řekla:

„Ale co tomu řekne maminka?“

„Jápkak by se to mohla dozvědět?“

Dívka o této stránce věci uvažovala a pak zdráhavě řekla:

„Myslím, že to není správné – ale...“

„Jdi do háje! Vaše maminka o tom nebude vědět, tak co? Chce jenom, aby se ti nic nestalo; a vsadil bych se, že by ti sama byla řekla, abys šla k vdově, kdyby si na to byla vzpomněla.“

Oslivé pohostinství vdovy Douglasové bylo lákavou návnadou. Návnada a Tomovo řečnické umění zvítězily. A tak bylo uneseno neřící nikomu nic o nočním programu.

Za chvíli Toma napadlo, že snad právě této noci přijde Huck a bude dávat znamení. Tato myšlenka notně zchladila radost z vyhlídky na večerní návštěvu. A přece nesnesl pomyšlení, že by se měl vzdát povyražení u vdovy Douglasové. A proč – tak argumentoval v duchu – by se ho vzdával? Signál se neozval minulé noci, tak proč by se měl ozvat zrovna dnes? Jistá švanda večera zvítězila nad nejistým pokladem; a po způsobu chlapců se usnesl, že udělá, nač má větší chuť, a že na bedničku už dnes vůbec nevzpomene.

Parník jel asi pět kilometrů po proudu a pak zastavil a přistál u ústí zalesněné rokliny. Zástup se vyhrnul na břeh a brzo se lesy i rozsochaté stráně daleko široko rozléhaly pokřikem a smíchem. Všechny způsoby, jak se uhrát a unavit, byly se zdarem vyzkoušeny a pak se roz dovádění poutníci přitrousilí zpátky do tábora, vybaveni přiměřeným hladem, načež začalo hubení dobrot. Po hodokvasu následovala příjemná přestávka, odpočinek a povídání ve stínu mohutných dubů. Potom někdo zvolal:

„Kdo chce do jeskyně?“

Všichni chtěli. Objevily se balíčky svíček a pak nastalo obecné šplhání do kopce. Vchod do jeskyně byl vysoko ve stráni a měl tvar písmene A. Silná dubová vrata nebyla zamčena. Za nimi byla menší prostora, studená jako lednice, kterou příroda ohradila zdmi mocného vápence, jenž byl orosený studeným potem.

Bylo romantické a vzrušující stát zde v hlubokém přítmí a dívat se ven na zelené údolí zaplavené sluncem. Ale půvab podívané rychle vyprchal a skotačení zase začalo. Ve chvíli, kdy vzplála nějaká svíčka, nastal obecný hon za jejím majitelem; boj byl tuhý, obrana statečná, ale svíčka byla brzo vyražena z ruky nebo sfouknuta; následoval radostný povyk a smích a nový hon. Ale všechno má svůj konec. Za chvíli začal průvod sestupovat po příkrém svahu hlavní chodby; blikající řady světél matně ukazovaly vysoké skalní stěny skoro až k místům, kde se – nějakých dvacet metrů nad hlavami dětí – spojovaly v klenbu. Tato hlavní chodba nebyla širší než tři až půl čtvrtá metru. Každých pár kroků odbočovaly z ní na obě strany další vysoké a ještě užší chodbičky, neboť MacDougalova sluj byla v podstatě obrovským bludištěm křivolakých chodeb, jež se vzájemně proplétaly a nikam nevedly. Tvrdilo se, že by člověk mohl chodit po dny a noci složitou spleť uliček, propustit a jeskyni, aniž by našel konec sluje; že by mohl sestupovat hlouběji a hlouběji do země a že by stále nalézal totéž – nekonečné bludiště pod nekonečným bludištěm. Nikdo nemohl říci, že „zná“ tuto jeskyni. Bylo to nemožné. Většina mladých mužů znala jednu její část a nebylo zvykem pouštět se daleko za hranice této známé oblasti. Tom Sawyer znal stejně velký kus jeskyně jako kdokoliv jiný.

Průvod se šinul po hlavní chodbě asi kilometr a potom začaly skupinky a dvojice nenápadně odbočovat do postranních chodbiček; děti litaly ponurými tunely a překvapovaly se navzájem v místech, kde se chodbičky zase spojovaly. Takovéto výpravy byly s to schovávat se jedna před druhou třeba i půl hodiny, aniž vybočily ze „známé“ oblasti.

Postupem času začaly skupinky zase tíhnout zpátky k východu jeskyně; děti se vracely udýchané, rozjařené, upatlané od hlavy k patě svíčkovým lojem, ukoptěné od hlíny a nadšené zdařilým výletem. Byly překvapeny, jak jim utekl čas a že už je skoro noc. Lodní zvon je svolával už půl hodiny. Takovéto zakončení dobrodružného dne bylo ovšem romantické, a tudíž uspokojivé. Když převozní parník s bujným svým nákladem zarejdoval do proudu, mrzel se nad zpožděním jenom jediný, jedinký člověk, a to byl kapitán plavidla.

Huck byl již na stráži, když světla mijejícího parníku blikla kolem loděnice. Neslyšel s paluby žádný hluk, neboť mladí lidé byli zamlklí a tiší, jako bývají lidé, kteří jsou utmáceni málem k smrti. Huck se divil, co je to za loď a proč se nezastavila u loděnice – a pak pustil loď z hlavy a soustředil se na účel svého bdění. Nebe se zatahovalo a tma byla čím dál tím větší. Nadešla desátá hodina a hluk vozidel ustával, roztroušená světélka začala mizet, pozdní chodci se ztratili, městečko se odebralo ke spánku a nechalo malého hlídače o samotě s mlčením a s duchy. Nadešla jedenáctá, světla v hostinci zhasla; teď už byla tma všude. Huck čekal po dobu, jež se mu zdála velmi dlouhá, ale nic se nedělo. Jeho odhodlání začalo chabnout. Je to tu k něčemu? Je to tu opravdu k něčemu? Proč toho nenechat a nejit spát?

K jeho sluchu dolehl šramot. Rázem byl ve střehu. Dveře do uličky se tiše zavřely. Skočil k rohu cihlářského stavení. V příštím okamžiku se kolem něho šustli dva muži, z nichž jeden vypadal, jako by nesl něco pod paží. Musela to být ta bednička! Tak tedy stěhují poklad. Nač teď běžet pro Toma? Bylo by to pošetilé – muži by zatím s bedničkou zmizeli a byli by nenávratně ti tam. Ne, pověsí se jim na paty a půjde za nimi; spolehne se na tmu, že ho uchrání před prozrazením. Za takových úvah se Huck dal na cestu a bos se plížil tiše jako kočka za muži, ponechávaje jim náskok jen tak velký, aby se mu ve tmě neztratili.

Šli vzhůru pobřežní cestou a u čtvrtého nároží se obrátili doleva, do boční ulice. Pak šli pořád rovně, až došli ke stezce, jež vede vzhůru na vrch Cardiff Hill, a dali se po ní. Minuli bez zastávky dům starého Walesana, stavení, ležící v polovině cesty mezi patou a špičkou vrchu, a stoupali pořád výš. Dobrá, řekl si Huck, chtějí to zakopat ve starém lomu. Ale u lomu se vůbec nezastavili. Šli dál, pořád vzhůru. Dali se úzkou pěšinou mezi vysokými keři ledviníku a rázem zmizeli v temnotě. Huck přidal do kroku a zkrátil odstup, protože zde ho nemohli vidět. Chvilí takto klusal, potom zpomalil tempo, neboť se bál, že je příliš dohání; ještě kousek pomalu popošel, pak se zastavil načisto; naslouchal; neslyšel nic; nic, leda bušení vlastního srdce. S druhé strany pahorku zaznělo houkání sovy – špatné znamení! Ale kroky žádné. Nebesa – což je všechno ztraceno? Už chtěl vyskočit a rozběhnout se, když si – snad ani ne metr od něho – odkašlal nějaký muž! Srdce Huckovi vyskočilo do hrdla, ale zase je spolkl; a potom tu stál, třesa se na celém těle, jako by se do něho byl dal tucet zimnic najednou; udělalo se mu tak mdlo, že si myslel, že klesne k zemi. Věděl, kde je. Byl pět kroků od schůdků, které vedly přes plot kolem domu vdovy Douglasové. „Sláva,“ pomyslel si, „jen ať to tu zakopou; tady to snadno najdeme.“

Ted' se ozvalo šeptání – velmi tiché šeptání. Mluvil Joe Indián:

„Čert aby ji vzal, asi u ní někdo je – je tam světlo a už je tak pozdě.“

„Já žádné světlo nevidím.“

Byl to hlas neznámého – neznámého ze strašidelného domu. Chladná ruka smrti sevřela Huckovo srdce – tohle tedy byla „pomsta“, o kterou šlo! První jeho myšlenkou bylo dát se na útek. Potom si vzpomněl, že vdova Douglasová na něho byla hodná, a víc než jedenkrát, a že tito mužové ji snad chtějí zavraždit. Chtěl, velmi ji chtěl varovat; ale věděl, že se toho neodváží – mohli by na něho přijít a chytit ho. Myslel na toto všechno a ještě na mnohé jiné věci v okamžiku, jenž uplynul mezi slovy neznámého a mezi odpovědí Joea Indiána, která zněla:

„Protože jsi za keřem. Tady – pojď sem – už vidíš, že jo?“

„Ano. Asi má hosty. Raději toho nech.“

„Nechat toho, když odsud odcházím nadobro! Nechat toho, když se mi třeba už nikdy nenaskytne příležitost? Už jsem ti řekl a říkám ti to znova, o její prachy nestojím, můžeš si je vzít. Ale její muž na mne byl surový, mockrát na mne byl surový – a hlavně, on byl ten smířící soudce, který mě zavřel jako tuláka. A to ještě není všechno. To ještě není ani miliontina. On mě dal mrskat důtkami – mrskat veřejně u zdi věznice jako černocho – před celým městem! Dal mě mrskat důtkami! Rozumíš? Vyzrál na mne a umřel. Ale já si záhu zchladím na ní!“

„Jen ji nezabíjej! To nedělej!“

„Zabít ji? Kdo mluvil o zabíjení? Jeho bych zabil, kdyby tu byl, ale ji ne. Když se chceš pomstít ženě, nebudeš ji zabíjet – to by byl nesmysl! Jdeš po jejím vzezření. Rozpášeš jí chrpící nosu a uděláš jí do uší zářezy, že vypadají jako prasečí!“

„Proboha, to je přece...“

„Nech si své názory pro sebe! Bude ti zdravější, když si je necháš. Přivážu ji k posteli. Jestli vykrvácí k smrti, bude to snad moje vina? Já pro ni brečet nebudu, když bude po ní. A ty mně při té práci pomůžeš, příteli – jsi tady proto, že tě potřebuju – možná, že bych sám na to nestačil. A jestli ucukneš, zabiju tě! Rozuměls? A jestli budu muset zabít tebe, zabiju také ji – a potom už nebude vůbec nikdo vědět, kdo to všechno udělal.“

„Tak tedy ano, ale když už to máme udělat, tak hned, ať to máme odbyté. Čím dřív, tím líp – mráz mi běhá po zádech.“

„Udělat to hned? – Když jsou tam lidi? Koukej – abych tě nemusel začít podezírat, víš. – Počkáme, až zhasnou světla, není žádný spěch.“

Huck cítil, že nastane mlčení – a mlčení bylo ještě horší než tisíc vražednických řečí; zatajil dech a začal opatrně couvat; chvíli stál akrobaticky na jedné noze a málem se převážil napřed na jednu a pak na druhou stranu, získal rovnováhu a pak nohu opatrně a pevně přitiskl k zemi. Udělal druhý krok, za stejných obsáhlých opatření a se stejnou opatrností; potom další a ještě další krok a – větvička praskla pod jeho chodidlem! Dech se mu zatajil; naslouchal. Nic – ticho bylo dokonalé. Jeho vděčná radost byla nezměrná. Teď se mezi hradbami ledviníkových keřů obrátil – obracel se opatrně, jako by byl loď – a potom vyrazil rychle, ale ostražitě. Když se vynořil u lomu, cítil, že je bezpečný, vzal své malé nohy na ramena a letěl.

S kopce, s kopce letěl, až doběhl k Walesanovu domu. Bouchal na vrata a za chvíli se v oknech ukázaly hlavy starého muže a jeho dvou siláckých synů.

„Co je to za kravále Kdo to bouchá? Co chcete?“

„Pusťte mě dovnitř – honem! Všecko vám řeknu.“

„A kdo je tam?“

„Huckleberry Finn – honem, pusťte mě dovnitř!“

„Huckleberry Finn – podívejme, podívejme! Není to myslím zrovna jméno, které by otevřelo mnoho dveří. Ale pusťte ho do domu, hoši, a uvidíme, co se děje.“

„Prosím vás, nikomu jakživi neříkejte, že jsem vám to řekl,“ byla první Huckova slova. „Prosím vás, neříkejte to na mne – určitě by mě zabili – ale vdova na mne byla místy hodná a já vám, to chci říct – a povím to, když mi slíbíte, že nikdy neřeknete, že jsem to byl já.“

„Na mou věru, ten kluk něco ví, sice by si tak nepočínal!“ zvolal starý muž. „Sem s tím, chlapče, a nikdo nikdy nic nepoví.“

O tři minuty později byli starý muž a jeho synové, všichni dobře ozbrojeni, na temeni kopce a právě po špičkách vstupovali na stezku mezi ledviníky, se zbraněmi v rukou. Dál je už Huck nedoprovázel. Schoval se za balvan a naslouchal. Bylo vleklé, tísnivé ticho a potom najednou se rozlehly výstřely a výkřik. Huck nečekal na podrobnosti. Vyskočil a utíkal z kopce dolů, co mu nohy stačily.

31. Tom a Becky zmizeli

Při nejprvnějším náznaku svítání v neděli ráno vystrachal se Huck na kopec a tiše zaťukal na dveře starého Walesana. Všichni spali, ale po vzrušující noční epizodě to byl spánek lehounký jako peříčko. Z okna se ozvalo

„Kdo je tam?“

Huckův ustrašený hlas šeptem odpověděl:

„Prosím, pusťte mě dovnitř. Je to jenom Huck Finn.“

„To je jméno, které otevře tyto dveře ve dne i v noci, chlapče! – A buď nám vítán!“

Nezvykle zněla tato slova sluchu bezprizorného chlapce – tuláka; byla nejmilejší, jaká kdy slyšel. Nedovedl si vzpomenout, že by závěrečné formule už někdy bylo bývalo použito v jeho případě.

Dveře byly zčerstva odemčeny a hoch vstoupil. Nabídlí Huckovi židli a starý muž a dvojice jeho mohutných synů se rychle oblekli.

„A teď, chlapče, doufám, že máš pořádný hlad, protože snídaně bude hotová, jen co vyjde slunce, a bude to snídaně, ze které se bude kouřit, na to se můžeš spolehnout! Já a chlapci jsme v noci doufali, že se ještě ukážeš a že zde přenocuješ.“

„Měl jsem hrozný strach,“ řekl Huck, „a utekl jsem. Když bouchly pistole, vzal jsem nohy na ramena a pět kilometrů jsem se nezastavil. Teď jsem přišel, protože bych rád věděl, co se stalo; a přišel jsem ještě za tmy, protože jsem se nechtěl srazit s těmi lotry, ani kdyby byli mrtví.“

„Pravda, chudáku, je na tobě vidět; že máš za sebou pernou noc, ale tady tě čeká postel, jen co se nasnídáš. Ne, chlapče, nejsou mrtví – ani nevíš, jak nás to samotné mrzí. Víš, my jsme podle tvého popisu přesně věděli, kde je můžeme chytit; tak jsme se k nim připlížili po špičkách až na nějakých pět metrů – na stezce mezi keři byla tma jako ve

sklepě – a zrovna v tu chvíli jsem cítil, že na mne jde kýchnutí. Byla to směla smolovitá! Snažil jsem se kýchnutí zadržet, ale kdepak – kýchnutí na mne šlo a taky na mne přišlo! Já byl vpředu s pistolí v ruce, a když darebáci, vyplašení kýchnutím, uskočili se stezky, až křoví zaharašilo, vykřikl jsem: „Palte, hoši!“ a sám jsem vystřelil do míst, kde to harašilo. Hoši také střelili. Ale ti lotři byli v mžiku pryč a my lesem za nimi. Myslím, že jsme je ani nepoznali. Když se dali na útěk, každý z nich vypálil po ráně, ale kulky hvízdly kolem nás a neublížily nám. Jakmile jsme je už neslyšeli utíkat, nechali jsme pronásledování a šli dolů a vzbudili strážníky. Dali dohromady četu dobrovolníků a šli hlídat břeh řeky, a jakmile se rozední, šerif a další oddíl půjdou prošťarat les. Moji hoši se toho zúčastní a za chvíli tam půjdou. Škoda, že nemáme aspoň částečný popis těch darebáků – hodně by to pomohlo. Ale tys je, chlapče, ve tmě asi moc neviděl, vid’?“

„Ano, viděl jsem je dole v městě a šel jsem za nimi.“

„Výborně! Popiš nám je, hochu, popiš je!“

„Jeden z nich je ten starý hluchoněmý Španěl, který se tu poslední dobou několikrát ukázal, a druhý je otrhaný, surově vyhlížející...“

„Stačí, chlapče, ty dva my známe! Narazil jsem na ně jednou v lese za vdovinou usedlostí a oni se odplížili. Seberte se, hoši, a řekněte to šerifovi – snídat můžete zítra ráno!“

Walesanovi synové ihned vyrazili. Když opouštěli místnost, Huck vyskočil a zvolal:

„Jen, prosím vás, neříkejte, že jsem to byl já, kdo to na ně šťouchl! Prosím vás, neříkejte to na mne.“

„Dobrá, když nechceš, neřekneme, Hucku, ale lidé by měli vědět, že to je tvoje zásluha.“

„Ne, ne! Prosím, neříkejte to!“

Když bítí mladí muži pryč, řekl starý Walesan:

„Neřeknou to a já také ne. Ale proč nechceš, aby se lidé o tom dozvěděli?“

Huck však nebyl ochoten věc vysvětlit a omezil se na sdělení, že o jednom z těch dvou mužů už ví příliš mnoho a že by za nic na světě nechtěl, aby se muž dozvěděl, že něco na něho ví – určitě by pro tu povědomost přišel o krk.

Starý muž slíbil ještě jednou mlčenlivost a řekl:

„A proč jsi ty lidi stopoval, chlapče? Vypadali podezřelí?“

Huck chvíli mlčel, neboli v duchu sestavoval patřičně opatrnou odpověď. Potom řekl:

„Víte, já jsem, jak se říká, kvítko, budižknícemu – aspoň to každý říká a já se taky nehádám, že bych nebyl – a někdy kvůli tomu nemůžu usnout a přemýšlím o tom a lámu si hlavu, jak obrátit list. Tak to taky bylo minulou noc. Nemohl jsem spát, a tak jsem kolem půlnoci chodil po ulici, a když jsem došel k té skládce cihel u abstinenčního hostince, sedl jsem si a opřel se o zeď, abych si to všechno ještě jednou rozebral. No, a právě v té době se kolem mne plížili tihle dva muži a nesli něco pod paží a já si řekl, že to asi někde ukradli. Jeden kouřil a druhý chtěl oheň; a tak se zastavili zrovna přede mnou a doutníky osvětlily jejich tváře a vidím, že ten velký je ten hluchoněmý Španěl; poznal jsem ho podle jeho bílých knířů a podle klapky na oku, a ten druhý byl špinavý lotr, oblečený do hadrů.“

„Ty hadry jsi viděl při světle doutníků?“

Tohle Hucka na chvíli přivedlo z konceptu. Potom řekl:

„Teda, snad, nevím – ale zdá se mi, že jsem je viděl.“

„Pak tedy šli dál a ty...“

„Já šel za nimi – ano. Tak to bylo. Já chtěl vědět, co mají za lubem – protože se tak plížili. Stopoval jsem je až k vdoviným schůdkům a stál jsem ve tmi a slyšel jsem, jak se ten rozedraný přimlouvá za vdovu a jak ten Španěl láteří, že ji poznává, zrovna jako jsem to řekl vám a vašim...“

„Cože? To všechno řekl ten hluchoněmý?“

Huck se dopustil další hrozné chyby. Ze všech sil se snažil neřici nic, z čeho by se starý muž mohl dovítit, kdo ten Španěl je, ale jeho jazyk byl zřejmě odhodlán přivést ho mermomocí do bryndy. Několikrát se pokusil vybruslit z této šlamastiky, ale spočívaly na něm oči starého muže a Huck se zaplétal čím dál tím víc. Nakonec starý Walesan řekl:

„Neboj se mne, chlapče můj, za nic na světě bych ti nezkřivil vlasek na hlavě. Ne – já bych tě chránil – já bych tě chránil. Ten Španěl není hluchoněmý; to jsi bezděčně prozradil; to už teď nemůžeš zamluvit. Ale ty víš o Španělovi ještě něco a chceš to zatajit. Ale jen mi důvěřuj – řekni mi to a důvěřuj mi – já tě nezradím.“

Hoch se chvíli díval do poctivých očí starce, pak se naklonil a zašeptal mu do ucha:

„To není žádný Španěl – to je Joe Indián!“

Walesan málem vyskočil s židle. Za okamžik řekl:

„Teď je to všechno jasné. Když jsi mluvil o řezání uší a o párání nosu, myslel jsem, že to je tvoje vlastní vylepšení příběhu, protože běloši se takovým způsobem nemstí. Ale Indián! To je něco docela jiného.“

Při snídani se o tom mluvilo dál a za řeči starý muž řekl, že než šli spát, ještě vzali lucernu a dobře prohlédli schůdky a okolí, zda tam nejsou stopy krve. Žádnou krev nenašli, ale našli objemný balík...

„Čeho?“

Kdyby toto slovo bylo bývalo bleskem, nemohlo vyšlehnout ze zblednuvších Huckových rtů rychleji a nenadáleji. Jeho oči byly dokořán otevřeny, jeho dech byl zatajený – čekal na odpověď. Walesan sebou trhl – civěl oplátkou na Hucka – tři vteřiny – pět – deset – potom řekl:

„Balík lupičského náčiní. – Copak je ti?“

Huck klesl zpátky na židli, oddechoval tiše, ale hluboce a byl nevýslovně šťastný. Walesan se na něho díval vážně, zvědavě – a za chvíli řekl:

„Ano, balík lupičského náčiní. Mám dojem, že se ti velmi ulevilo. Ale čeho ses tak polekal? Co jsi myslel, že jsme našli?“

Huck byl v úzkých; pátravé oko na něm spočívalo – byl by dal všechno na světě za materiál na věrohodnou výmluvu. Nic se nenabízelo; pátravé oko vrtalo hlouběji a hlouběji – nesmyslná odpověď se mihla hlavou – nebylo kdy zkoumat

její kvality, tak ji nazdarbůh chabě vyslovil:

„No, třeba učebnice z nedělní školy.“

Chudák Huck byl příliš usouzený, než aby se zmohl na úsměv, ale starý muž se začal smát hlasitě a srdečně, natrásal součásti své tělesné soustavy od hlavy až k patě a nakonec řekl, že takové zasmání jsou hotové peníze, protože sníží doktorův účet jako nevím co. Potom dodal:

„Chudinko, jsi celý bledý a zchvácený; jistě ti není valně. Člověk se nemůže divit, že jsi trochu vyjukaný a nesvůj. Ale to přejde. Až si odpočineš a až se vyspíš, budeš jistě zase chlapík.“

Hucka hnětlo pomýšlení, že byl taková ovce a dal znát tak podezřelé vzrušení, neboť domněnku, že by balík nesený z hostince obsahoval poklad, už zavrhl, jakmile vyslechl hovor u schůdků vdovina plotu. Ovšem jenom myslel, že to není poklad, neměl jistotu, že to poklad není; a tak zmínka o nalezeném balíku porazila jeho sebeovládání. Mrzel se na sebe, ale celkem vzato byl rád, že k epizodě došlo, neboť teď věděl nade všechnu pochybnost, že balík nebyl tím balíkem, o který mu šlo, a jeho dušička měla pokoj a byla jak v peři. Ostatně všechno se teď zřejmě vyvíjelo žádoucím směrem; poklad je určitě ještě v čísle dvě, oba muži budou ještě dnes chyceni a zavřeni a on a Tom budou moci zlato ještě dnešní noci vyzvednout bez jakýchkoliv potíží a bez obav z vyrušení.

Právě když skončili snídani, někdo zaklepal na dveře. Huck vyskočil a schoval se, neboť nechtěl být uváděn ani v nejvzdálenější souvislost s noční událostí. Walesan otevřel návštěvníkům – byl to větší počet dam a pánů, mezi nimi vdova Douglasová – a všiml si, že hloučky občanů stoupají do kopce dívat se na schůdky a přes plot. Novina se tedy už rozšířila.

Walesan musel návštěvníkům vyličit noční příběh. Vdovina vděčnost za záchranu byla výmluvná a řečná.

„Ani o tom nemluvte, milostpaní. Je tu někdo jiný, komu jste víc zavázána než mně a mým chlapcům, ale nedovolil mi, abych ho jmenoval. Nabýt jeho, nikdy bychom tam nebyli běželi.“

Toto ovšem vzbudilo takovou zvědavost, že vlastní příběh skoro ustoupil do pozadí; ale Walesan se postaral o to, aby se záhada pevně zahryzla do mozků návštěvníků, a jejich prostřednictvím nakazil zvědavostí celé město, neboť tajemství odmítl prozradit.

Když se návštěvníci dozvěděli všechno ostatní, vdova řekla:

„Usnula jsem v posteli při čtení a všechno jsem zaspala. Ani hluk mě neprobudil. Proč jste mě nepřišli vzbudit?“

„Myslili jsme si, že to nestojí za to. Nebylo pravděpodobné, že by ti chasníci přišli ještě jednou; už neměli žádné náčiní, kterým by se mohli vloupat – tak nač bychom vás byli budili a k smrti děsili? Moji tři černoši byli u vašeho domu na stráž po celý zbytek noci. Právě se vrátili.“

Přicházeli noví návštěvníci a bylo nutno příběh vyprávět znova a znova po další dvě hodiny.

V době prázdnin nebyla nedělní škola, ale kdekdo přišel dnes do kostela časně. Všichni přetřásali vzrušující událost.

Přišla zpráva, že po zločincích není dosud ani stopy. Když bylo po kázání, přidala se manželka soudce Thatcherera k paní Harperové, která právě v zástupu odcházela uličkou, a řekla:

„Bude naše Becky spát celý den? Hned jsem si myslila, že bude k smrti unavená.“

„Vaše Becky?“

„Ano,“ řekla paní Thatcherová zaraženě. „Copak u vás nepřenocovala?“

„Jako to? Ne, nepřenocovala.“

Paní Thatcherová zbledla a klesla do nejbližší lavice právě ve chvíli, kdy šla kolem teta Polly, rozmlouvajíc energicky s nějakou přítelkyní. Teta Polly řekla:

„Dobré jitro, paní Thatcherová. Dobré jitro, paní Harperová. Mám nezvěstného chlapce. Myslím, že náš Tom přenocoval u vás – u jedné z vás – a teď se bál přijít do kostela. Musím si to s ním vyřídit.“

Paní Thatcherová malátně potřásla hlavou a zbledla ještě víc.

„U nás nenocoval,“ řekla paní Harperová a začala vypadat nesvá. Ve tváři tety Polly se objevil zřetelný výraz úzkosti.

„Joe Harpere, viděl jsi dnes ráno našeho Toma?“

„Prosím ne.“

„Kdy jsi ho viděl naposled?“

Joe začal vzpomínat, ale nemohl říci nic určitého. Lidé přestali vycházet z kostela. Začali si šeptat a ve všech obličejích se zračila stísněná starostlivost. Děti i mladí učitelé byli úzkostlivě vyslýcháni. Všichni řekli, že si nevšimli, zda při zpáteční cestě byli Tom a Becky na parníku; byla tma a nikomu nenapadlo zjišťovat, zda někdo chybí. Nakonec kterýsi mladý muž vypleskl svou obavu, že děti jsou ještě v jeskyni! Paní Thatcherová na místě omdlela; teta Polly začala plakat a lomit rukama.

Poplach se šířil od úst k ústům, od skupiny ke skupině, od ulice k ulici; do pěti minut zvony divoce vyzváněly a celé město bylo vzhůru. Příběh na vrchu Cardiff Hill se rázem stal bezvýznamným, lupiči klesli do nepaměti; muži sedlali koně, skákali do loděk, povolali převozní parník – a než bylo zděšení staré půl hodiny, špelo dvě stě mužů po silnici a po řece směrem k jeskyni.

Celé dlouhé odpoledne bylo městečko jako po vymření. Četné ženy navštívily tetu Polly a paní Thatcherovou a snažily se je utěšovat. Také s nimi plakaly a to bylo ještě lepší než slova.

Po celou nekonečnou noc městečko čekalo na zprávy; ale když se konečně rozednilo, jediným vzkazem, jenž přišel, bylo – „pošlete další svíčky a pošlete jídlo“. Paní Thatcherová byla málem smyslů zbavená a teta Polly rovněž. Soudce Thatcher posílal z jeskyně vzkazy naděje a povzbuzení, ale ani vzkazy nezněly nadějně.

Za svítání se vrátil starý Walesan postříkaný svíčkovým lojem, umazaný hlínou a málem u konce svých sil. Našel

Hucka ještě v posteli, kterou mu ustlali, blouznícího horečkou. Lékaři byti všichni v jeskyni, a tak přišla vdova Douglasová a ujala se ošetřování pacienta. Řekla, že udělá všechno, co bude moci, protože – nechť to dítě je dobré nebo zlé nebo nijaké – je to dítě Páně; a nic, co je Páně, nesmí být zanedbáno. Walesan řekl, že Huck má také dobré stránky,

a vdova řekla:

„Na to můžete spolehnout. To je značka Páně. Nikdy, nikdy ji neopomene přičinit. Označí jí někde každé stvoření, jež vychází z Jeho rukou.“

Časně dopoledne začaly se do městečka vracet skupiny utmáčených mužů, ale nejsilnější občané pokračovali v pátrání. Město se nedozvědělo víc, než že jsou prohledávány i nejvzdálenější kouty jeskyně, do nichž předtím ještě nikdy nikdo nevstročil; že každá chodba a každá proláklina bude důkladně prohledána; že kamkoliv se člověk dá v bludišti chodeb, všude vidí v dáli blikající světla a slyší volání a výstřely z pistolí; jež se rozléhají dutou ozvěnou v ponurých chodbách. Na místě velmi vzdáleném od úseku, ve kterém se obvykle pohybují výletníci, byla nalezena jména „BECKY“ a „TOM“, napsaná na skálu čmoudem svíčky, a poblíž toho byl kousek stužky umazané od loje. Paní Thatcherová stužku poznala a plakala nad ní. Řekla, že to je poslední památka, která jí zůstane po jejím dítěti, a že žádná upomínka by jí nemohla být tak drahá, neboť tato stužka byla poslední věc, která se rozloučila s živým dítětem, než přišla hrozná smrt. Někteří říkali, že tu a tam v jeskyni kmitne vzdálená jiskřička světla; v takovém okamžiku že zazní jásavé volání a tucet mužů běží dolů dunivou chodbou – a potom přichází skličující zklamání; děti tam nejsou; bylo to jenom světlo jiného hledajícího muže.

Tři hrozné dny a noci odvěkly své nekonečné hodiny a město propadlo beznadějně ztrnulosti. Nikdo nemělo nic zájem. Náhodný objev právě učiněný, že totiž majitel abstinenčního hostince přechovává ve svém podniku lihoviny, sotva zčeřil hladinu veřejného mínění, ačkoliv skutečnost sama o sobě byla úžasná. V jasném okamžiku Huck přivedl nesměle řeč na hostinec a nakonec – v mlhavé obavě z nejhroššího – se zeptal, zda v abstinenčním hostinci bylo něco objeveno od doby, kdy onemocněl.

„Ano,“ řekla vdova.

Huck se v posteli prudce posadil. Oči měl vytřeštěné:

„A co? Co to bylo?“

„Lihoviny! A hostinec byl zavřen. Lehni si, dítě, tys mě ale polekal!“

„Jenom ještě jedno mi řekněte – jenom ještě jedno – prosím! Našel to Tom Sawyer?“

Vdova se rozplakala.

„Hajej, dítě, hajej! Už jsem ti řekla, že nesmíš mluvit. Jsi velmi, velmi nemocný.“

Tak tedy nenašli nic než kořalku; kdyby to bylo bývalo zlato, byl by velký povyk. A tak poklad byl ten tam – navždy ztracený. Ale proč by nad tím plakala vdova? To je divné, že pláče.

Tyto myšlenky se mátožně prodíraly Huckovou hlavou a unavily ho tak, že usnul. Vdova si řekla:

„Tak tady spí – chudinka zubožený. Zda to našel Tom Sawyer! Škoda, že nikdo nenašel Toma Sawyera! Ach, už nezbylo mnoho těch, kdo mají dost naděje a také dost síly, aby pokračovali v hledání.“

32. Sami v jeskyni

Abychom se však vrátili k Tomovi a k Becky a k tomu, co dělali na výletě: Procházeli s ostatními ponurými chodbami a navštěvovali známé divy jeskyně – divy, ozdobené názvy poněkud přemrštěnými jako „Salon“, „Dóm“, „Aladdinův palác“ a tak podobně. Za chvilčku si děti začaly hrát na schovávanou a Tom a Becky se přidali a hráli se záplem, dokud je námaha neunavila; potom se dali dolů serpentínovou chodbičkou; drželi svíčky do výše a četli pomíchanou spleť jmen, dat, postestantních adres a průpovědek, jimiž byly skalní stěny dekorovány (s pomocí čmoudící svíčky). Loudali se dál a povídali si a ani se nepozastavili nad tím, že jsou nyní v části jeskyně, kde stěny dekorovány nejsou. Podepsali se sami kouřem pod převislý výčnělek a šli dál. Za chvíli přišli na místo, kde pramének vápenité vody, přetékající po kapkách přes okraj kamene, vytvořil průběhem dlouhatánských věků krajovou, nabíranou Niagaru z lesklého a nehynoucího kamene. Tom protáhl své tělíčko za kamenný vodopád, aby ho pro Beckynčino potěšení osvětlil s druhé strany. Přitom zjistil, že „vodopád“ tvoří závěs, jenž skrývá jakési příkré přirozené schodiště, vedoucí mezi dvěma těsnými skalními stěnami do hlubin; v Tomovi procitla okamžitě objevitelská ctižádost. Becky se na jeho zavolání protáhla za ním, udělali svíčkou znaménko pro pozdější orientaci a pak se vydali na badatelskou výpravu. Proplétali se sem a tam, stále níže do tajemných hlubin jeskyně, udělali další značku a odbočili, hledající novinky, o nichž by pak mohli vyprávět světu vysoko nahoře. Na jednom místě našli prostornou sluj, s jejížž stropu viselo množství lesklých krápníků dlouhých a silných jako noha dospělého člověka; procházeli se slují, divili se a obdivovali a pak vyšli jednou z mnohých chodeb, které do sluje vedly. Zakrátko se dostali ke kouzelné studánce; okraje její nádrže byly pokryty vysokou vrstvou bílé polevy z třpytivých krystalků; studánka byla uprostřed jeskyně, jejíž zdi byly podpírány množstvím fantastických sloupů, utvořených spojením velkých stalaktitů a stalagmitů – dílem to kanutí vodních kapek, nepřerušeno po staletí. U stropu byli v obrovských chuchvalcích zavěšeni netopýři – byly jich tisíce v každém hrozu; světlo je vyrušilo a snášeli se s kvičením dolů v hejnech po stovkách a vrhali se zuřivě proti svíčkám. Tom věděl, co netopýři dělávají, a znal nebezpečí, které je s tím spojeno. Popadl Becky za ruku a rychle ji vtáhl do nejbližší chodby; byl také nejvyšší čas, neboť jeden z netopýřů ve chvíli, kdy opouštěla jeskyni, křídlem zhasil její svíčku. Netopýři honili děti ještě notný kus cesty; ale uprchlíci se vrhali postupně do každé chodbičky, která se jim namanula, a nakonec se nebezpečné havěti zbavili. Zakrátko Tom našel podzemní jezero, jež se mlhavě táhlo do dálky, kde se jeho obrysy ztrácely v temnotě. Chtěl prozkoumat jeho břehy, ale řekl si, že bude lépe, když si napřed sednou a trochu odpočinou. Nyní po prvé hluboké ticho jeskyně spočinulo jako chladná ruka na náladě dětí. Becky řekla:

„Jejda, ani jsem si toho nevšimla, ale zdá se mi, že jsme už dlouho neslyšeli nikoho z ostatních.“

„Jen si uvaž, Becky, že jsme moc hluboko pod nimi, a krom toho daleko od nich, já nevím, jestli na sever nebo na jih nebo na východ nebo kam. Tady bychom je nemohli slyšet.“

Becky se lekla.

„Kdovíjak dlouho už jsme tady dole, Tome. Měli bychom jít zpátky.“

„Ano. Myslím, že bychom měli. Bude snad lepší, když půjdeme.“

„A trefíš zpátky, Tome? Já se v té motanici vůbec nevyznám.“

„Myslím, že bych trefil, ale jsou tu ti netopýři. Kdyby nám zhasili obě svíčky; byli bychom v těžké bryndě. Zkusme jít jinudy, abychom nemuseli procházet jejich jeskyní.“

„Dobrá, ale doufám, že nezabloudíme. Bylo by to hrozné!“ a dítě se otřáslu při pomýšlení na tuto děsivou možnost.

Vydali se jednou z chodeb a šli mlčky velký kus, dívající se do každé nové odbočky, zda v jejím vzhledu nenajdou nějaký povědomý rys; ale všechny odbočky vypadaly cizí. Po každé, když Tom prohlížel postranní chodbičku, Becky pozorovala jeho tvář, objevili-li se na ní povzbudivý výraz, a Tom vždycky řekl zvesela:

„To nic. Tahle to není, ale my se k té správné dostaneme co nevidět.“ Jemu však každým zklamáním ubývalo naděje a za chvíli se na rozcestích pouštěl do chodeb už načisto nazdařbůh v zoufalé naději, že najde tu pravou. Pořád ještě říkal „to nic“, ale jeho srdce bylo už tak těžké olověnou bází, že slova pozbyla jarého zabarvení a zněla, jako by byl řekl „všecko je ztraceno“! Becky, rdoušená strachem, se ho držela a snažila se potlačovat slzy, ale slzy se nedaly. Nakonec řekla:

„Ach, Tome, nebudeme se ohlížet na netopýry; pojďme zpátky tudy, kudy jsme přišli. Tady je to pořád horší a horší.“ Tom se zastavil. „Poslouchej!“ řekl.

Hluboké ticho; ticho tak hluboké, že i jejich dech lomozil v prostoru beze zvuku. Tom zahalekal. Volání, provázené ozvěnami, se valilo dolů prázdnu chodbou a zaniklo v dáli slabým zvukem, jenž připomínal doznívání posměšného smíchu.

„Už to nedělej, Tome, je to hrozné,“ řekla Becky.

„Je to hrozné, ale měl bych to dělat, Becky; snad nás uslyší, víš?“ A křikl znova.

To „snad“ byla ještě děsivější hrůza než přízračný smích, neboť tak naplno přiznávalo hynoucí naději. Děti stály tiše a naslouchaly; ale naslouchaly marně. Tom se okamžitě vydal na zpáteční cestu k jeskyni netopýřů a šel zčerstva.

Netrvalo však dlouho a jakási nerozhodnost v jeho chování prozradila dívce další hroznou skutečnost: Tom nebyl s to najít zpáteční cestu!

„Tome, Tome, ty jsi nedělal žádné značky!“

„Becky, já byl takový hlupák! Takový hlupák! Vůbec jsem nevzpomněl, že budeme chtít jít zpátky. Ne, já tu cestu nemohu najít. Mám to všecko pomíchané.“

„Tome, Tome, jsme ztraceni! Jsme ztraceni! Nikdy, nikdy se nedostaneme z tohoto hrozného místa! Proč jsme jenom odešli od ostatních?“

Klesla k zemi a propukla v pláč tak křečovitý, že Tom byl zděšen domněnkou, že snad umře nebo že se pomine s rozumem. Posadil se vedle ní a objal ji; Becky přitiskla tvář k jeho hrudi, křečovitě se k němu přivinula, plakala hrůzou a naříkala marnými slovy pozdní lítosti a ozvěna všecko měnila v surový smích. Tom ji prosil, aby se vzbudila a znova doufala, a ona řekla, že nemůže. Začal dávat vinu sobě a spílal si za to, že ji dostal do této mizerné situace; tohle pomohlo lépe. Řekla, že se pokusí zase doufat, že se vzbudí a bude ho následovat, kamkoliv ji povede, jenom když už nebude takhle mluvit. Ona přece za to může stejně jako on.

Tak se zase dali do putování – bez cíle – prostě nazdařbůh – nemohli dělat nic než jít, než pořád chodit. Na chvílečku naděje ožila – ne že by pro to byla měla nějaký rozumový důvod – ale jenom proto, že v povaze naděje je oživat, pokud stárí nebo smíření s věčnými nezdary z ní nevytáhne pružinu.

Za chvíli Tom vzal Beckynčinu svíčku a sfoukl ji. Toto úsporné opatření bylo tak výmluvné! Slov nebylo třeba. Becky porozuměla a její naděje zase zhasla. Věděla, že Tom má v kapse celou svíčku a tři nebo čtyři kousky, a přece považoval za nutné spořit.

Za chvíli se počala hlásit únava; děti se jí snažily nedbat, neboť bylo hrozné představit si, že by měly sedět, když čas je teď pro ně tak drahocenný; pohybovat se nějakým směrem, jakýmkoliv směrem, znamenalo při nejmenším postup a mohlo přinést užitek; sednout si znamenalo však zvat smrt a usnadnit jí práci.

Nakonec Beckynčiny nohy odmítly déle ji nosit. Posadila se. Tom odpočíval s ní a mluvili o domově, o přátelích, které tam mají, o pohodlných postelích, a především o světle. Becky plakala a Tom se snažil vymyslet, čím by ji potěšil, ale všechny jeho útechy už byly častým opakováním opotřebované a zněly jako kruté vtipy. Těžká únava nakonec Becky uspala. Tom byl rád. Seděla zíral do jejího ztrhaného obličejce a viděl, že tvářička vlivem příjemných snů nabývá obvyklé hladkosti a přirozeného výrazu. Za chvílečku sena tváři rozednil úsměv a zůstal tam. Spokojená, pokojná tvář vlila trochu pokoje a útechy i do jeho srdce a jeho myšlenky se zatoulaly do dávných časů a snivých vzpomínek. Zatím co takto dumal, Becky probudila sama sebe tím, že se vesele zasmála; smích však zemřel náhlou smrtí na jejích rtech a přešel ve sténání:

„Jak jsem jen mohla spát! Kéž bych se už nikdy, nikdy nebyla probudila! – Ne, ne, Tome! Já to nemyslím doopravdy. Nedívej se tak! Já už to víckrát neřeknu.“

„Jsem rád, že jsi spala, Becky; jistě jsi odpočínutá a teď najdeme cestu odsud.“

„Můžeme to zkusit, Tome. Ale já jsem viděla ve snu takový krásný kraj a myslím, že tam půjdeme.“

„To snad ne, to snad ne. Veselá mysl půl zdraví, Becky, pojďme a zkoušejme dál.“

Vstali a putovali ruku v ruce a beznadějně. Snažili se odhadnout, jak dlouho už jsou v jeskyni, ale jediným jejich pocitem bylo, že zde jsou již dny a týdny, ačkoliv jim bylo jasné, že to je nemožné, protože jejich svíčky ještě nedohořely.

Dlouho poté – jak dlouho, nevěděli – Tom řekl, že musejí jít potichu a naslouchat, kde kape voda, že musejí najít nějaký pramen. Za chvílečku pramen našli a Tom řekl, že je na čase zase si trochu odpočinout. Oba byli ukrutně unaveni, a přece Becky řekla, že by ještě kousek ušla. Byla překvapená, když Tom nesouhlasil. Nerozuměla tomu. Usedli a Tom

trochou dílu přilepil svíčku na protější stěnu. Myšlenky záhy začaly tékat; po nějakou chvíli nikdo nepromluvil. Potom Becky přerušila mlčení:

„Tome, já ti mám takový hlad.“

Tom vytáhl něco z kapsy.

„Pamatuješ se na to?“ řekl.

Becky se málem usmála.

„Je to kus z našeho svatebního dortu, Tome.“

„Je – a škoda, že není velký jak mlýnské kolo, protože nic jiného nemáme.“

„Schovala jsem to od pikniku, abychom měli nad čím snít, Tome, jak to dělají velcí se svatebním dortem, ale bude to náš...“

Nedomluvila a věta zůstala kusá. Tom kus dortu rozdělil a Becky jedla s chutí, zatím co Tom svoji polovičku jenom ohlodával. Na zapití hostiny tu byla spousta studené vody. Za chvíli Becky navrhla, aby se šlo dál. Tom chvíli mlčel. Pak řekl:

„Becky, vydržiš to, když ti něco řeknu?“

Becky zbledla, ale řekla, že vydrží.

„Tak tedy, Becky, musíme zůstat tady, kde je pitná voda. Tenhle kousek je naše poslední svíčka.“

Becky dala průchod slzám a nářkům. Tom ji utěšoval, jak mohl, ale úspěch byl nepatrný. Potom, po dlouhé době, nakonec řekla

„Tome!“

„Ano, Becky?“

„Budou nás pohřešovat a budou nás hledat.“

„Ano, to budou. Určitě budou.“

„Možná, že už nás hledají teď, Tome?“

„Je to docela možné. Doufám, že nás už hledají.“

„Kdy myslíš, že nás pohřešili, Tome?“

„Asi když se vrátili na loď.“

„Tome, ale to už snad byla tma – všimli si vůbec, že tam nejsme? Co myslíš?“

„Nevím. Ale určitě by tě postrádala tvoje maminka, jakmile se parník vrátil.“

Tom se vzpomínal, když spatřil ulekaný výraz v Beckynčině tváři, a viděl, že se dopustil velké chyby. Becky přece neměla onoho večera jít domů. Děti zmlkly a upadly v zámčivost. Za chvíli ukázal nový výbuch Beckynčina žalu Tomovi, že dospěla k témuž poznatku jako on – že totiž může uplynout půl nedělního dopoledne, než paní Thatcherová zjistí, že Becky není u paní Harperové. Děti upřely oči na zbyteček svíčky a dívaly se, jak pomalu a nemilosrdně taje a mizí; viděly, jak nakonec ční poslední centimetr holého knotu; viděly chabý pláminek stoupat a klesat, stoupat a klesat, vystupovat po tenkém sloupečku čmoudu – váhat chvíliinku na jeho vrcholku – a pak zavládla hrůza naprosté tmy. Jak dlouhá doba uplynula, než si Becky mátožně začínala uvědomovat, že pláče v Tomově náručí, nikdo z nich nevěděl. Věděli jenom, že po době, která se jim zdála velmi, velmi dlouhá, procitli ze spánku, jenž byl spíš smrtelným bezvědomím, a okamžitě si zase uvědomili své neštěstí.

Tom řekl, že teď snad už je neděle – ale možná také pondělí. Snažil se přimět Becky, aby mluvila, ale její žal byl příliš drtivý, všechny její naděje byly ty tam. Tom řekl, že museli být už dávno pohřešováni a že pátrání po nich je nepochybně v proudu. Že bude křičet a snad někdo přijde. Zkusil to; ale v temnotě zněly dálné ozvěny tak příšerně, že to už dál nezkoušel.

Hodiny mijely hluše a prázdně a hlad začal zajatce sužovat nanovo. Část Tomovy polovičky dortu tu ještě byla; rozdělili se a snědli ji. Ale zdálo se jim, že mají větší hlad než předtím. Ubohé sousto jenom podráždilo jejich chuť.

Za chvíli řekl Tom:

„Pst! Slyšelas?“

Oba zatajili dech a naslouchali. Bylo slyšet něco jako slabouninké volání z velikánské dálky. Tom okamžitě odpověděl, a veda Becky za ruku, začal tápat chodbou ve směru zvuku. Za chvíličku naslouchal znova; znova zaslechli zvuk a byl podle všeho trošinku bližší.

„Jsou to oni!“ řekl Tom. „Už jdou. Pojd', Becky, už to máme dobré.“

Radost uvězněné málem porazila. Jejich postup byl nicméně pomalý, protože jámy a prolákliny byly v chodbách běžným zjevem a bylo třeba dávat na ně pozor. K jedné z nich za chvíličku přišli a museli se zastavit. Mohla být hluboká metr, ale mohla být stejně hluboká třicet metrů a – tak či onak – nešlo ji překročit. Tom si lehl na prsa a zkoušel to rukou. Žádné dno. Musejí zůstat a čekat zde, až zachránci přijdou. Naslouchali; vzdálená volání byla čím dál tím vzdálenější. Za několik okamžiků ztichla vůbec. Srdce jim div nepukla lítostí a zklamáním. Tom halekal, až ochraptěl, ale bylo to marné. Mluvil k Becky povzbudivě, ale věčnost úzkostného čekání minula a žádné volání se už neopakovalo. Děti se došmátraly zpátky k prameni. Čas se vlekl malátně; zase spaly a probudily se zmořeny hladem a žalem. Tom se domníval, že nyní už musí být úterý.

Teď mu něco napadlo. V bezprostřední blízkosti bylo několik chodbiček. Bude lepší některé z nich prozkoumat než nést břímě olověného času v nečinnosti. Vytáhl z kapsy šňůru od draka, přivázal jeden konec k výčnělku a obě děti se vydaly na cestu. Tom šel napřed, tápal a odmotával provázek. Po dvaceti krocích chodbička končila stupínkem, převislou plošinkou. Tom si klekl, šmátral pod stupínek a tak daleko za roh, jak mohl, aniž ztratil rovnováhu; pokusil se dosáhnout ještě kousek dál doprava a v tu chvíli se objevila – ve vzdálenosti necelých dvaceti metrů – lidská ruka, držící svíčku! Člověk, jehož ruka to byla, byl skryt za skálou. Tom pozvedl hlas k jásavému výkřiku a v mžiku se za rukou objevila postava, jež k ní patřila. Byl to – Joe Indián! Tom byl ochrnutý, nemohl se pohnout. V příštím okamžiku

však byl radostí bez sebe, neboť viděl, jak „Španěl“ bere nohy na ramena a klidí se z dohledu. Tom se divil, že Joe nepoznal jeho hlas a že nepřišel a nezabil ho za svědectví před soudem. Ale ozvěny patrně hlas skreslily. Tak to asi bude, usuzoval. Strach oslabil všechny svaly jeho těla. Řekl si, že kdyby měl sílu vrátit se k prameni, že by tam už zůstal a že by ho nic nepřimělo k tomu, riskovat nové setkání s Joem Indiánem. Dal si dobrý pozor, aby Becky nezvěděla, co viděl. Řekl jí, že vykřikl jenom tak, „pro štěstí“.

Hlad a zoufalství však to v závodě na dlouhou trať nakonec vždycky vyhrávají nad strachem. Další skličující čekání u pramene a další dlouhý spánek předsevzetí zvrtily. Děti se probudily trýznivým hladem. Tom se domníval, že teď už musí být středa nebo čtvrtek, nebo dokonce pátek či sobota, a že se lidé už vzdali hledání. Navrhl, aby šli prozkoumat jinou chodbu. Byl ochoten čelit Joeovi Indiánovi i jakékoliv jiné hrůze. Becky však byla velmi slabá. Upadla v ponurou apatii a nedala se z ní vyburcovat. Řekla, že teď už zůstane, kde je, a že tu také umře – což bude co nevidět. Řekla Tomovi, aby vzal motouz od draka a šel na výzkum sám, chce-li; ale úpěnlivě ho prosila, aby se hodně často vracel a mluvil s ní; a musel jí slíbit, že až nadejde ta hrozná chvíle, že zůstane u ní a bude ji držet za ruku tak dlouho, až bude po všem. Tom ji se rdousivým pocitem v hrdle políbil a velmi okázale dělal, jako by pevně věřil, že najde buď zachránce, nebo východ z jeskyně; potom vzal do ruky provázek od draka a vydal se – ztýraný hladem a zdeptaný předtuchami nadcházejícího konce – tápavě po rukou a po kolenou do jedné z chodeb.

33. Zachránění

Úterní odpoledne nadešlo a ustoupilo soumraku. Městys Saint Petersburg stále ještě truchlil. Ztracené děti nebyly nalezeny. V kostelech byly za ně obětovány veřejné modlitby a obětována byla i nejedna soukromá modlitba, do níž prosebník vložil celé své srdce; ale pořád ještě od jeskyně nepřicházely dobré zprávy. Většina zachránců se už vzdala a vrátila se ke svému zaměstnání; je totiž jasné – tak prohlašovali – že děti nebudou nalezeny nikdy. Paní Thatcherová byla těžce nemocná a většinu času blouznila. Lidé říkali, že je srdcervoucí slyšet, jak volá své dítě, zvedá hlavu a naslouchá nehnuté třebas celou minutu a pak zase se zaupěním vyčerpaně uléhá. Teta Polly byla pohřžena do bezedné, tiché melancholie a její šedivé vlasy skoro úplně zbělely. Smutně a zoufale šel v úterý večer městys spát. Hluboko uprostřed noci zaduněly divoce zvony a rozhlaholily se. V mžiku se ulice hemžily vzrušenými polooblečenými lidmi, kteří volali: „Vstávat! Vstávat! Našli je! Našli je!“ Kastroly a trumpety zvětšily rámus, obyvatelstvo se shluklo, táhlo k řece, setkal se s dětmi, které přijížděly v otevřeném povoze taženém pokřikujícími občany, obklopilo je, provázelo je do obce a velkolepě pochodovalo hlavní třídou za mohutného, nekonečného volání slávy a hurá! Všechna okna svítila; nikdo už nešel spát; byla to nejslavnější noc v dějinách městečka. První půl hodiny procházelo domem soudce Thatcherova procesí sousedů, objímalo zachráněné a líbalo je, mačkalo paní Thatcherové ruku, snažilo se promluvit, ale nemohlo, a zase vyšlo, kropíc celý byt deštěm slz.

Štěstí tety Polly bylo dokonalé, štěstí paní Thatcherové bylo téměř dokonalé. Bude ovšem rovněž dokonalé, jen co se posel, vypravený s velkou novinou do jeskyně, dostane k jejímu manželovi.

Tom ležel na pohovce, obklopen dychtivým posluchačstvem, a vyprávěl příběh báječného dobrodružství, přidává k obecnému jeho vyšperkování mnohý senační doplněk; a skončil vyličením, jak opustil Becky a šel na průzkum; jak tápal postupně dvěma chodbami, až kam stačil motouz od draka; jak se vydal do třetí chodby a šel tak daleko, jak jenom provázek od draka dovoloval, a už se chtěl obrátit, když vtom spatřil v dále malou skvrnu, jež vypadala jako denní světlo; pustil šňůru a tápal k ní, prostrčil hlavu a ramena malým otvorem a viděl před sebou mohutný tok Mississippi! Ale kdyby náhodou zrovna byla bývala noc, nebyl by viděl prosvítat denní světlo a už by se do této chodby nebyl vrátil. Vyprávěl, jak šel zpátky pro Becky, zvěstoval jí radostnou novinu a ona mu řekla, aby jí dal pokoj a netrápil ji takovými nesmysly, protože je unavená a ví, že musí umřít, a že je ráda, že už umře. Popisoval, jak obtížné bylo ji přesvědčit a jak málem umřela radostí, když se dotápala k místu, odkud sama spatřila modrý paprsek denního světla; jak se prosoukal otvorem a jí jak potom pomohl ven; jak seděli a radostí plakali; jak tudy jeli na člunu nějakí muži a Tom na ně zavolal a pověděl jim, co se stalo, a že jsou umoreni hladu; jak muži zprvu „indiánce“ nechťeli věřit, protože, tak říkali, „jste osm kilometrů po řece dolů od rokliny, kde je jeskyně“; potom je vzali na člun, doveslovali k nějakému domu, dali jim najíst, uložili je k odpočinku a dvě tři hodiny po setmění je odvezli domů.

Před svítáním byli soudce Thatcher a hrstka mužů, kteří hledali s ním, vystopováni v jeskyni podle lan, která táhli za sebou, a informováni o velké novině.

Tři dny a tři noci strážně a hladu v jeskyni nelze najednou setřást, jak se Tom a Becky záhy přesvědčili. Museli celou středu a celý čtvrtek proležet v posteli a měli dojem, že jsou čím dál tím unavenější a vyčerpanější. Tom už ve čtvrtek trochu chodil, v pátek se šel podívat do města a v sobotu už byl skoro úplně v pořádku; Becky však neopustila svůj pokoj až v neděli, a to ještě vypadala, jako by byla přestála těžkou nemoc.

Tom se dozvěděl, že Huck je nemocný, a šel ho v pátek navštívit, nesměl však do jeho světnice. Nepustili ho tam ani v sobotu, ani v neděli. Potom ho už směl navštěvovat denně, ale bylo mu řečeno, že musí pomlčet o svém dobrodružství a že nesmí uvádět na přetřes žádné vzrušující náměty. Vdova Douglasová vždycky zůstávala ve světnici ta dohlížela, aby poslechl. O události na vrchu Cardiff Hill se Tom dozvěděl doma; dozvěděl se také, že mrtvola otrhance byla později nalezena v řece poblíže přivozu; snad utonul při pokusu o útek.

Asi čtrnáct dní po úniku z jeskyně se Tom vydal navštívit Huka, jenž byl toho času už víc než dostatečně silný, aby směl slyšet vzrušující řeči, a Tom věděl o nějakých věcech tohoto druhu, jež budou Huka zajímat. Dům soudce Thatcherova ležel při cestě a Tom se tam stavil podívat se na Becky. Soudce a několik jeho přátel Toma zastavili a dali se s ním do řeči. Kdosi si ho chtěl dobrat a zeptal se ho, zda by neměl chuť jít ještě 'jednou do jeskyně. Tom řekl, že ano, beze všeho.

Soudce řekl:

„Nejsi jediný, Tome, takových jako ty je víc, o tom vůbec nepochybuji. Ale s tím jsme počítali a podle toho jsme se zařídili. V jeskyni už jakživ nikdo nezabloudí.“

„Proč?“

„Protože jsem před čtrnácti dny dal vrata pobít těžkými železnými pláty a opatřit třemi zámky; a já mám klíče.“

Tom zbledl jako stěna.

„Co je ti, hochu? Skočte někdo pro sklenici vody!“

Přinesli vodu a chrstli ji Tomovi do obličeje.

„Tak, už je to dobré. Co se to s tebou dělo, Tome?“

„Pane krajský sudí, Joe Indián je v jeskyni.“

34. Nalezení pokladu

Novina se rozšířila v několika minutách; tucet loděk plných mužů byl na cestě k MacDougalově jeskyni a převozní parník, nabitý cestujícími, je brzo následoval. Tom Sawyer byl v člunu, jenž vezl soudce Thatchera.

Když byla vrata jeskyně odemčena, naskytla se v ponurém přítmí smutná podívaná. Joe Indián ležel natažený na zemi, mrtvý, s tváří přitisknutou ke skulině při závěsu vrat, jako by jeho oči byly bývaly do posledního okamžiku toužebně upjaty k světlu a nádhře zevního svobodného světa. Tom byl dojat, neboť věděl z vlastní zkušenosti, jak tento ničemný ubožák trpěl. Pocítil soucit, ale nicméně i nezměrnou úlevu, neboť si uvědomil, že nyní je bezpečný; síla tohoto pocitu mu vlastně teprve ukázala, že ani nevěděl, jak velké břímě strachu ho tísnilo od chvíle, kdy pozvedl hlas proti tomuto krvelačnému vyvrheli.

Joeův tesák „bowie“ ležel vedle mrtvého, s čepelí zlomenou ve dvě. Na mohutném nosném trámu vrat byly vruby a trám byl lopotně a pracně prodlabaný; a byla to lopota a práce bezúčelná, neboť skála tvořila venku zvýšený práh a s tímto nepoddajným materiálem nůž nic nepořídil; jedinou škodu utrpěl nůž. Ale i nebýt této kamenné překážky, námaha byla stejně marná, neboť i kdyby byl trám úplně odříznut, Joe Indián by se nebyl mohl pod dveřmi protáhnout, a on to věděl. A tak dlabal jenom proto, aby něco dělal, aby zabil vleklý čas, aby zaměstnal své mučené nervy. Jindy se v zákoutích předsíně našly svíčky, třeba i půl tuctu nedopalků, jež zde nechali výletníci, bývalo přilepeno k stěnám; nyní tu nebyl ani jediný. Vězeň je sesbíral a snědl. Dokázal také chytit několik netopýrů a i ty snědl; nechal jen jejich drápky. Ubohý nešťastník zemřel hladu. Na nedalekém místě vzrůstal zvolna a po staletí od země stalagmit, budovaný kapkami vody, kanoucími ze stalaktitu při stropě. Vězeň ulomil stalagmit a na jeho pahýl položil kámen, do něhož vyhloubil mělkou jamku, aby mohl chytat drahocenné kapky, jež padaly jedna za dvacet minut s monotónní pravidelností hodinového tikotu – jedna kávová lžička za dvacet čtyři hodiny. Tyto krůpěje kanuly, když pyramidy byly nové; když Trója padla; když byly položeny základy Říma; když Kristus byl ukřižován; když Dobytel založil britské impérium; když se Kolumbus plavil k Americe; když řež u Lexingtonu byla senzací dne. Krůpěje kanou nyní; budou ještě kanout, až všechny tyto události zpráchnivějí v odpolední světových dějin a v šerosvitu tradice a až budou pohlaceny neproniknutelnou nocí zapomnění. Má všechno svůj účel a své poslání? Padaly tyto kapky trpělivě po pět tisíc let proto, aby tu byly, až je bude potřebovat tato lidská jepice, a mají snad jiný důležitý úkol, který musí splnit ode dneška za deset tisíc let? Nesejde na tom. Je tomu už mnoho, mnoho let, co nešťastný míšenec vydlabal do kamene jamku, aby chytal drahocenné krůpěje, ale do dnešního dne turista, když přijde zhlédnout divy MacDougalovy jeskyně, zírá nejdéle na tento dojemný kámen. „Pohár Joea Indiána“ je první v seznamu pozoruhodností jeskyně; ani „Aladdinův palác“ s ním nemůže soutěžit.

Joe Indián byl pohřben poblíže vchodu do jeskyně a lidé sem proudili na člunech a na fůrách z města a ze všech usedlostí a samot v okruhu deseti kilometrů. Brali s sebou děti a zásoby jídla všeho druhu a otevřeně přiznávali, že si při Joeově pohřbu přišli na své skoro stejně, jako by si byli přišli při jeho věšení.

Pohřeb zakončil další bujení jedné věci: zarazil další sbírání podpisů na žádost o milost pro Joea Indiána. Žádost adresovaná guvernérovi nesla, už velký počet podpisů; konala se nejedna plačtivá a řečná schůze a byl ustaven výbor paniček mírně na hlavu padlých, které se měly odít do hlubokého smutku a kvílet kolem guvernéra a zapřísahat ho, aby ze sebe udělal milosrdného vola a pošlapal své povinnosti. Mělo se za to, že Joe Indián zavraždil pět obyvatel městyse, ale co na tom? I kdyby to byl býval Satan osobně, bylo by se našlo habaděj slabochů, ochotných načmárat své jméno pod žádost o milost a ukápnout na ni slzu ze svých chronicky nedomykavých a dřevných moldánek.

Ráno po pohřbu si vzal Tom Hucka stranou, aby s ním promluvil o závažné věci. V té době Huck už věděl všechno o Tomových dobrodružstvích od Walesana a od vdovy Douglasové, ale Tom řekl, že je tu ještě jedna věc, o níž mu nic nepověděli a o které by právě chtěl promluvit. Huckova tvář posmutněla. Řekl:

„Já vím, o čem jde. Dostal ses do čísla dvě a nenašel jsi nic než kořalku. Nikdo mi neřekl, že jsi to byl ty, ale já hned věděl, žeš to musel být ty, když jsem slyšel o té kořalce; a já taky věděl, žeš ty peníze nedostal, protože bys byl našel nějaký způsob, jak mi dát vědět, i kdybys to byl ostatním lidem zatajil. Tome, já měl vždycky takové tušení, že se k těm prachům nikdy nedostaneme.“

„Kdepak, Hucku, já to na hostinského neřekl. Viš sám, že hostinec byl otevřený ještě v tu sobotu, když jsem jel na piknik. Nepamatuješ se, žeš tam tu noc měl hlídat?“

„To ano. Ale připadá mi, jako kdyby to bylo bývalo před lety letujícími. Bylo to v tu noc, kdy jsem šel za Joem Indiánem k vdovinu domu.“

„Tys šel za ním?“

„Ano, ale nech si to pro sebe. Joe Indián jistě po sobě zanechal přátele. Nechci, aby na mě měli vztek a aby mi něco provedli. Nebýt mne, byl by dnes dole v Texasu a měl by se dobře.“

Potom Huck pod pečeti tajemství vyličil celé dobrodružství Tomovi, jenž o věci věděl jen tolik, kolik vypověděl Walesan.

„A tak,“ řekl nakonec Huck, vraceje se k hlavnímu bodu rozpravy, „kdo štípl kořalku v čísle dvě, štípl taky ty peníze; a ať to bylo jak to bylo, nám sklaplo, Tome.“

„Hucku, ty peníze jakživy nebyly v čísle dvě!“

„Co?“ Huck se díval upřeně a pátravě do tváře svého druha. „Tome, přišel jsi těm penězům zase na stopu?“

„Hucku, jsou v jeskyni!“

Huckovi planuly oči.

„Řekni to ještě jednou, Tome!“

„Peníze jsou v jeskyni!“

„Tome – při velkém náčelníkovi – děláš legraci, nebo to myslíš vážně?“

„Vážně, Hucku – nikdy jsem v životě nemínil nic tak vážně. Půjdeš tam se mnou a pomůžeš mi je vybrat?“

„Na to můžeš dát krk, že půjdu! Půjdu s tebou, jestli to je někde, kam se můžeme prodat a přitom nezabloudit.“

„Hucku, můžeme to udělat bez nejmenších obtíží – jako nic.“

„Platí – jak všichni svatí! A proč myslíš, že peníze...“

„Hucku, musíš počkat, až tam budeme. Když je nenajdeme, dám ti svůj buben a všecko, co mám na světě, na mou věru.“

„Dobrá – platí. A kdy půjdeme?“

„Hned rovnou, když chceš. A jsi už dost silný?“

„Je to daleko k té jeskyni? Už jsem teď tři čtyři dny z postele, ale víc než dva kilometry bych neušel – aspoň si myslím, že bych to nedokázal.“

„Pro každého jiného by to bylo kolem osmi kilometrů, Hucku, ale já znám úžasnou nadcházku, o které kromě mne nikdo neví. Já tě, Hucku, odvezu na loďce až tam. Já tam dorejduju a zpátky to odvesluju načisto sám. Nebudeš muset ani rukou hnout.“

„Tak jedme, Tome, rovnou!“

„Dobrá. Potřebujeme nějaký chleba a kus masa, potřebujeme své dýmky, několik pytlíků, dva nebo tři motouzy od draka a pár těch novomódních věcíček, co jim říkají ‚škrtačky-luciperky‘. Říkám ti, mockrát jsem si přál pár jich mít, když jsem tam byl minule.“

Chvilku po poledni si hoši vypůjčili loďku od občana, jenž tam zrovna nebyl, a ihned se vydali na cestu. Když byli několik kilometrů po proudu pod jeskynní roklinou, Tom řekl:

„Tady vidíš, že srázný břeh vypadá od jeskynní rokle všude stejně – nikde žádný dům, žádná dřevařská ohrada, křoví všude stejné. Ale vidíš tam nahoře to bílé místo, kde se sesula zem? Vidíš, to je jedno ze znamení, podle kterých si to místo pamatuju. Pojď, tady vylezeme na břeh.“

Přistali. – „A teď, Hucku, tady odsud, kde stojíme, bys na to místo mohl dosáhnout rybářským prutem. Podívej se, jestli bys to našel.“

Huck hledal a hledal, ale nic nenašel. Tom pyšně vpochodoval do hustého křoví ledviníku a řekl:

„Tady to máš! Podívej se na to, Hucku; je to nejparádnější doupe v celé Americe. Ale nikomu o tom ani muk! Pořád jsem se chtěl stát zbojníkem, ale věděl jsem, že k tomu musím mít skrýš, jako tahle, a ne a ne nějakou najít. Teď ji máme a nikomu o tom ani nešpetneme. Povíme to jenom Joeovi Harperovi a Benovi Rogersovi – protože přirozeně musíme mít tlupu, jinak by to nemělo vůbec žádný švih. Tlupa Toma Sawyera – nezní to nádherně, Hucku?“

„To teda zní, Tome. A koho budeme olupovat?“

„No, skoro všechny lidi. Budeme na lidi číhat při silnicích, tak se to většinou dělá.“

„A budeme je zabíjet.“

„Ne – ne vždycky. Podržíme je v jeskyni, až seženou výplatné.“

„Co je výplatné?“

„Peníze. Přinutíš je, aby sehnali po přátelích co nejvíc peněz, a když jsi je věznil jeden rok a oni peníze nesehnali, tak je zabiješ. To je obvyklý postup. Jenom ženy nezabiješ. Ženy zavřeš, ale nezabiješ je. Jsou vždycky krásné a bohaté a hrozně vyjukané. Vezmeš jim hodinky a podobné, ale vždycky smekneš a mluvíš s nimi uhlazeně. Nikdo není tak uhlazený jako lupiči – o tom se můžeš dočíst v každé knížce. Zkrátka, ženy se do tebe zamilují, a když jsou v jeskyni pár týdnů, přestanou brečet a pak by ses jich už nezbavil, ani kdybys chtěl. Kdybys je z jeskyně vyhnal, na místě by se obrátily a zase by přišly zpátky. Tak je to ve všech knížkách.“

„To je opravdu ohromné, Tome. Myslím, že to je lepší než být pirátem.“

„Ano, je to lepší v některých ohledech, protože to máš blíž domů a do cirkusů a tak.“

Zatím už bylo všechno připraveno a hoši vnikli do otvoru. Tom v čele. Proplazili se k druhému konci tunelu, přivázali konec nastavených motouzů od draka a postupovali dál. Několik kroků je přivedlo k prameni a Tom cítil, jak ho mrazí. Ukázal Huckovi kousíček knotu, jenž koukal z hroudy jílu, přilepené ke skalní zdi, a popsal mu, jak viděli plamének plápolat, dodělávat a dodělat.

Chlapci bezděky ztlumili hlas a už si jen šeptali, neboť ticho a ponuré temno bylo zářející. Šli dál a za chvíli přišli k druhé Tomově chodbě; vešli do ní a postupovali, až dospěli k „stupínku“. Svíčky ukázaly, že nejde o opravdovou propast, nýbrž jen o srázný jílový svah, hluboký sedm až deset metrů. Tom zašeptal:

„A teď ti něco ukážu, Hucku.“

Zvedl svíčku do výše a řekl:

„Podívej se za roh, co nejdál můžeš. Vidiš to? Tam na tom velkém balvanu na druhé straně – udělané čmoudem od svíčky.“

„Tome, je to kříž!“

„A kde je to naše číslo dvě? ‚Pod křížem‘, že jo? Zrovna tam, kde jsem viděl Joea Indiána vystrkovat svíčku, Hucku!“ Huck chvíli koukal na mystický symbol a pak řekl chvějícím se hlasem:

„Tome, pojďme odsud!“

„Co? A nechat tu poklad?“

„Jo – nechme toho. Duch Joea Indiána tady jistojistě obchází.“

„Neobchází, Hucku, neobchází. Strašil by na místě, kde umřel – u východu z jeskyně – a to je nějakých osm kilometrů odsud.“

„Ne, Tome. Bude okounět kolem peněz. Já vím, co duchové dělají, a ty to víš taky.“

Tom se začal obávat, že Huck má pravdu. V hlavě se mu začaly rojit tísnivé předtuchy. Ale za chvíli mu něco napadlo:

„Koukej, Hucku, jak jsme hloupí a jaké zbytečné starosti si děláme. Duch Joea Indiána nebude chodit tam, kde je kříž!“ Postřeh byl průkazný. Zapůsobil.

„Na to jsem nepomyslel, Tome. Máš pravdu. Je to klika pro nás, ten kříž. Tak slezeme dolů a dáme se do hledání té bedničky, vid?“

Tom šel první a při sestupování vysekával do jílu primitivní schody. Huck ho následoval. Z jeskyňky, v níž byl velký balvan, vycházely čtyři chodby. Tři z nich hoši prohlédli bezvysledně. V chodbě nejbližší základně balvanu našli malý výklenek a v něm lůžko, udělané z prostřených pokrývek; byly tam staré šle, několik kůžiček od slaniny a dokonale ohlodané kůstky dvou nebo tří slepic. Ale nebyla tam bednička s penězi. Chlapci chodbu prohledali a prohledali ji ještě jednou, ale bylo to marné. Tom opakoval:

„Řekl pod křížem. Tohle je nejbližší místo pod křížem. Pod samým balvanem to být nemůže, protože balvan trčí pevně v zemi.“

Ještě jednou všecko prohledali a pak se zklamaně posadili. Huck nevěděl, co navrhnout. Za chvíli řekl Tom:

„Heleď, koukej, Hucku; tady na jedné straně balvanu jsou v hlíně šlápoty a kapky od svíček, ale na druhé straně balvanu nejsou. Jak to přijde? Sázím se s tebou, že peníze jsou pod balvanem. Zkusím kopat v zemi.“

„To není špatný nápad, Tome!“ řekl Huck a ožil.

Tom rázně vytáhl kudlu a nevydlabal ještě ani decimetr, když narazil na dřevo. – „Hucku! Slyšels to?“

Teď začal kopat a odškrabovat také Huck. Netrvalo dlouho a objevili a odstranili několik prken. Zakrývala přírodní rozsedlinu, která sahala pod balvan. Tom do ní sestoupil a podržel svíčku co nejdále mohl pod balvan, ale řekl, že nevidí až na konec chodbičky. Navrhl, aby se to prozkoumalo.

Sehnul se a vlezl pod balvan; úzká stezka se povlovně svažovala. Tom s Huckem v patách se dali po její klikaté dráze, napřed doprava a pak doleva. Za chvíli Tom došel k ostré zatáčce, obešel roh a zvolal:

„Svatá dobroto, Hucku, podívej se!“

Byla tu – v malé útulné jeskyňce – jasně a neomylně bednička s pokladem a kromě toho tu byl prázdný soudek od stíelného prachu, dvě bambítky v kožených pouzdrech, několik párů starých mokasinů, kožený opasek a nějaká další veteš, všechna promáčená kapající vodou.

„Konečně to máme!“ řekl Huck, hrabaje se rukou v zašlých mincích. „Jejdamáne, my jsme ale bohatí, Tome!“

„Hucku, já jsem vždycky počítal s tím, že to dostaneme. Je to až k nevěře, ale je to pravda, máme to! Hucku, nezevlujme tady a koukejme to dostat nenápadně ven. Počkej, já zkusím, jestli tu bednu uzvednu.“

Vážila skoro pětadvacet kilogramů. Tom byl s to jakž takž ji zvednout, ale nést ji nemohl.

„To jsem si myslel,“ řekl, „všiml jsem si tenkrát ve strašidelném domě že se s tím vlekli, jako by to bylo hodně těžké. – Ještě dobře, že jsem si vzpomněl vzít s sebou pytlíky.“

Peníze byly brzo přesypány a chlapci odnesli pytlíky k balvanu s křížem.

„A teď půjdeme a přineseme pistole a ty ostatní věci,“ řekl Huck.

„Ne, Hucku, nech je tam. Jsou to zrovna věci, které budeme potřebovat k loupežnictví. Vůbec je tam necháme a budeme tam také páchat naše orgie. Je to děsné prima místo pro orgie.“

„Co je to orgie?“

„Nevím. Ale zbojníci vždycky páchají orgie, a tak je přirozeně musíme páchat taky. Pojď, Hucku, už jsme tu dlouho.“

Myslím, že už je hodně pozdě. A hlad mám taky. Najíme se a zakouříme si, až budeme v loďce.“

Za chvíli se vynořili v ledviníkové houštině, obezřele se rozhlédli, zjistili, že vzduch je čistý, a za okamžik už svačili a pokuřovali v loďce. Když se slunce schylovalo k západu, odstrčili se od břehu a dali se na cestu. Tom vesloval při břehu dlouhým soumrakem, živě se bavil s Huckem a přistál krátce po setmění.

„A teď, Hucku,“ řekl Tom, „schováme peníze na půdě nad vdovinou kolnou a já tam ráno přijdu, spočítáme to a rozdělíme to a potom vyhledáme v lese místo, kde to bude bezpečné. Počkej tady chvíli a dávej na to pozor a já jenom skočím a štípnu vozík Bennyho Taylora. Za minutku jsem zpátky.“

Zmizela zanedlouho se vrátil s vozíkem. Naložil oba pytlíky, hodil přes ně nějaké staré hadry a dali se na cestu. Tom táhl náklad za sebou. Když hoši dojeli k Walesanově domu, zastavili, aby si odpočinuli. Právě když chtěli jet dál, vyšel Walesan a řekl:

„Hej, kdo je tam?“

„Huck a Tom Sawyer.“

„Výborně! Pojďte se mnou, hoši. Kdekdo na vás čeká – a dali jste si na čas. Pospěšte si, utíkejte napřed; já vám ten vozík odtáhnu nahoru. Koukejme; není to tak lehké, jak to vypadá. Máte v tom cihly nebo starý kov?“

„Starý kov,“ řekl Tom.

„Hned jsem si to myslil; chlapci u nás v městě jsou ochotni víc se nalopotit a promrhat víc času při sbírání starého železa, za které jim ve slévárně dají šesták, než aby si vydělali dvakrát tolik pořádnou práci; ale taková už je lidská nátura. Pospěšte si, přidejte do kroku!“

Chlapci chtěli vědět, proč je takový spěch a o co jde.

„Dočkejte času; uvidíte, až budeme u vdovy Douglasové.“

Huck řekl zaraženě – neboť byl dávno zvyklý křivým obviněním:

„Pane Jones, my jsme nic neudělali.“

Walesan se usmál.

„Tak tedy já nevím, chlapče. Já nic nevím. Nejste ty a vdova spolu zadobře?“

„Ano. Aspoň ona byla na mne moc hodná.“

„Tak vidíš. Čeho by ses bál?“

Než si Huck ve svém pomalém mozečku mohl sesumírovat odpověď, už se octl s Tomem v saloně paní Douglasové.

Pan Jones, jenž je tam šoupl, nechal vozík poblíž dveří a vešel za nimi.

Pokoj byl slavnostně osvětlen a byli zde shromážděni všichni, kdo v městysi něco znamenali. Thatcherovi tu byli, Harperovi, Rogersovi, teta Polly, Sid, Mary, kněz, šéfredaktor a mnoho, mnoho dalších, a všichni svátečně oděni.

Vdova uvítala chlapce tak srdečně, jak jen bylo možno uvítat dva takhle vypadající zjevy. Byli pokryti hlinou a lojem.

Teta Polly hanbou zrudla, zamračila se a potřásla hlavou směrem k Tomovi. Nikdo však netrpěl zdaleka tolik jako chlapci sami. Pan Jones řekl:

„Tom nebyl doma, tak jsem se už vzdal naděje, že bych ho našel; ale klopýtl jsem o něho a o Hucka zrovna před svými dveřmi a tak jsem je honem přivedl, tak jak byli.“

„A dobře jste udělal,“ řekla vdova. „Pojďte se mnou, hoši.“

Zavedla je do jedné z ložnic a řekla:

„Pěkně se umyjte a převlečte. Zde jsou dva nové obleky a všecko, co k tomu patří – košile, ponožky, zkrátka dvě úplné soupravy. Patří to Huckovi – ne, žádné děkování, Hucku – pan Jones koupil jednu soupravu a já druhou. Ale padne vám to oběma. Vezměte to na sebe. My na vás počkáme – přijďte dolů, až budete dostatečně naparáděni:

Potom odešla.

35. Velké překvapení

Huck řekl

„Tome, můžeme se odsud nenápadně dostat, jestli najdeme nějaký provaz. Okno není moc vysoko nad zemí.“

„Jdi do háje! Proč bys chtěl odtud utíkat?“

„No, já nejsem zvyklý na takovou společnost. Já to nemůžu vystát. Já tam dolů nepůjdu, Tome.“

„Dej pokoj! To nic není. Mně to vůbec nevadí. Já se o tebe postarám a nic se ti nestane.“

Objevil se Sid.

„Tome,“ řekl, „tetinka na tebe čekala celé odpoledne. Mary ti připravila sváteční šaty a všichni měli strach, co se s tebou stalo. Poslouvej, co to máš na šatech? Není to lůž a hlína?“

„Koukejte, pane Sidáčku, hleďte si svého. Ale když už jsi tady – co je to za sešlost tam dole?“

„To je večírek, jak je vdova pořádává. Tentokrát je to na počest Walesana a jeho synů za to, že jí tenkrát v noci pomohli ze šlamastiky. A víš co – já bych ti mohl ještě něco povědět, kdybys chtěl.“

„A co by to bylo?“

„No, starý pan Jones chystá na dnešní společnost nějaké překvapení, ale já jsem ho slyšel, když to dnes říkal tetince jako tajemství, ale myslím, že to teď už žádné tajemství není. Kdekdo to ví – vdova taky, ačkoliv se snaží dělat, jako by to nevěděla. Pan Jones si postavil hlavu, že zde musí být Huck – bez Hucka by nebyl nic pořídil s tím svým velkým tajemstvím, víš.“

„S jakým tajemstvím?“

„No, že Huck stopoval lupiče k vdovinu domu. Myslím, že se pan Jones kasal, kdovíjak lidi ohromí, ale vsadím se s tebou, že to dopadne náramně blbě.“

Sid se pochechtával velmi spokojeně a samolibě.

„Side – a tys to roztrajdal?“

„To je jedno, kdo to řekl. Někdo to řekl a to je hlavní.“

„Sile, v tomhle městě je jenom jeden člověk, který je na to dost podlý, a to jsi ty. Kdybys ty byl býval na Huckově místě, byl bys vzal do zaječích a ztratil se s kopečka a nikdy bys to nikomu na ty lupiče nebyl řekl. Neumíš dělat nic než podlé věci a nesnášíš, když je někdo pochválen za to, že se zachoval slušně. Tumaš – ne, žádné děkování, jak říká vdova.“ A Tom pohlavkoval Sida a pomáhal mu kopanci ke dveřím. „A teď si jdi a žaluj tetičce, jestli si troufáš, a zítra si to slízneš.“

O několik minut později seděli vdovini hosté kolem prostřené tabule a tucet dětí byl přistrčen k stolečkům v téže místnosti, jak bylo tehdy v tom kraji zvykem. V příslušnou chvíli pronesl pan Jones svůj projeveček, v němž děkoval vdově za čest, kterou prokazuje jemu a jeho synům, ale řekl, že je tu ještě někdo jiný, jehož skromnost...

A tak dále a tak podobně. Tajemství Huckovy účasti na dobrodružství vyjevil způsobem vystupňovaně dramatickým – a pan Jones byl dramatikem mistrným – ale překvapení, jež vyvolal, bylo většinou padělané a zdaleka ne tak hlučné a

řečné, jak by tomu bylo bývalo za příznivějších okolností. Nicméně vdova předvedla slušnou imitaci úžasu a vršila na Hucka tolik lichotivých slov a tolik vděčnosti, že Huck pro naprosto nesnesitelnou trýzeň – být terčem obecného okukování a obecných chvalozpěvů – málem zapomněl na trýzeň skoro nesnesitelnou – na nepohodlí nových šatů. Vdova řekla, že miní Huckovi poskytnout ve svém domě domov a dát mu školní vzdělání; a když jí to finanční situace dovolí, že mu pak dá trochu peněz, aby se mohl osamostatnit v nějakém skromnějším povolání. Teď nadešla Tomova chvíle. Řekl:

„Huck peníze nepotřebuje. Huck je bohatý.“ – Byla to krutá zatěžkávací zkouška pro dobré vychování shromážděné společnosti, ale společnost obstála a nikdo se nesmál, ačkoliv vtip byl dobrý a zasloužil si zdvořilostního uznání. Ale ticho bylo poněkud trapné. Tom je přerušil:

„Huck má peníze. Možná, že tomu nevěříte, ale má hromadu peněz. Vůbec nic se neusmívejte, já vám je můžu ukázat. Počkejte jenom minutku.“

Tom vyběhl ze dveří. Shromáždění se dívali jeden na druhého zvědavě a nechápavě, a tázavě na Hucka, který mlčel jako zařezaný.

„Side, co je Tomovi?“ řekla teta Polly. „On – tedy – člověk u toho chlapce nikdy neví. Já jakživa...“

Tom vešel, potýkáje se s tíhou měšců a teta Polly větu nedořekla. Tom vysypal záplavu žlutých mincí na stůl a řekl:

„Tady to máte – co jsem vám říkal? Polovička toho patří Huckovi a půlka je moje.“

Podívaná vyrazila všem přítomným dech. Všichni civěli, nikdo chvíli nepromluvil. Potom zaznělo sborové volání po vysvětlení. Tom řekl, že je může poskytnout, a poskytl je. Vyprávění bylo dlouhé, ale vrchovaté napěchované zajímavostí. Skoro nikdo Tomovi neskákal do řeči a vypravování plynulo, aniž kdo porušil zakletí, v němž příběh shromážděné udržoval. Když Tom skončil, řekl pan Jones:

„Myslel jsem si, že mám na dnešní večer přichystané malé překvapení, ale notně mi splasklo. Musím uznat, že vedle tvého překvapení to moje hraje sotva druhé housle.“

Spočítali peníze. Částka činila něco přes dvanáct tisíc dolarů. Bylo to víc, než kterýkoliv z přítomných kdy viděl pohromadě na hotovosti, ačkoliv nemovitý a jiný věcný majetek četných osob představoval hodnotu větší.

36. Loupežníci

Čtenář může být ujištěn, že štěstí, jež se usmálo na Toma a na Hucka, vzbudilo v ubohoučkém městysi Saint Petersburgu notný rozruch. Tak obrovská částka, a ještě k tomu ve skutečných hotových penězích, zdála se přímo neuvěřitelná. Mluvílo se o tom, blouznilo se o tom, bájilo se o tom, až nejednomu občanu následkem nezdravého vzrušení na chvíli přiskočilo. Každý „strašidelný“ dům v Saint Petersburgu a v okolních osadách byl rozebrán trám po trám a jeho základy rozkopány a přehrabány hledači pokladů. A nebyli to hoši, nýbrž muži, a byli mezi nimi také docela vážní, neromantičtí muži. Kdekoli se Tom a Huck objevili, lidé se ucházeli o jejich přízeň, obdivovali se jim a nespouštěli s nich oči. Ani Tom, ani Huck se nepamatovali, že by jejich poznámkám byla dříve přikládána nějaká váha; nyní si lidé jejich výroky pamatovali a citovali je; cokoliv udělali, bylo považováno za pozoruhodné; zřejmě pozbyli schopnosti udělat nebo říci něco všedního, běžného; nadto ještě byla pečlivě probádána jejich minulost a byly objeveny znaky vynikající individuality. Místní časopis přinesl o Tomovi a o Huckovi životopisné črty.

Vdova Douglasová uložila Huckovy peníze na šestiprocentní úrok a soudce Thatcher učinil na žádost tety Polly totéž s penězi Tomovými. Oba chlapci měli nyní příjem prostě úžasný – dolar na každý všední den v roce a na polovinu nedělí. Bylo to přesně tolik, kolik měl kněz – totiž kolik měl mít a co mu bylo slíbeno, ale zpravidla nebyl s to tolik vybrat. Jeden a čtvrt dolaru týdně činil za oněch starých, prostých časů životní náklad na jednoho chlapce a jeden týden – a byly v tom zahrnuty byt i strava, školné a ošatné, a když na to přijde, dokonce i mýdlo.

Soudce Thatcher měl nyní o Tomovi znamenité mínění. Řekl, že žádný průměrný chlapec by jeho dceru nebyl dostal z jeskyně. Když Becky svěřila svému otci pod pečeti nej přísnějšího tajemství, jak Tom vzal ve škole na sebe vinu a bití, byl soudce zjevně dojat; a když se přimlouvala, aby Tomovi byla odpuštěna velká lež, jíž se dopustil proto, aby odvrátil bití od jejích ramen a svedl je na ramena vlastní, soudce v šlechetném vzplanutí řekl, že to byla ušlechtilá, nesobecká, velkodušná lež – lež, jež se může každému podívat do očí a jež si zaslouží, aby pochodovala dějinami bok po boku s velebenou pravdou Jiřího Washingtona o sekýrce. Becky si pomyslně, že její otec nikdy nevypadal tak urostle a tak velkolepě, jako když tohle říkal, chodě po světnici a podupáváje nohou. Běžela rovnou k Tomovi a pověděla mu to.

Soudce Thatcher doufal, že se dožije dne, kdy Tom bude velkým právníkem nebo slavným vojákem. Řekl, že dohlédne, aby Tom byl přijat na Státní vojenskou akademii a aby pak studoval na nejlepší právníckém učilišti Ameriky, aby byl připraven pro kterékoliv z obou povolání nebo pro obě.

Bohatství a skutečnost, že byl pod záštitou vdovy Douglasové, uvedly Hucka Finna mezi společenskou smetánku – lépe řečeno zatáhly ho tam, zavlékly ho tam, vrazily ho tam – a chlapcova utrpení skoro přesahovala jeho odolnost. Vdovino služebnictvo ho drhlo, mydlo, česalo a kartáčovalo a každého večera ho ukládalo ke spánku do protivného nehostinného ložního prádla, jež nemělo jedinké skvrny nebo fličku, který by mohl přitisknout k srdci a v kterém by poznal přítele z dávných dob. Musel jíst vidličkou a nožem; musel používat ubrousku, šálku a talířku; musel se učit v slabikáři; musel chodit do kostela; musel mluvit tak správně, že slova v jeho ústech pozbývala smyslu a šťávy; kamkoliv se vrtl, všude byl věznem civilizačních mříží a okovů, jež ho poutaly na rukou a na nohou.

Statečně snášel svá utrpení po dobu tří týdnů a pak jednoho dne zmizel a byl pryč. Ustaraná a utrápená vdova se po něm sháněla celých osmačtyřicet hodin. Veřejnost byla hluboce znepokojena; hledali ho na všech možných a nemožných místech, lovili v řece jeho mrtvolu. Třetího dne časně zrána Tom Sawyer zašel moudře za opuštěné jatky na konci městečka, pátral mezi prázdnými sudy a v jednom z nich uprchlíka našel. Huck v sudě přenocoval. Právě skončil snídani, k níž měl pestrou směs nakradených zbytků jídla, a teď si lebedil a pokuřoval. Byl nečesaný, nemytý a oblečený v touž hadrovou zříceninu, jež mu dodávala malebnosti ve dnech, kdy byl volný a šťastný. Tom ho ze sudu vystřádal, vyličil mu rozruch, který způsobil, a domlouval mu, aby se vrátil domů. Spokojená vyrovnanost zmizela s Huckovy tváře a ustoupila melancholickému výrazu. Řekl:

„Ani mi o tom nemluv, Tome. Já to zkoušel, ale nejde to; nejde to, Tome. To pro mne nic není; já na to nejsem stavěný. Vdova je na mne milá a hodná, ale já takový život nesnáším. Nutí mě vstávat každé ráno ve stejnou dobu; musím se mýt a češou mě, až ze mne lítají cucky; nenechá mě spát v kůlně; musím nosit ty zatra šaty, ve kterých se člověk dusí; já nevím, čím to je, ale těmi šaty nějak neproniká vůbec žádný vzduch; a jsou tak prach fajnové, že si v nich nemůžu sednout ani lehnout, ani udělat kotrmelec; já už jsem si nezačundral na dveřích do sklepa, ani nepamatuju – musí to být už moc a moc let; do kostela musím chodit a čučet tam a čučet – a já ta nudná kázání nemůžu ani cítit! Nesmím tam chytat mouchy, nesmím tam bagovat a celou neděli musím chodit obutý. Vdova jí podle zvonku; chodí spát podle zvonku; budí mě podle zvonku – všechno je tak děsně pravidelné, a to člověk nevydrží.“

„Málo naplat, Hucku, každý to tak dělá.“

„To je mi jedno, Tome. Já nejsem každý a já to nesnáším. Je to hrozné, žít takhle na provázku. A baštu ti nosí až pod nos – to mě pak jídlo vůbec nebaví. Musím se dovolit, když chci jít na ryby; musím se dovolit, když se chci jít vykoupat – ať chci dělat co chci dělat, pořád abych se jenom dovoloval. A mluvit jsem musel tak způsobně, že jsem si vůbec neulevil; musel jsem každý den aspoň jednou vylézt na půdu a zařadit si od plic, abych si , správil chuť v ústech, sic bych se byl zalkl. Vdova mě nechtěla nechat kouřit, nechtěla mě nechat hulákat, nechtěla mě nechat zívát ani se protahovat, ani se poškrábat před lidmi.“ A potom vyrazil s obzvláštním rozhořčením a bolem: „A šlak aby to trefil, celý den se modlí. Jakživ jsem takovou ženskou neviděl. Musel jsem jít kousek dál, Tome, nic jiného mi nezbylo. A kromě toho, škola začne a já bych tam musel chodit; a řeknu ti, Tome – to bych nevydržel. Heleď, být bohatý, to není takové, jak se o tom povídá. Je to samá starost, samá starost, nic jiného než trápení, že by člověk byl nejraději, kdyby už bylo po něm. Koukej, mně se líbí tyhle šaty a mně se líbí tenhle sud – a já už si je víckrát vzít nedám, Tome. A do celé té bryndy bych se nebyl dostal, nebýt těch peněz; a tak jdi a přiber si můj podíl k tomu svému a sem tam mi dáš desetníka – ne moc často, protože nestojím o věci, které nedají vůbec žádné shánění – a jdi a odpros za mne vdovu, aby se už nezlobila, a aby mě pustila.“

„Hucku, víš dobře, že to nemůžu udělat. Nebylo by to slušné; a kromě toho, když to budeš ještě chvíli zkoušet, bude se ti to líbit.“

„Líbit! Jo – zrovna tak, jako by se mi líbilo na rozpálených kamnech, kdybych na nich seděl dost dlouho. Ne, Tome, já nechci být bohatý a nebudu žít v těch zatra domech na zalknutí. Mám rád les a řeku a sudy a budu se jich držet. Kat aby to všechno spral. Zrovna teď, když máme bambitky a jeskyni a všechno – jen začít s loupežnictvím – tu máš, čerte, kropáč, zrovna teď se to muselo tak hloupě zamotat a pokazit!“

Tom postřehl svou příležitost:

„Koukej, Hucku, to, že jsem bohatý – to mi nezabrání dát se na zlojnicí.“

„Ne? Krindypindy, Tome, myslíš to vážně, velevážně?“

„Tak vážně, jako že tu sedím. Ale, Hucku, nemůžeme tě přijmout do tlupy, když nebudeš společensky na výši, víš?“ Huckova radost pohasla.

„Že mě tam nemůžeš přijmout, Tome? A na piráta jsem byl dobrý dost?“

„Ano, ale to je něco jiného. Loupežník je noblesnější než pirát ve většině případů. V mnohých zemích jsou to vysoce postavené osobnosti, šlechtici, vévodové a tak podobně.“

„Tome, nebyls vždycky můj kamarád? A to bys mě chtěl vyloučit? Vid', že bys to neudělal, řekni, vid', že bys to neudělal?“

„Hucku, neudělal bych to rád a taky to nechci udělat, ale co by řekli lidi? To víš, že by řekli: ,Tlupa Toma Sawyera? To je pěkná tlupa! Podívejte, co tam mají za šupáky!‘ A to by šlo na tebe, Hucku. Tobě by se to nelíbilo a mně by se to taky nelíbilo.“

Huck byl chvíli zticha, neboť v něm planul vnitřní boj. Nakonec řekl:

„Dobrá. Když mě vezmeš do tlupy, půjdu na měsíc zpátky k vdově a dám se do toho a podívám se, jestli se to dá vydržet.“

„Platí, Hucku, to je slovo do pranice. Pojď, ty stará kráso, a já poprosím vdovu, aby trochu slevila, Hucku.“

„Uděláš to, Tome? Přimluvíš se? To je dobře. Když sleví aspoň ty nejhorší věci, tak budu kouřit, aby to nikdo neviděl, a klít, aby to nikdo neslyšel, a to ostatní už nějak dokážu. A kdy založíš tlupu a kdy začneš loupit?“

„Rovnou. Seženeme chlapce a můžeme třeba už dnes v noci udělat iniciaci.“

„Co můžeme udělat dnes v noci?“

„Iniciaci.“

„Co je to?“

„To je přísahání, že budeme stát jeden při druhém a že nikdy nevyzradíme tajemství tlupy, i kdyby nás trhali, na cucky, a že zabijeme každého, kdo by ublížil členovi tlupy, a taky jeho rodinu.“

„To je švanda – to je ohromná švanda, Tome, to ti řeknu.“

„To víš, že to je ohromná švanda. A to přísahání se musí konat o půlnoci na neopuštěnějším, nejhroznějším místě, jaké můžeš najít – nejlepší je na to strašidelný dům, ale strašidelné domy jsou teď všechny rozebrané.“

„Ale půlnoc je stejně prima doba, Tome.“

„To je. A musíš přísahat na rakev a podepsat to krví.“

„To je ohromné! Panečku, to je milionkrát lepší než pirátění. Já se od vdovy nehnu a zůstanu tam, až budu černý, Tome; a až ze mne jednoho dne bude opravdový raubíř nad raubíře a kdekdo o tom bude mluvit, myslím, že vdova bude pyšná na to, že se mě ujala, když mi ještě teklo do bot.“

Závěr

Tím se tato kronika končí. Jelikož jde o příběh chlapce v přesném smyslu toho slova, musí zde skončit; příběh by nemohl dlouho pokračovat, aniž by se stal příběhem muže. Píše-li kdo román o dospělých lidech, ví přesně, čím přestat – totiž svatbou; ale píše-li o mladistvých, musí přestat, kde se to nejlépe hodí.

Postavy, které vystupují v této knize, většinou ještě žijí, vede se jim dobře a jsou šťastny. Jednoho dne snad bude stát za to pokračovat v životopise těch mladších a podívat se, jací muži a jaké ženy se z nich stali; proto bude moudřejší teď už nic o jejich dalším životě neprozrazovat.

Doslov

Vydáno 1955

Od napsání „Toma Sawyera“ a „Huckleberryho Finna“, dvou neznámějších knih velkého amerického spisovatele Marka Twaina, uplynulo již tři čtvrti století. A protože Twain v nich líčí události svého dětství, poznáváme z nich Ameriku takovou, jaká byla před sto lety. Již dávno nežijí lidé, o kterých Twain vypráví, městečko na Mississippi se změnilo k nepoznání, neexistuje už otroctví v té podobě, jak o něm píše Twain. A přece jsou dnes tyto knihy vydávány v nejrůznějších jazycích a stejně jako u nás je čtou a milují prostí lidé na celém světě. Twain v nich ukazuje, jak lidé kdysi žili, jak pracovali a jak se bavili, jak mysleli a cítili. A nadto Twain skvěle zná chlapecký svět, jeho starosti i radosti, má pochopení pro klukovské rozpustilosti i pro touhu mladého člověka vykonat něco velkého, neobyčejného, váží si u mladých lidí čestnosti, upřímnosti a opravdovosti, s níž přistupují k řešení prvních vážných úkolů života. Twainovi hrdinové se nebojí říci v rozhodující chvíli pravdu, dovedou se postavit proti předsudkům a pokrytectví dospělých, mají zdravý cit a rozum. A právě tím jsou nám tak blízcí a právě pro tyto vlastnosti je tolik milujeme. Vykreslením těchto čestných, odvážných a opravdových mladých lidí bojuje Twain, pokrokový člověk své doby, za svobodný a šťastný život, proti stinným stránkám v životě společnosti. Jeho dílo patří k velikému kulturnímu dědictví minulosti, je stále živé a pomáhá nám i dnes v boji za lepšího člověka a lepší svět.

Mark Twain, vlastním jménem Samuel Langhorne Clemens, žil v letech 1835 až 1910. Narodil se v městě Floridě ve státě Missouri, kam osud zaval jeho otce, typického amerického „průkopníka“ těchto let. Svoboda a nezávislost Spojených států, vybojovaná v letech 1776 až 1783, byla s konečnou platností stvrzena teprve porážkou Angličanů roku 1812. A teprve pak nastává rozmach Spojených států; obyvatelstvo z třinácti původních států Unie, ležících na východním pobřeží Severní Ameriky, se hromadně stěhuje do vnitrozemí, na západ, do úrodného údolí řeky Mississippi a do kraje stepí a prérií za tímto mohutným veletokem. Volná půda, obrovské lesní bohatství a množství zvěře zvaly osídlence. Vzniká typ „průkopníka“, rolníka a řemeslníka, který v honbě za lepší existencí kácí lesy, zakládá pole, loví zvěř, ale většinou se zklamává ve svých nadějích na rychlé zbohatnutí a blahobytný život, neustále se stěhuje a posunuje hranici civilizace dále na západ. Takovým člověkem byl právě Twainův otec. Věčně se stěhoval, věčně něco podnikal a pevně věřil, že bude mít úspěch. Pokoušel se také o pozemkovou spekulaci: za svých posledních čtyři sta dolarů zakoupil rozsáhlé pozemky ve státě Tennessee. Na takových spekulacích mohli však vydělávat jenom spekulanti velkého formátu a zkušený podvodníci. Twainovu otci tato spekulace nic nevynesla a teprve po mnoha letech se rodině podařilo pozemky za poloviční cenu prodat. První léta Twainova života byla tedy jistě neklidná a ani později, když se Twainův otec usadil v městečku Hannibalu na řece Mississippi, nežila rodina nijak blahobytně.

Hannibal, které zřejmě bylo předlohou pro Saint Petersburg v Twainových románech, bylo ospalé maloměsto, kde život šel po vyjetých kolejkách a kde největší událostí dne byl příjezd parníku. A řeka také skýtala chlapcům ve městě, tak vzdáleném od průmyslové civilizace, veliký zdroj zábavy i poznání. Mladý Twain podnikal se svými druhy četné výlety po řece a pouštěl se s nimi často na druhý břeh. Dodnes se v blízkosti Hannibalu ukazuje jeskynní bludiště, o kterém vypráví v „Tomu Sawyerovi“. Škola byla v Hannibalu ubohá a dala Twainovi jen málo. Ostatně do ní ani dlouho nechodil. Když mu ve dvanácti letech umřel otec, vyučil se tiskařině a vydal se do světa na zkušenou. Deset let byl Twain tiskařem a velkou část této doby prožil na cestách. Prošel rozlehlé oblasti amerického východu a středozápadu, poznal velká americká města St. Louis, Filadelfii a New York. Chodil většinou pěšky a protloukal se všelijak. Na svých cestách poznával život a lidi, americkou přírodu a společnost, nejrůznější lidské osudy. Byla to pro Twaina velká škola. Nakonec je však zklamán, poznává, že tiskařinou si k blahobytu nepomůže, a rozhoduje se odjet do povodí řeky Amazonky a tam se pokusit o štěstí. Avšak při plavbě po Mississippi seznámí se s kormidelníkem Bixbym, který si ho oblíbí, a začíná se ve dvaadvaceti letech učit nesnadnému a nebezpečnému řemeslu kormidelníckému.

Mississippi, tehdy ještě zcela neregulovaná, měla v době, kdy ještě nebylo železnic, nesmírný význam pro

hospodářský život Spojených států. Twain později vylíčil ve své knize „Život na Mississippi“ rušný život na této obrovské řece, a věrně vystihl ovzduší doby, kdy parníky byly na vrcholu své slávy a kormidelník byl nejváženějším člověkem v celém povodí veletoku. Podrobně také popsal, jak si osvojoval kormidelnické znalosti, jak cvičil paměť a učil se znát řeku po proudu i proti proudu v délce několika tisíc kilometrů tak dokonale, aby i za nejtmaší noci poznal každý předmět na jejích březích, pamatoval si hloubku tisíce míst a znal každý zákrut, každou mělčinu. Twain přikládal tomuto údobí svého života velký význam a později, když se věnuje literatuře jako povolání, nepodepisuje svá díla jako Clemens, ale volí si literární jméno Mark Twain. Je to upomínka na řeku, neboť volání „Mark twain!“ („Rovné dva!“) se tu při měření ozývalo na parníku každou chvíli. Kormidelnickému řemeslu na Mississippi vděčí Twain za to, že mu vytříbilo jeho velký pozorovací talent, že ho naučilo vrýt si do paměti i nejmenší podrobnosti, ale zachovat si přitom obraz celku. A kromě toho tu poznává množství lidí, lodníky, řemeslníky, farmáře, obchodníky, vystěhovalce, plantážníky i černé otroky.

Twain by snad byl opravdu zůstal kormidelníkem, kdyby nebyla vypukla roku 1860 občanská válka. Když totiž bylo jasné, že v severoamerické unii nabývají hospodářské a politické převahy průmyslově vyvinuté státy severní, ovládané buržoazií, vzbouřily se proti tomu státy jižní, odtrhly se od severoamerické federace a vytvořily samostatný stát. V těchto jižních státech svrchovaně vládli pozemkoví magnáti, velkostatkáři, kteří vlastnili obrovské plantáže bavlny, tabáku a indiga a vykořisťovali práci milionů černochů, držených v potupném otroctví. Hned od počátku války bylo jasné, že severní buržoazii jde jen o to, aby porazila své jižní konkurenty, zmocnila se obrovského surovinového bohatství Jihu a posílila tak svou moc. Občanská válka, která trvala pět let, byla však přesto z hlediska pracujících vrstev válka spravedlivá. Vždyť v ní šlo o to, aby byla poražena nejzpátečnickější vrstva americké společnosti, aby bylo zrušeno otroctví a černoši osvobozeni. Pracující tuto válku podporovali a svým hrdinstvím na bojišti také vyhráli. Je přirozené, že válka hluboce zasáhla do života Američanů, i do života Twainova. Doprava na Mississippi ustala, neboť část řeky probíhá státy severními a část státy jižními, a Twain opouští kormidelnickou budku navždy. Vstupuje do jižní armády, ale brzy poznává, že slouží špatné věci, a utíká z vojenské služby. Odjíždí se svým bratrem na Daleký Západ, do Nevady, toulá se po horách a pokouší se o štěstí jako zlatokop a nakonec se stává novinářem. Začíná psát krátké črty a povídky a jedna z nich, „Proslulý skákavý žabák z okresu Calaveras“, učiní ho přes noc slavným. Pracuje i dále jako novinář, ale po několika letech se věnuje už jen literatuře.

Twain podnikl několik dlouhých cest po světě a jejich výsledkem je několik svazků vtipných cestopisných črt. Napsal také množství povídek, v nichž zachytil to, co za svého bohatého života viděl a zažil. Rád se v nich vysmívá lidské hlouposti a falešné morálce kapitalistické společnosti, která učí lidi hnát se za penězi, podvádět, okrádat, utlačovat a ponižovat slabší a plazit se před silnějšími. V řadě politických článků a statí ostře kritizoval politiku vládnoucích vrstev v Americe i v Evropě. A proti společenské nespravedlnosti, proti útlaku, podvodu a pokrytectví bojuje i ve svých románech, v proslulé satirě „Yankee na dvoře krále Artuše“, v pohádkovém příběhu „Princ a nuzák“ a ve svých dvou nejznámějších knihách, v „Tomu Sawyerovi“ a v „Huckleberrym Finnovi“.

Viděli jsme již, že Twain píše téměř vždy o tom, co sám prožil. V úvodu k „Tomu Sawyerovi“ říká, že měl pro obě postavy, pro Toma i pro Hucka, vzory ve skutečném životě. A právě to, jak tyto vzory literárně zachytil, jak je zobrazil, svědčí o jeho mistrovství a o jeho schopnosti typizační.

Jsou to postavy, které mají širokou platnost: vždyť stejně myslí a jednají nejen chlapci v Hannibalu Twainova dětství, ale tisíce a tisíce chlapců a děvčat po celém světě.

V buržoazních učebnicích americké literatury se často setkáváme s názorem, že v Tomu Sawyerovi vykreslil Twain typ zcela záporný, chlapce, který prý neumí nic jiného než lhát a podvádět. Učení pokrytci Twainovi zazlívají, že prý napsal hanopis na americkou mládež a že prý mnohé situace urážejí jemnocit a vkus. Co na to říci? Že jde buď o úplné nepochopení, nebo o zlou vůli. Je pravda, že Tom provádí různé neplechty, rád se vychloubá, rád se pere, podvádí svou hodnou tetu a často chodí za školu. Ale je třeba vidět, proč tomu tak je. A Twain jasně ukazuje, že bystrý a živý chlapec nemohl být spokojen s ospalým životem, který vedli dospělí, že ho nemohla těšit škola, kde se nic nedozvěděl a kde nevzdělaný a omezený učitel, který děti nechápal a neměl je rád, učinil z vyučování nezáživnou a nudnou povinnost, že musel nenávidět nedělní školu, kde děti biflovaly nesrozumitelné biblické verše. Tom chtěl žít svobodně a volně, vykonat něco velkého, a proto podnikal různé ty výpravy a zakázané výlety. Chtěl se učit a učil se, ale ne v nudné škole, nýbrž v přírodě a z knih, které si doma četl. Jeho drobná darebáctví plynula vesměs z toho, že společnost nedávala dětem rozumnou výchovu a možnost dobré zábavy, že se o chlapce nikdo nestaral a nerozuměl jim. Dětský rozum, a srdce se pak bouřily proti nudě a společenské přetvářce, kterou chtěli dospělí spoutat jejich život. Tom má dobré srdce, je ušlechtilý, čestný, na jeho slovo je vždy spolehnutí. Vidí svůj ideál v Robinu Hoodovi, legendárním zbojníkovi, který bohatým bral a chudým dával. Tom opovrhne předsudky dospělých a k jejich zděšení a hrůze má za nejlepšího přítele Hucka Finna, nejchudšího a společensky nejnižší postaveného chlapce z celého města. A hrdě se k tomuto přátelství zná, i když mu vynese výprask. Twainovi se podařilo vykreslit v Tomu Sawyerovi postavu opravdu živou, kterou máme rádi s jejími přednostmi i drobnými nedostatky. Vždyť Tom je nám přes různá ta uličnická a podvůdky stokrát milejší než „vzorný“ Sid, a to právě proto, že má na rozdíl od Sida upřímné a čestné srdce, pevný charakter.

Totéž, co jsme řekli o Tomu Sawyerovi, platí v podstatě i o Huckleberrym Finnovi. Twain nezastírá jeho chyby, jeho občasnou zálibu v lenošení a ve velmi primitivním životě, ale čtenář si stále uvědomuje, že u člověka není hlavní to, jak se projevuje v maličkostech, ale to, jak ob stojí ve velké zkoušce. A tak jako Tom obstál u soudu, když svou statečnou výpověď zachránil nevinného člověka, tak ob stojí i Huck při zkoušce ještě těžší: učiní vše, co je v jeho silách, aby pomohl na svobodu černochovi. Musíme si uvědomit, jak statečný to byl čin, a jak významné bylo, že jej Twain vyzdvihuje ve své knize právě v době, kdy na Jihu opět začíná pronásledování černochů a zločinecká organizace Ku Klux Klan zapaluje na kopcích ohnivé kříže a vraždí nevinné lidi.

Sympatickou postavou je i černoch Jim. Je sice naivní, věří pověrám a předsudkům, je naprosto nevzdělaný, protože bílí páni nikdy černému otroku nedovolili, aby se učil, je však statečný, obětavý a citlivý. Prchá na sever proto, aby získal svobodu nejen pro sebe, ale i pro svou rodinu, pro své černé bratry. Twain zdůrazňuje, že černoch je právě takový člověk jako běloch, že myšlenky o jakési méněcennosti černochů jsou sprostým podvodem.

A ještě mnoho jiných stránek amerického života podrobil Twain kritice. Napadl důvěřivost a lehkověrnost amerického lidu, který tak lehko sedá na lep různým podvodníkům, otřesně vykreslil sprostou a nepotrestanou otrlost maloměstského boháče, který chladnokrevně vraždí nevinného opilce, odsoudil krevní mstu, která byla mezi farmáři dost rozšířená. Twain odsuzuje takto gangsterské mravy, které se už tehdy v americkém životě nebezpečně šířily.

Twainovy knihy si získávají čtenáře i stránkou uměleckou. Twain dovede neobyčejně poutavě vyprávět, rychle rozvíjí děj a dovede vylíčit události tak, jak se jeví dětské mysli. Zná dokonale své mladé hrdiny, má je rád a líčí je s takovým porozuměním a sympatií, že si je zamilujeme i my. Twain zná dokonale i jazyk svých postav, hovorovou řeč, klukovské výrazy, a dovede jich využít právě tak dokonale a vtipně, jako to udělal náš Karel Poláček v knize „Bylo nás pět“. Je mistrem v ovládnutí jazyka, jeho řeč je jadrná a čistá, výrazově bohatá, lidová v nejlepším smyslu slova. A Twain dovede vytvořit zajímavé situace, napínavé i komické, dovede nás vzrušit i rozesmát. „Tom Sawyer“ i „Huckleberry Finn“ jsou knihy radostné a úsměvné, plné životního optimismu, víry v lidi, v představitele lidové Ameriky, kterou Twain miloval a v jejíž síly věřil.

Tom Sawyer a Huck Finn patří do galerie slavných dětských postav světové literatury, jaké vytvořili na příklad Maxim Gorkij v Aljošovi v trilogii „Dětství“, „Do světa“ a „Moje university“, Valentin Katajev v oděských klucích Peťovi a Gavrikovi v románu „Na obzoru plachta bílá“ a Charles Dickens v Davidu Copperfieldovi a Oliveru Twistovi. Klasické romány Marka Twaina o osudech dvou amerických kluků našly už desetitisíce českých čtenářů. A budou nás i nadále rozveselovat a rozesmávat, budit v nás lásku k volnosti a svobodě.